

AURELIA MARINESCU
CODUL
BUNELOR MANIERE
ASTĂZI

HUMANITAS

AURELIA MARINESCU

Codul
bunelor maniere
astăzi

Sumar

Prefață / 9

Argument în favoarea bunelor maniere / 13

Scurt istoric al bunelor maniere sau despre... obiceiuri / 18

Ce se înțelege prin bune maniere? / 22

Cum arată și cum se poartă un om manierat / 25

Să fim exigenți cu noi înșine / 25 • Mai mult săpun, mai puțin
parfum... / 26 • Despre sănătate și frumusețe / 27 • Nu mai
suntem foarte tinere... / 30 • Cum mergem, cum ne purtăm,
cum ne așezăm... / 32 • Cum ne mișcăm / 34

Salutul / 36

Salutul — mod de comunicare / 36 • Formele de salut / 37 •
Salutul verbal. Strângerea mâinii. Sărutatul mâinii / 39

Prezentarea / 44

Prezentarea — poarta vieții sociale / 44 • Tact și tactică în
prezentările corecte / 45 • Situații speciale / 47 • Ce trebuie
să spunem și să facem, ce trebuie să evităm / 48 • Capcane / 49
• Prezentarea în situația în care oaspeții stau pe scaune / 51
• Cum să te prezinți singur? / 52

Cum și cui ne adresăm? / 54

Problema titlurilor — politețe sau formalism? / 55 • Cum să
ne adresăm unei adunări / 57 • Cum ne adresăm doam-
nelor? / 59 • Când și cui putem spune „tu“? / 60

Arta conversației / 62

Conversația / 62 • Arta replicii și conversația agreabilă / 65
• Complimentele / 66 • Ce trebuie exclus din conversație / 67

- Cum se întreține și când se termină o conversație / 68 • Cum ne purtăm când... ieșim în lume / 71 • Cum ne exprimăm / 74
- A nu se neglija / 78

Telefonul — flagel sau binefacere? / 80

- Cum trebuie să se desfășoare o convorbire telefonică / 80 • Situații în care se recomandă să nu folosim telefonul / 83 • Mici neglijențe telefonice / 84 • Când nu vorbim de acasă... / 84

Correspondența / 86

- Bunele maniere — negru pe alb / 86 • Secretul corespondenței / 87 • Aspectul corespondenței / 88 • Cartea de vizită, cartea poștală, vederea, telegrama / 91 • Cum nu trebuie să fie o scrisoare / 93 • Modele de scrisori / 94 • Curriculum vitae / 95

- Bunele maniere la masă — piatra de încercare a educației / 98**
- Pregătirea casei în așteptarea musafirilor / 99 • Cum aranjăm masa / 99 • Comportamentul în timpul mesei / 107 • Masa e servită! / 109 • Situații speciale la masă / 121 • Cîteva recomandări / 122 • Diferite tipuri de mese festive / 128

Cum ne îmbrăcăm / 133

- Ce purtăm în diferite ocazii? / 136

Comportamentul civilizat în viața de zi cu zi / 141

- Cum ne purtăm pe stradă? / 142 • Greșeli de nepermis / 143
- Cum mergem pe stradă? / 144 • Conversațiile pe stradă / 145
- Transportul în comun și politetea / 147 • Cum să ne purtăm când suntem la volan... / 149 • În restaurante, în cafenele și în alte localuri publice / 152 • Ce facem când suntem singure și vrem să mîncăm în oraș? / 157 • Situații speciale la restaurant / 157 • „Serviți“ sau „serviți-vă“? / 159 • Bacșișul — o problemă delicată / 159 • Cui dăm? Cît dăm? / 161 • Teatrul, cinematograful, concertele, expozițiile / 163 • La pensiune, la hotel / 167

De la prima întîlnire pînă la nunta de diamant / 169

- Simpatie, flirt, prietenie, dragoste și căsătorie / 169 • Avem un copil! Iată o problemă cu adevărat serioasă / 176 • Probleme legate de generații sau conflictul dintre generații / 184

Cum să ne purtăm cu personalul de serviciu / 189

Cum ne comportăm în viața profesională și oficială / 192
Să găsești o slujbă, dar să o și păstrezi! / 192 • Dacă avem
în vedere un serviciu / 192 • La interviu / 193 • După anga-
jare / 194 • Când ai fost avansat / 195 • În fața autorităților
și a tribunalului / 196

Bunele maniere în călătorie / 198
Odată ajuns la capătul călătoriei... / 202

Timpul liber / 204
Jocul, sportul și fair play-ul / 204

Cadourile / 208
Arta de a oferi: cine? cui? când? ce? cum? / 208 • Flo-
rile / 212 • Diferite ocazii în care dăm cadouri / 216 • Obiectul
împrumutat nu este dat! / 221

Bucurii și necazuri în familie / 223
Naștere, botez, nășie / 223 • Cererea în căsătorie / 224 •
Logonda / 225 • Trusoul — zestrea / 225 • Cununia civilă și
religioasă / 226 • Boala și moartea / 231 • Testamentul / 233
Cum ne purtăm în biserică / 235

Bibliografie / 239

„Dacă nu putem fi buni, să încercăm să fim măcar politicoși.“

N. STEINHARDT — *Jurnalul fericirii*

Prefață

Ideea scrierii acestei cărți mi-a fost sugerată, ca pe vremuri lui Lewis Carroll, celebrul autor al cărții *Alice în țara minunilor*, de către o foarte tânără domnișoară, care m-a rugat să-i împrumut un *Cod al manierelor elegante*, sau să-i spun de unde îl poate cumpăra, deoarece urma să „iasă în lume“ și avea o sumedenie de nedumeriri. Pentru că exemplarul din *Usages du monde* al Baroanei de Stafe, scris în 1899, mi se pierduse din bibliotecă, am început să caut o carte mai recentă, publicată la noi pe această temă. După multă trudă am descoperit niște modeste și timide cărțicele apărute în ultimele decenii. Asta era tot. Nu m-am putut împiedica să nu meditez asupra cauzei inexistenței în cultura noastră, timp de patruzeci și cinci de ani, a unei cărți de referință în acest domeniu. În Germania, de exemplu, apar și se vînd anual cu mare succes cam două titluri noi pe această temă și asta de foarte mulți ani. Cărțile de care aminteam erau scrise cu bun-simț, însă rămîneau extrem de incomplete. Am înțeles că se ocoliseră cu multă grijă subiecte „tabu“, ca, de exemplu, botezul, nunta, ceremonia-lul la înmormîntări etc. De ce erau aceste subiecte interzise este ușor de presupus... Am recitat în schimb *Codul eticii și echității socialiste* și jurămîntul de pe coperta carnetului de UTC. Era vorba acolo despre datoria de a-ți da viața și sîngele pentru cauza Partidului. În grădinițe, școli generale și licee, copiii erau învățați să recite ode dedicate Partidului și conducătorilor „iubiți“, iar la orele de dirigenție profesorul era constrîns să comenteze cuvîntările secretarului general sau să facă învățămînt politic.

Să nu ne facem iluzii, nici o țară din lume nu seamănă cu un pension de domnișoare. Nu toți oamenii de pe glob sunt bine crescuți, indiferent de regimul politic existent într-o țară. Stînd de vorbă cu o prietenă din Germania care a vizitat de mai multe ori România și mărturisindu-i dorința de a scrie un cod al manierelor elegante, aceasta a spus că după părerea ei n-ar fi nevoie de o astfel de carte, căci nicăieri n-a întîlnit oameni atît de blînzi, de ospitalieri și de bine crescuți ca la noi.

Să fie bunele maniere doar o problemă de bun-simț? Sau numai de cultură și instruire? Sau numai de mediu? Se poate deduce din experiența fiecăruia dintre noi că o comportare civilizată depinde de toate elementele enumerate mai sus. Secretul unui comportament agreabil în societate se poate obține din decantarea bunelor obiceiuri filtrate și adaptate de la o generație la alta. Bunicii, părinții, școala și nu în ultimul rînd Biserica sunt de neînlocuit într-o existență normală a oamenilor în societate. Un adevăr cunoscut, dar neasimilat suficient, spune că „drumul libertății trece prin cultură“. Există o cultură de tip rural — obiceiuri, datini, ritualuri ce conduc la un comportament civilizată — și o cultură livrescă, din care omul școlit poate învăța multe, dar nu în mod obligatoriu și bunele maniere.

Probleme de educație și comportare civilizată există în întreaga lume și nu vor fi niciodată pe deplin soluționate. Este firesc să fie așa, deoarece rezolvarea lor depinde și de importanța problemei respective și de schimbările care se produc de la o epocă la alta. Dar situația de la noi din țară este totuși deosebită de cea din alte părți. După patruzeci și cinci de ani de imixtiune brutală în existența socială și chiar în cea familială a unei forțe oarbe, nemiloase, care, în numele fericirii umane, a căutat să neucidă fericirea și a încercat să creeze „oameni noi“, asemenea unor marionete stîngace și supuse, este greu să revenim la normal.

Cum să surîzi cînd ți-e frică? Cum să te bucuri la căsătoria copiilor cînd te temi că vei fi văzut la biserică?

Cum să-i spui cu drag unei doamne — „Doamnă“, cînd există un decret care te obligă sub semnul unei amenințări continue să spui „Tovarășă“ ... ?

În multe țări, situația economică îi permite mamei să nu lucreze, dacă nu dorește, ca să se ocupe personal de educația copiilor. Trebuie să recunoaștem că la noi această posibilitate a fost practic înlăturată, deoarece nu se putea trăi dintr-un salariu. Au apărut generațiile pe care le-am numit „copii crescuți cu cheia de gît“. De pe stradă nu prea aveau ce să învețe și nici de la cine. Cum răul, din nefericire, contaminează cu ușurință, puteau cel mult învăța de la copiii mai mari și nu întotdeauna lucruri bune. Timpul a trecut și acum fetițele și băieții cu „cheia de gît“ au ajuns părinți și cresc, educă alte generații de copii cu cheia... Să nu fim însă pesimiști, rămînînd la o viziune sumbră asupra viitorului societății românești. Atunci, cartea aceasta nici nu ar mai avea sens.

Vom observa din propria noastră experiență că nimic nu poate înlocui sfatul unui om înțelept, cumpătat și liniștit atunci cînd dorim să devenim oameni adevărați și că toți simțim nevoia de modele. În societatea românească de după al doilea război mondial evenimentul cel mai dramatic l-a constituit tocmai distrugerea acelor ce ar fi trebuit să devină modele morale. Intelectualii, oamenii de cultură, tinerii entuziaști și bătrînii respectați au umplut temnițele comuniste, tocmai pentru că un cod al onoarei nu le permitea să treacă, în chip cameleon, de la o doctrină politică la alta; harnicii și înțelepții satului au nimerit cam tot acolo din aceleași motive. Și ne-a mai rămas modelul activistului de partid. A fost într-adevăr un „model“ pe care eram siliți să-l imităm făcînd eforturi să-i găsim calități. Rezultatul s-a văzut și urmările se resimt. S-a deteriorat orice normă morală și aproape toate noțiunile normale au fost golite de sens.

În Piața Romană din București se afla pînă de curînd inscripția „Vom muri și vom fi liberi!“ De nenumărate ori în acești ani am încercat să descifrez sensul mai profund al acestui credo tragic. Să se fi referit cei care l-au scris

numai la dictatură? Să fi fost incluse în el doar frustrările și iluziile copiilor fără copilărie, ale copiilor crescuți cu „cheia de gît”? Să nu ne fi gândit nici unul dintre noi că cea mai dificilă libertate este cea cu care nu știi ce să faci? Despre democrație nici nu mai îndrăznesc să amintesc. Termenul e folosit cu atîta inconștiență încît există pericolul să se încetățenească la noi în accepția contrară: teroarea arbitrarului și a lipsei de bună cuviință. „Fac ce vreau pentru că e democrație”, rostesc și potentatul și omul de rînd — și desigur ei greșesc, nu asta e democrația!

Această carte ar vrea să ne împace pe noi cu noi înșine, și pe noi între noi. Cum nimic nu se poate impune prin forță, ea nu constituie decît un punct de plecare pentru meditație și dialog. Eventualele reproșuri, îndoieli sau nedumeriri pot fi formulate în scris pe adresa Editurii și promitem ca la următoarea ediție să ținem seama de ele, încercînd să venim în întîmpinarea dorințelor dumneavoastră cu gîndul bun de a ne face viața mai frumoasă decît am avut-o. O merităm din plin!

Argument în favoarea bunelor maniere

Ne aflăm la finele secolului al XX-lea și ni se pare că se apropie sfârșitul lumii... Trăim într-o lume nebună, avînd senzația că înnebunim și noi pe zi ce trece. Asistăm îngroziți la imaginile cumplite din așa-numitele zone conflictuale, zone ce se ivesc în cele mai neașteptate locuri de pe glob și se înmulțesc îngrijorător. În discotecii tinerii dansează pe mese! Alții, care se autointitulează „Hell's Angels“, pornesc noaptea pe motociclete avînd la bord casetofoane cu muzică Heavy Metal, rași în cap sau cu plete, îmbrăcați în bluzoane de piele cu ținte, pe care sunt prinse ecusoane cu capete de mort, în blugi și cizme, oferindu-ne pentru o clipă o imagine de coșmar.

Desigur, e vorba de o imagine trunchiată și de o viziune catastrofică a societății în care trăim, dar nu putem să nu ținem seama și de această realitate.

În astfel de condiții, mai merită să ne preocupăm de bunele maniere? N-ar fi mai bine să ne întrebăm dacă ele nu au devenit cumva inutile? Răspunsul e unul singur: buna creștere nu este și nu va deveni niciodată inutilă, pentru că ea îl va face pe om să se respecte în primul rînd pe sine.

Am încetat oare să avem idealuri, să gîndim, să ne cultivăm, să ne temem, să ne rugăm? Avem oare dreptul să considerăm tradițiile ca fiind perimate sau depășite? Fără îndoială că nu. Căci nimic nu e nou sub soare... Iată un vechi adevăr ce nu poate fi negat. Momente încordate în istoria omenirii au mai fost. Ele au trecut... dar bunele maniere au rămas.

În toate timpurile a existat tendința oamenilor de a se opune legilor impuse de politețe, deoarece la prima vedere par restrictive și inutile. Ele sunt parcă inventate să îngreudească libertatea individului. Dar după o scurtă experiență de viață fiecare om este nevoit să accepte că bunele maniere nu sunt deloc inutile; dimpotrivă, ele contribuie la formarea noastră ca „oameni“, la bucuria de a trăi printre semeni civilizați.

Bunele maniere n-au fost adăugate în mod arbitrar unor structuri sociale. Ele au rădăcini într-un sentiment uman profund, care tinde spre o armonie între comportare și etică, între frumusețea caracterului uman și moralitatea sa. Confucius, faimosul înțelept chinez (551–479 î.Cr.), spunea că virtutea nu reprezintă nimic dacă nu se naște din curtoazie adevărată. Dar omul va învăța să aibă un comportament natural și agreabil, adică o purtare civilizată, numai respectând niște reguli care s-au impus și s-au codificat de-a lungul timpului.

Pornind de la adevărul că fiecare dintre noi este unic și de nînlocuit, putem afirma că orice om are dreptul de a fi respectat. Dar de același respect trebuie să se bucure și cei din jur. Nu sunt vorbe goale, ci am încercat să formulez astfel principiul pe care se bazează această carte. „Codul bunelor maniere“ este alcătuit dintr-o mulțime de legi, de fapt de convenții, avînd, toate, un numitor comun: a nu-l deranja pe semenul tău, ci a-l face să se simtă bine în preajma ta. Tot asta urmărește și statul cînd emite legi și decrete prin care se sancționează diferite delict civile. Oricine a greșit este pasibil de o pedeapsă mai mult sau mai puțin severă, în funcție de gravitatea greșelii. Fie că a furat, fie că a călcat pe iarbă, fie că a traversat strada în locuri nepermise, orice om normal trăiește cu frica de polițistul ce poate răsări lîngă el în orice clipă.

La fel stau lucrurile cu legile și regulile din cadrul „Codului bunelor maniere“, dar abaterea de la aceste norme nu este sancționată de către autorități. Și totuși

codul acesta este adesea respectat cu mai multă strictețe decît legile statului. Explicația e foarte simplă. Dacă pentru delictele legiferate există un singur polițist la zece mii de oameni, să zicem, pentru abaterile de la o comportare civilizată „polițistul“ se află în fiecare om înzestrat cu o minimă doză de bun-simț. Nu există legi care să te pedepsească pentru că rîzi zgomotos, pentru că vorbești continuu și foarte tare, pentru că îți strigi din stradă copilul aflat la etajul zece sau pentru că stai nepermis de mult într-o vizită. Vine totuși un moment în care te întrebi de ce nu mai ești invitat în casa familiei X, unde te-ai simțit atît de bine. Vine o zi în care observi că vecinii te salută cu răceală evitînd să-ți vorbească, și chiar propriii tăi copii par jenați de modul în care te îmbraci sau mănînci și în special de faptul că vorbești tot timpul... Niciodată nu e prea tîrziu să înveți ceva bun de la alții, însă cu cît vom învăța mai devreme ce se cuvine și ce nu, ce se cade și ce nu, ce se face și ce nu, cu atît viața noastră va fi mai ferită de surprize dezagreabile. Trăim într-o epocă în care nonconformismul este la modă, dar să nu sărim peste o etapă obligatorie — aceea a cunoașterii normelor conformismului. Picasso nu ar fi ajuns să creeze celebrul tablou „Guernica“ dacă n-ar fi știut mai întîi să picteze în stil clasic.

Buna creștere se dobîndește în mai multe feluri. Educația ocupă de departe cel mai important loc. Vom vorbi despre rolul și necesitatea educației într-un capitol separat. Dar buna creștere se dobîndește și din mass-media, și chiar din aversiunea noastră față de oamenii cu o comportare dezagreabilă. Învățăm, cum s-ar zice, din „exemple negative“. Cînd auzim pe cineva spunînd bazaconii și-l vedem cum se face de rîs, roșim de multe ori în locul lui și ne ferim ca de foc să-i urmăm exemplul. Iată-ne iar în față cu noțiunea atît de complicată de libertate. Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, spune cîte un tînăr care își pierde nopțile dînd petreceri ce durează pînă dimineața. Acest tînăr este într-adevăr un om „liber — prost crescut“.

Dar nici cei care la cel mai mic zgomot în apartamentul vecin bat în țevi sau în pereți nu sunt niște oameni bine crescuți, pentru că intervin și alte noțiuni ce caracterizează o ființă civilizată: simțul măsurii, toleranța, îngăduința. Toate acestea se învață cu răbdare. Ajungem să înțelegem că o taină a vieții — mult râvnită chiar de Goethe — este *echilibrul*, pe care ni-l dorim cu toții și pe care îl avem atât de puțini. Ca să fie foarte clar: un om de bună credință va învăța bunele maniere cu multă conștiinciozitate, ca pe o limbă străină, fără să se jeneze că nu a știut pînă în acea clipă o regulă de comportament. De exemplu: a-ți încrucișa tacîmurile în farfurie înseamnă că mai dorești din felul respectiv!

Cel mai INEFICIENT mod de a educa pe cineva este să-i ții discursuri moralizatoare, interminabile și plicticoase. De multe ori oamenii trebuie să treacă singuri prin experiențe-limită. Cît de educativ ar fi, de pildă, dacă tînărului care ascultă muzică Rapp pusă la maximum, fără să-i pese de vecini, i s-ar pune să asculte de la aceștia, la fel de tare, la aceleași ore, o simfonie de Bruckner sau ceva asemănător! La început va fi nedumerit, apoi revoltat, dar în sfîrșit va înțelege ce este de înțeles... Sau cînd asistăm la un spectacol dezagreabil oferit de un cumpărător nemulțumit ajuns la capătul nervilor și țipînd la vînzătoare, să ne gîndim că și noi am fost de curînd, într-o astfel de situație, la fel de penibili.

Încă din școală se remarcă „glumeții“, bufonii clasei, indivizii cu tupeu, șmecherii, obraznicii. Este adevărat că pentru scurtă vreme devin „eroi“, lideri, modele ușor de imitat. Dar un tînăr cu bun-simț va înțelege repede că acest mod de comportament nu este ideal pentru a-ți atrage respectul celor din jur. „Ca să fii om întreg, atîtea sunt necesare“ — spune Geo Bogza într-o carte, iar una dintre condiții este buna creștere.

Bunele maniere mai înseamnă să rezști unei tentații care te poate transforma din om cinstit într-un hoț. Puțini știu că a găsi un portofel pe stradă și a nu-l preda la Poliție

se cheamă furt. Cei mai mulți îl consideră noroc... Hazardul nu trebuie să favorizeze infracțiunea și abaterea de la regulile de bună comportare.

Dacă ești cu adevărat convins că trebuie să fii politicos oricând și în orice ocazie, înțelegei adevărul fundamental cuprins în celebra inscripție gravată pe fațada clădirii de la New College din Oxford: „Manners make man“ — comportamentul îl face pe om. Bunele maniere sunt apanajul omului care își cunoaște exact locul în lumea în care trăiește.

Scurt istoric al bunelor maniere sau despre... obiceiuri

O dată cu începutul existenței sale sociale, umanitatea a impus norme de comportament în toate domeniile esențiale ale vieții: hrana și îmbrăcămintea, relațiile dintre sexe, relațiile dintre inferiori și superiori, corespondența, primirea oaspeților etc. Comportamentul prescris în aceste ocazii a fost codificat în reguli precise; iar a nu le respecta însemna a te exclude din categoria ta socială. În toate timpurile, în toate tipurile de grupuri umane, politețea a fost indispensabilă traiului în comun, chiar dacă obiceiurile diferă de la o țară la alta.

În Germania nu se mai sărută mâna femeilor, dar s-a extins deprinderea de a fi punctual, obicei devenit aproape obsesie. Acest mic „amănunt“ comentat de către un sociolog ar explica, în parte, uimitoarea prosperitate a Germaniei din ultimele decenii... Tot în această țară, cu excepția meselor oficiale și a cazului când există personal de serviciu, invitații contribuie spontan la strângerea mesei, la spălarea vaselor — cu simplitate și eficiență, fără ca stăpîna să se simtă jignită.

În Cehoslovacia, unde curățenia din apartamente este impresionantă, gazda are pregătită pentru musafiri o adevărată colecție de papuci comozi, ieftini, și nimeni nu se simte șocat că trebuie să se descâlțe.

În Canada, ca și în alte părți ale lumii, există obiceiul de a oferi flori în număr par. La noi, un buchet trebuie să aibă un număr de flori fără soț și acest obicei autohton poate duce uneori la situații comice. Astfel, gazda, ușor jenată, îi atrage atenția musafirului venit din România care i-a oferit cinci trandafiri că a pierdut, probabil, o floare pe drum...

În Elveția, seara, pe malul unui râu, într-un loc pustiu, am văzut o fetiță care era neliniștită de faptul că nu găsea o cutie de gunoi în care să arunce ambalajul de la ciocolată — pentru că nu avea OBICEIUL să arunce ceva pe jos.

Oamenii au obiceiuri bune și rele. Cum obișnuința este a doua noastră natură, acestea sunt foarte importante atât pentru noi cât și pentru cei din jur. Dar... bunele obiceiuri respectate cu strictețe ar face dintr-un om un sfânt și dintr-o societate reală o lume utopică. Imaginați-vă o ființă umană care n-ar greși niciodată cu nimic. După părerea mea ar fi un monstru, un robot. Ideal ar fi ca un om să știe să-și păstreze cât mai multe deprinderi bune și să și le corecteze pe cât posibil pe cele proaste. Dacă avem prostul obicei de a bea zece cafele pe zi și de a fuma cinci țigări dimineața pe stomacul gol, asta ne privește personal. Vom vorbi în acest context doar de obiceiurile proaste care îi deranjează pe cei din jur. Nu trebuie să afli dintr-o carte că nu este politicos să faci vizite neanunțate, e de ajuns să te gîndești că nici ție nu ți-ar face plăcere, într-un moment cînd ai foarte multe treburi, să fii surprins de musafiri, oricît de dragi ți-ar fi ei în alte împrejurări. Și totuși, acest prost obicei de-a intra la cineva cunoscut doar pentru că treci prin fața casei există. Pe timpuri, a face cuiva o vizită neanunțată nu era deloc un gest nepolitic, ci dimpotrivă... dar în alte vremuri oamenii aveau foarte mult timp liber, pe care astăzi nu-l mai au, din păcate.

Se știe, de altfel, că, pentru a intra în codul bunelor maniere, un obicei trebuie să fie supus mai întii probei timpului tocmai pentru că lucrurile se mai modifică. Pînă și etimologia cuvîntului ETICHETĂ, în sensul cunoscut de toată lumea, este semnificativă din acest punct de vedere. Oricît de surprinzător ar părea, „eticheta“ (ceea ce se cuvine) are la origine o interdicție! În parcul de la Versailles, grădinarul-șef al lui Ludovic al XIV-lea a așezat inscripții prin care cerea să nu-i fie călcate în picioare peluzele proaspăt însămîntate. Cum aceste inscripții erau adesea ignorate de către nobilimea neatentă și aflată, în

paranteză fie spus, în conflict cu regele, bietul om a obținut din partea Majestății Sale un decret care prevedea respectarea „etichetelor“. Astfel, cuvântul a intrat în limbajul curent pentru a desemna o comportare conformă unor norme.

Numeroase obiceiuri nu mai au de mult nici o legătură cu faptele care le-au generat. Cine se mai gîndește astăzi, scoțîndu-și pălăria, că reiterează gestul de ridicare a coifului prin care cavalerii, la sfîrșitul unui turnir, își descopereau chipul spre a fi recunoscuți de public?

Foarte multe obiceiuri proaste apărute la noi se datorează sărăciei. Mă duc în vizită cu mîna goală, gazda nu mă tratează cu nimic; îmi fac loc cu coatele ca să obțin ceva mai bun și mai ieftin într-un magazin; mă îmbulzesc să mă urc într-un autobuz supraaglomerat pe care l-am așteptat o oră. Într-o țară normală, în general, nu sunt pus în situația de a mă purta rău. Autobuzele vin la ora afișată în stație aproape goale, există multe magazine ieftine, iar a duce un mic dar cînd mergi într-o vizită nu este o problemă. Dar dacă duc flori de plastic cuiva (ca să țină mai mult) voi fi catalogat drept prost crescut (la noi). Nu la fel în Japonia, unde florile artificiale împodobesc cele mai distinse case.

Obiceiurile se schimbă la un om și chiar la un popor, ca și hainele. Se păstrează cele frumoase și se înlocuiesc cele urîte. Problema este însă mult mai complicată în cazul obiceiurilor deoarece e foarte greu să dezobișnuiești pe cineva de un obicei prost. Cum să convingi un intelectual de excepție că el este un „model“ și că nu are voie să apară în public mestecînd gumă, de pildă?

Cum să convingi un om care are prostul obicei să promită și să nu se țină de cuvînt și nici măcar să nu respecte ora pe care și-o fixează pentru o întîlnire că acest „obicei“ ar trebui schimbat. Mîntea șugubeață a românului a inventat chiar un proverb original: „A promite e nobil, dar a te ține de cuvînt e o prostie!“ Întîlnim la tot pasul astfel de situații. Am promis — și ce dacă?

Revolta pe care am resimțit-o în tinerețe citind cuvintele rostite de Raymond Poincaré (celebrul avocat, fratele matematicianului) la un proces în care a pledat la începutul secolului: „nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère“, mi s-a mai estompat. Cred că avea dreptate. Când vom lua lucrurile în serios și nu „à la légère“?

Oare nu ar fi mai bine să nu promitem dacă nu avem certitudinea că ne putem ține de cuvânt?

De ce nu există la noi un proverb care să traducă exact înțeleptele cuvinte nemțești — „ein Mann, ein Wort“? Îndrăznesc să afirm timid că expresia „cuvântul e cuvânt“ nu a dispărut cu desăvârșire din obiceiurile unui om manierat! Ar fi bine să ne-o reamintim când promitem ceva cuiva, nu numai când așteptăm zadarnic un răspuns.

Ce se înțelege prin bune maniere?

Formele de manifestare ale politeții pot să difere de la o țară la alta, dar și de la o epocă la alta, în funcție de mediul social și de împrejurări. Esențial este însă CODUL ONOAREI, care a făcut, la origine, din vînătorul erei paleolitice un om de societate, iar din femeia lui, ceea ce se cheamă astăzi o „doamnă”. Omul de onoare își respectă cu sfințenie cuvîntul dat, are principii morale ferme, noblețe sufletească, stimă față de sine și față de ceilalți, este blînd, răbdător, conciliant. Un astfel de „Om”, în adevăratul sens al cuvîntului, este agreat de toată lumea. Nu întîmplător un om manierat era acela pe care francezii îl numeau „l'honnête homme”, un om cinstit. În zilele noastre, îl denumim în mod curent „un gentleman” sau, pur și simplu, „un domn”.

Ce este un gentleman? Există mai multe accepții ale cuvîntului, dar toate ușor ironice, căci un gentleman este acel domn care apucă zahărul cu cleștișorul, chiar dacă este singur la masă, este cel care, intrînd într-o baie unde se află o femeie goală, se retrage spunînd: Pardon, domnule!... Un gentleman mai este, în fine, acel domn care se bărbierește și se îmbracă special pentru cină, chiar dacă trăiește singur în junglă. Desigur, toate aceste definiții atrag respectul, dar ele te fac totodată să surîzi. Și de aici pînă la a-l considera pe gentleman-ul nostru ridicol nu este decît un pas. Să nu ne grăbim totuși s-o facem. Un om care se respectă și îi respectă pe alții nu poate fi ridicol. Adevăratul gentleman are cîteva tabu-uri pe care nu le încalcă niciodată. El nu vorbește despre bani în societate, nu se laudă că îi are cu nemiuita, dar nici nu se plînge

că-i lipsesc. Nu se împrumută decît în cazuri extreme și niciodată de la o femeie. Nu comentează în fața unor terțe persoane gesturile și vorbele soției sau ale copiilor săi și nici nu-i ceartă în fața străinilor. Nu dezvăluie nimănui secretele sau dificultățile lui familiale. Își domină pasiunile, emoțiile, sentimentele, pentru că rămîne stăpîn pe el însuși, oricare ar fi împrejurările, chiar și atunci cînd este într-o situație disperată. Se străduiește să aplice înțeleptul și banalul obicei englezesc după care nu se acordă nici unui lucru mai multă importanță decît are. În concluzie, ar trebui spus, pentru a se reține mai ușor, că într-o societate de oameni bine crescuți sunt trei subiecte de conversație tabu: *bani*, *bolile*, *copiii*. „Lista“ poate fi mai lungă: neplăcerile sau realizările din cadrul meseriei, mîncarea, amănunte despre boala unui prieten etc. De fapt vom mai reveni asupra acestui subiect.

Un gentleman este politicos față de toată lumea, fie că cel din preajmă îi este superior sau inferior în ierarhia profesională sau socială, cu alte cuvinte, se străduiește să nu supere pe nimeni și să-i facă pe cei din jur să se simtă bine. Oricine știe că un om cu o purtare agreabilă este primit cu mai multă bucurie decît un necioplit; că o persoană zîmbitoare este acceptată mai ușor în societate decît una posomorită; că un om îngrijit inspiră mai multă încredere decît unul cu o ținută ostentativ boemă.

Printre noii îmbogățiți este foarte răspîndită părerea că bunurile lor înlocuiesc politețea și cultura, că poți foarte bine să trăiești și fără acestea din urmă. Dar cînd averea sau rangurile dispar el rămîne un „nimeni“. Ar fi nimerit să dăm crezare unor vorbe înțelepte: un om bine crescut rămîne un om bine crescut, fie că situația sa materială este înfloritoare sau catastrofală și oricare ar fi mediul în care este silit să trăiască. Indulgența față de micile slăbiciuni omenești, respectul pentru modul de viață al fiecăruia, convingerea că totul este relativ sunt adevăruri valabile peste tot, atît în mediul milionarilor, cît și în rîndul oamenilor obișnuiți. Vom descoperi astfel pretutindeni, indiferent de mediul social, oameni plini de bun-simț și

de tact constatînd cu uimire că aveea  i rangul social n-au prea mare importan a c nd e vorba de o comportare civilizată.  i c te nu ar mai fi de spus despre snobi  i parveni i. Sunt sigur a că citind aceste r nduri toată lumea are în minte c te o astfel de cuno tin a. Doamna care poartă inele de aur la toate degetele, dar  ip  iritată în casă, în tramvai sau în piața este oare o „doamnă” ?

De curînd am rămas în pană pe  osea. Am făcut semn pentru a cere un ajutor ma inilor care treceau. Nu a înce-tinit nici o limuzină. S-a oprit în schimb un om simplu care venea de la  ar  cu o necăjită de Dacie veche  i nu numai că ne-a ajutat, dar ne-a  i umplut bra ele cu struguri, mere  i nuci. M-am întrebat, unde oare  nv a ase omul acela să se poarte ca un adevărat domn ?

Să nu înțelegem că „bunele maniere” sunt un pat al lui Procust, inventat de pisălogi, ap ru i pe lume ca să ne facă viața amară. Bl nde ea, toleran a, bunătatea sunt indispensabile unui om bine crescut. Cel care îl corectează cu brutalitate pe interlocutorul său care a încurcat sensul cuvintelor biografie, bibliografie, autobiografie nu este un om bine crescut. Dacă o face, să o facă delicat. S-ar putea ca  i el să gre easc  altă dată. Nici un om normal nu suportă să devină ridicol — ignoran a nu este o scuză. Dar a avea preten ia că  tii tot, că nu- i pasă de etichete  i convenții, pe care le  tii dar nu le respectă, este un semn de suficien a.  nt lnim o astfel de atitudine uneori chiar la oameni cultiva i  i „bine crescuți”. Ei bine, nu sunt! Iar argumentul că alte calit i le compensează defectele nu este suficient.

Cum arată și cum se poartă un om manierat

Să fim exigenți cu noi înșine

Poți să placi persoanelor pe care le întâlnești, să ai succes după succes, să uluiești lumea cu inteligența ta, dar toate aceste calități „sociale” nu-ți permit totuși să fii îngăduitor cu propriile tale defecte. Căci acel „cunoaște-te pe tine însuți”, celebrul epigraf gravat pe templul lui Apollo din Delphi, este un sfat demn de urmat, cu toate că e un examen dintre cele mai severe, la care trebuie să te supui permanent. Multe conflicte ar putea fi evitate dacă în momentul declanșării lor ne-am întreba pe noi înșine cine a greșit, de fapt. Să recunoaștem că suntem mult mai indulgenți față de noi decât față de alții. Este aproape firesc să vedem paiul din ochiul altuia în locul bîrnei din ochiul nostru... Dar dacă am fi mai lucizi, dacă ne-am analiza mai obiectiv, viața ar fi mai ușoară pentru toți.

Să stabilim de la bun început că nu există două feluri de bune maniere: unele pentru societate și altele pentru acasă. Este suficient să ne impunem să fim politicoși față de familie la fel cum suntem față de străini, ca viața în intimitate să devină agreabilă. Ceea ce nu înseamnă că trebuie să trăim rigid, ca niște manechine înțepenite, ci doar că trebuie să păstrăm o limită a bunei cuviințe. E de ajuns să nu confundăm relaxarea cu dezordinea și singurătatea cu un mod de viață descătușat de orice reguli de bună purtare. Dar cine nu-i cunoaște pe acei „stăpîni atotputernici” cu cămașa descheiată, cu bretelele atîrnînd, cu părul vîlvoi, care pretind soției să le aducă imediat papucii, tolănindu-se pe o canapea, cu ziarul în mînă, pentru a se delecta cu știrile sportive? Poate surveni „o catastrofă

culinară“ (s-a răsturnat o cratiță cu mâncare în fața frigiderului), poate suna telefonul, poate să plîngă cel mic, „eu sunt stăpînul casei și nimeni din familie nu trebuie să mă deranjeze; toți trebuie să-mi facă viața plăcută!“ Nu va fi vorba, în mod sigur, de o familie fericită... Dacă îți tratezi astfel familia, pretenția că ești manierat este o vorbă goală, căci nu lași politețea la ușă cum lași umbrela și pardesiul!

Scopul oricărui om este să aibă o viață frumoasă; și cel mai nonconformist dintre noi va ajunge pînă la urmă la această concluzie. Sigur că lucrul acesta nu depinde numai de el, dar depinde în primul rînd de el. E suficient să-ți imaginezi, atunci cînd ești singur și crezi că poți să-ți permiți orice, că te afli, de fapt, în prezența unei ființe pe care o stimezi și față de care nu ți-ai putea îngădui nici o necuviință. De ce nu ai fi chiar tu acea persoană? Să zicem că ai rămas cîteva zile în casă fără familie. Ești tentat să lași paturile în dezordine, dulapurile deschise, scrumierele pline și să mănînci direct din cratiță. Ar fi bine să te gîndești că îți pot veni în vizită niște prieteni care au o părere foarte bună despre tine. Vor fi în mod sigur dezamăgiți de ceea ce văd, iar scuzele de rigoare — inutile. Gîndind astfel, vei ajunge cu timpul să te porți bine din reflex, chiar cînd ești singur.

Mai mult săpun, mai puțin parfum...

Obiceiurile noastre pot să se schimbe, manierele noastre pot deveni mai rafinate, personalitatea noastră poate să se dezvolte, dar corpul nostru e un „personaj“ care rămîne mereu același. El e o componentă constantă a ființei umane, căreia trebuie să-i dăm multă atenție punînd în valoare ceea ce ne-a dăruit natura. Nimic nu este mai plăcut decît sentimentul că aspectul nostru atrage și reține privirea celorlalți. Întrebată care este secretul frumuseții ei, o mare actriță a răspuns scurt: „multă apă, mult săpun și nimic altceva“.

Cremele, loțiunile, deodorantele, coloniile au devenit indispensabile toaletei zilnice, dar ele nu pot înlocui, în nici un caz, baia și dușul. Lipsa de timp nu este o scuză pentru dinții cariati, pentru mâinile și picioarele neîngrijite sau pentru un păr lăsat în dezordine. Toate acestea nu sunt legate de o situație financiară privilegiată și oricine invocă acest lucru este de rea-credință. Cel care e de părere că omul trebuie să fie „natural“ și că aspectul exterior nu contează dovedește cel mult că bunul-simț îi este la fel de străin ca periile de păr, de dinți și de unghii. Pentru fiecare dintre noi, a călători în tramvai lângă o persoană rău miro-sitoare, lângă un bețiv sau lângă un fumător învederat este insuportabil. Lipsa de respect față de ceilalți atinge însă apogeul atunci când neglijența vestimentară și murdăria se ascund sub parfumuri tari. Apă de toaletă nu le este permisă decât acelor care mai întâi s-au spălat cu grijă...

Viața profesională ne obligă de cele mai multe ori să trăim mai mulți laolaltă în birouri, într-o „strictă intimitate“. Înainte de a mânca ceapă sau usturoi ca și în momentul în care ocolim baia, ar trebui să ne imaginăm că vom găsi pe biroul nostru un „dar“ anonim compus din bomboane mentolate, o perie cu o pastă de dinți sau săpun, alături de un deodorant. Nici cel mai cinic dintre semenii noștri nu ar primi cu plăcere acest „cadou“. Dar poate mă înșel...

Despre sănătate și frumusețe

Viața ordonată și odihna activă fac parte din îngrijirile normale pe care le datorezi sănătății. Mijlocul cel mai simplu și mai eficient de a te reface este somnul. Tot el este izvorul bunei dispoziții și al unei înfățișări agreabile. Iată de ce, pe bună dreptate, somnul dinaintea unei petreceri la care ești invitat seara se numește „somn de frumusețe“.

Dacă faci parte dintre cei care trebuie toată viața să sară din pat în zori, ori dintre cei la care somnul nu vine decât în primele ore ale dimineții, atunci ai da orice în schimbul

unui somn bun. Dar în mod ciudat, un detaliu revine constant în biografiile marilor personalități — generali sau conducători de popoare, mari oameni de știință sau poeți: ei se mulțumeau doar cu un somn de patru sau cinci ore pe noapte!

Nu mă voi lansa într-o interminabilă polemică asupra duratei optime a somnului, deoarece durata aceasta e și în funcție de temperamentul fiecăruia. După statistici, omul pierde dormind cam o treime din viață, însă nu toți oamenii au nevoie de șapte-opt ore de somn pe noapte.

Discuția rămîne totuși deschisă: tinerii au mai multă nevoie de somn și se trezesc mai târziu, bătrînii se scoală, în schimb, mai devreme... . Important este să ne dozăm orele de somn astfel ca organismul nostru să nu sufere. Cea mai bună soluție e să respectăm un anumit program: să ne culcăm și să ne sculăm la ore fixe, să ne îngăduim eventual un somn scurt după masa de prînz și să evităm cafelele și medicamentele care înlocuiesc sau instalează somnul.

La păstrarea sănătății contribuie în egală măsură alimentația, gimnastica zilnică, masajele, plimbările și excursiile, alternarea lucrului cu perioadele de odihnă. În privința alimentației, lucrările de specialitate pun accentul nu numai pe calitate, ci și pe cantitate. Dacă totuși mîncăm prea mult, prea des și prea gras e cazul să nu ne privăm corpul de exerciții fizice, cu atît mai mult cu cît, în zilele noastre, automobilul ne condamnă la sedentarism. Prea des uităm că excursiile și mersul pe jos sunt la fel de eficiente ca orice sport. Soluția este la îndemîna oricui: mersul pe jos între casă și birou și, cînd avem timp, excursiile la sfîrșit de săptămîină. Pînă nu e prea târziu, trebuie să recurgem la dietă sau chiar la îngrijiri medicale, completate de gimnastică și masaj. Ele vor da, fără îndoială, rezultatele scontate, contribuind la diminuarea țesutului adipos și la obținerea unui tonus muscular de invidiat.

Să nu ni se pară extravagant un abonament la o sală de gimnastică, o ședință de sauna o dată pe săptămîină, două ore pe săptămîină la un bazin de înot etc. Condiția esențială ca aceste tratamente să dea rezultate este să le facem din

timp. Să nu uităm că fiecare kilogram adăugat cere un altul. După ce am „agonisit“ astfel multe kilograme în plus, este aproape imposibil să le mai dăm jos. Curele de slăbire drastice sunt la fel de nocive ca și kilogramele nedorite.

Cînd ești tînără slăbești foarte ușor. Dacă ai ajuns la greutatea optimă (10 kg sub înălțime la 1,60 m = 50 kg) te poți opri avînd grijă să nu mai pui... nici un gram în plus. „Mă îngraș pentru că mănînc prost“ — iată o formulă teribil de adevărată, dar care stîrnește la prima vedere nedumeriri. Nu este chiar așa de complicat. Cei care mănîncă „prost“ mănîncă mult — pîine, paste făinoase, cartofi, carne grasă, dulciuri. Cei care mănîncă „bine“, mănîncă puțin, de cinci ori pe zi — ceai, lapte sau cafea dimineața, un sandviș la ora 10, o supă, un fel de mîncare și un desert (fruct) la prînz, ceai, cafea, o prăjitură la ora cinci după-amiază și o salată cu o pereche de crenvurști, de exemplu, seara. Rețineți, nu se mănîncă nimic între orele pe care vi le fixați! Nu se ține cură de nemîncare, ci „cură de mîncare“. Dar o zi de post negru pe săptămîină sau măcar numai de legume sau lactate este indicată.

Dacă silueta noastră necesită o grijă specială, tot atît de importantă este și îngrijirea feței. Există astăzi o adevărată industrie a produselor cosmetice menită să facă minuni cu tenul nostru. Ne vom corecta micile defecte printr-un machiaj discret, evitînd culorile țipătoare, proasta lor îmbinare sau nuanțele stridente. Este necesar ca machiajul să țină seama de împrejurările și de anturajul în care ne găsim. Nenumărate reviste abundă în recomandări privind folosirea cu măsură a produselor cosmetice. Să nu ezităm să ținem seama de ele, să nu ne bazăm pe intuiția noastră. Ar fi bine să apelăm la serviciile calificate ale unei cosmeticiene, plătind o consultație sau mai multe numai pentru a obține niște sfaturi exacte. Ea ne va spune ce creme, ce pudre și ce rujuri ni se potrivesc.

O doamnă cu o față extrem de ridată intervine într-o discuție pe tema îngrijirii tenului cu următoarea replică rostită cu mîndrie: „Eu niciodată n-am dat cu ceva pe față“. Răspunsul spontan al unei doamne din grup a fost foarte inspirat: „Se cunoaște, doamnă, se cunoaște!“

Frumusețea naturală trebuie ajutată și nu brutalizată. O brunetă cu ochi verzi este clar avantajată de o nuanță roșcată dată părului și dezavantajată de un păr transformat în spicul grîului.

Nu există femei urîte, nu există decît femei neglijente!

Nu mai suntem foarte tinere...

A intrat în legendă povestea unei hetaire care, la primele semne de îmbătrînire, și-a luat oglinda și a mers s-o ofere templului divinei Afrodita, cu această rugăminte: „Ia-mi oglinda, bună zeiță, ce am fost nu mai pot să văd și cum sunt nu mai vreau să văd!“ Există o seninătate disperată în cuvintele acestei femei care, după ce a gustat din toate bucuriile vieții, a înțeles cînd trebuie să părăsească scena primei tinereți și în ce moment începe o nouă viață, cea a maturității, a înțelepciunii, a echilibrului. Trebuie să fi folosit rău tinerețea pentru a tremura în fața anilor care ne așteaptă, căci a doua jumătate a vieții aduce cu ea multe bucurii profunde, multe satisfacții și multă liniște. Vanitatea de a ne crampona de ceea ce a fost: de nopțile cînd dansam neobosite, de zilele în care eram admirate oriunde apăream este total inutilă, căci nimic nu este mai trist pentru o femeie de o anumită vîrstă decît acest regret al trecutului, sau refuzul de a înțelege prezentul, moment care depinde numai de o pregătire sufletească prealabilă. Această dramă — căci este o dramă să nu știi să îmbătrînești frumos — este de multe ori provocată și de lipsa de tact a celor din jur. Nu este permis ca, întîlnind o doamnă după mai mulți ani, să deschizi o discuție pe tema frumuseții ei trecute. Cei care cred că îi fac o plăcere doamnei spunîndu-i ce frumoasă era, ce siluetă minunată avea, ce gust desăvîrșit în a se îmbrăca, greșesc profund. Chiar cel care face gafa își dă seama și încearcă să o dreagă — nici acum nu arăți prost...

Un filozof spunea odată că îi este cumplit de milă de femeile frumoase. Tinerețea și frumusețea deschid toate

ușile și înlocuiesc în viața familială și socială — de cele mai multe ori — alte calități, mai ascunse, pe care ar trebui să le aibă un om obișnuit. Și vine o zi — la femei cam în jurul vârstei de 50 de ani — când auzi fără să vrei că ești catalogată drept babă, când vânzătorul de la care cumpărai în mod obișnuit nu mai este amabil cum era altădată, când soțul face involuntar o comparație cu o altă femeie, și nu în avantajul tău etc. Dacă nu treci cu umor peste aceste momente se va declanșa sigur o criză, o cădere psihică. Din acel moment, nu te mai duci la dentist, nu te mai preocupă că te îngrași, nu te mai îmbraci cu grijă, deoarece îți spui că toate astea sunt inutile. Îți pregătești astfel o bătrînețe urâtă. Trebuie să ne luptăm să îmbătrânim frumos și să ne pregătim din vreme, pentru că și bătrînețea e a noastră, așa cum au fost tinerețea și frumusețea. Desigur, e mai bine să fim tineri, frumoși și sănătoși, decât bătrâni, urâți și bolnavi! Acum e momentul să înțelegem că frumusețea nu dispare dacă e vorba de cea spirituală. O privire blândă, un surâs cald, o conversație inteligentă fac posibilă o concurență loială între o persoană tânără și una în vârstă. Este în ordinea firii și depinde doar de noi să izbutim. Totul e să nu disperăm. Acum avem alte satisfacții și alte preocupări; să nu ne lamentăm continuu, să nu arborăm o figură plictisită și obosită. Nimeni nu ne poate ajuta să traversăm această perioadă dificilă în afară de noi înșine.

Ești tânără, dacă te simți tânără, desigur. Dar să nu constrângem pe alții să ghicească în ce măsură ne simțim tinere, ci să ne adaptăm ținuta vestimentară și comportamentul la vârsta noastră reală.

Oricine primește cu plăcere un compliment, dar nu este deloc necesar să întrebăm mereu: câți ani îmi dați? S-ar putea ca interlocutorul nostru să greșească și să ne dea cu vreo cinci mai mult! Se obișnuiește, din ce în ce mai des, ca două persoane care nu s-au mai văzut de mult să-și spună reciproc, automat, fără să fie de fapt adevărat: „Ce bine arăți!“ (Am auzit chiar o glumă pe această temă — există vârsta întâi, vârsta a doua și „ce bine arăți“.) Răspunsul este, în genere: „Mulțumesc!“ La fel și în cazul

îmbrăcăminței: „Ce bluză frumoasă aveți.“ „Mulțumesc!“ sunt formule mai noi, care nu constituie un atentat la bunele maniere. Cu o singură condiție — să fie sincere. Dar să surîzi ironic sau să comentați cu altcineva contrariul celor afirmate este de neiertat.

Dacă n-ar exista amintirea tinereții n-am simți bătrînețea. Vîrsta ne împiedică să facem ceea ce făceam altădată, dar o persoană matură poate fi la fel de agreabilă ca și una tînără. Și dacă totuși ne simțim demoralizate, să recitim încîntătoarele scene descrise de Proust în romanul *În căutarea timpului pierdut* și să retrăim momentele înserării de pe plaja de la Balbec, împreună cu minunata bunică a autorului ce polariza, prin spirit și inteligență, grupul de tineri... în defavoarea „fetelor în floare“.

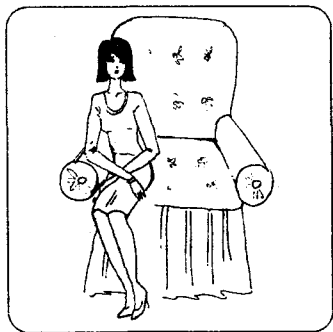
Cum mergem, cum ne purtăm, cum ne așezăm...

Cînd mergem pe stradă să ne amintim că nu o putem face la întîmplare și că există și în acest domeniu niște reguli de care trebuie să ținem seama. Să nu ne facem un obicei din a alerga mereu pentru că suntem în întîrziere sau să mergem gîrboviți și încrunțați pentru că avem ne-cazuri. Îi vom stresa pe cei din jur și le vom deveni nesuferiți. Noi înșine vom constata că ne-am schimbat firea, și nu în bine. Nu este greu să ne controlăm. Ne sculăm mai devreme cu o jumătate de oră și ne facem un program care poate fi respectat, iar grijile le lăsăm acasă în vestiar, măcar pentru a nu fi compătimiți. Merită!

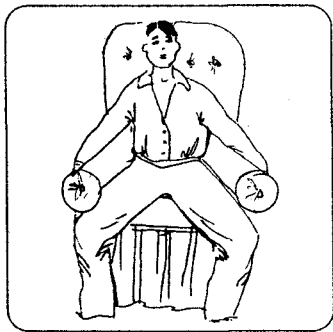
Revenind la mers. Cine n-a admirat mersul grațios, suplu al manechinelor sau al actrițelor? Nimic nenatural, nimic forțat. Dar în general nu ne prea gîndim la eforturile și exercițiile pe care ființele pe care le admirăm le-au făcut ca să pară că nu merg, ci plutesc. În toate școlile de profil cursanții — băieți sau fete — sunt învățați mai întîi să poarte pe cap o carte sau un obiect greu. Imposibil să stai cocoșat cu o asemenea povară în echilibru! Oamenii din vechime aveau o ținută frumoasă dobîndită prin purtarea pe cap a unor vase grele. Să încercăm deci și noi, acasă,

măcar cinci minute în fiecare zi, să facem câțiva pași cu o greutate de acest gen pe creștet. Mersul va deveni mai sigur, coloana vertebrală mai dreaptă. Exersînd, reușita e sigură. Să ne supraveghem în permanență ținuta — să nu ne aplecăm umerii înainte, să nu mișcăm exagerat brațele și coatele, să facem pași normali, nici prea mari, nici prea mici, să ne retragem stomacul în interior și să ținem șira spinării dreaptă. Toate aceste gesturi le putem face pe stradă de cîte ori ne aducem aminte. Să ne aducem aminte cît mai des!

Cu vîrsta, ținuta omului se modifică, dar ea se poate corecta studiindu-ne cu grijă într-o oglindă care să ne reflecte din cap pînă în picioare. Trebuie să avem un aer sigur, dezinvolt, cînd mergem genunchii să fie apropiați, trunchiul drept și fața destinsă. Dacă ne oprim să stăm de vorbă cu cineva pe stradă nu ne vom sprijini de zid, pentru că putem să ne ținem și pe propriile noastre picioare. Pe stradă nu este elegant să ținem mîinile în buzunare. În casă nu ne vom sprijini de spătarul scaunului și nici nu ne vom juca nervos cu diferite obiecte. Unii au chiar obiceiul insuportabil de a bate tactul unei muzici auzite numai

Nu stați pe un colț de fotoliu pentru că așa era distins pe vremuri. Așezați-vă normal și comod, dar nu picior peste picior.

Dar nici nu vă tolăniți într-o poziție dizgrațioasă de parcă nu ați mai pleca niciodată!

de ei, cu un creion, o brichetă, un cuțit — unii bat chiar cu pixul în microfon —, nefiind conștienți că-i enervează pe cei din jur. Chiar dacă ne-am antrena într-o discuție aprinsă, nu-l vom lua pe interlocutorul nostru de un nas-ture, nici nu-l vom aproba bătîndu-l energic pe umăr sau înghiontindu-l cu cotul în coaste.

Cînd suntem în societate, vom evita să stăm cu spatele la cei din jurul nostru. Dacă o facem siliți de o împrejurarare oarecare — suntem solicitați să răspundem la o întrebare, de pildă — ne cerem scuze.

Și cînd ne așezăm trebuie să o facem cu grijă. Dacă o actriță se străduiește să studieze acest gest, înseamnă că nu e așa ușor cum s-ar crede. Să te așezi pe un scaun, pe o canapea sau pe un fotoliu înseamnă să dai aproape un examen, deoarece poți să te așezi cu un gest plin de grație, după cum poți să te trîntești dizgrațios sau să te tolănești de parcă nu ai mai pleca niciodată! Să nu credem că suntem obligate să folosim cu zgîrcenie marginea fotoliului, doar pentru că așa era distins pe vremuri. De altminteri, lista greșelilor pe care poți să le comiți așezîndu-te poate să se prelungească. Să amintim cîteva: genunchii ținuți cu mîinile, bătaia nervoasă a degetelor pe suprafața mesei, genunchii îndepărtați — poziție dezagreabilă în general la doamne — și multe altele. Este, de asemenea, o ofensă adusă bunelor maniere să-ți încrucișezi picioarele. În schimb, o doamnă poate să-și încrucișeze partea de jos a picioarelor, avînd grijă să-și acopere, discret, genunchii cu fusta. Cînd, în sfîrșit, te ridici, faci în așa fel încît să nu stai cu spatele la ceilalți cînd îți iei rămas bun și să nu împingi cu forță scaunul. E bine să-ți dovedești simțul de ordine punîndu-l la loc, dar fără să cazi în extrema cealaltă, căutînd cu prea multă grijă locul unde era la începutul vizitei.

Cum ne mișcăm

Ce să facem cu mîinile? Am enumerat ce nu trebuie să facem: să nu gesticulăm, să nu le înfundăm în buzunare,

să nu batem nervos cu degetele pe suprafața mesei etc. Dar, renunțînd la orice mișcare a mîinilor, conversația noastră ar deveni total inexpresivă. Reamintiți-vă anecdota cu eroul italian, decorat pentru că nu a trădat dușmanului secretele pe care le deținea. Cum aș fi putut să o fac dacă aveam mîinile legate la spate? — spune candid soldatul... Niciodată nu vom arăta cu degetul un obiect sau o persoană. De asemeni, este agasantă mania unora de a-și trosni degetele sau de a-și încerca elasticitatea falangelor, rotindu-și podul palmei la nesfîrșit. Să nu uităm: degetele în nas sunt poate amuzante la copiii de doi ani, dar, după această vîrstă, este nepermis. Nu facem acest gest nici cînd suntem singuri.

Scobitoarea nu-și are locul la masă. Dacă ai absolută nevoie de ea, o folosești cînd nu este nimeni de față.

Cîntărețele își încrucișează mîinile pe piept, ceea ce se pare că le ajută să cînte mai bine. Pentru restul oamenilor gestul este ridicol. Nici să-ți pui mîinile în șold, ca o preocupă, nu este un semn de bună creștere, chiar dacă ești foarte supărată. Napoleon a fost imortalizat în tablouri ținînd o mîină sub nasturii tunicii, iar pe cealaltă la spate. Astăzi o asemenea poziție provoacă celor din jur zîmbete ironice.

Cînd tușești, strănuți sau caști, pui mîna la gură. Fiecare știe acest lucru, dar din nefericire nu toată lumea o face!

Să rîzi nu este numai firesc, ci — după cum spunea Rabelais — e chiar semn de sănătate. Dar cînd rîzi nu pui mîna la gură chiar dacă ai izbucnit într-un rîs nestăpînit. Nu mai vorbesc de impresia proastă pe care o faci cînd rîzi în hohote, zgomotos, lovindu-te peste coapse sau împingîndu-ți vecinul în coaste. Ca orice manifestare comportamentală, rîsul își găsește expresia ideală în moderație. Orice om este mai simpatic cînd surîde. Este un secret pe care îl dețin prea puțini semeni de-ai noștri, dar care face minuni, cu condiția de a nu-l etala permanent, pentru că atunci se transformă în rînjet.

Salutul

Salutul — mod de comunicare

În viața tribală oamenii strigau sau făceau semne pentru a-i feri pe ceilalți de un pericol sau pentru a-și anunța semenii că au găsit hrană. Dar, ca multe lucruri care la origine au fost vitale, salutul a devenit un simbol. Totuși, nu se face la întâmplare, ci se impune un anume ceremonial care ridică multe probleme. Să știi să saluți este, într-adevăr, dovada că știi să respecti uzanțele. Salutul este prima manifestare de curtoazie cu care întâmpini pe cineva. Deși formulele de salut sunt vechi de când lumea, salutul în sine are în mimică, în poziția corpului, sau în ținută, o infinitate de nuanțe care-i modifică sau îi completează sensul. Un simplu salut poate demonstra cuiva, de pildă, în ce măsură îl stimezi, cu condiția să mai adaugi încă un mic gest. Orice salut este o formă de politețe, dar nu implică același grad de cordialitate. Știm cât de greu este să-i faci pe copiii să salute pe cineva. Pentru adult, salutul nu presupune o manifestare de dragoste, ci un gest de politețe, o convenție. Dar pentru copil, mai ales când este foarte mic, singurul criteriu este acela al simpatiei sau antipatiei. Mai târziu, sub influența educației, el se va convinge singur cât de necesar este salutul în relațiile cu oamenii.

Nici un om nu este atât de neînsemnat încât să nu merite un salut din partea noastră. Cei care așteaptă cu privirea fixă, cu buzele strânse și cu o grimasă pe față să fie salutați — ca eventual să răspundă — sunt și prost crescuți și de rea-credință. Ludovic al XIV-lea o saluta și pe ultima bucătăreasă cu aceeași curtoazie pe care o manifesta față

de strălucitoare domnișoară de La Vallière. Numai snobii pot crede că e sub demnitatea lor să salute primii.

Formele de salut

La țară, în orașele mici sau la periferia marilor orașe, există încă bunul și străvechiul obicei de a-i saluta pe toți cei pe care îi întâlnești, fie cunoscuți, fie necunoscuți. În aceste locuri, sentimentul de apartenență la aceeași comunitate este încă viu și să nu saluți înseamnă să-ți atragi multe antipatii.

Anonimatul marelui oraș, unde ești pierdut în mulțime, nu mai permite, evident, acest salut generalizat. Aici funcționează alt cod, ale cărui uzanțe reglementează modul de a saluta. Iată câteva din regulile sale de bază: bărbatul salută mai întâi o femeie, chiar dacă aceasta este mai tânără decât el; tânărul sau tânăra îi salută pe cei mult mai în vârstă; noul venit, pe cei care sunt deja adunați; inferiorul, pe superior (dacă inferiorul e femeie, primul va saluta tot bărbatul. Directorului general nu-i va scădea popularitatea, ci dimpotrivă, dacă va saluta primul femeia de serviciu — se face!). Este obligatoriu să răspunzi la orice salut deoarece a refuza să răspunzi înseamnă a-l jigni grav pe cel care ți s-a adresat. Dacă totuși nu răspunzi înseamnă că ești supărat rău pe persoana respectivă.

Vom începe prin a vorbi despre cum trebuie să salute un domn. Când întâlnește o doamnă, bărbatul salută primul. În general, salutul înseamnă să-ți scoți pălăria, aproximativ cu doi metri înaintea întâlnirii, să o înclini ușor, privind fără insistență în ochii persoanei salutate, iar apoi să-ți pui pălăria la loc pe cap.

Nu-mi explic de ce acest obicei, de a te descoperi în semn de respect față de cineva, a dispărut la noi aproape cu desăvârșire. După ce pălăria a fost înlocuită cu basca, apoi cu căciula, acestea se țin pe cap în orice împrejurare! Observăm că se ține căciula pe cap în sălile de expoziție, la cinematografe sau în restaurante. O fac uneori și cei

care mai poartă pălării. Frigul nu este o scuză! Este strict interzis să stai cu pălăria pe cap în toate aceste locuri. Glumesc, nimic nu este strict interzis în comportamentul cuiva, dar riscul de a fi catalogat drept prost crescut este inevitabil. N. Ceaușescu se adresa întotdeauna poporului cu căciula bine îndesată pe urechi. Nu am observat ca Juan Carlos — regele Spaniei — să vorbească unei mulțimi cu capul acoperit.

Revenind la salut — domnul care întîlnește o persoană feminină cunoscută încetează să mai fumeze țigara sau pipa, nu stă cu mâinile în buzunare. Ridicarea pălăriei se face întotdeauna cu mîna opusă părții în care se găsește persoana salutată. Dacă păstrezi pălăria pe cap, poți saluta doar verbal, dar fără să-i atingi ușor borul cu degetele.

Ce se întîmplă dacă nu porți pălărie? Regula este foarte simplă. Te mulțumești cu o înclinare a capului care va fi poate un pic mai adîncă decît dacă ai saluta cu pălăria. Urmărim cu stupoare la T.V. tineri cu șepcuțe pe cap stînd comod pe fotolii sau la mese, conversînd dezinvolt sau rîspunzînd la întrebări. Este inadmisibil!

Dar dumneavoastră, doamnă, cum veți saluta? Simplu — veți rîspunde la salutul care vă este adresat printr-un surîs și dînd ușor din cap, ceea ce va dovedi persoanei întîlnite că ați recunoscut-o. În țările anglo-saxone, femeia salută prima, pentru a-l autoriza astfel pe domnul întîlnit să o salute la rîndul lui. În schimb, în Europa continentală, regula este cea pe care am mai enunțat-o: domnul salută, doamna rîspunde. Doamna mai tînără o salută pe cea mai în vîrstă care îi rîspunde... tot zîmbind. Două persoane de același sex și de aceeași vîrstă se salută simultan.

Ai dreptul să refuzi să rîspunzi la un salut? Am spus deja că a refuza să rîspunzi la salut înseamnă a-l face pe celălalt să înțeleagă că te-a ofensat grav, pe tine sau pe unul din membrii familiei tale. În afara acestor cazuri, nu există salut pe care poți să-l refuzi fără să încalci în mod deliberat și grosolan regulile elementare ale buneii cuviințe. Aceste cazuri cer mult tact și o mare prezență de spirit

pentru a găsi o soluție onorabilă. Încercăm să evităm întâlnirea când suntem încă la mare distanță. Dar dacă întâlnirea este inevitabilă, putem totuși saluta scurt. Acest salut ar putea fi pentru celălalt o mică lecție dacă este vinovat, iar dacă noi suntem vinovați, salutul nostru poate duce la o împăcare.

Se întâmplă adesea ca unele persoane — al căror cerc de relații este foarte întins sau, pur și simplu, a căror memorie este slabă — să aibă impresia că ne cunosc și ne salută din greșală. Vom răspunde chiar dacă suntem siguri că nu-l cunoaștem pe cel care ne-a salutat. Uităm repede un salut al unui necunoscut, dar nu uităm niciodată că nu am fost salutați de către cunoștințe. Nu există reguli fără excepții. Astfel, vom evita să salutăm o persoană, mai ales o doamnă, dacă o întâlnim într-o companie compromițătoare...

În armată, salutul este strict reglementat — inferiorul îl salută pe superiorul său în mod obligatoriu. Pentru personalul feroviar, poștal, pentru vameși, există alte reguli. Ei se pot saluta fără să se cunoască, prin simplul fapt că poartă aceeași uniformă.

Cel care intră într-un local salută, cel care se află acolo răspunde la salut. Această regulă este valabilă în restaurante, compartimente de tren, săli de așteptare, lifturi, magazine. Un om bine crescut își scoate pălăria și se oprește un moment când trece un convoi mortuar. Te ridici, te descoperi când se intonează un imn național sau când se înalță drapelul unui stat. Pe toată durata ceremoniei trebuie să te comporți decent, pentru a arăta că respecti sentimentele celorlalți.

În altă ordine de idei, salutăm tot grupul din care face parte o cunoștință. Se înțelege că persoanele care o însoțesc vor răspunde la salut, dar nu se vor interesa de numele dumneavoastră.

Salutul verbal. Strângerea mâinii. Sărutatul mâinii

Se pune întrebarea dacă trebuie să adăugăm la gesturile descrise mai sus și o formulă de salut. De la caz la caz.

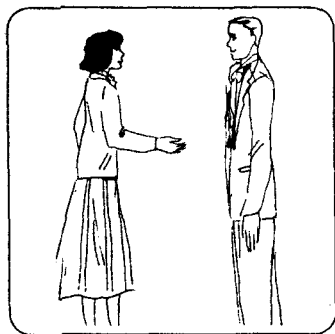
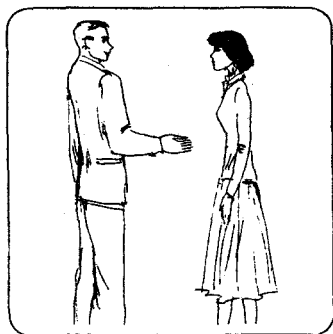
Oricum, ea este dictată mai întâi de obiceiul pământului și apoi de împrejurările momentului. De pildă, există persoane pe care le cunoaștem din vedere și cărora timp de decenii le adresăm un salut prin înclinarea capului, fără să pronunțăm nici un cuvânt. Dacă întâlnim rude, prieteni sau cunoștințe apropiate, vom schimba un „Bună ziua!“ chiar dacă nu ne oprim pentru a face conversație. În schimb, dacă întâlnim alte persoane, la formula obișnuită „Bună ziua!“ sau „Bună seara!“ adăugăm obligatoriu „Doamnă“ sau „Domnule“. Nu este însă necesar să spunem numele persoanei pe care o întâlnim. Astfel, nu vom spune în nici un caz: „Bună ziua, domnule Popescu!“ Interlocutorul dumneavoastră își știe foarte bine numele și nu ține, poate, să-l știe toată strada. Situația se schimbă dacă este vorba despre un director al unei mari uzine sau despre un ofițer. Aceștia se pot adresa subalternilor pronunțându-le numele și asta va echivala cu un compliment.

Dacă cei întâlniți sunt un domn și o doamnă este bine să spunem mai întâi „Bună ziua, doamnă!“ și apoi „Bună ziua, domnule!“, chiar dacă pe doamna respectivă nu o cunoaștem. Vom evita formulele de tipul: „Hello!“ sau „Ciao!“ sau „Adio!“, permise doar adolescenților. Dar în Ardeal vom spune cu plăcere „Servus!“

Cînd ne despărțim de cineva, formulele de salut sunt: „La revedere!“, „Bună seara!“, „Noapte bună!“ și nu „Pa, pa“ sau „Te pupic!“

Cînd întâlnim pe cineva pe care nu l-am văzut de mult ne manifestăm (moderat) bucuria, iar la plecare politicos este să spunem: „Mi-a făcut plăcere că ne-am întâlnit, sper să mai vorbim.“ Facem eventual schimb de telefoane dîndu-l pe al nostru corect (și nu cu o cifră schimbată cum am citit într-o carte că... se face). Suntem singurii în măsură să decidem dacă relația trebuie reînnoată. E doar vina noastră că nu am apreciat corect invitația (făcută din politețe) de a da un telefon și ni se răspunde rece sau evaziv. Să nu confundăm cunoștințele cu prietenii și să nu devenim pisălogi fără voie.

Ne strângem mâinile mai ales când ne oprim să stăm puțin de vorbă. Este o formă de salut care datează din Antichitate și care este încărcată de un simbolism profund. Să saluți pe cineva strângându-i mîna este un semn de mare stimă. În acest caz, regulile sunt inverse: cel care întinde mîna primul este doamna, persoana mai în vîrstă sau superiorul. Tot persoanei de rang superior îi revine inițiativa formulei de salut. Se întîmplă ca din grabă sau din necunoașterea acestei reguli, tînărul să fie primul care întinde mîna.

Nu. Crezînd că este politicos tînărul întinde mîna primul. El greșește, nu se face.

Da. A da mîna cuiva înseamnă a face o favoare.

Să refuzi o mînă întinsă este o ofensă gravă pe care n-ai dreptul să o aduci cuiva decît în ultimă instanță. Cel mai ocupat dintre oamenii de stat nu are voie să refuze să strîngă mîna celui mai pisălog dintre solicitanți. Să refuzi o mînă întinsă este fie o sancțiune de o gravitate excepțională, fie o neglijență de neiertat.

Pentru a strînge mîna cuiva sau scoți pălăria (dar nu este obligatoriu), sau te înclini puțin și-ți privești interlocutorul în față. Un bărbat se va ridica pentru a strînge mîna cuiva. Doamnele nu trebuie să se ridice decît pentru a da mîna unei persoane mai în vîrstă sau uneia pe care vor s-o onoreze în mod special. Se spune, pe drept cuvînt,

că modul în care strângi mâna celui alt îți dezvăluie firea. Să evităm să avem o mână moale sau una care o zdrobește pe a celui alt. Ne vom feri, de asemenea, să apucăm doar vârful degetelor. Am auzit prea multe comentarii despre cei ce nu știu să dea mâna, pentru ca acest lucru să mi se pară minor. Cum există destule persoane superstițioase, se va evita strângerea mâinii pe deasupra alteia, în cruce. De altfel, gestul este total lipsit de eleganță. Este mai simplu să urmărim ordinea firească a priorităților: 1) doamnele între ele, 2) doamnele și domnii, 3) domnii între ei. Mâna pe care o strângem este în mod tradițional dreapta. Uzanța datează din timpurile când în mâna dreaptă țineai o armă, iar dacă întindeai mâna goală însemna că doreai pace. Membrii unor asociații, de exemplu cercetașii (*scouts*), își strâng mâna stângă, deoarece cu mâna dreaptă fac un alt semn de salut pentru a fi recunoscuți. Strângerea mâinii poate însemna și altceva decât salutul. Se strânge mâna și pentru a marca încheierea unei afaceri, pentru a sublinia condoleanțele, felicitările, o rugămintă, o mulțumire sau o scuză. Este un semn de camaraderie, de prietenie sau de dragoste.

Cum procedăm când purtăm mănuși? Pe stradă bărbatul își scoate mănușa din mâna dreaptă pentru a strânge mâna unei femei, chiar dacă aceasta poartă mănuși. Femeile își scot mănușile când ajung la locul unei întâlniri stabilite; dacă aceasta este întâmplătoare, le pot păstra, dar gestul nu este elegant.

Există o excepție care este dictată de bunul-simț. Este vorba de mănușile lungi care se poartă la toaletele de seară. Pentru că sunt asortate la rochie se pot păstra. Dar, în general, mănușile nu se țin pe mână în restaurant, în sălile de concert, la teatru sau expoziții decât dacă sunt de tipul celor de mai sus. Într-o biserică protestantă, mănușile se pot ține pe mână, dar într-o biserică ortodoxă, sau într-una catolică unde se face semnul crucii la intrare după ce ți-ai înmuiat degetele în apa sfințită, este firesc să le scoți.

Ce trebuie să știm despre sărutatul mâinii? Este vorba, după cum se spune, despre un obicei vechi și demodat

sau, dimpotrivă, despre un act de supremă politețe, apanaj al bărbaților bine crescuți? În general femeilor li se sărută mîna în casă, mai rar în aer liber sau pe stradă. M-a amuzat copios o scenă văzută pe malul mării cînd am surprins o întîlnire între o doamnă și un băiețel crescut exagerat „de bine“ de către bunici: doamnei i s-a sărutat mîna, ambii fiind în costume de baie și, în plus, băiețelul avînd pe cap o imensă pălărie de paie legată sub bărbie!

Cum se sărută mîna? Doamna întinde mîna spre domnul care o salută; domnul se apleacă ușor pentru a o atinge cu buzele sau a se preface că o atinge. Surprinse de gest, unele doamne își trag mîna cu repeziciune. Nu se face, e urît.

Este larg răspîndit obiceiul ca două persoane care se întîlnesc să se sărute pe ambii obraji. În plină stradă acest lucru nu lasă o impresie bună, dar la gară sau la aeroport nu șochează pe nimeni.

Există printre cititorii și cititoarele noastre un număr mare de îndrăgostiți. Ei se întreabă desigur dacă pot să se sărute sau să se îmbrățișeze pe stradă. Suntem obligați, nu fără regret, să fim categorici și să-i dezamăgim. Din punctul de vedere al bunei cuviințe, sărutul și îmbrățișarea nu sunt admise în public. Un film celebru se intitula „Îndrăgostiții sunt singuri pe lume“. Din păcate nu este adevărat. Căci dacă se întîmplă ca ei să se simtă singuri, lumea este prezentă în jurul lor, curioasă, ironică și bîrfitoare. Am spus „din păcate“, pentru că o lume plină doar de îndrăgostiți ar fi foarte frumoasă!

Prezentarea

Prezentarea — poarta vieții sociale

Toată lumea dorește să-și facă noi relații, să-și lărgească cercul de cunoștințe. Nimeni nu poate s-o facă fără a fi prezentat, chiar dacă este o persoană care se bucură de notorietate publică. Dacă vrei să nu faci gafe pe care societatea le sancționează imediat, începeți prin a vă însuși câteva reguli elementare.

Se prezintă bărbatul femeii; cel mai tânăr celui mai în vârstă; inferiorul — superiorului; subordonatul — șefului; într-un cuvânt, rangul inferior celui superior. Prin urmare, este incorect să-l prezinți pe domnul director unui funcționar, sau pe o doamnă aceluiași, cu excepția câtorva cazuri pe care le vom menționa mai departe. Să vedem cum decurge prezentarea.

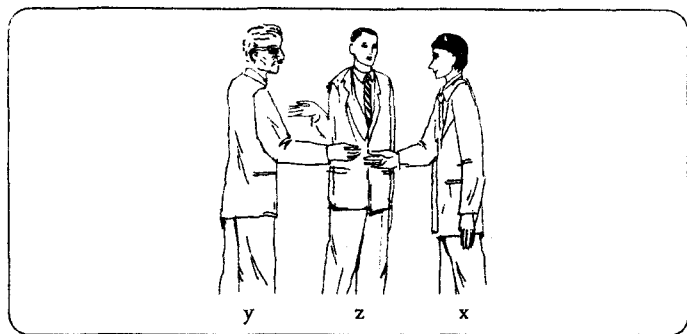
Domnul X, un tânăr ziarist, în vârstă de treizeci de ani, este invitat undeva, în același timp cu domnul Y, director de editură, un scriitor de renume. După cină, domnul X îl roagă pe prietenul său domnul Z să-l prezinte cu prima ocazie domnului Y. Să-l prezinte, deoarece domnul X este și mai tânăr și mai puțin important decât celebrul scriitor. Momentul așteptat se ivește. Îtovărășit de prietenul său, domnul Z se îndreaptă către domnul Y care tocmai a rămas singur și-i spune acestuia: „Domnule director, îmi permiteți să vi-l prezint pe prietenul meu domnul X? Domnu! X, domnul Y“. Formula de prezentare este însoțită de o mișcare abia schițată a corpului către persoana nominalizată (spre domnul X). Cele două persoane astfel prezentate se înclină una spre cealaltă, domnul X cu o nuanță de respect mai marcată decât domnul Y. Acesta, aproape în același timp, îi întinde mâna domnului X. Cele două persoane au fost prezentate.

Analizînd această prezentare, putem să formulăm cîteva reguli de bază:

1) Domnul X, tînăr ziarist, trebuie prezentat celebrei personalităţi care este domnul Y şi nu invers, deci după regula inferiorul superiorului.

2) În absenţa stăpînului casei, un prieten intim poate fi cel care face prezentările.

3) O reverenţă, o înclinare însoţesc prezentarea, după care urmează strîngerea de mînă şi numai apoi începe o conversaţie. Cei doi domni se cunosc acum şi prezentarea le-a dat dreptul să aibă relaţii mondene, ceea ce, după regulile stricte ale politeţii, nu era posibil înainte.

D-l Z îl prezintă pe D-l X Domnului Y cu formula: Îmi daţi voie, D-le profesor, să vi-l prezint pe prietenul meu? Cei doi dau mîna simultan, dar, dacă profesorul nu schiţează nici un gest, tînărul nu va avea el iniţiativa.

Tact şi tactică în prezentările corecte

Să începem prin a aminti priorităţile salutului: tinerii, inferiorii şi bărbaţii îi salută pe cei mai în vîrstă, pe superiori şi pe femei, care răspund la salut. Remarcăm mai înainte strînsa legătură dintre această regulă şi cea a

prezentării. În salut, ca și în prezentare, adică atunci când se naște relația socială și de fiecare dată când o consolidezi, inițiativa pornește de jos: superiorul este cel salutat, așa cum îi este și prezentat subalterniul. De exemplu: într-o încăpere se află pentru scurt timp un domn și o doamnă care nu se cunosc. Gazda intră și îl prezintă pe domn doamnei, iar doamna întinde mâna, dacă dorește, dacă nu, își spune doar numele. Nici chiar fetele foarte tinere nu-și vor spune numai numele mic — Mimi, Fifi, Bebe, Coca, Anuța, Crenguța —, ci vor rosti ambele nume, să zicem Laura Ionescu. Aceeași recomandare o facem și tinerilor domni, ei nu vor spune Bogdan, Dan, Gabi, Puiu, ci numele întreg, de exemplu Șerban Iordănescu. Băiatul i se va adresa fetei cu — Domnișoară Ionescu. Fata, dacă dorește, poate să-i zică tînărului: „Nu e mai simplu să-mi spui Laura?“ Aceste reguli se aplică în general la tineri.

Prezentarea marchează stabilirea unei legături între două persoane care, dintr-o dată, încetează să mai fie străine una pentru cealaltă. Se cunosc, iar acest verb trebuie luat în sensul lui strict. Eticheta îți permite ca din acel moment să poți să-i vorbești, să-i faci o invitație și să-i adresezi un salut la plecare. Este însă nepermis să profiți de noua relație în scopuri personale sau să devii familiar imediat. Dacă neglijăm aceste reguli, vom vedea cu tristețe întrerupându-se o relație care ar fi putut să devină utilă sau ar fi putut să se transforme într-o prietenie.

Să profităm de împrejurare pentru a clarifica problema familiarității exagerate, spunînd pur și simplu că ea este opusul politeții. Poți avea cu cineva multă vreme o legătură de ordin spiritual, o anume afinitate, opinii comune, dar nimic nu-ți permite să devii familiar cu persoana respectivă. Nu vom întreba de pildă cum o duce cu banii sau în ce relații se află cu soția sau cu soțul, subiecte care se discută numai în familie. De asemenea, ne vom feri să-i facem confidențe, mai ales dacă nu ne sunt cerute.

În cercurile restrînse, vor fi prezentați toți cei care sunt de față. În schimb, la recepții sau la baluri nu este necesar

și nici nu este posibil ca toți invitații să se cunoască între ei. Aceștia însă trebuie să cunoască pe stăpînul casei, pe soția lui, pe invitatul de onoare și pe vecinii lor de masă. Sarcina prezentării îi revine gazdei sau persoanei desemnate să facă prezentările. În lipsa acesteia invitații se vor prezenta unii altora, așa cum vom afla mai departe.

Dacă sunteți gazdă și prezentarea cuiva vi se pare inoportună, trebuie să evitați această situație fără a jigni persoanele respective.

Situații speciale

O foarte tînără domnișoară este prezentată unui domn în vîrstă și nu invers cu toate că regula spune: bărbatul este prezentat femeii. Dar în acest caz a trecut pe prim plan vîrsta.

Dacă prezentăm o personalitate politică sau publică, putem, în general, să-i anunțăm titlul și să nu-i menționăm numele. Se va spune, de exemplu: „Domnul director al Fundației...“, „Domnule director, vi-l prezint pe domnul doctor X.“ Dacă e vorba despre o ceremonie în care se impune un protocol, va fi pronunțat doar numele persoanei pe care o prezentăm. Într-o societate se va pronunța mai întîi numele persoanei care intră și apoi numele persoanelor prezente.

Persoanele singure sunt prezentate cuplurilor și nu invers. Dacă trebuie să prezentăm o persoană singură unui grup prea numeros, renunțăm la prezentarea membrilor acestuia. În prezența unui bolnav, toate prioritățile se șterg și toate persoanele, oricare ar fi situația și vîrsta lor, îi sunt prezentate.

Repetăm, este prezentată, de regulă, persoana care sosește: „Mamă, aceasta este Ioana, colega despre care ți-am vorbit!“ — am prezentat-o pe Ioana mamei. Construiți-vă singuri situații posibile, plecînd de la acest model și aplicați cele „învățate“. De pildă, Ioana este deja în casă și sosește

mama (care nu o cunoaște) — cum procedăm? Spunem „Ioana, aceasta este mama“ — după regula: este prezentat cel care sosește sau „Mamă, ți-o prezint pe Ioana“ — după regula: cel tînăr este prezentat persoanei în vîrstă?

Ce trebuie să spunem și să facem, ce trebuie să evităm

Se întîmplă adesea ca prezentările să fie făcute în grabă, de către persoane neatente. În continuare trebuie să ne descurcăm singuri. Dacă îi excludem pe cei blazați și pe mizantropi, fiecare om este fericit să cunoască persoane interesante. Cînd ne este prezentat cineva, nu știm altceva despre el decît numele, dacă acesta este pronunțat clar. Va trebui să ne supunem atunci unui joc de societate, nu neapărat amuzant, care va consta în a ne chinui să aflăm cine sunt noii parteneri de discuție. Este o situație care mai tîrziu poate deveni o amintire plăcută, dar care în acel moment este dificilă.

Nu este ușor să începi o conversație, însă momentul de tăcere poate fi depășit dacă descoperi relații sau interese comune. De obicei, gazda sau cel care face prezentarea trebuie să o completeze prin cîteva cuvinte amabile despre cele două persoane care se întîlnesc pentru prima dată. Este greu să poți caracteriza pe cineva rapid, dar e un lucru important care îi va face pe cei prezenți să scape de stînjeneală. Fie că este vorba despre amintirea unor relații comune, a profesiei sau a unei călătorii făcute de către unul dintre ei de curînd, se va găsi în această precizare embrionul unei conversații plăcute. În nici un caz nu vom vorbi despre situația lor financiară. Nu se face să spunem: „Domnul X este un om cu bani...“ sau „Domnul Y este, din păcate, șomer.“ De asemenea, este de prost gust să dăm amănunte despre viața particulară a celor prezenți sau să discutăm, la nesfîrșit, despre meseria acestora.

Cînd facem prezentările, trebuie să avem o atitudine naturală. Nu vom afișa o politețe exagerată, dar nici nu

vom arboră un aer superior. Trebuie să ne respectăm și să-i respectăm pe ceilalți. Doar așa vom găsi firul Ariadnei care ne va scoate din labirintul convențiilor sociale.

Capcane

Cu ocazia unei prezentări, cei ce nu cunosc foarte bine regulile corecte sunt pînă și întotdeauna de cîteva capcane. Vrînd să fie deosebit de politicoși, aceștia înșiră toate titlurile onorifice ale persoanei prezentate. Greșeală! Numele acesteia va fi însoțit doar de acel titlu care o reprezintă cel mai bine, în funcție de conjunctură. De pildă, dacă domnul X este în același timp doctor, profesor universitar și ministru, la spital sau în întîlnirile particulare va fi prezentat ca medic sau ca profesor, iar în public va fi prezentat cu funcția cea mai importantă, cea de ministru. Dar, să ținem seama, cînd este cazul, și de faptul că multe persoane doresc să fie prezentate doar cu numele lor, fără titlurile pe care le dețin.

Și prezentarea rudelor creează uneori dificultăți. Se întîmplă să întîlniți pe cineva care vrea să v-o prezinte pe soția sa și care spune: „Îmi permiteți să v-o prezint pe doamna Popescu?“ Iar soția acestuia spune la rîndul ei: „Îmi permiteți să vi-l prezint pe domnul Popescu?“ Nu există decît o formulă corectă: „Soția mea“ sau „Soțul meu“, cu varianta „Soția mea, Ana“, de exemplu, pentru întîlnirile cu prietenii. De prost gust este și să vorbești despre soțul tău sau soția ta spunîndu-le numele de familie: „Azi face piața Popescu“, zice soția. „Popeasca n-o să fie de acord“, spune soțul. Putem crede că s-a plecat de la o glumă, dar, în mediile mai puțin cultivate, aceste formule sunt luate în serios. Rețineți — nu se spune soțului sau soției pe numele de familie. Nu vom spune nici „Doamna mea“ sau „Domnul meu“, cum spune omul din popor cînd vrea să fie politicos cu tot dinadinsul.

Aceeași remarcă este valabilă și pentru ceilalți membri ai familiei. Vom spune: „Fratele meu, Daniel“ sau „Sora mea,

Dana". Dacă aceasta este căsătorită, corect este „Sora mea, Dana X“ și vom zice de asemeni „Cumnatul meu, Bogdan Y“ sau „Cumnata mea, doamna Maria Z“. Copiii sunt prezentați la fel. Despre ai noștri, vom spune „Fiul meu, Daniel“ sau „Fiica mea, Maria“. Dacă sunt ai altcuiva, „Paul, băiatul familiei X“. Vom prezenta un cuplu spunând: „Domnul și doamna Z“, în nici un caz: aceștia sunt Popeștii...

În general, vom evita formulele care apar în limbajul oamenilor simpli și tind să contamineze pe toată lumea. Auzim frecvent — cuscrul, cuskra, nașicul, nașica. În mediul rural poate suna bine, în mediul urban, nu. Așadar, se va spune: „Doamna Luca, mama soțului Ioanei, fiica mea“ sau „Doamna dr. Graur, nașa copiilor mei.“ Chiar dacă formularea este mai complicată, este preferabilă celor de mai sus.

Prezentarea ca și salutul urmat de strângerea mâinii pot crea încurcături dacă o persoană dintr-un grup sau tot grupul nu cunoaște exact regulile ce sunt impuse în aceste situații. Ca să simplificăm lucrurile ne vom opri asupra unui caz luat la întâmplare. O tânără însoțită de soțul ei e invitată la aniversarea socrului, în locuința acestuia (sau la un restaurant, nu asta este important). De față se mai află o pereche în vîrstă, o doamnă tot în vîrstă și un cuplu tînăr. Ordinea salutarilor sau a prezentărilor (dacă tînăra nu cunoaște pe nimeni sau doar o parte din invitați) este următoarea: primul pe care îl salută (iar acesta îi dă mîna) este socrul, persoana sărbătorită. Urmează cele două doamne în vîrstă (ele întind mîna în timp ce gazda rostește numele nurorii sale, dar și pe al doamnelor), apoi urmează domnul în vîrstă — tînăra întinde mîna. La sfîrșit, tînăra care a intrat în casă o salută pe tînăra prezentă — mîinile se întind simultan —, iar tînărului care a rămas ultimul i se spune numele și i se întinde mîna. În timpul prezentării (sau al salutului) deci și al strîngerii mîinii — fetei i s-a întins mîna de patru ori: de către socru, de către cele două doamne în vîrstă și de către tînăra de vîrsta ei. Tînăra doamnă a întins mîna prima de trei ori: domnului în vîrstă, fetei tinere (simultan) și băiatului.

Pentru a vă amuza încercați să deduceți de câte ori are voie să aibă inițiativa întinderii mâinii tînărul cu care a venit, respectiv soțul.

Se pot crea încurcături în situația în care prezentăm persoane de aceeași vîrstă sau de același rang. Se va spune atunci: „Pot să vi-l prezint pe domnul Popa, domnule Ivănceanu?” sau invers. Dacă unul dintre ei se va simți ofensat este desigur un snob. Prin analogie, formula se aplică și doamnelor de vîrstă apropiate. Uzanța însă cere să prezentăm domnișoara doamnei.

Cînd vă este prezentat cineva, se poate întîmpla să nu-i înțelegeți sau să nu-i rețineți numele. Ivănescu se ține minte mai ușor decît Ivănceanu. În acest caz, cereți pur și simplu să vi se repete numele: vă rog să mă scuzați, nu am reținut numele dumneavoastră. Este mai bine așa decît să i-l stîlciți, situație penibilă atît pentru interlocutor, cît și pentru dumneavoastră. Dacă preferați o cale mai discretă, așteptați ca persoana care v-a făcut prezentările să rămînă singură și rugați-o să vă mai spună o dată numele cu pricina.

Formulele „sunt încîntat să vă cunosc“, „îmi pare bine“, „îmi face plăcere“ sunt absolut necesare. Uneori, după ce se face o prezentare, se instalează o tăcere adîncă și stînjiitoare. Este rolul celui care a făcut prezentarea să înceapă o conversație la care va lua și el parte măcar la început.

Prezentarea în situația în care oaspeții stau pe scaune

Prima regulă: un bărbat se ridică întotdeauna cînd îi este prezentată o persoană. Singura excepție o constituie infirmii sau bolnavii.

A doua regulă: o femeie rămîne pe scaun. Această regulă poate avea însă derogări. Dacă este vorba despre o tînără, ea trebuie să se ridice cînd e prezentată unei doamne sau unui domn cu mult mai în vîrstă. În general, cînd se fac prezentările sau în cadrul unor discuții, tinerii nu vor sta jos în prezența persoanelor mai în vîrstă. Dacă este vorba despre un bătrîn este politicos, dar nu indispensabil, să se

ridice și femeile. Dacă este vorba despre o doamnă în vîrstă, se va ridica în picioare toată asistența. Și aici este vorba de tact. Este mai bine să te ridici în picioare decît să uiți să o faci atunci cînd situația o cere. De cîte ori un bărbat este în prezența unei doamne, el se va ridica (aproape reflex) în picioare. Nu este cazul în cadrul relațiilor de serviciu. Dar dacă în biroul unui director nu există decît propriul lui fotoliu și un singur scaun și au venit în vizită două doamne, una dintre ele poate sta jos, alta în picioare, iar domnul va sta și el în picioare pe toată durata vizitei. Politețea cere însă ca nici doamna să nu accepte să stea jos în „jilțul directorial“. Această situație este valabilă în cazul în care nu s-a mai putut găsi alt scaun. Este de la sine înțeles că vizita nu se va prelungi...

Cum să te prezinți singur?

Multă vreme unica modalitate corectă de a face prezentările în societate a fost aceea în care intervenea o terță persoană. Astăzi, a te prezenta singur — în viața socială, particulară sau profesională — nu mai e o îndrăzneală sau o impertinență. Autoprezentarea se face de obicei cînd numărul de musafiri e prea mare sau, pur și simplu, cînd gazda a uitat să ne prezinte. De asemenea, un delegat la un congres trebuie să se prezinte el însuși vecinilor săi de masă sau de reuniune. Preocupările comune sunt un motiv în plus pentru a se recurge la o astfel de prezentare.

În acest context, bunele maniere cer ca într-o societate un domn mai în vîrstă să se autoprezinte unuia mai tînăr. O doamnă nu se prezintă singură unui bărbat, el însă o poate face. Ca să se evite o situație penibilă — o tăcere prelungită — se poate prezenta și un tînăr unui domn mai în vîrstă sau unei doamne cu condiția să nu întindă primul mîna.

În viața profesională ca și în cea publică autoprezentarea se impune într-o mulțime de situații. Cînd intri într-un birou unde ești necunoscut, sau într-o întreprindere ca reprezentant al unei firme, trebuie să te prezinți direc-

torului, ca și celui cu care urmează să discuți. Dacă o anticameră — secretariat — vă desparte de persoana pe care urmează să o întâlniți, îi puteți transmite o carte de vizită după ce v-ați prezentat secretarei.

Altă situație: chiar dacă persoana care se autoprezintă nu este prea agreabilă, nu aveți dreptul să-i întoarceți spatele și nici nu vă veți da un nume fals. Lumea e mică și o întâlnire ulterioară este oricând posibilă!

Deși nu trebuie să vă autointitulați „doamnă“, există situații când prezentându-vă — la telefon, de pildă — acest lucru este necesar. Așa că veți spune: „Vă telefonează doamna X, din partea doamnei Z.“

Cum ne autoprezentăm? Aproape ca în prezentarea făcută de un terț. Un bărbat va spune: „Permiteți-mi să mă prezint, Mihai Grigorovici“. Dacă este deosebit de curtenitor va adăuga o frază de genul: „Mă scuzați că trebuie să mă prezint, dar, cum gazda este foarte ocupată, îmi permit să o fac singur“ sau altceva asemănător, în funcție de împrejurări.

Dacă intrăm într-un birou vom spune: „Sunt inginerul Horia Nicolaescu și doresc să vorbesc cu domnul...“. În rest, regulile cunoscute rămân valabile: cel mai tânăr se prezintă celui mai în vârstă, inferiorul — superiorului, domnul — doamnei. În viața publică există și excepții — un vizitator mai în vârstă se prezintă directorului care este uneori mai tânăr, deoarece se aplică regula inferiorul se adresează superiorului.

Când te prezinți singur trebuie să fii foarte atent la enunțarea titlurilor și să te hotărăști la unul dintre ele: un grad universitar, un grad militar, o profesie — și atât. Va câștiga enorm în ochii tuturor cel care se prezintă simplu — „Mihai Popescu“ sau „Laura Ionescu“ și despre care aflăm ulterior că sunt profesori sau medici și au susținut un doctorat strălucit la Roma, fiind și membri corespondenți ai Academiei Române! Deducem că cel mai elegant mod de prezentare rămâne cel în care îți spui doar numele. Dar atenție: întii prenumele — Maria Popescu, și nu Popescu Maria, ca la școală.

Cum și cui ne adresăm?

E permis să te adresezi unor necunoscuți? „Categoric, nu!” — răspunde fermecătoarea tânără de douăzeci de ani, gândindu-se cu spaimă la multele tentative ale bărbaților care-i ațin drumul de la birou pînă acasă.

„Bineînțeles că da!” va spune cu un aer natural pensionarul dispus oricînd să le răspundă cu amabilitate celor care nu știu adresa unui muzeu sau care nu se descurcă într-un cartier.

Conversația între necunoscuți nu mai reprezintă de mult un aște de nepolitețe, dimpotrivă. Există însă mai multe feluri de a intra în contact cu oamenii. A interpela pe cineva poate fi un semn de obraznicie, dar și un simplu mijloc de a ieși din încurcătură. Uneori acest demers se rezumă la o simplă informație, alteori devine o lungă și pasionantă conversație. Nu ne surprinde faptul că la cozi, prin parcuri, în stațiile de autobuz oameni necunoscuți intră în vorbă împărtășindu-și părerile asupra unui anumit subiect. Nu e nimic rău în asta cu condiția ca această conversație să nu degenereze în ceartă.

Într-un oraș străin este absolut normal să întrebăm pe cineva care este drumul spre gară sau cel spre o catedrală celebră. Este suficient să salutăm și apoi, politicos, să spunem pe scurt ce dorim. Orice om este mîndru de orașul în care locuiește și ne va răspunde cu plăcere. Odată informația obținută, vom mulțumi înainte de a pleca în direcția indicată. Se poate întîmpla însă ca informația să fie vagă și nesigură. Pentru a nu avea îndoieli, e de preferat să întrebăm un șofer de taxi, un vatman sau un agent de circulație. Nu trebuie să ne jenăm să punem astfel de între-

bări; interlocutorul va pierde doar câteva minute. Nu vom interpela persoane foarte în vîrstă sau grăbite. Un bărbat trebuie să fie prudent cînd se adresează unei femei și, în general, este mult mai simplu să ne adresăm cuiva de același sex cu noi.

Prin meseria lor, agenții de circulație, poliștii, controlorii de trenuri și tramvaie, hamalii, șoferii de taxi, personalul hotelier sunt datori să dea informații. Aceasta nu ne îndreptățește să nu spunem „Bună ziua“, „Vă rog“ și „Mulțumesc“.

Este permis să ne adresăm vecinilor de plajă, de masă, călătorilor din tramvai, din tren, din avion sau celor care locuiesc la același hotel cu noi? De ce nu? În principiu nimic nu ne oprește să schimbăm câteva păreri despre timp sau despre un eveniment sportiv important. Din nefericire există destul de mulți oameni care nu se limitează la o conversație neutră și-și obligă „victima“ să-i asculte depănîndu-și toată viața — bolile copiilor, primele iubiri, nenorocirile familiei, certurile cu soția, relația cu șeful de birou și, bineînțeles, opiniile lor politice. Salvarea vine totuși cînd pisălogul coboară din tren, căci și lucrurile cele mai rele au un sfîrșit...

Chiar dacă persoana cu care stăm de vorbă ne place în mod deosebit, nu se cuvine să-i cerem numărul de telefon sau adresa dacă ea nu are această inițiativă.

Problema titlurilor — politețe sau formalism?

În fața lui Dumnezeu și a legii oamenii sunt egali și cu toate acestea istoria omenirii este de multe ori expresia vanității omului. Între aceasta și etalarea cu ostentație a titlurilor n-a fost decît un pas.

În timpul revoluției burghezo-democratice din Franța, asistăm la abolirea titlurilor nobiliare moștenite din tată în fiu și la înlocuirea lor cu simpla denumire de „cetățean“. Desființarea privilegiilor nobiliare perpetuează ideea de

egalitate. Între cetățeanul-portar și cetățeanul ing. Morois, Director general al firmei X, nu există nici o diferență. Așa să fie oare?

O nouă revoluție — socialistă de data aceasta — impune la începutul secolului al XX-lea termenul nivelator de „tovarăș“. El simbolizează schimbările radicale care s-au produs în numeroase țări din Europa și Asia. Cu toate acestea, inegalitatea dintre oameni a continuat să existe și să marcheze viața mai multor generații. Nu-i o noutate pentru nimeni faptul că în absolut toate statele lagărului socialist funcția era totul, așa că între „tovarăș“ sau „tovărășică“ și „tovarășul prim-secretar“ diferența era ca de la cer la pământ. Singura modalitate de a te rupe de această realitate oribilă era totuși învățătura. La capătul unor lungi ani de studiu, puteai fi numit „tovarășe inginer“, „tovarășe doctor“, „tovarășe profesor“. Drama consta însă în faptul că mulți au făcut o facultate împotriva voinței sau vocației lor, neavînd altă posibilitate de a dobîndi o identitate. Titlurile astfel obținute s-au dovedit a fi adeseori formale.

Bunul-simț și aprecierea corectă a efortului depus în școală ne obligă să luăm în considerație competența individului și nu titlul cu care se prezintă. Astăzi a avea o diplomă fără a fi în stare să faci dovada cunoștințelor tale într-un anumit domeniu nu îți asigură un loc în societate sau o slujbă.

Ideal este să existe o concordanță deplină între titlu și ceea ce știi să faci, altfel ești un impostor!

Revenind la viața noastră de zi cu zi, remarcăm că de cîteva ani au apărut titluri noi — manager, boss, patron — a căror utilizare ne pune deseori în încurcătură. Nu sună bine nici „Patroane“, nici „Domnule patron“ și nici „Boss“ sau „Șefule“. Preferabil e să ne adresăm cu numele de familie al acestuia. Sau dacă nu-l știm, pur și simplu cu: „Domnule“. Este nepermis să-i spui — Șefule!

Să nu uităm numele interlocutorului nostru deoarece este o gafă. Dacă atribuim acestuia alt nume decît cel pe care îl are neglijența noastră este de neiertat. Să ieșim din această situație adresîndu-ne cu un simplu „Domnule dragă“, ...sau „Stimată doamnă“, ... în nici un caz cu „Domnișă“.

O altă situație este aceea în care nu cunoaștem numele persoanei, dar știm ce profesie are. În acest caz vom spune: „Bună ziua, domnule profesor“, „Voi urma sfaturile dumneavoastră, domnule doctor“ sau „Domnule inginer, proiectul dumneavoastră este foarte interesant“.

Dacă suntem subalterni, titlul este absolut obligatoriu. Pacientul va spune: „Domnule doctor“, și nu „Domnule Vasilescu“, elevul sau părintele vor spune: „Domnule director“, și nu „Domnule Ionescu“.

Un semn de politețe este să mai adăugăm ceva după un răspuns monosilabic — „da“, „nu“, sau „mulțumesc“. Să spunem: „Nu, domnule“, „Da, doamnă“, „Da, mamă“ sau „Mulțumesc, Ana“. De asemenea, nu este recomandabil să vorbim la persoana a treia. De exemplu: „Domnul mai dorește ceva?“ este o formulă rezervată personalului de serviciu, și nu gazdei. În familie nu trebuie să acordăm celor apropiați titlurile pe care le au. Este hilar ca stăpîna casei să-i spună femeii de serviciu „Ai grijă să aranjezi camera profesorului“ cînd profesorul este chiar soțul ei.

La cealaltă extremă se plasează cei care uită să fie politicoși cu subalternii. Auzim adesea: „Vasilescule, dă-mi dosarul acela“. Se va spune: „Domnule Vasilescu, dă-mi, te rog, dosarul acela“.

Nu vom folosi vocativul, mai ales pentru femei. A spune Popeasco, Ioneasco, sau chiar Tatiano, Mario este urît. Vom spune Doamna (Domnișoara) Popescu sau — dacă diferența de rang sau vîrstă e prea mare — pur și simplu: Tatiana, te rog bate-mi la mașină această pagină! Să nu uităm că orice om are dreptul să fie numit „domn“ sau „doamnă“ și că folosirea acestui apelativ este în primul rînd un semn al educației dumneavoastră.

Cum să ne adresăm unei adunări

Formulele variază. La o conferință, vă veți adresa cu un solemn „Doamnelor și domnilor“, nu „Doamnelor, domnișoarelor și domnilor“, cum auzim adesea. La rostirea unui

toast, veți începe prin a vă adresa celor mai importante persoane: „Stimate domnule ministru, stimați oaspeți“. De asemenea în adunările oficiale vă veți adresa în primul rând personalităților, începînd cu cele mai marcante. Există o ierarhie care trebuie respectată și acest protocol poate fi studiat la nevoie.

Tot mai multe persoane apar la televizor. Intimidate de reflectoare, de camere de luat vederi, acestea „uită“ că vorbesc pentru milioane de oameni. Putem oare să accep-tăm cu simpatie alocuțiunile pe care le rostesc persoane infatuante care nu știu să ne zîmbească și nici să ne spună un elementar „Bună seara“ sau „Bună ziua, stimați tele-spectatori“? Ca să nu mai vorbim de grija pe care acestea ar trebui să o aibă față de ceea ce vor să ne comunice, de tonul pe care trebuie să-l adopte în general. Oricît ar fi de supărat un deputat, el ar trebui să facă un efort ca să-și controleze nervii și să se adreseze colegilor săi cu voce calmă, fără strigăte și invective. Arta oratoriei ar trebui învățată, iar amatorismul va fi întotdeauna aspru sancționat de către auditoriu. Și încă un amănunt. Nu vei fi niciodată ascultat cu atenție și respect dacă apari în public într-o

Cînd arăți astfel nu vei fi as-cultat cu atenție.

O ținută neglijentă nu demon-strează „libertate de opinie“, ci lipsă de respect față de audi-toriu.

ținută neglijentă. Cei care te privesc pot crede că ai petrecut noaptea într-o bodegă și nu ai mai avut timp să treci pe acasă, să faci un duș, să te bărbierești și să te schimbi, să-ți pui o cămașă curată și o cravată.

De asemenea nu este de bun gust, cum cred anumiți demnitari, să te îmbraci strident (în culori țipătoare, sacouri de catifea ori stofe lucitoare dimineța, sau și mai rău, să apari îmbrăcat ca un generică — în alb din cap pînă în picioare). Dacă ar bănuși ce impresie produc nu le-ar pune niciodată, că doar nu sunt soliști de muzică ușoară...

Cum ne adresăm doamnelor?

În acest domeniu au apărut schimbări numeroase față de codul vechi al bunelor maniere, dat fiind că femeia are astăzi alt rol în societate. Ea împarte cu bărbatul datoria de a asigura existența familiei, datorie de care se achită cu multă inteligență, spirit întreprinzător și mult farmec. În același timp, femeia a devenit o persoană publică — femeia savant, femeia politician etc. Nu se mai face nici o deosebire între femei căsătorite și celibatate. În viața socială și de afaceri se întîlnesc femei și bărbați de vârste diferite. „Fetele bătrîne“ de altădată sunt personaje de roman. Astăzi, ele sunt redactori, asistente sociale, medici sau femei de afaceri și duc o viață plină, în care nu mai rămîne loc pentru plictiseală, tricostat, brodat etc. Femeia dîn zilele noastre își primește prietenii într-un interior aranjat cu gust de către ea însăși și își conduce mașina cu dezinvoltură. Unei asemenea femei nu-i poți refuza titlul de „doamnă“. Este de la sine înțeles că, dacă interlocutoarea dumneavoastră este medic, îi veți spune: „Doamna doctor“ — titlu pe care și l-a cucerit prin studii îndelungate. Corect este deci să te adresezi cu: doamnă director, redactor, inginer, profesor, și nu cu doamnă redactoare, doctoră, ingineră, profesoară etc. Cît de hilară este pentru noi astăzi situația în care unei femei casnice, căsătorită cu un ministru sau cu un medic,

i se spune doamna ministru sau doamna doctor! Am auzit chiar spunându-se unei liniștite gospodine „Doamnă senator” — senatorul fiind bineînțeles soțul!

Cînd și cui putem spune „tu“?

Poate nu este un alt moment în viața noastră mai drag decît cel al rostirii cuvîntului „tu” de către prima noastră iubire. „Tu” și „dumneavoastră” pot fi o frontieră între o simplă cunoștință și o caldă prietenie. Dintotdeauna codul bunelor maniere a delimitat granița dintre „tu” și „dumneavoastră”.

Prima regulă: tutuirea nu se face decît cînd ești sigur că este bine venită.

A doua regulă: inițiativa de a spune tu o poate avea persoana mai în vîrstă, superiorul și doamna.

La vîrste apropiate, la cei din medii sociale asemănătoare, cu același grad de cultură, este chiar ridicol să spunem mereu „dumneavoastră”. Dar cred că nu vom putea niciodată să spunem cu nonșalanță „tu” bătrînului medic care ne-a operat sau profesorului mult mai în vîrstă care ne-a fost diriginte, chiar dacă am terminat o facultate și am devenit colegi de cancelarie.

Însă ce ne facem cu cei care ne interpelează, în magazine în special, cu nepermisul „tu”. Auzim adesea cu mare neplăcere cum ni se spune: Cîte salate vrei? Asta este marfa, nu o fac eu, o vrei sau nu? Cobori? Și pentru astfel de persoane există o soluție elegantă. Încercați să prelunghiți puțin discuția și, cu un aer foarte natural, să vă adresați persoanei în cauză cu „dumneavoastră”. La sfîrșitul micului „scheci” — apăsînd mereu pe cuvîntul „dumneavoastră” veți obține în mod sigur efectul dorit. Dacă nu vi se va răspunde chiar cu „dumneavoastră” veți fi tratat măcar cu un „dumneata”...

În mod greșit se crede că dînsul, dînsa, dînșii, dînsele sunt pronume de politețe, iar el, ea, ei, ele sunt forme irreverențioase. Se va spune: „Am vorbit cu domnul

director. *El* mi-a spus să revin“, și nu „Dînsul mi-a spus să revin“. Regina Angliei va face o vizită în România. „*Ea* va fi însoțită de...“, și nu „Dînsa va fi însoțită de...“.

Azi nu se mai spune părinților „dumneata“, ci li se spune Mamă, Tată și chiar pe numele mic. În multe familii, copiii li se adresează simplu: Sanda, Andrei. Dacă atmosfera este destinsă și calmă, dacă relațiile se bazează pe respect și afecțiune profundă, totul este O. K. Nu este cazul să ne formalizăm și să considerăm familia respectivă prost crescută.

Soacrelor și socrilor le putem spune mamă și tată sau, dacă sunt de acord, pe numele mic — Rodica, Florin. În unele cazuri nu se depășește bariera lui „dumneavoastră“. În acest caz ne putem adresa cu Doamna Silvia, Domnule Andrei sau chiar cu Doamna Ionescu. Dacă nu le convine nici una dintre formule rugați-i să vă spună cum să vă adresați pentru ca toată lumea să fie mulțumită! Însă dacă ginerele nostru ne spune: „mămițicule“ sau „tățițicule“ — ori este înzestrat cu mult umor, ori are în vedere... bijuteriile familiei!

Arta conversației

Conversația

Pericolul care amenință orice adunare, în jurul mesei familiale ca și la cea mai selectă recepție, este plictiseala. Remediul cel mai sigur împotriva ei este conversația.

Ce este conversația? Există o rețetă perfect pusă la punct ce asigură reușita în toate situațiile? Nu, din păcate! Nu poți pătrunde dintr-o dată în acest domeniu care dă ocazia unora să-și desfășoare pe deplin puterea de seducție, iar altora să comită gafă după gafă. Între ariditatea plictiselii și pericolul ridicolului trebuie să urmăm un drum ale cărui principale etape sunt: tactul, discreția, atenția, însuflețirea, umorul, cultura, politețea și sinceritatea. Apar aici, ca în aproape toate manifestările vieții în comun, cel puțin două atitudini greșite. Există unele persoane foarte sigure pe ele, care polarizează conversația, îmbătându-se cu propriile lor cuvinte, vorbind fără încetare și interzicându-le celorlalți orice participare la discuție. La cealaltă extremă, se situează a doua categorie: tăcuții, timizii, cei cărora le e o frică teribilă să nu greșescă sau să-și manifeste vreo părere. Veșnicii: „Aveți dreptate“ sau cum auzim, mai recent: „Corect!“

Ajungem astfel la situația pe care o enunța un umorist: „În orice conversație sunt două feluri de indivizi: pisălogii și victimele.“

Arta conversației nu se învață ca niște formule matematice. Ea este dobândită mai degrabă ca o limbă străină, respectând câteva reguli și exersînd-o la nesfârșit. Dăm aici câteva dintre aceste reguli, dar numai dumneavoastră sunteți în măsură să hotărâți dacă ele vă ajută pentru a vă comporta agreabil.

Nici o conversație generală nu se poate prelungi multă vreme între zece sau douăsprezece persoane. De aceea o gazdă trebuie să-și grupeze musafirii după anumite criterii. La acest lucru trebuie să ne gândim încă din momentul în care facem invitațiile. Veți constata că cele mai reușite reuniuni sunt acelea în care invitații-au aceeași profesie sau același *hobby*. Dacă sunt medici vor aborda, fără îndoială, subiecte de interes comun. De asemenea, dacă invităm numai profesori și, mai mult decît atît, aceștia sunt și colegi la aceeași școală, discuția se va învîrți în jurul meseriei ce le acaparează toate gîndurile. Să ne imaginăm că din greșeală — căci este o greșeală — am invitat și un cuplu de ingineri sau doi oameni de afaceri. În mod cert, aceștia se vor simți izolați și se vor plictisi de moarte. După o oră sau două, vor inventa un motiv ca să plece. Cu siguranță că nu-i interesează nici cancanurile din cancelarie și nici regulile jocului de „bridge“, de exemplu, care au fost discutate cu aprindere toată seara.

Dar viața socială ne pune în situația să avem și relații cu oameni din diferite domenii de activitate, cu diverse preocupări. De aceea, de multe ori, suntem gazde ale unor petreceri în care asistența este eterogenă. Obligația noastră este să-i antrenăm pe cei prezenți în discuții plăcute, accesibile tuturor. Să nu vi se pară o exagerare, dar rolul nostru — cînd suntem gazde — nu este departe de acela al unui regizor. Discuția profesională nu trebuie să acapareze conversația, pentru că scopul ei este altul — acela de a afla lucruri noi, de interes general. De aceea vom avea grijă să nu grupăm la masă persoane care au aceeași meserie. Conversația poate foarte bine să înceapă cu relatarea unui fapt divers și să ajungă la considerații generale asupra eternelor probleme ale vieții.

Există subiecte care pot fi discutate doar între prieteni. Unul dintre ele, și nu cel mai puțin important, este cel al banilor. Dacă este permis să discuți la o petrecere despre prețul unei călătorii, este o gafă să discuți despre prețul unui cadou. Asemenea gafe ne fac să-i recunoaștem pe parveniți de la o poștă. Dar culmea prostului gust este să

te plîngi de lipsa banilor, de necazurile din familie sau de la serviciu. În plus, acest lucru este și inutil — nimeni nu-ți va rezolva problemele. Vei fi doar compătimit și te vei pune într-o situație umilitoare.

Tot gafă e ca la o petrecere să ceri consultații unui om de meserie. Nici un bancher nu-ți va indica, gratuit, cel mai bun plasament pentru banii tăi numai pentru că este invitat în aceeași casă cu tine. Nimic nu-l va constrînge să-ți dea informațiile pe care banca sa le cumpără cu bani grei.

Cei mai răi dintre toți sunt bolnavii eterni pentru care un medic este oricînd binevenit, uitînd că nimeni nu va putea pune un diagnostic în asemenea condiții. În plus, nici un medic nu va fi fericit să dea consultații în timpul liber. Cu umor, ar putea reacționa ca medicul vienez devenit celebru prin răspunsul său dat cu ocazia unei serate la care i s-a cerut o consultație: „Cu plăcere, doamnă, binevoiiți să vă dezbrăcați!“

Aproape orice avocat sau profesor, de pildă, poate să vă relateze una sau două întîmplări care ilustrează mania multor oameni pe care îi întîlnim în societate de a amesteca viața profesională cu timpul liber.

Banii, grijile familiale sau profesionale, consultațiile de orice fel sunt deci teme de ocolit. De asemenea, discuțiile despre politică și religie sunt considerate tabu, deoarece amîndouă sunt prea ferm conturate în mintea omului pentru a fi schimbate la o reuniune oarecare fără riscul de a degenera în ceartă. Și una și cealaltă țin de pregătirea sau gîndirea omului variind uneori enorm de la o persoană la alta. Totuși, în cazul unor discuții aprinse să urmăm exemplul celor care nu-și pierd cumpătul. În același timp, rolul gazdei sau, în absența ei, al altui invitat este să schimbe subiectul.

Să reținem, în concluzie, că reușita unei petreceri depinde de talentul gazdei de a-și alege musafirii. Să nu ne ambiționăm să-i chemăm deodată pe toți cei pe care îi cunoaștem și aparțin unor medii total diferite, numai ca să scăpăm

de niște obligații. Să fim atenți și la vârsta invitaților. Când facem invitațiile e bine să precizăm fiecărui musafir în parte cine mai vine.

Arta replicii și conversația agreabilă

Trebuie să fii întotdeauna atent la ceea ce spui, astfel încât să nu-ți pui interlocutorul în inferioritate, chiar dacă ești mai instruit sau mai informat decât el. Asta nu înseamnă că trebuie să-i dai mereu dreptate celui alt. Oricât de paradoxal ar părea, în acest „joc” poți căpăta reputația unui cozeur strălucit. De ce? Pentru că a ști să ascuți este o artă, după cum a te abține să dai mereu sfaturi este o dovadă de înțelepciune.

Este bine să respecti opinia celui alt, chiar dacă diferă de a ta, deoarece s-ar putea să fie întemeiată. Asta nu înseamnă să renunți automat la propria-ți opinie și nici s-o consideri minoră. Subiectul poate rămâne deschis, iar dialogul unica modalitate de a-l elucida, cu condiția de a nu deveni un dialog al surzilor. Nimic nu te împiedică să-ți susții ideea în cadrul discuției. Fă-o fără a-ți jigni interlocutorul. Să evităm intervențiile categorice de genul „Aiurea!”, „Nici vorbă!”, „Vă înșelați!” sau „Ce prostie!” Ele sunt o dovadă a lipsei de educație și pot bloca iremediabil conversația. Dați-i și celui alt posibilitatea să intervină. Astfel, este mai potrivit să spuneți: „Iertați-mă, domnule, dar asupra părerii dumneavoastră se mai poate discuta.” În orice caz, să nu ne întrerupem interlocutorul. Cel care o face este la fel de vinovat ca și cel care vorbește tot timpul.

Să fim atenți și cu cine „conversăm”. Să nu discutăm cu oricine, fără discernământ, anumite subiecte deoarece riscăm ca spălătoreasa noastră, o femeie foarte cumsecade de altfel, să umple târgul cu necazurile noastre!

Dacă suntem din întâmplare într-o societate alcătuită din persoane cu un nivel de pregătire mai înalt decât al nostru, prudent este să nu deschidem gura; cel puțin nu riscăm

să ne facem de râs! Am asistat la următoarea întâmplare amuzantă — într-un grup de intelectuali ce se plîngeau de lipsă de spațiu, a nimerit o tînără mai puțin școlită, care s-a simțit în drept să intervină: da, aveți dreptate, și la noi e înghesuială în bucătărie, unul intră, altul iese — e pur și simplu, cum să vă spun... un trafic de influență! Tînăra fată, copleșită de discuția elevată ce avusese loc pînă atunci, a găsit prilejul să plaseze... „un radical“, cum spune omul simplu.

Complimentele

Micile complimente întrețin conversația, așa cum micile cadouri întrețin prietenii. Nu este o ipocrizie să-i faci un compliment stăpînei casei asupra gustului bun al mîncării, chiar dacă nu a gătit-o ea. Dar să-i spui unei femei de șaiszeci de ani că ai luat-o drept fiica ei nu este un compliment, ci o impolitețe. Tot atît de nepotrivit ar fi să-i spui gazdei: „Minunat acest porțelan. Cred că v-a costat destul de mult!“

A face complimente exagerate este o lipsă de tact, dar a cere să ți se facă este o dovadă de prostie. Întîlnim deseori persoane averse de complimente, iar expresia englezească „to fish for compliments“ (a cerși complimente) li se potrivește foarte bine. Cum să reacționăm? Pur și simplu cu abilitate — evităm să fim caraghioși la rîndul nostru, acordîndu-le. Cel avid de complimente va deschide discuția pe o temă care-l avantajează. Neintrînd noi în „joc“, discuția va deveni monolog și prietenul nostru va sfîrși prin a se lăuda singur.

Există în fiecare dintre noi tendința de a ne autocaracteriza. Adeseori auzim persoane care se simt datoare să ne spună: „Eu sunt un om foarte corect“; „eu sunt foarte cinstit și discret“; „eu sunt foarte punctual“; „eu sunt foarte bun în meseria mea.“ Dorind să ne ofere imaginea totală a „personalității“ lor, o completează cu ceea ce vor numi ei „cusururi“: „Dar am și defecte: sunt prea bun, prea naiv“ etc. Insuportabile ființe!

Să-i lăsăm pe ceilalți să ne aprecieze după fapte și nu după vorbe. Această categorie de oameni ce țin să se prezinte singuri nu obțin încrederea celor din jur, dimpotrivă ei trezesc suspiciuni.

Ce trebuie exclus din conversație

Mulți oameni foarte capabili în meseria lor se simt pierduți odată ieșiți din cadrul profesional și suferă în societate de un real complex de inferioritate. Pentru aceștia, un singur sfat: să fie atenți la ceea ce se petrece în jurul lor, să imite sau să evite ceea ce le place sau nu. Arta conversației, cum am mai spus-o, nu se învață dintr-o dată.

Să ne ferim să tragem concluzii de o banalitate înfiorătoare, ca, de exemplu: „Ah, femeile“ sau „Ah, bărbații, toți sunt la fel“. Devenim în mod automat ridicoli. Generalizările de felul „femeile“, „bărbații“, „patronii“, „bogații“, „sărăcii“, utilizate excesiv, denotă o mare sărăcie spirituală.

Este evident că o conversație nu poate fi susținută prin expresii laconice: „Da“, „Nu“. La fel, o replică prost înțeleasă nu te autorizează să lansezi un „Ce?“, „Cum?“ în loc de „Poftim?“ În asemenea situații poți da mai multă amploare întrebării spunând: „Cum se numea orașul despre care vorbeai?“

Este permis să vorbim despre cunoștințele comune care nu sunt prezente? Sigur că da, depinde însă cum o facem. Nu avem voie să spunem nici mai mult nici mai puțin decât dacă ar fi de față. Ar fi de dorit să le luăm chiar apărarea împotriva denigratorilor. Intervenția noastră ne va pune la adăpost de orice calomnie, de orice bîrfă.

A-i forfecă pe cei absenți este semnul lipsei de caracter chiar dacă te ascunzi în spatele unui nevinovat „Hai să bîrfim un pic!“ În plus este un joc foarte periculos, căci informația ajunge mai devreme sau mai târziu la cei în cauză. Știind aceasta, înseamnă să fii total lipsit de inteligență să o faci, că doar nu vrei să ai dușmani de bunăvoie. Dacă este vorba despre prieteni, a-i apăra devine

o datorie de onoare. Abțineți-vă însă de a le transmite penibila discuție, alimentînd bîrfa. Prietenii o vor afla de la altcineva, iar dacă nu, cu atît mai bine! Faceți-vă un principiu din a nu învenina viața celor din jur transmițîndu-le lucruri neplăcute. Nu este o dovadă de „sinceritate“, ci de răutate...

Să limitezi conversația la a vorbi numai despre alții este nu numai o impolitețe, dar denotă și lipsă de imaginație. Să faci mereu afirmații ironice sau glume, atît la adresa celor prezenți, cît și a celor absenți, nu dovedește că ești spiritual, ci prost crescut!

Dacă te-ai simțit bine într-o societate, dar la proxima ocazie nu mai ești invitat, gîndește-te unde ai greșit, căci ai greșit în mod sigur.

Se poate întîmpla ca unul dintre amatorii de calomnii sau glume proaste să vă aleagă drept ascultător. În acest caz, există o soluție pe cît de elegantă, pe atît de eficientă și care nu necesită decît puțin curaj. Chemați „victimă“ — dacă se află în celălalt colț al salonului — să participe și ea la discuție! Ar fi o lecție ideală pentru bîrfitori. Dacă persoana nu este prezentă, nu intrați în joc.

Chiar dacă sunteți rugat, nu vă amestecați în certurile dintre părinți și copii, dintre soți, dintre îndrăgostiți sau dintre prieteni. Ei se vor împăca în mod sigur, iar Dumneavoastră veți deveni țapul ispășitor! Fiecare în parte are dreptate și astea sunt problemele lor. Oare nu aveți și dumneavoastră destule?

Cum se întretine și cînd se termină o conversație

Despre ce vorbim în societate? În Europa continentală nu vei trece drept un om cultivat dacă te vei limita la discuția despre vreme. În schimb, englezilor le-a intrat în sînge acest subiect, pe care-l abordează ori de cîte ori se întîlnesc. Conversația despre vreme are, să recunoaștem, anumite avantaje. Este extrem de ușor de întretinut, e agreabilă și nu riscă să ofenseze pe nimeni. O mulțime de alte

subiecte pot însă capta interesul a doi sau mai mulți invitați, uneori al întregii asistențe: arta, literatura, sportul (cu predilecție fotbalul), situația politică internă sau internațională și repercusiunile ei asupra destinelor individuale, ultima carte apărută sau ultimul model de mașină, călătoriile sau proiectele de vacanță.

Cum se întreține o conversație? Vom avea grijă să nu-l plictisim pe interlocutorul nostru cu o temă de care este străin. Dacă nu a citit cartea despre care am început să vorbim, nu vom insista la infinit povestindu-i subiectul. Ne vom rezuma la a face câteva observații pertinente recomandându-i-o cu căldură, dacă este cazul.

Este penibil să te lansezi în comentarea ultimului film văzut pe ecrane dacă n-ai reținut decât acțiunea. Te vei descurca foarte greu cu formule de genul: „El o iubește pe ea, dar ea l-a părăsit“ sau „Frumos film! M-a impresionat până la lacrimi!“ Este important să reții numele actorilor și al regizorului. Vei face o impresie excelentă și toată lumea va avea de câștigat.

De obicei, în orice societate se ajunge și la anecdote. Să fim atenți, pentru că există riscul de a spune aceeași anecdotă acelorași persoane. O anecdotă amuzantă poate să relaxeze conversația, cu condiția să știi când și cum s-o plasezi. Mai mult! Pentru a fi savurată de cei prezenți, anecdota trebuie să fie relatată cu mult haz și fără... a uita poanta! Unii au un talent deosebit de a spune când trebuie o glumă, dar asta nu înseamnă că bancurile trebuie să se țină lanț antrenându-i pe toți într-o adevărată competiție pe această temă, rumoarea fiind generală nu mai e vorba de conversație. Este momentul în care societatea se împarte în grupuri. Unii domni sunt dispuși să asculte anecdote picante, de nepovestit în fața doamnelor, dar un om bine crescut se va abține să spună anecdote decoltate. Oricât de mult și-ar cere scuze, oricât de mult haz ar avea, persoana care le spune se compromite. Unora chiar „le stă bine“, sunt „irezistibili“. Cu riscul de a părea demodată, nu sunt de acord cu vorbele „tari“ într-o societate aleasă.

Pentru buna reușită a petrecerii, conversația trebuie să rămână antrenantă, iar o gazdă trebuie să știe cum să o facă să rămână astfel. Ea poate să intervină în dialogul dintre doi interlocutori dacă este nevoie, și uneori să concilieze punctele de vedere divergente.

Pentru toate recepțiile, Brillant Savarin a formulat o regulă demnă de a fi reținută: „Să inviți pe cineva înseamnă să-i asiguri o stare plăcută pentru tot timpul cât va rămîne sub acoperișul tău.“

Se spune că trebuie să părăsești o petrecere în momentul în care a ajuns în culmea strălucirii. Este cel mai bun mod de a păstra despre ea o amintire plăcută. Constatarea e valabilă și cînd este vorba despre conversație. Nu există subiect pe care să-l poți epuiza și tocmai în aceasta constă farmecul lui. Problema încheierii unei conversații — ceea ce echivalează cu terminarea petrecerii — este foarte importantă, dar aceasta depinde de musafiri, nu de gazdă. Din dorința de a participa în sfîrșit și ea la discuții, aceasta poate comite mai multe greșeli.

Prima greșală: după ce a servit toate felurile de mîncare și toate băuturile, gazda ar vrea să se bucure și ea de invitații săi pentru a sta de vorbă liniștită; dar nu o poate face dacă e dezordine! — drept care trece la „o curățenie generală“, strînge tot, spală repede toate vasele, scutură fața de masă etc., cû o ostentație de care nici măcar nu e conștientă! În mod firesc, musafirii simt în aceste gesturi un semnal de plecare. Acum tot gazda comite *a doua greșală:* încearcă cu orice preț să-i rețină. Se simte jignită că vor să plece, imploră, ascunde poșete, fulare, încuie ușa... Chiar dacă dorința de a pleca a invitaților nu era fermă, acum va deveni. Asta se explică prin simplul fapt că omul se revoltă instinctiv față de orice constrîngere.

Deci cum trebuie procedat? Dacă suntem gazde, ne vom mișca cît mai puțin, dar eficient. Putem strînge tot ce este în plus, putem schimba scrumierele, dar nu cînd vrem noi, ci cînd se ivește un moment prielnic. Nu o vom face în mijlocul unei conversații pasionante, de pildă. Să nu ne dorim în acel moment ca totul să fie „pahar“. O casă de-

ranjată în timpul unei petreceri arată foarte bine. Mai avem la îndemână și cealaltă soluție pe care am mai amintit-o: să lăsăm musafirii să participe la pregătirea mesei pentru desert și cafea. Dacă gazda dă tonul cu naturalețe, nimeni nu se va simți jignit și vom constata că a fi gazdă nu este o corvoadă, ci o plăcere.

Dacă e vorba de o reuniune pretențioasă, cu invitați importanți, e bine să apelăm la un ajutor din afară. Putem, de pildă, să chemăm femeia care ne ajută la curățenie pentru a spăla vasele și a ne fi de folos la bucătărie. Nu este exagerat să angajăm unul sau doi chelneri calificați care vor face ca îndatoririle gazdei să fie foarte ușoare. În ambele cazuri musafirii vor da acestor persoane mici sume de bani (dar nu prea mici).

Celelalte greșeli care pot strica o reuniune reușită sunt comise de către invitați. A-ți anunța plecarea cu voce tare și ținând morțiș să-ți iei rămas-bun de la toată lumea când vezi că toți se simt foarte bine este inutil. Te vei retrage discret, vei pleca neobservat, dar vei transmite prin amfizion toate cele bune celor care au rămas. La fel de neplăcut este să insiști cu tot dinadinsul să se prelungească petrecerea, chiar dacă simți că toți ar dori să fie acasă în pat, să se odihnească în sfârșit. S-ar putea să ai succes, să se rămână peste limita propusă inițial, dar amintirea acelei nopți pierdute va provoca regrete multă vreme tuturor, inclusiv gazdei.

Cum ne purtăm când... ieșim în lume

Nu putem vorbi despre conversație, despre arta de a găsi subiecte interesante și de a le susține cu vervă, fără a ne referi la relația strânsă dintre acestea și felul în care ne prezentăm în societate.

Cum mergem, cum ne așezăm, cum ne mișcăm în timp ce stăm de vorbă cu cineva? Când suntem în societate nu ținem mâinile în buzunare, dar nici pe șolduri și nici la spate. Nu ne agățăm de un scaun sau de marginea unei

mese și cu atât mai puțin de interlocutorul nostru. Când ne așezăm pe un fotoliu sau pe un scaun, stăm drept alegându-ne o poziție comodă, fără să ne încrucișăm sau să ne balansăm picioarele. Ne vom feri să ne mișcăm permanent mâinile și să ne jucăm cu degetele. Nu ne vom apropia prea mult de interlocutor și nu-l vom atinge în cursul conversației, chiar dacă ea devine palpitantă. Când vorbim nu ducem la gură nici creionul, nici chibritul și nici scobitoarea. Vă place când vorbește cineva ținând țigara în gură? Eu mă întreb cum reușește!

Dacă suntem la masă, ne străduim să ocupăm un spațiu rezonabil astfel încât să aibă loc și ceilalți comesei. Vom vorbi cât mai puțin, cu glas potolit, fără a încerca să atragem atenția tuturor asupra noastră. Vom evita subiectele neplăcute chiar dacă boala sau moartea unei ființe apropiate ne obsedează în acel moment. Dar se cade să completăm aceste reguli generale.

La o recepție, vara, un bărbat nu-și scoate haina, fără să fie invitat să o facă, iar dacă poartă bretele n-o face niciodată. A însoți acest gest de întrebarea: „Îmi permiteți?“ este o dovadă de proastă creștere, pentru că faptul este împlinit. Ce gazdă ar fi aceea care ar răspunde prompt: „Nu!“

Într-o societate, de multe ori, gesturile sunt mai importante decât cuvintele. În principiu, legile ospitalității obligă gazda să îndeplinească musafirilor aproape orice dorință pentru ca aceștia să se simtă cât mai bine. Este însă de datoria invitaților să nu abuzeze de această libertate. Oricât de bine crescută ar fi persoana care ne primește, are și ea o limită a răbdării. Să nu o punem în situația delicată de a deveni la rîndul ei nepoliticoasă, silind-o să ne interzică anumite gesturi. Ne putem simți într-o casă străină „ca la noi acasă“, dar să nu uităm că nu suntem chiar acasă!

Oamenii sunt prin natura lor egoiști și este normal să dorească să se simtă cât mai bine, în orice împrejurare. Dar a te purta cu prea multă dezinvoltură fără a ține cont de cei din jurul tău nu se cuvine. Să nu confundăm dezinvoltura cu obrăznicia!

În tot ceea ce facem în societate important este să avem simțul măsurii. Nimeni nu te va obliga să stai cu haina pe tine când în casă sunt 30 de grade, nimeni nu-ți va interzice să dai un telefon scurt sau să-ți aprinzi o țigară. Dar este o mare diferență între cel care a obținut aprobarea gazdei făcând aluzii discrete, de pildă: „În casă este foarte cald“ sau „Nu mi-am anunțat familia că întârzii“ sau pur și simplu: „În această casă se fumează?“ —, și cel care își scoate degajat haina de cum intră în casă, se repede la telefon și nu-l mai lasă din mână sau își aprinde țigară de la țigară într-o cameră unde sunt copii sau persoane bolnave. Și să nu uităm infernalii musafiri care uită să plece, deoarece se simt foarte bine chiar dacă e trecut de miezul nopții. Poate gazda nu va spune nimic, dar nu este greu să ne imaginăm ce gândește!

Aceste sugestii sunt valabile pentru toate ocaziile în care „ieșim în lume“, fie că e vorba de o petrecere, fie că e vorba de o vizită neprotocolară la niște prieteni apropiați sau chiar la membrii de familie care locuiesc separat de noi.

Când strănuți schițezi un vag gest de dezolare care închide incidentul. Este politicos să ne facem că nu observăm și să renunțăm la atît de obișnuitele formule: „Noroc!“, „Sănătate!“, „Ai să faci chef!“ Se crede că este politicos să rostești aceste vorbe. Greșit!

A nu-ți privi interlocutorul în timp ce vorbești cu el trece drept lipsă de respect. Este foarte neplăcut să vorbești cu cineva căruia îi fug ochii în toate părțile.

Cînd vrei să comunici cu o persoană care este mai departe de tine, e bine să-și stăpînești nerăbdarea pînă cînd găsești o ocazie favorabilă să te apropii de ea. De asemenea, în societate, nu cînti, nu fluieri, nu fredonezi o melodie, chiar dacă ești înzestrat cu o voce fermecătoare. Oricît de serioasă ar fi o discuție, trebuie să-i acordăm interlocutorului un surîs amical. Dar să ne abținem de la a rîde îndelung cînd povestește cineva o istorioară, și cu atît mai mult cînd o facem noi înșine. De asemenea, nu vom rîde cînd cineva face o mică gafă, deoarece nici noi nu suntem scutiți de asemenea încurcături.

Se poate întâmpla ca din anumite motive — de pildă ceilalți invitați nu au sosit încă — un musafir să nu aibă cu cine sta de vorbă. În această situație o gazdă atentă (dar care mai are puțină treabă în bucătărie) va avea grijă să-i găsească celui care se plictisește o ocupație agreabilă. Îi va oferi ceva de băut, îi va da o revistă sau îi va propune să asculte muzică. La rîndul lui, invitatul va aștepta liniștit fără să aibă dreptul de „a-și omorî timpul“ făcînd o inspecție prin toată casa și cu atît mai mult să atingă diferite obiecte ce-i stîrnesc curiozitatea. Ne putem uita în bibliotecă, după ce am cerut voie, dar nu ne vom lua un braț de cărți pentru acasă. Vom cere, dacă dorim, una singură, avînd grijă să precizăm cînd o aducem înapoi, și să o și aducem! Gazda ar trebui să noteze într-un caiet, pregătit în acest scop, cine, cînd și ce carte a luat. Nu vă bazați pe memorie! Procedați la fel cu casetele video sau audio. Dacă cineva se simte jignit e de rea-credință.

Cum ne exprimăm

Este de la sine înțeles că trebuie să amintim, referitor la conversație, cîteva reguli privind limbajul pe care îl folosim. Conversația este o excelentă școală de retorică. Unde am putea să ne familiarizăm mai bine cu „arta vorbirii“ decît într-un cerc de persoane cultivate? Să ascuți cu atenție ce se spune, să te străduiești să folosești un limbaj ales, analizîndu-te cu simț critic este cel mai bun mijloc de a-ți îmbogăți vocabularul și de a-ți lărgi posibilitățile de exprimare. În fiecare zi întîlnim persoane care nu sunt capabile să finalizeze o idee. Negăsindu-și cuvintele potrivite ele lasă frazele neterminate, iar povestirile lor sunt de neînțeles. Exemplul clasic prin care psihologii demonstrează dificultatea de a te exprima fără a recurge la semne este cel al scării în spirală pe care trebuie să o definești în puține cuvinte. Din o sută de persoane cărora le-am pune întrebarea, abia zece ar reuși să răspundă fără să desemneze în aer un tirbușon ascendent!

Exista pe vremuri un joc de societate, pe cît de distractiv pe atît de instructiv. El consta din alegerea de către gazdă sau de către invitați a unui număr egal de cuvinte, de pildă: cinci substantive comune, cinci noțiuni abstracte și cinci cuvinte rare, cărora participanții trebuiau să le dea definiții corecte. Plecînd de la: covor, sifon, salată, floare, melc, trecînd prin încercarea de a defini metempsihoza, parapsihologia, iubirea, hobby-ul, carisma și ajungînd la rabarbă, andivă, babuin, hașiș, trufă, jocul poate deveni pasionant. Rar vor putea fi evitate definițiile de genul: iubirea este cînd... Din păcate acest autentic exercițiu intelectual a fost înlocuit cu altul care-i invită pe cei prezenți să se exprime prin semne, să mimeze un cuvînt. Acest joc se practică astăzi în toate taberele pentru copii, pe culoarele școlilor și la petreceri, constituind doar un mijloc de distracție, lipsit de elementul instructiv — îmbogățirea vocabularului.

Am observat că din cauza unui vocabular sărac, care denotă lipsa de cultură, majoritatea oamenilor lasă baltă o discuție abia începută sau se refugiază în expresii de o mare banalitate, cum ar fi: „E foarte adevărat“, „Așa e viața“, „Așa e lumea“. Să ne ferim să folosim în permanență expresii ca: „Pe cuvînt de onoare!“ „Pe cuvîntul meu!“ „Fantastic!“ „Formidabil!“ „Nemaiauzit!“ crezînd că ele dau greutate spuselor noastre. Au devenit adevărate ticuri verbale expresiile: „Nu știu cum să-ți spun“, „Ce să-ți povestesc“, „Adică, n-am înțeles“, și trebuie să recunoaștem că ele sunt reprezentative pentru o largă categorie de oameni care, dacă ar renunța la ele, ar constata că n-ar mai avea nimic de spus. Dar cel mai obositor este felul în care unii își termină toate frazele cu: „Asta este“, „Ce să-i faci?“ „Mă rog“, „În sfîrșit“, „Auzi?“ mai ales la telefon. Adeseori, aceste formulări sunt fie agresive, fie cer o aprobare, dar cel mai des nu au nici un sens, sunt vorbe goale. Ele rănesc pur și simplu auzul, ca zgomotul acului pe o veche placă de patefon. Trebuie să recunoaștem că ne plictisește de moarte o discuție presărată din abundență cu formulări de acest fel: „Duminica trecută

am mers la ginerele meu, nu-i așa? Ne-a dus cu mașina, știți? Și știți ce s-a întâmplat? Timpul s-a stricat, nu-i așa? Cu mașina noastră, o Dacie, știți? Când ai o duminică liberă, nu știu cum să-ți spun...“ ș.a.m.d.

La frontiera dintre nepolitețe și sărăcie mentală se plasează răspunsurile stereotipe: „Da, natural!“, „Este absolut clar!“, „Nici o legătură!“, „Total exclus“. Cu un brutal „Nu mă interesează“ îți taie vorba, când spui și tu ceva, pisălogul care te-a silit să ascuți o lungă relatare despre starea sănătății unei persoane pe care o cunoști vag. În ambele cazuri ești îndreptățit să te simți ofensat. Este de dorit să ne cizelăm purtarea și vocabularul făcând un efort de a ne debarasa de acest balast lingvistic care ne poate plasa în categoria oamenilor prost crescuți.

Să nu vorbim într-o limbă pe care nu o înțelege toată lumea când suntem într-o societate. E o lipsă de politețe să vorbești cu un prieten în franceză, de exemplu, când toți știu că prietenul vorbește românește foarte bine. În plus, putem avea surprize, căci e posibil ca cineva din societate să fi învățat limba respectivă pe genunchii bunicii și să înțeleagă perfect observația neplăcută pe care ai făcut-o la adresa lui. Trebuie să renunțăm la acest obicei prost, precum și la semnele conspirative, vorbitul la ureche, clipitul semnificativ din ochi, la gesturile cu mâna pe care le credem discrete, într-un cuvânt, la tot ce exclude din conversație pe ceilalți.

Un loc special îl ocupă aici folosirea incorectă a limbii, fie din ignoranță, fie din neglijență. Pentru un om mai puțin instruit sau pentru un autodidact, dacă sunt conștienți de handicapul lor, soluția de a nu se face de rîs e foarte simplă — ocolesc cuvintele de a căror semnificație și pronunție nu sunt siguri. Ideal ar fi să se lămurească pe loc întrebînd ceea ce nu știu sau să consulte un dicționar. Nu este deloc degradant să întreb: „Ce se înțelege prin fezabil?“ „Ce este o lipotimie?“ sau să recunoști: „Nu-mi este limpede termenul de lobby“, „Eu nu știu ce este un truism“.

Mai penibilă este situația în care vorbește incorect o persoană cu pretenții. Uneori, momentul este doar amuzant.

Dar, cînd ne gîndim că suntem un popor care a fost condus atîtea decenii de oameni incompetenți și incuți, nu putem să nu ne întristăm.

Exprimările greșite pot face obiectul multor studii de specialitate. Mă voi opri numai la cîteva exemple pe care le-am reținut absolut întîmplător, exemple stupefiante, aproape incredibile. Un înalt demnitar este interviuat pe tema cuplului Ceaușescu pe care îl cunoștea îndeaproape: „Vorbeau într-un limbaj marginalizat“, spune acesta. „Cum adică?“, încearcă să se lămurească pierit reporterul. „Adică un limbaj de la marginea orașului.“

În timpul prezentării teledocumentarului un crainic strănută. Este omenește! El nu trece peste incident cu un eventual — vă rog să mă scuzați! ci se simte dator să precizeze: „Mă scuzați, este doar o simplă indispoziție locală!“ Crainica de la teledocumentar spune într-o zi cu dezinvoltură: cultul mozaic (nu mozăic)!

Deci și în acest domeniu e vorba de bună creștere, de educație. Nu folosim decît acele cuvinte pe care le-am învățat fie în școală, fie din dicționare. Nu vă bazați pe ce ați prins după ureche.

Foarte multe cuvinte seamănă între ele și se deosebesc unele de altele doar printr-o singură literă schimbată, sau, așa cum am văzut mai sus, doar printr-un accent. De cele mai multe ori ele desemnează (nu „desenează“!) noțiuni fără nici o legătură între ele. Vorbitorul mai puțin instruit este tentat să utilizeze termenul care îi sugerează ceva cunoscut. Pristanda spune „renumeratie mică...“ pentru că se gîndește la numărutul banilor. Dar și astăzi, nu numai pe vremea lui Caragiale, oamenii vorbesc incorect, și încă oameni cu pretenții. Se folosește greșit *babetă* pentru bavetă, *teste* pentru taste, *neutralizare* pentru naturalizare, *pragmatism* pentru prognatism, *abulie* pentru bulimie etc. Nu putem utiliza un cuvînt în sensul dorit de noi pentru simplul motiv că din ignoranță am crezut că înseamnă altceva! Chiar dacă aveți imaginație bogată prințesa morganică nu are nici o legătură — cum credeți — cu Fata Morgana...

A nu se neglija

În orice ocazie și în orice conversație trebuie să-ți cunoști locul. Dacă invitatul de onoare atrage atenția asupra lui, acest lucru este normal. Dar dacă un invitat insignifiant acaparează intenționat întreaga conversație, atrage toate privirile spre el, într-un cuvânt se dorește punctul de atracție, el dă dovadă de o evidentă lipsă de tact. Să-ți povestești necazurile familiale sau intime cu voce tare în fața unei adunări întâmplătoare, sau să fii agresiv față de ceilalți invitați constituie gafe care nu ne sunt iertate. Să critici, să vrei să corectezi micile manii ale celorlalți instantaneu înseamnă să te manifesti ca un om mărginit. Poți foarte bine să te abții de la a face unui filatelist remarci disprețuitoare la adresa micilor pătrățele de hîrtie colorată, să renunți la a ține o conferință unui fumător asupra pericolului tutunului, sau o alta unui superstițios despre succesele tale obținute într-o vineri, pe data de 13.

Să nu-i încarci pe toți cei întâlniți cu o cantitate enormă de salutări pentru tot felul de cunoștințe comune pentru că asta înseamnă fie că vrei să-ți etalezi relațiile, fie că-l iei pe interlocutor drept un simplu mesager. Să fim prudenți în acest domeniu, căci există încă mulți oameni drăguți care iau în serios asemenea comisioane și care transmit nenumăratele salutări cu o energie demnă de o cauză mai bună. Observația este valabilă și pentru cei care rețin din conversație numai ce-i interesează și nu scapă prilejul de a-i obliga pe cei din jur să le facă mici servicii utile. De exemplu, auzind că pleci în străinătate, îndrăznețul nu va ezita să te roage imediat să-i aduci un medicament, niște nasturi sau o piesă de mașină, precizînd că acolo costă o nimica toată.

Ca să încheiem acest spinos capitol este necesar să reamintim cîteva reguli ferme care trebuie respectate pentru a purta o conversație civilizată:

1) Să nu agresăm sau să nu enervăm interlocutorul prin prea puternica noastră personalitate, bazîndu-ne pe exce-

lenta părere pe care o avem despre noi. Să nu spunem de exemplu: *eu* întotdeauna, *eu* niciodată... eu, eu, eu. Să nu ridicăm tonul, să nu țipăm.

2) Să nu transformăm discuțiile într-un dialog al surzilor. Se pare că este un blestem al secolului în care trăim. Eugène Ionesco a sesizat și a transcris această „necomunicare“ în *Cîntăreața cheală* plecînd de la un manual de învățare a limbii engleze, dar cred că putea să plece de la orice banal dialog cotidian. Aparent, ne ascultăm interlocutorul, dar ne gîndim la ale noastre. Este unul din motivele însingurării și tristeții omului „modern“: Să învățăm să-i ascultăm pe ceilalți, dar și să-i „auzim“!

3) Să nu ne întrerupem brutal interlocutorul, ci să așteptăm cu răbdare și tact un moment prielnic pentru a ne spune și noi părerea.

4) Să nu ne amestecăm într-o discuție la care nu suntem solicitați, cu atît mai mult cînd întîlnim o cunoștință pe stradă vorbind cu altcineva.

5) Să nu vorbim tot timpul despre minunățiile de copii pe care îi avem și nici despre persoane pe care cei de față nu le cunosc.

Telefonul- flagel sau binefacere?

Cum trebuie să se desfășoare o convorbire telefonică

Au trecut o sută douăzeci de ani de cînd omul de știință american Alexander Graham Bell inventat telefonul (1876). Astăzi existența noastră este de neconceput fără telefon. Aceasta înseamnă că telecomunicațiile ocupă un loc primordial în afaceri, în relațiile noastre familiale, amicale, sociale.

Cînd ridicăm de zeci de ori pe zi receptorul nu ne gîndim că acest aparat este o invenție minunată. Dar nu trebuie ca tehnica modernă și confortul oferit de ea să ne facă să uităm statutul nostru de oameni bine crescuți. Buna educație este necesară și cînd vorbim la telefon, chiar dacă este vorba despre cea mai ne semnificativă conversație.

Cînd sună telefonul, trebuie să răspundem cel mai tîrziu după cel de-al cincilea apel. De asemenea, cînd chemăm pe cineva nu vom lăsa aparatul să sune mai mult de cinci ori decît în cazuri speciale.

Modul în care începe o conversație telefonică diferă de la țară la țară și se înscrie într-un adevărat „cod“. De pildă, în Germania, Franța, Anglia, în momentul ridicării receptorului, cel solicitat își spune automat numele și așteaptă un răspuns. Cel care a sunat își declină și el numele. La noi, s-a stabilit regula ca persoana care sună să se prezinte, după ce, obligatoriu, a spus „Bună ziua“, „Bună seara“ sau „Mă scuzați că vă deranjez, sunt Maria Ionescu, pot să vorbesc cu...“. Dacă este vorba de o conversație pe teme de serviciu, nu ne vom spune numai numele, ci și profesia „Sunt inginerul Dan Ionescu și aș dori să vorbesc cu...“. Să evităm deci situația extrem de neplăcută cînd, nedeclinîndu-ne identitatea de la început, suntem chestionați: „Dar cine întrebă? Să văd dacă

este...!“ Chiar dacă persoana pe care o căutăm lipsește, nu vom scăpa de sentimentul penibil că aceasta ne evită.

Omniprezenta expresie „Alo“ trebuie să fie urmată de numele persoanei care telefonează. Să precizăm că este o lipsă de delicatețe ca un bărbat care cere la telefon o femeie sau o femeie care cere la telefon un bărbat să nu se prezinte soției, respectiv soțului.

Regula generală este ca persoana care a sunat să pună capăt discuției, în afara cazului în care interlocutorul său are motive serioase s-o facă.

Există o anumită uzanță și în a pune receptorul în furcă. Amîndoi fac lucrul acesta cu grijă, fără a-l trînti. Recomandarea nu este atît de gratuită precum pare. Pe lîngă faptul că am comite o impolitețe, am putea bloca linia telefonică.

Nu există decît puține excepții de la obligația de a saluta la telefon: cînd sunăm la pompieri sau la salvare.

În viața de zi cu zi ne confruntăm cu situații în care nu este nevoie să ne recomandăm: în convorbirile cu membrii familiei sau cu prietenii apropiați, care ne recunosc după voce. Dar este prudent ca de fiecare dată, înainte de a începe convorbirea, să ne asigurăm că vorbim cu cine trebuie.

Este de dorit ca o convorbire telefonică să fie cît mai scurtă. Să nu uităm că telefonul a fost inventat pentru transmiterea rapidă, la distanță, a unor mesaje importante. A discuta la nesfîrșit despre cele mai banale subiecte a devenit o adevărată „boală“ a zilelor noastre. Dacă avem mai multe de spus să alegem calea epistolară sau să ne fixăm o întîlnire.

Cum procedăm cînd avem pe cineva în vizită și sună telefonul? Dacă sunt scurte comunicări le primim liniștiți și dăm relațiile cerute foarte pe scurt, dar fără să fim nepoliticoși. Este inadmisibil să purtăm o lungă conversație telefonică de față cu persoane străine. Vom spune interlocutorului nostru care este situația și vom amîna convorbirea. În nici un caz nu vom spune: „Te sun eu peste zece minute“ dacă cel venit în vizită nu și-a manifestat dorința de a pleca imediat. Este o gafă. Oricît de mult ne interesează persoana de la telefon are prioritate persoana venită în vizită.

Se întîmplă ca fără voia noastră să asistăm la o convorbire telefonică strict confidențială. Dacă persoana care a vorbit nu deschide o conversație pe această temă nu o vom face nici noi. Nu vom întreba: „Cine a fost?“ „Ce dorea?“ „De ce ești supărat?“ Ne prefacem că nu am auzit nimic. Nu este o dovadă de ipocrizie, ci de tact și politețe. Un om bine crescut nu vede ceea ce nu trebuie să vadă, nu aude ceea ce nu a fost spus pentru urechile sale și deci nu comentează ceea ce nu a văzut și nu a auzit! La rîndul ei gazda nu va relata pe larg conversația avută. S-ar putea ca cei de față să nu fie deloc interesați. Ea va spune ceva de genul: „Nu era nimic important“, sau „Probleme, se rezolvă...“ Își va cere scuze (pentru că a vorbit la telefon în prezența altora) și cu asta discuția se încheie.

Să avem grijă și cum răspundem la telefon. Cînd suntem ocupați, curge apa în cadă, se prăjește ceva pe foc, nu ne repezim la primul semnal, ci oprim tot ce ar putea provoca mici „catastrofe“ și răspundem calm, potolit, fără a-i reproșa prietenului că din cauza lui am inundat vecinii! Și cum unele activități nu pot fi întrerupte, este de preferat să nu răspundem la telefon. Nimic nu ne îndreptățește să-l „repezim“ pe cel care ne caută pentru că ne-a deranjat tăindu-i vorba cu un: „Spune repede, mă spălam pe cap“. La rîndul nostru, cînd telefonăm nu vom începe o convorbire cu reproșuri: „Unde umblați? Vă caut de trei zile...“. Este supărător! Am auzit un răspuns amuzant din partea unei persoane astfel apostrofate: „De ce nu-mi telefonați cînd sunt acasă?!“

Cînd trebuie să telefonăm? Nu există o regulă generală, dar trebuie să avem grijă să n-o facem nici prea devreme, dimineața, nici prea tîrziu, seara. În principiu, este bine să cunoaștem programul de viață al prietenilor noștri și să-l respectăm, nederanjîndu-i. Cine ține să aibă liniște, să studieze sau să se odihnească își ia măsuri de precauție: va scoate de pildă telefonul din priză pentru scurt timp. Robotul, care începe să se generalizeze și la noi, ne scoate din impas dacă avem de primit mesaje importante sau dacă, pur și simplu, vrem să știm cine ne-a căutat între timp.

Ce facem cînd nu ne răspunde la telefon persoana pe care o căutăm, ci altcineva? Bunul-simț ne obligă să-i adresăm cîteva cuvinte interlocutorului nostru, mai ales dacă îl cunoaștem. Pe scurt, îl salutăm, spunem cine suntem și ce vrem, ne cerem scuze că-l deranjăm, apoi îi mulțumim pentru informațiile pe care ni le dă.

Pledăm aici pentru bunele maniere. Așa că în cazul în care răspundem și telefonul nu e pentru noi, nu vom spune celui căutat: „Iar ești chemat la telefon“ sau „Pisălogul de Popa te cheamă la telefon“. Să ne obișnuim să fim polițicoși chiar dacă nu suntem auziți de „pisălog“.

Spuneam că în relațiile de serviciu nu trebuie să uităm să ne declinăm profesia: „Sunt inginerul Popescu și aș dori să vorbesc cu domnul...“. Asta nu înseamnă să ne etalăm cu ostentație funcția. Am întîlnit o somitate din lumea medicală care se recomanda simplu „Sunt doctorul X...“ menționînd doar meseria, nu titlurile pe care le deținea. Vom fi șocați, fără doar și poate, să auzim la telefon „Sunt directorul general al firmei...“. Altceva este cînd secretara face legătura. Este normal ca ea să ne spună: „Aveți legătura cu domnul director general Popa.“

Experiența ne dovedește că avem de-a face și cu situații neplăcute. Persoane care nu au habar de elementarele reguli ale unei purtări civilizate spun răstit: „Alo, cu Elena“, de pildă.

Dacă din întîmplare am greșit un număr de telefon, trebuie să ne cerem scuze. Cu toate acestea deseori ni se răspunde injurios și în acest caz ne simțim groaznic. Este o purtare incompatibilă cu statutul de om civilizat. Așa că la rîndul nostru ne vom abține să-l apostrofăm nepoliticos pe cel care a greșit.

Situații în care se recomandă să nu folosim telefonul

Există împrejurări în care nu se recomandă să telefonăm. De pildă, nu se adresează prin telefon o invitație la o

masă festivă — recepție, logodnă, nuntă, botez. De regulă recurgem la invitații scrise. De asemenea, nu se transmit condoleanțe prin telefon.

În viață suntem puși adeseori în postura de solicitanți. Vom telefona numai pentru a stabili o întâlnire sau o audiență. Șansele noastre cresc dacă ne expunem problema personal.

Mici neglijențe telefonice

Să avem grijă să ținem receptorul corect pentru că altfel nu ne vom auzi bine. Dacă o convorbire telefonică se întrerupe, va suna din nou cel care a chemat și nu celălalt. Căutându-se reciproc în același timp, telefonul va suna ocupat la nesfârșit.

Cînd terminăm de vorbit, să ne asigurăm că am pus bine receptorul în furcă, altfel rupem orice legătură cu lumea exterioară și pot surveni o mulțime de necazuri.

Cînd nu vorbim de acasă...

Convorbirea de la o cabină publică sau de la telefonul unei alte persoane diferă de cea de acasă — în primul rînd ca durată, dar și ca subiect. Conversațiile lungi dau naștere la cozi în fața cabinelor publice, constituind o sursă inepuizabilă de nervi. Nu trebuie să ne folosim de telefonul altcuiva decît pentru a face o comunicare scurtă. Faptul că i-am cerut gazdei permisiunea de a da un telefon nu ne îndreptățește să ne rezolvăm toate problemele pe această cale și nici să uităm unde ne aflăm.

Nu răspundeți la telefon într-o casă străină decît dacă vă roagă gazda.

Dacă rămîneți singur într-un birou sau într-o locuință nu veți telefona decît în caz de extremă urgență și îi veți comunica acest lucru proprietarului de cum intră pe ușă.

Tentația de a face o „mică economie“ dînd un telefon în provincie trebuie înlăturată din principiu și nu de frica de a fi descoperiți.

Principiile noastre aplicate în viață și nu vorbele rămîn singurele criterii după care suntem judecați de cei din jur.

Telefonul este cel mai potrivit mijloc de a-ți anunța vizita într-o casă. Evitați să le faceți o „surpriză“ chiar și rudelor! Dacă nu au telefon, găsiți o altă modalitate de a vă anunța. În orice caz, nu mergeți nicăieri fără să dați un telefon în prealabil.

Correspondența

Bunele maniere – negru pe alb

Pe vremuri a scrie o scrisoare era o adevărată artă, iar scrisoarea o plăcere nu numai pentru cel care o scria, ci și pentru cel care o primea. Astăzi, doar scriitorii, artiștii — în general — și îndrăgostiții mai scriu cu pasiune scrisori. În iureșul unei existențe trepidante, majoritatea oamenilor preferă telefonul, faxul sau telexul pentru transmiterea unor informații. Cu toate acestea constatăm cu toții că scrisorile nu au dispărut din viața noastră, dovedindu-și utilitatea dintotdeauna.

Datorită perfecționării mijloacelor de transport, scrisorile ajung astăzi în timp record în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, astfel încât nu faptul că mesajul pe care-l transmitem ajunge cu întârziere ne face să nu mai scriem. Ceea ce ne împiedică este lipsa exercițiului, uneori și a talentului și nu în ultimul rând... lenea! Într-adevăr, o scrisoare trebuie să exprime o gândire clară, coerentă, să fie redactată într-un stil ales. Chiar și scrisul trebuie să fie îngrijit pentru a nu da dureri de cap celui care o citește. Toate acestea presupun să ne rezervăm un timp special pentru corespondență, începînd cu alegerea hîrtiei și a plicului și terminînd cu expedierea scrisorii prin poștă. Cui nu i s-a întîmplat să descopere după multe zile o scrisoare neexpediată, dar la care așteaptă cu nerăbdare un răspuns?

Vom vedea că trebuie să știm cîteva lucruri importante despre scrisoare în general pentru a putea vorbi despre bunele maniere care trebuie să guverneze și acest mod de a ne „prezenta” în fața cuiva, indiferent că este vorba despre o persoană apropiată sau despre una oficială.

Există desigur și scrisori pe care suntem obligați să le scriem, ceea ce reprezintă un supliciu. Dar tocmai această

dificultate pe care trebuie s-o învingem dă mai mare valoare scrisului și va face scrisorile mai prețioase decît un schimb de replici telefonice. Chiar cei care se plîng de lipsă de timp au datoria de a răspunde la scrisorile primite. Să întîrzi prea mult cu un răspuns înseamnă o desconsiderare a corespondentului. Din această neglijență pot să rezulte animozități, pierderea relațiilor sociale sau comerciale, și de aici grave încurcături personale sau financiare. Există însă și situații în care putem să nu răspundem. Este cazul îndrăgostitului fără speranță care bombardează literalmente cu scrisori o tînără ce nu-i împărtășește sentimentele sau cel al grafomanilor, cunoștințe întîmplătoare, care ne trimit misive interminabile, total neinteresante și lipsite de sens.

Scrisorile există în viața noastră și sunt necesare în toate situațiile. Există scrisori de afaceri, dar și scrisori de prietenie, de dragoste, unele pline de ură sau de disperare. În toate însă se va păstra stima față de destinatar și nu numai în formulele de politețe, ci mai ales prin exprimarea gîndului clar, în termeni adecvați textului. Pentru a atinge acest scop nu putem indica reguli fixe, pentru că de fapt fiecare scrisoare depinde de cultura, caracterul și educația celui care o scrie.

Există totuși două condiții: acordul dintre conținutul scrisorii și stil, precum și un efort minim pe care trebuie să-l faci pentru a te exprima pe înțelesul destinatarului.

Cînd scriem să ne imaginăm că rîndurile respective ar fi publicate (să zicem) și că ar putea fi citite de către necunoscuți. Oricît de intimă ar fi o scrisoare, ea nu trebuie să fie compromițătoare pentru nimeni. Chiar dacă avem un conflict cu cineva și alegem această cale pentru a-l rezolva, simțind nevoia de a-i spune cîteva cuvinte care să-l usture ca un „brusture“, ne vom abține de la a ne exprima nepoliticos. Să nu uităm că se compromite întotdeauna cel care folosește cuvintele urite, și nu cel care le citește!

Secretul corespondenței

Curiozitatea ține de natura omului — nimeni nu este complet scutit de ea —, dar asta nu ne dă dreptul să de-

venim indiscreți și, în nici un caz, să atentăm la secretul corespondenței. Când pui o scrisoare închisă la poștă înseamnă că te protejezi în mod legal împotriva deschiderii ei. Ai dreptul de a urmări în justiție pe cel care îți deschide scrisorile. Este unul dintre cazurile când legea coincide total cu regulile buneii cuviințe. Se înțelege de la sine că citirea corespondenței adresate altei persoane constituie un grosolan abuz de încredere și o imixtiune intolerabilă în viața acesteia, chiar dacă este vorba de soți, părinți, copii. Gestul acesta poate avea uneori urmări grave și imprevizibile în relațiile dintre oameni, de pildă în cele dintre părinți și copii. Este cu totul altceva să ceri voie să citești o scrisoare și să ți se permită s-o faci!

Aspectul corespondenței

Aprecierea unei scrisori începe de la impresia pe care ți-o creează hîrtia folosită, dispunerea în pagină, grafia și acuratețea. Abia după acest examen începe lectura. O scrisoare al cărei aspect este îngrijit câștigă automat bunăvoința destinatarului, care va fi mai receptiv față de conținut — gata să primească o veste, să accepte o cerere sau pur și simplu să se gîndească cu plăcere la expeditor.

Hîrtia este un element foarte important și aspectul unei scrisori depinde în mare măsură de ea. Deși suntem în era ambalajelor policrome, a fotografiei în culori, nici o hîrtie nu este mai potrivită decît cea de un alb imaculat. Hîrtia de scrisori nu este niciodată liniată, suprafața ei este netedă și marginea tăiată drept. În mod obișnuit se scrie numai pe o parte a colii. Dacă avem o hîrtie de bună calitate, putem scrie pe ambele fețe, chiar dacă prezentarea va avea puțin de suferit.

Se recomandă ca o scrisoare să fie scrisă de mîină — este o dovadă în plus a considerației față de destinatar. Se înțelege de la sine că ar fi bine să fie scrisă cu cerneală, deci cu stiloul. După cum vedeți, pledăm pentru frumos și bună cuviință. Nimic extravagant sau întîmplător în

modul în care înțelegem să ne transmitem gândurile la distanță. Vom folosi cerneală albastră sau neagră. În nici un caz roșie, verde sau mov!

Dar să nu fim prea formalști. De o bună bucată de vreme pixul a detronat stiloul. O scrisoare scrisă cu pixul nu va fi, în nici un caz, primită mai prost decât una scrisă cu stiloul. Trebuie să recunoaștem totuși că scrisul nostru este mai frumos și, totodată, mai personal dacă folosim stiloul. Creionul, la rândul lui, are o destinație precisă — desenul. Rareori mai luăm notițe cu creionul, deși unii găsesc o plăcere în a-l folosi. Pentru ei există pixuri cu mină de creion...

O scrisoare bătută la mașină va fi lipsită de acea notă personală despre care vorbeam. Ea este rezervată, aproape în exclusivitate, relațiilor oficiale. Autorităților sau partenerilor de afaceri ne vom adresa aproape obligatoriu printr-o astfel de scrisoare. Dar scrisul la mașină este mai rapid decât cel de mână, lucru ce trebuie speculat astăzi, când timpul este mai prețios ca oricând. Deci nu este nepolitic să trimiți scrisori personale bătute la mașină.

Sunt situații în care nu vom folosi niciodată mașina de scris. Felicitările de orice fel, mulțumirile, scuzele, condoleanțele se scriu de mână și, cu atât mai mult, scrisorile de dragoste. Vă imaginați ce impresie ar face asupra iubitei o scrisoare bătută la mașină, deși există excepții și de la această regulă...

Punerea în pagină a textului are rolul ei în aspectul unei scrisori. Nu scriem cum ni se năzare, fără dată, fără titlu, fără alineate oricât de grăbiți am fi. Astfel, vom începe o scrisoare prin a pune localitatea și data (ziua, luna, anul) în dreapta sus. La mijlocul paginii, central, la câțiva centimetri de marginea de sus, vom scrie formula de introducere: „Dragii mei“, „Draga mea“ sau „Stimată doamnă X“. Există diverse nuanțe în folosirea cuvântului „drag, dragă“. Astfel, este o deosebire între „Dragă prietenă“ și „Prietenă mea dragă“, între „Dragă tată“ și „Tată drag“...

Formulele de alint de genul „Draga mea turturică adorabilă“ sau „Pisoișul meu scump cu smîntînica pe

botic“ pot fi scrise într-un anume moment al vieții și într-o anumită stare de spirit. Dar s-ar putea ca peste ani de zile cuvintele să vi se pară chiar dumneavoastră' ridicole. O scrisoare intimă nu trebuie să depășească anumite limite de decență, din nenumărate motive.

Titlul începe cu literă mare și se desparte de restul textului prin virgulă, apoi se începe scrisoarea tot cu majuscule. Alineatele sunt mai retrase cu doi-trei cm și încep cu literă mare. Alineatele sunt necesare când trecem de la un subiect la altul sau de câte ori formulăm o nouă idee. Să nu ni se pară un amănunt — e foarte important! Ordinea paginilor este cea firească: 1, 2, 3, 4. Este bine ca acestea să fie numerotate pentru a nu crea confuzii în succesiunea ideilor.

Cît privește textul propriu-zis, nu trebuie să abuzați de semne de exclamare sau de întrebare, după cum nu este cazul să subliniați cuvinte sau fraze întregi — este o dovadă că nu aveți încredere în discernământul celui căruia i-ați adresat scrisoarea.

De asemenea, se cuvine să fiți atenți la simetria rîndurilor — alegeți o hîrtie albă, iar dacă nu puteți scrie drept, puneți dedesubtul ei un șablon sau rescrieți scrisoarea.

După ce ați terminat, nu reveniți cu prea multe P. S.-uri („post scriptum“). Două sunt suficiente: P. S. și P. P. S.

Semnătura se pune în dreapta, jos, după o formulă politicoasă, amicală sau afectuoasă — în funcție de relația pe care o aveți cu cel căruia îi scrieți. Există formule consacrate, în special în scrisorile oficiale: „Al dumneavoastră, cu deosebit respect, inginer Dan Popa“ sau „Vă rog să primiți încă o dată mulțumirile mele, inginer Dan Popa“. Dacă scrisoarea e bătută la mașină, este obligatoriu s-o semnați de mîină cu numele întreg, în semn de considerație.

Rețineți că textul trebuie încadrat în pagină, lăsînd o margine de cca trei cm pe care e bine să nu scrieți nimic.

Și acum să punem scrisoarea în plic. Hîrtia se pliază o dată, cel mult de două ori, în funcție de mărimea plicului. Acesta trebuie să fie de aceeași culoare cu hîrtia pe care am scris. Este necesar ca adresa destinatarului să fie com-

pletă: nume și prenume, stradă, număr, bloc, scară, etaj, apartament, *codul poștal*, localitatea, județul (departamentul). Pentru scrisorile pe care le expediți în străinătate respectați uzanțele fiecărei țări. Numele expeditorului nu trebuie să lipsească (din diverse motive s-ar putea să vi se returneze scrisoarea). Locul lui este fie pe fața plicului, în stînga, sus, fie pe spatele acestuia, în triunghiul care închide plicul.

Timbrele trebuie să aibă valoarea cerută în funcție de locul de destinație. Ele se lipesc în dreapta sus, unul lîngă altul pe orizontală. Pentru străinătate alegeți timbre dintr-o anumită emisiune în locul valorilor curente. În mod sigur le veți produce o bucurie prietenilor colecționari.

Ultimul „pas“ în trimiterea unei scrisori este introducerea ei în cutia poștală. Dacă nu aveți timp s-o faceți și apelați la cineva, regula cere ca, în semn de încredere, să i-o dați deschisă. Aceași regulă presupune ca persoana respectivă să o lipească în fața dumneavoastră. Dacă trimitem scrisoarea prin personalul hotelului sau prin oameni de serviciu le-o înmînam închisă.

Cartea de vizită, cartea poștală, vederea, telegrama

Chiar și pentru scurte comunicări este de preferat să scrieți o scrisoare. Totuși este admis să recurgeți și la o carte de vizită, dacă textul este foarte scurt — de exemplu cînd răspundeți unei invitații sau unei felicitări, cînd transmiteți salutări sau cînd recomandați pe cineva cuiva.

Cartea poștală simplă este din ce în ce mai rar folosită în corespondență pentru că poate fi citită de către oricine. Vederea însă, datorită frumuseții imaginii, este făcută să bucure privirea tuturor. Spațiul rezervat scrisului ne obligă să ne rezumăm la cîteva idei. Cel mai bine ar fi ca acestea să se refere la imaginea propriu-zisă evitîndu-se platitudinile de genul: „Un strop de mare și o rază de soare vă trimit de pe minunatul litoral românesc Adina“. Lipsa de

inspirație se traduce prin texte stereotipe: „Călduroase salutări din stațiunea Vatra Dornei — familia Popescu“ sau „Toate cele bune de pe minunatele plaiuri românești...“ (iar pe verso e o imagine cu un buchet de flori sau, mai rău, cu... doi iepurași). Oricum, să nu scriem oblic. E inestetic, chiar dacă unii cred contrariul.

Iată că ajungem și la alegerea vederilor, care nu trebuie să fie un act gratuit, ci un act de cultură. Ne vom opri la acele imagini care sunt semnificative pentru locurile pe care le vizităm, gândindu-ne și la faptul că uneori le trimitem unor colecționari. Chiar dacă Turnul Eiffel este imaginea emblematică a Parisului, să nu uităm că ea a devenit ultra-banală. De pildă, dacă vizităm un muzeu, să alegem reproduceri ale capodoperelor care ne-au impresionat în mod deosebit, iar pe verso să le comentăm. Bineînțeles că asta presupune să ne documentăm, dar merită să facem acest efort intelectual.

Telegrama — cu variantele ei faxul și telexul — este indicată în toate cazurile în care trebuie transmisă o comunicare deosebit de urgentă. O telegramă nu trebuie să cuprindă cuvinte inutile, dar nici să fie criptică dintr-o economie exagerată, deoarece s-ar putea ca destinatarul să nu înțeleagă mesajul. Recitiți schița *Telegrame* de I. L. Caragiale, dar și ciorna telegramei dumneavoastră — s-ar putea să intrați în concurență cu celebrul autor.

Cum nu trebuie să fie o scrisoare

Nu se trimit niciodată scrisori anonime. Cu toate că unele voci susțin că sunt utile, este necesar să renunțăm la acest obicei care denotă o totală lipsă de caracter.

Nu începem toate alineatele cu „eu“.

Vom amîna pe cît posibil să trimitem o scrisoare de amenințare sau injurioasă, în ideea că vom renunța sau că vom adopta un ton pe care nu-l vom regreta mai tîrziu.

Să nu dramatizăm incidentele minore, să nu exagerăm cu comentariile pesimiste asupra evoluției unei boli sau

asupra necazurilor noastre financiare. Faptele mărunte nu interesează decît rudele apropiate. Pe de altă parte să ne gîndim că „drama“ frigiderului stricat se va fi rezolvat de mult pînă vom primi răspunsul, iar de răceală nici nu ne mai aducem aminte! În general, să nu ne lamentăm în permanență, dar nici să nu ne lăudăm excesiv. Orice exagerare, indiferent de subiect, este nepotrivită. Să nu uităm că e posibil ca scrisoarea noastră să cadă în mîinile altcuiva, așa că nu vom da amănunte care s-ar putea întoarce împotriva noastră sau de care ne-ar fi jenă peste un timp.

Modele de scrisori

Dăm mai jos trei exemple de scrisori oficiale, necesare obținerii unui serviciu. Aceste scrisori vor fi însoțite de cîte un curriculum vitae.

1)

M. Pătru
str. Izvor nr. 12 sect. 5
cod 75114 București

Institutul de Cercetări Atomice
str. Negustori nr. 6 sect. 2
cod 74962 București

Domnule Director,

În urma anunțului Dumneavoastră apărut în ziarul *România liberă* din 10 mai 1994, vă trimit alăturat un curriculum vitae.

Răspund acestei solicitări deoarece cred că experiența mea corespunde cerințelor postului oferit.

Pe de altă parte, activitatea institutului Dumneavoastră mă interesează foarte mult și pentru că deschide posibilități de viitor.

De asemenea, v-aș rămîne obligat dacă ați binevoi să-mi acordați un interviu la o dată cît mai apropiată, pentru a discuta despre eventuala mea angajare.

În așteptare, vă rog să primiți, domnule Director, expresia sentimentelor mele de respect.

Mihai Pătru
Mihai Pătru

Curriculum vitae

Mihai Pătru

Născut la 30 ian. 1964

Adresa: str. Izvor nr. 12, sect. 5, cod 75114 București

Telefon: 2493107

Starea civilă: Celibatar, stagiul militar satisfăcut

Studii: Absolvent al Institutului Politehnic București, Facultatea de Electronică, promoția 1988; cu media 9,98

Experiența profesională

Cinci ani inginer principal la Centrala Nucleară Cernavodă

Lucrări publicate: Studii pe teme de specialitate în revista *Electronică și automată*; două dintre ele au fost traduse în revista *IEEE Transactions Computers*

Limbi străine

Engleza: foarte bine

Franceza: satisfăcător

Italiana: satisfăcător

În prezent înscris la doctorat din anul 1992

Pasiuni: Pescuit, șah

2)

I. Vasilescu
str. Brazi nr. 2
cod 4113 Săcele
jud. Brașov

S. C. Construct S. A.
str. Gh. Lazăr nr. 26
cod 5149 Brașov
jud. Brașov

Săcele, 20 apr. 1994

Domnule Director,

În urma anunțului Dumneavoastră apărut în ziarul *Curierul național* din 11 apr. 1994, vă trimit alăturat un curriculum vitae.

Vă rog să-mi fixați o dată la care să mă pot prezenta pentru a vă expune motivele care mă determină să solicit acest post.

Vă mulțumesc anticipat și aștept răspunsul Dumneavoastră.

Ion Vasilescu
Ion Vasilescu

Curriculum vitae

Ion Vasilescu

Născut la 28 iunie 1960

Adresa: str. Brazi nr. 2, cod 4113 Săcele, jud. Braşov

Starea civilă: căsătorit, am în întreţinere trei copii minori

Stagiul militar: satisfăcut

Studii: Liceul Industrial de Construcţii Braşov, zece clase, curs de calificare cu durată de doi ani, specialitatea zidărie.

Experienţă profesională (conform „cărţii de muncă“)

— doi ani la Şantierul de Construcţii Săcele 1976–1978;

— 1978–1990 şef de echipă la Întreprinderea de Gospodărie Comunală şi Locativă (IGCL) Braşov;

— din 1990 maestru zidar la S.R.L. Codlea.

Precizez că am lucrat în tot acest timp şi ca zugrav, faianţar şi vopsitor.

Limbi străine:

Germana: bine

Pasiuni: Cioplesc frumos în lemn. Am primit de curînd şi un premiu.

3)

M. Popescu

str. Cameliei nr. 14 sect. 3

cod 14926 Bucureşti

Impex S.R.L.

şos. Panduri nr. 18 sect. 6

cod 13112 Bucureşti

Domnule Director,

Răspund la anunţul publicat în *România liberă* din 14 martie 1994 prin care se oferă mai multe posturi de secretară.

La vârsta de treizeci şi şapte de ani, consider că am suficientă experienţă, spirit de iniţiativă, simţ de răspundere, fiind în acelaşi timp o persoană căreia îi place munca de organizare.

Am fost secretară la un mare liceu din Bucureşti şi în paralel am urmat şi am absolvit cursuri de operator PC şi de marketing. În prezent sunt angajată la o mică firmă particulară.

Astăzi, dorind să-mi valorific cunoştinţele nou obţinute, precum şi experienţa anterioară, aş fi interesată să lucrez într-o întreprindere de anvergură firmei Dumneavoastră, ca secretară-şefă la oricare dintre compartimentele: import-export, financiar, marketing.

Anexez curriculum vitae solicitat în anunț, urmînd ca actele să le prezint la data desfășurării concursului. Deoarece această dată nu a fost precizată în anunț, vă rog să binevoiți a-mi comunica în timp util cînd va avea loc concursul și condițiile lui de desfășurare.

Cu mulțumiri,
Maria Popescu
Maria Popescu

Curriculum vitae

Maria Popescu

Adresa: str. Cameliei nr. 14 sect. 3, cod 14926 București

Telefon: 6149910

Starea civilă: căsătorită; doi copii: un băiat în vîrstă de doisprezece ani, elev la Liceul de muzică „George Enescu” și o fată de zece ani, elevă la Liceul de arte plastice „Nicolae Tonitza”

Soțul: inginer electronist la Institutul de Cercetare și Proiectare pentru Automatizări

Studii: Absolventă a Liceului de filologie-istorie „Iulia Hasdeu” promoția 1976.

Curs de marketing cu durată de un an, absolvit în 1991.

Curs de operator PC cu durată de șase luni, absolvit în 1992.

Activitate profesională

— 1976—1980: secretară adjunctă la Liceul industrial „Pipera”;

— 1980—1990: secretară-șefă la același liceu;

— 1990—1994: secretară a directorului firmei „AuDaMi” S. A.

Experiență:

— bună cunoaștere a utilizării calculatorului (MSDOS, WORD PERFECT 5.1, WINDOWS, WORD, COREL DRAW, LOTUS 123)

— ușurință în exprimare (oral și scris)

Limbi străine:

— engleza: bine

— franceza: satisfăcător

Hobby:

— muzică clasică

— florile

Bunele maniere la masă

Piatra de încercare a educației

Încă din cele mai vechi timpuri, masa s-a desfășurat după un anumit ritual. Deși era diferit de la țară la țară, acesta a impus acele reguli care constituie astăzi criteriile importante în aprecierea unei persoane bine crescute.

Fără îndoială că masa pe care o oferim sau cea la care suntem invitați a devenit un prilej pentru întâlniri importante și discuții interesante. Din fastuoasele banchete de pe vremea romanilor sau din timpul Renașterii — dacă ar fi să ne referim numai la acele epoci care ne înfierbîntă și astăzi imaginația — a rămas pînă în zilele noastre obiceiul de a ne onora invitații cu o masă, impecabilă, elegant aranjată. Privind înapoi, putem spune că s-a renunțat, în general, la opulență și lux ostentativ. Azi nu se mai bea din pocale de aur care poartă semnătura lui Benvenuto Cellini, de pildă... În schimb, a mânca din farfurii de porțelan de bună calitate și a bea din pahare de cristal a devenit un lucru obișnuit. În mod firesc, comportamentul mesenilor a cîștigat în rafinament prin respectarea unor norme impuse de codul manierelor elegante.

Există acum tendința de a adopta modul de viață modern aproape în totală contradicție cu cel de pe vremea bunicilor. Trăim într-un ritm trepidant și de cele mai multe ori masa noastră este frugală. Pregătirea ei și spălatul vaselor necesită un timp prețios. Tindem spre simplitate și comoditate, renunțînd la tot ceea ce ne-ar încălca în mod inutil existența. Dar indiferent că optăm pentru un serviciu de masă din porțelan de Sèvres sau pentru unul din sticlă incasabilă, respectarea unor reguli este obligatorie, începînd cu pregătirea casei, aranjarea mesei și terminînd cu felul în care mîncăm fructele.

Pregătirea casei în așteptarea musafirilor

Oricine primește musafiri sau merge în vizită știe că tot apartamentul, și nu numai masa, trebuie să arate bine. Nici nu aș deschide această discuție dacă nu aș fi observat câteva „amănunte“ care m-au determinat să nu mai accept cu plăcere invitațiile în anumite case. Bucătăria și baia necesită o atenție specială, mai ales când avem oaspeți. Nimeni nu va mânca fără noduri dacă, din întâmplare, a văzut că „laboratorul“ gospodinei nu strălucește de curățenie. Dar prima impresie ne-o facem din holul de intrare. Dacă acesta e plin de încălțăminte și haine, are un aspect deplorabil. Confectionarea unor dulăpioare speciale pentru pantofi sau măcar a unor rafturi cu o draperie nu costă prea mult și rezolvă problema.

Sărmăluțele pot fi minunate, ca și ciupercile umplute pentru care am prăjit ceapă. Nu este obligatoriu să „parfumăm“ tot blocul cu aceste... mireisme tari. Se gătește cu o zi înainte, cu geamul de la bucătărie deschis, iar în ziua primirii musafirilor aerisim bine toată casa.

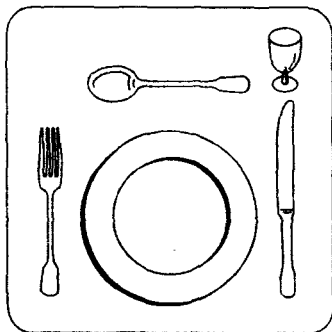
În hol putem avea un vas cu levănțică prin care ne trecem degetele răsfirînd-o ușor; parfumul degajat e plăcut și persistent. Pe aragaz, pe un foc foarte mic, vom pune o tablă (eventual cea pe care o folosim pentru copt vinete), iar pe ea câteva crenguțe de brad.

Încercați!

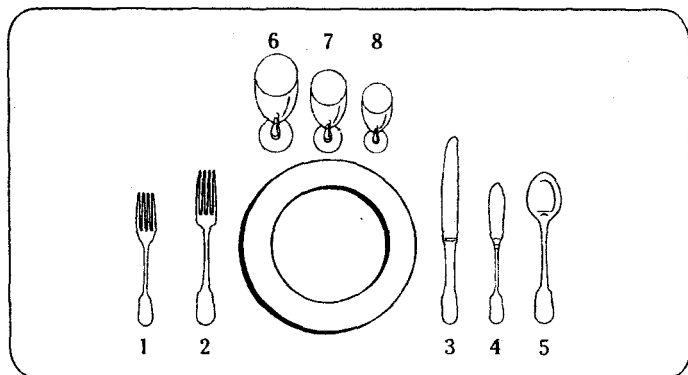
Cum aranjăm masa

Masa familială, cea de toate zilele, trebuie să fie și ea apetisantă și îngrijită, ca și cea festivă. Un vechi dicton spune că „omul inteligent se hrănește cu ochii“. E de preferat o farfurie de faianță, intactă, uneia de porțelan care e ciobită, chiar dacă a fost cândva foarte frumoasă. Vom folosi o față de masă din in, apretată, în locul uneia dintr-o țesătură scumpă, dar plină de pete. Pentru mesele festive, fața de masă și șervetelele vor fi și ele festive, de o albeață imaculată, dar pentru reuniuni intime se pot

folosi și fețele de masă colorate. În nici un caz nu le vom folosi pe cele din material plastic, chiar dacă imită perfect cea mai sofisticată țesătură. E bine să așezăm sub fața de masă un molton subțire care protejează furnirul mesei. Trebuie să asigurăm un anumit spațiu pentru fiecare invitat, chiar și pentru cei foarte bine educați, care știu să-și țină coatele pe lângă corp. Ca musafirii să se simtă confortabil, acest spațiu trebuie să fie de cel puțin 50 cm.

Acesta este modelul cel mai simplu de aranjat o masă. Se modifică în funcție de meniu.

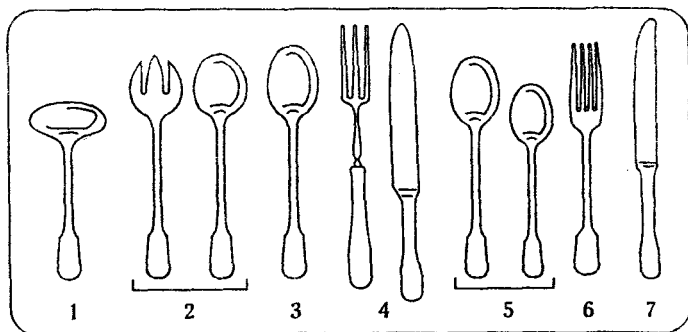

Astfel se aranjează o masă cu invitați:

1. Furculiță pentru antreuri	5. Lingură
2. Furculiță normală	6. Pahar pentru apă
3. Cuțit normal	7. Pahar pentru vin alb
4. Cuțit pentru pește	8. Pahar pentru vin roșu

Atît masa familială cît și cea festivă sunt așezate la fel, dar diferă numărul farfuriilor, al tacîmurilor și al paharelor în funcție de felurile de mîncare. Fiecare farfurie va fi dublată de o alta care se așază dedesubt, pentru serviciu, și care e utilizată doar pentru a pune pe ea farfuria din care mîncăm. La mesele de fiecare zi ne putem lipsi de cea de-a doua farfurie.

O masă festivă se prezintă, de obicei, astfel: farfuria pentru primul fel este așezată deasupra farfuriei de serviciu. Pe ea se pune șervetul frumos împăturit. Chiflele sau feliile de pîine se pun în două-trei coșulețe speciale, repartizate simetric. Locul furculițelor este la stînga farfuriei. Aliniate de la stînga spre dreapta în ordinea utilizării lor, acestea se așază cu dinții în sus. La dreapta, se pun cuțitele, cu partea tăioasă spre farfurie, tot în ordinea utilizării — cel mai îndepărtat este pentru primul fel de mîncare, adică pentru pește, iar în fața farfuriei stă lingura de supă cu curbura în sus și uneori lingurița de desert.

Tacîmuri necesare la masă:

1. Polonic, se aduce în supieră
2. Tacîm pentru servit salata, se aduce în salatiерă
3. Lingură mare pentru garnituri
4. Tacîm special pentru porționarea și servirea fripturii
5. Lingură mare pentru ciorbă și lingură mai mică pentru supe limpezi
6. Furculiță
7. Cuțit

Nu vom așeza alături mai mult de trei cuțite și de trei furculițe. Restul tacîmurilor — lingurițele de tort, furculițele și cuțitele mici pentru baclava sau pentru fructe nu se pun pe masă, ci pe o măsuță de serviciu sau pe un bufet, pentru a fi la îndemînă.

Aceste reguli nu sunt bătute în cuie. Numărul tacîmurilor și așezarea lor diferă în funcție de meniul servit la masă.

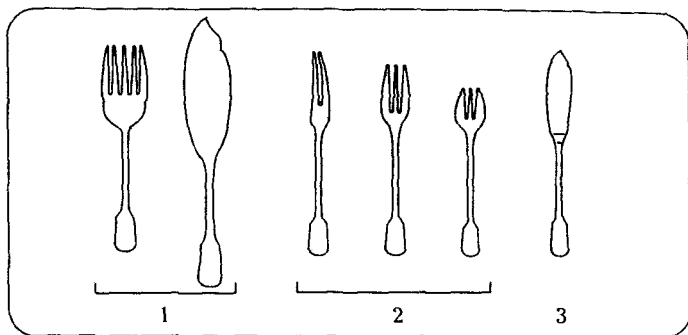
La mesele festive este obiceiul să se schimbe tacîmurile după fiecare fel de mîncare. La o masă mai puțin pretențioasă nu vom schimba tacîmurile decît dacă avem pește. În general vom folosi patru farfurii: farfuria pentru antreuri, farfuria de supă, farfuria întinsă și farfuria de desert. Bolurile (castronașele) pentru supa limpede (consomé) nu se pun de la început pe masă, ci se aduc o dată cu supiera sau, eventual, pline, pe o tavă.

Tacîmurile se pot pune și pe suportul destinat lor, care va fi așezat la dreapta farfuriilor. Pe suport vom așeza, în dreapta, cuțitul, cu partea tăioasă spre farfurie, și în stînga lui furculița cu dinții în jos. Lingura și lingurițele pentru desert vor fi așezate în fața farfuriei. Dacă utilizăm suportul de tacîmuri vom pune șervețelul la stînga, direct pe fața de masă.

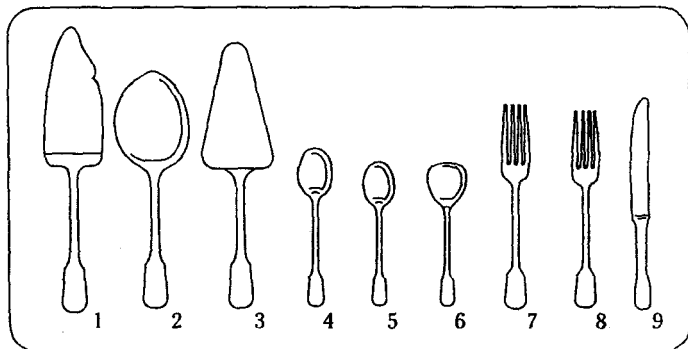
Tot în fața farfuriilor, spre dreapta, este și locul paharelor. Trei tipuri de pahare sunt obligatorii — de țuică, de vin (paharul de vin roșu e ceva mai mic decît cel de vin alb) și de apă. Rețineți că ele trebuie să facă parte din același serviciu. Nu improvizați — e o notă proastă — și vă recomand să nu dați mese festive dacă nu puteți.

După folosire, paharele de țuică se iau de pe masă. Nu vă băgați degetele în ele, ci luați-le de jos punîndu-le pe o tavă, care vă va și scuti de drumuri inutile. Cînd spațiul ne permite, este elegant să nu punem pe masă pătărelele sau paharele pentru aperitive. Acestea sînt băute într-o altă încăpere sau într-o sufragerie mare, iar invitații stau pe scaune, canapele, fotolii sau chiar în picioare. Apoi se strîng și nu se mai pun pe masă. Reținem deci:

— băuturile aperitive se servesc întotdeauna înainte de masă. Se pot așeza pahare speciale pe o masă separată, pe o tavă, și fiecare invitat se poate servi și singur cu ce

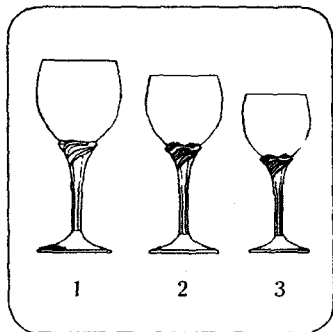
1. Furculiță și paletă de dezosat peștele
2. - Furculiță pentru melci
- Furculiță pentru pește
- Furculiță pentru stridii
3. Cuțit pentru pește

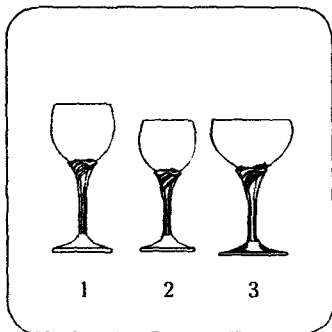
Tacîmuri pentru desert:

1. Paletă de înghețată	6. Linguriță de înghețată
2. Lingură de înghețată	7. Furculiță de desert
3. Paletă de tort	8. Furculiță de prăjituri
4. Linguriță de ceai	9. Cuțit de desert
5. Linguriță de cafea	

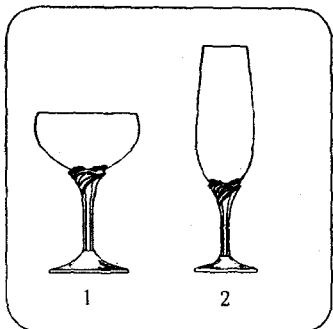
dorește. E bine ca sortimentul de aperitive să fie variat: gin, vodcă, vișinată, florio, whisky, vermut etc., dar numai în sticlele lor originale (în afară de vișinata preparată în casă). Sticlele stau la îndemână, pe o altă tavă decât cea cu pahare. Șampania se servește ori la începutul, ori la sfârșitul mesei. Vă prezentăm mai jos diverse tipuri de pahare, sticle și cani.

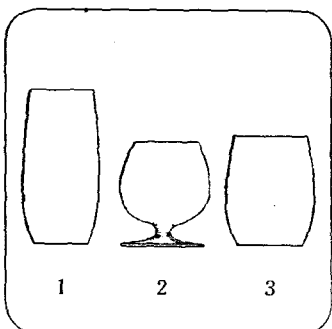
1. Pahar de apă
2. Pahar de vin alb
3. Pahar de vin roșu

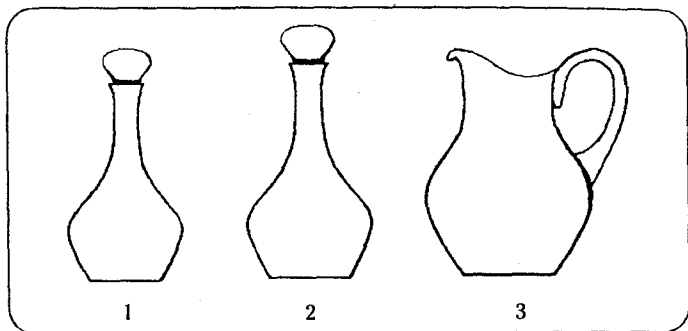
1. Pahar de sherry
2. Pahar de țuică
3. Pahar de lichior

- 1 Pahar de șampanie (cupă)
- 2 Pahar de șampanie (flûte)

1. Pahar de bere
2. Pahar de coniac
3. Pahar de whisky (tumbler)

1. *Carafă de lichior*
2. *Carafă de vin*
3. *Cană de apă*

Sticlele de vin și apă vor fi dispuse simetric pe masă, la îndemâna bărbaților care fac oficiul de a servi băuturile. Pentru a nu păta fața de masă, sticlele se pun pe o tăviță sau pe suporturi speciale. Apele minerale se servesc în sticlele lor originale ca și vinurile străine. Dacă spațiul nu ne permite să punem sticlele de vin pe masă (nici nu e prea estetic), băutura va fi turnată în pahare de către soțul gazdei sau de către un bărbat. La o masă la care participă numai doamne acest oficiu este făcut de gazdă. Nu se toarnă în pahare decât după ce acestea s-au golit. Se poate adăuga puțină apă minerală în whisky dacă este prea tare pentru noi, dar din sticlă și nu din paharul cu apă.

Decorarea mesei depinde de mărimea ei, de rangul musafirilor și de împrejurări. Aproape indispensabile, florile și lumînările vor încânta privirea. Florile trebuie puse în vase joase ca să nu-i împiedice pe meseni să se vadă unii pe alții.

Nu vom pune pe masă decât ceea ce se întrebuițează imediat. Excepție fac solnițele și recipientele pentru piper, care vor trebui să fie suficiente (una pentru circa trei-patru persoane). Vom avea grijă ca acestea să nu fie înfundate sau umede. O gospodină atentă pune în recipientul respectiv câteva grăunțe de orez. Dacă nu folosim recipiente

cu capac perforat, cealalte trebuie să fie însoțite de lingurițe pentru ca nimeni să nu fie silit să se folosească de propriul cuțit, ceea ce ar fi o greșeală.

Să reținem deci că untdelemnul, oțetul, muștarul, smântîna etc. se vor aduce doar dacă cineva le cere. Gazda le va avea pregătite și le va oferi. Pentru sosuri se folosește o sosieră. *Atenție:* sosul nu se pune pe friptură, dar nici pe piure sau pe alte garnituri (macaroane, sote de legume etc.) deoarece e inestetic. Se pune în farfurie și se moaie în el bucățelele de carne tăiate pe rînd. Nu se amestecă tot ce avem în farfurie de la început cu toate că este gustos; „pasta“ obținută este imposibil de privit. Vom explica acest lucru adolescenților care au rămas cu obiceiul de cînd erau mici și li se pasa mîncarea. Odată întrebuițată, sosiera va fi luată de pe masă.

Salata se servește în castronele separate, pentru fiecare invitat în parte. În multe țări salata se mîncă separat, ca ultim fel.

Cînd friptura este tăiată la masă, gazda trebuie să aibă la îndemîină tacîmuri speciale. E de preferat însă ca această operație să fie făcută în prealabil, iar carnea să fie prezentată felii, pe un platur.

Scobitorile nu-și au locul pe masă pentru că nu se folosesc în public.

Argintăria este obligatorie? În cazul unor mese festive, da. Pentru mesele obișnuite există tacîmuri de oțel inoxidabil care sunt frumoase și ușor de întreținut. E adevărat că argintăria conferă mesei eleganță, dar să nu uităm că ea trebuie să strălucească de curățenie. Ca tot ce este prețios, argintăria cere o îngrijire specială, iar dacă nu avem timp pentru așa ceva e preferabil să nu o folosim în acest moment. Se găsește, la un preț destul de mic, praf de carbonat de calciu la farmacii. Face minuni în cazul argintăriei, ca și o soluție slabă de amoniac dizolvat în apă.

Pentru ca mesele festive să nu ne sperie prin dificultățile ce le creează, este necesar un exercițiu îndelungat. Să-l facem în cadrul meselor de Duminică, imaginîndu-ne că avem invitat cel puțin un ministru, chiar dacă suntem doar în familie. Va fi o plăcere! Cu acest prilej, vom pune o

față de masă deosebită, tacîmurile și vesela pe care nu le folosim zilnic și vom pregăti o mîncare specială. Este obligatoriu ca toți membrii familiei să respecte această masă, fiind punctuali, ajutînd sau, dacă se plimbă dimineața, aducînd o floare sau cumpărînd un desert special (fructe, prăjituri). Repet: Masa de Duminică e sfîntă!

Comportamentul în timpul mesei

Regulile generale ale unei ținute corecte, pe care le-am definit într-un capitol precedent, sunt valabile și la masă. Stăm drept, dar nu întepenim. Nu punem picioarele nici sub scaun, dar nici prea departe în față, pentru a nu-i incomoda pe vecini. Nu ne agățăm de scaun. Poziția mîinilor are o mare importanță la masă. În nici un caz brațele și mai ales coatele nu trebuie să stea pe masă. Nu ținem cu mîinile farfuria din care mîncăm. Poziția corectă, de repaos, este cea cu brațele lipite de corp și cu încheieturile mîinilor sprijinite de marginea mesei. Această ținută se schimbă cînd mîncăm, păstrîndu-ne însă coatele lipite de trunchi.

Ne vom verifica ținuta înainte de a intra în sufragerie, spălîndu-ne mîinile în prealabil. Eventualele retușuri necesare după masă se vor face numai în baie — ca de exemplu împrăspătarea rujului sau aranjarea părului.

Nu trebuie să mîncăm grăbit sau nervos. Este nu numai o regulă de politețe, ci și o prescripție medicală. Mai grave sunt discuțiile neplăcute din timpul mesei. Să le evităm și să ne impunem să fim calmi. Și așa viața noastră este destul de agitată. Să ne bucurăm de prilejul pe care ni-l oferă o masă împreună cu familia.

Nu bem și nu vorbim cu gura plină. Este o regulă foarte cunoscută și n-aș reveni asupra ei dacă n-ar fi încălcată zilnic. Oamenii care încearcă să mănînce și să povestească în același timp fac o impresie neplăcută. Trebuie să fim atenți ca buzele să fie închise în timpul mestecatului. Este de prost gust să ținem degetul mic ușor ridicat cînd mîncăm sau cînd bem.

Dacă avem animale (câini sau pisici), acestea n-au ce căuta în sufragerie oricât de mult le-am iubi. Este nu numai o lipsă de respect față de musafiri, ci și prilej de incidente nedorite.

Un obicei prost, specific românilor, de care aceștia nu se pot debarasa, este de a obliga musafirii să mănânce mai mult decît pot. Repetați și învățați formulele: „Da, vă rog“, „Nu, mulțumesc“, („Yes, please“, „No, thank you“). Să ne gîndim bine cînd le rostim. Sunt gazde la noi și chiar în alte țări care ne iau în serios. Dacă ne imaginăm că este de bun gust să refuzăm a doua felie de tort cu toate că am mai mîncea o porție, riscăm să rămînem fără ea, deoarece a doua oară nu ni se mai oferă dacă am spus „Nu, mulțumesc“. Masa se transformă într-un adevărat calvar cînd inimoasa gospodină repetă insistent: „Dar mai luați o sărmăluță, sunt delicioase!“ Se poate cere sau lua dintr-un fel care ne-a plăcut în mod deosebit sau se poate refuza ceva ce ne face rău sau nu ne place. Politicos este să acceptăm să gustăm din felul respectiv, pentru a nu jigni gazda. Tot de politețe ține și tactul gazdei de a oferi mîncare suficientă — nici prea multă, nici prea puțină și fără a-și lăuda excesiv preparatele culinare. Musafirii o pot face însă, spre încîntarea gospodinei, dar nu strigînd peste masă și nici cerînd în acel moment rețeta. Cu atît mai mult nu este cazul să se comenteze modul în care au fost procurate anumite rarități.

Masa trebuie să decurgă firesc, fără ostentație. Am putea spune că aceasta e o normă ideală, greu de atins, dar trebuie să contribuie și invitații dacă simt că doamna care primește este în impas din cauza tinereții sau a lipsei de experiență. Cu discreție, cu tact ei pot trece peste momentele penibile ivite din te miri ce. Nu vor cere un anti-nevralgic și un pahar cu apă în momentul în care gazda este foarte preocupată să nu i se răcească gustările calde. Nu vor pretinde ketchup, piper, smîntînă sau alte ingrediente dacă nu le sunt oferite, pentru că s-ar putea ca ele să lipsească și amfitrioana să se simtă jenată.

Se mănîncă așa cum gătește gospodina! A-ți turna tot felul de condimente pentru a schimba gustul mîncării nu se face. Obligația gazdei, pe de altă parte, este să guste în prealabil din toate bucatele și să le potrivească la gust, iar datoria musafirului este să le accepte ca atare. E foarte neplăcut să dăm la masă sfaturi culinare în funcție de preferințele noastre. Fie că e o masă festivă, fie că este una obișnuită, efortul gospodinei trebuie răsplătit cu cîte o remarcă de genul: „Delicioasă supă!“, „Ce frumos arată salata!“, „Ce bine miroase friptura!“ etc.

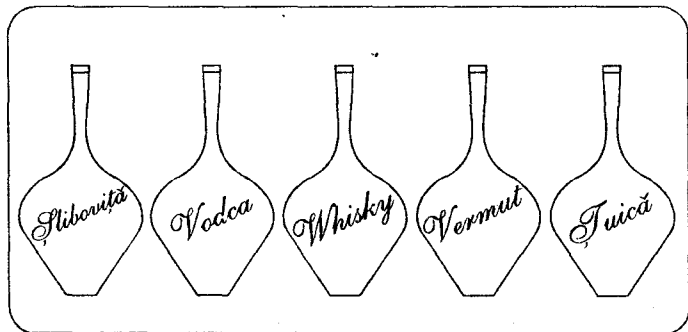
Ne vom abține de la orice discuții sau observații dezagreabile. Copilului cu care am venit îi vom face observații acasă, ca și soțului care a depășit numărul de pahare. Ne vom impune să nu stăm cu ochii ațintiți asupra membrilor de familie cu care am fost invitați, aruncîndu-le priviri ucigătoare cînd greșesc cu ceva. Educația nu se face în acel moment, căci atmosfera va deveni insuportabilă.

Masa e servită!

După cum spuneam în capitolul referitor la sănătate, mesele la ore fixe sunt foarte importante. Viața profesională însă poate să modifice o ordine pe care o credeam stabilită o dată pentru totdeauna. La noi în țară programul de lucru obișnuit ne determină să luăm prînzul la ora cinci sau chiar șase după-amiaza. Nu-i vom sili pe cei rămași acasă să ne aștepte, pentru că i-am chinui inutil, iar ei ne vor reproșa dacă întîrziem. Putem mîncă normal la ora unu — sîmbăta și duminica. Dacă avem invitați, îi chemăm pentru masa de prînz în aceste zile sau de sărbători tot în jurul acestei ore. În zilele obișnuite, pentru musafiri masa de seară va fi servită pe la ora opt.

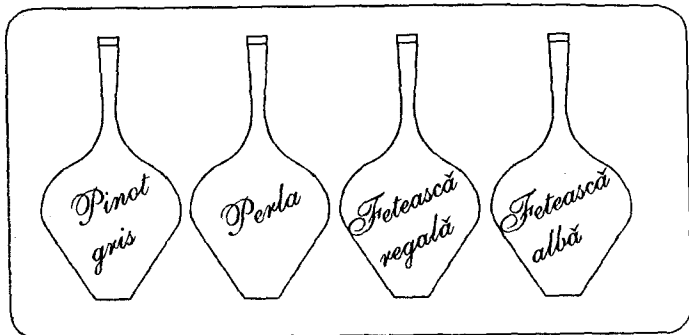
Dăm mai jos cîteva reguli pentru o masă cu musafiri. Ocazia, rangul invitaților sau situația noastră financiară permit totuși unele simplificări. Nu suntem obligați să desfășurăm un lux peste posibilitățile noastre. Pledăm pentru moderație și simplitate, dar ele nu exclud rafinamentul și bunul gust.

Chiar și în familiile cele mai modeste o anumită rezervă trebuie prevăzută pentru a face față surprizelor de ultimă oră. De asemeni, se va prevedea un fel de mîncare de regim pentru a înlocui, în cazul cînd unii dintre musafiri nu-l suportă, din motive medicale eventual, pe cel oferit anterior. Persoanele condamnate de medicul lor la o dietă severă ar trebui, de fapt, să nu accepte invitații decît de la prietenii foarte apropiați, care le cunosc regimul.

Băuturi care se servesc la aperitive

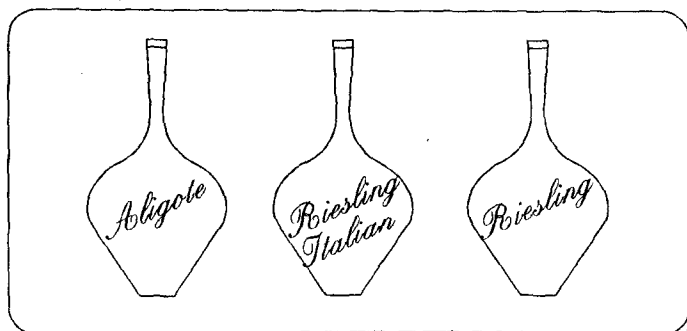
1. *Antreurile*: se compun în mod obișnuit din feluri de mîncare reci, picante, pește, mezeluri și diverse salate. Se pot servi și antreuri calde: ficăței de pui, diferite plăcinte, pizza, sufleuri, pateuri. Antreurile reci pot fi combinate cu cele calde, însă atenție — dacă încercăm masa cu antreuri greu de digerat (salată de vinete, ciuperci cu maioneză etc.) și în continuare avem mai multe feluri de mîncare, plus tort, plus baclava, plus înghețată, riscăm fie ca musafirii noștri să facă o indigestie serioasă, fie să luăm mîncărurile de pe masă neatînse. Ne gîndim înainte de a chema musafiri cît am putea să mîncăm noi înșine într-o vizită, fără să ne îmbolnăvim! Tacîmul: un serviciu pentru antreuri sau servicii obișnuite de masă de dimensiune mijlocie. Vinuri albe demiseci și rozé.

Vinuri care se servesc la antreuri

2. *Consomé-ul*: se servește o supă limpede în ceașcă, cu o lingură de supă mai degrabă mică (dar nu linguriță). Dacă n-am oferit antreuri, vom putea înlocui supa cu o ciorbă care va fi servită în farfurie cu o lingură obișnuită. Se aduce castronul cu supă (supiera) și se ia de pe masă după golire. La aceste feluri nu e nevoie de băuturi.

3. *Peștele*: există pentru pește un tacâm special. Se recomandă vinuri albe, seci, spumoase și spumante. Cu cât

Băuturi care se servesc la pește

peștele este mai gras cu atît vinul trebuie să fie mai acid (cum sunt cele din podgoriile Ardealului și Moldovei).

4. *Felul principal*, felul de rezistență. De regulă acesta este o friptură sau un preparat din carne. Indiferent dacă servim o friptură de porc, de miel, de pasăre, din vînat sau una care trebuie să fie în sînge — antricot sau mușchi de vacă —, se impune un vin roșu. La carnea albă se recomandă vinuri roșii ușoare, iar la carnea roșie vinuri mai tari și mai puternice; la vînat vinuri roșii seci, vechi, de calitate superioară. Vom evita să aducem

pe masă curcanul, purcelul, mușchiul întregi, chiar dacă este foarte decorativ. Obiceiul este nepractic. Friptura se porționează în bucătărie și se aranjează pe un platou pe care îl vom orna în mod deosebit. De pildă, vom pune carnea pe cîteva foi de salată proaspătă, iar deasupra vom aranja cîteva frunze de pătrunjel. Garniturile vor fi puse în castroane separate, iar pentru salate este bine să avem castronașe mici rotunde sau pătrate pentru fiecare musafir. Dacă nu avem, vom servi salata în castroane mari — salatiere — cu o lingură și o furculiță speciale.

5. *Brânzeturile*: se aduc la masă pe un platou frumos din lemn. Tacîmul: cuțite mici pentru întinsul untului și tăiatul brânzei. Toate brânzeturile pun în evidență buchetul vinurilor. Nu se aduc alte soiuri, ci rămînem la ultimul vin servit, deci vinul roșu. Excepție face telemeaua de oi, la care se pot servi vinuri rozé și chiar albe, din aceeași zonă de unde provine brînză.

6. *Desertul*: pentru prăjituri se folosește un tacîm special — lingurițe, cuțite și furculițe mici. Acum se reco-

mandă vinuri dulci și semidulci, parfumate (Murfatlar, Pietroasele, Tîrnave, Alba-Iulia). Nu se servesc vinuri la deserturile din ciocolată.

7. *Fructe proaspete*: sunt prezentate cu un cuțit și o furculiță speciale. Argintăria coexistă în acest domeniu cu materiale noi, inoxidabile. Nu se servesc vinuri.

8. *Cafeaua și lichiorurile*: cafeaua se prepară în mai multe feluri. Dacă avem și aparat pentru cafea filtru, și aparat pentru espresso, și... ibric, întrebăm care sunt preferințele musafirilor. Este bine să o preparăm neîndulcită, iar zahărul îl aducem separat. Fiecare invitat va pune zahărul cu lingurița de serviciu fără a o înmuia în cafea și va amesteca folosind lingurița proprie. Sunt persoane care nu pot bea cafeaua neagră fără un strop de lapte sau frișcă, să avem în vedere și această situație când facem pregătirile. Dacă nu dispunem de aparate și oferim cafea turcească, o pregătim cu puțin zahăr și aducem pe o tavă ceșcuțele umplute în bucătărie. Cafeaua trebuie servită în cești potrivite, nici prea mari, dar nici prea mici. Dacă gazda oferă, nu este o greșeală să mai ceri o ceașcă. Dacă nu întrebă: „Mai dorește cineva?“, nu vom mai cere o altă ceașcă de cafea pentru a nu o pune într-o situație delicată: s-ar putea să nu mai aibă. Pentru doamne se vor servi lichioruri, iar pentru domni, coniac, în pahare speciale.

9. Alegerea *vinului* potrivit fiecărui fel este o adevărată artă. Este domeniul stăpînului casei, care, dacă nu se pricepe, trebuie să se lase condus de un specialist, prieten sau negustor de încredere. Băuturile aperitive, cherry sau cocteil, se servesc la temperatura pivniței, 10–12 grade. O șampanie sau un spumos sec servite ca aperitiv nu trebuie să depășească 8 sau 10 grade. De asemeni, vom alege paharele potrivite pentru fiecare tip de vin. Pahar rotunjit sau cu picior scurt pentru vinurile albe, pahar cu picior înalt pentru vinurile roșii. Cupe pentru șampanie și spumos.

— Vinurile roșii vor fi servite la temperatura pivniței dacă sunt ușoare și la temperatura camerei dacă sunt mai tari. Vinurile trebuie încălzite treptat și nu brutal, mai ales nu trebuie să fie așezate lîngă o sursă de căldură, deoarece riscăm să se altereze. Trebuie să le aducem în cameră cu cel puțin o jumătate de zi mai devreme. La vinurile tip Tămîioasă se deschide dopul în perioada încălzirii la temperatura camerei, oxidarea adăugînd un parfum plăcut buchetului natural. Dacă n-avem timp să le aducem la temperatura camerei treptat, rămîne soluția decantării vinului, vîrsîndu-l foarte ușor într-o carafă ce a fost în prealabil încălzită și cu suficientă precauție ca reziduurile de pe fundul sticlei să nu-l tulbure. Vinurile dulci, șampania dulce sunt servite foarte reci.

— Berea nu va fi oferită la o reuniune festivă. Ea însoțește totuși foarte bine în intimitate anumite specialități regionale. Se servește foarte rece în pahare mari fără picior sau în halbe. În mod excepțional, anumite tipuri de bere sunt servite în pahare speciale, cu picior scurt. Sub paharele de bere se pun mici suporturi de carton.

— Apa naturală sau minerală este servită foarte rece în pahare obișnuite, totuși păstrăm o sticlă sau două la temperatura camerei.

— Țuica de fructe cu sîmbure este servită rece. Rachiul din vin, coniacul și diferitele brandy-uri sunt servite la temperatura încăperii, la fel ca țuica de cereale de tip whisky. În acest caz, nu vor lipsi de pe masă cuburile de gheață puse într-un vas special sau improvizat dintr-o

compotieră elegantă de sticlă. Evitați pe cât posibil plasticul de orice fel. E urât.

Să nu imităm arta barmanilor de prost gust și să înmuiem gura paharului în zahăr pentru a oferi un cocteil. Este agreabil, dar neadmis de bunul gust, să încălzim în palma mîinii paharul special numit Napoleon, sub motivul că ținîndu-l în mînă se degajă parfumul băuturii.

— Lichiorurile și vinurile foarte dulci, Malaga, Cabernet, Madera, Porto, muscaturile se servesc la temperatura camerei, în pahar special, mai mic și mai scurt. Whisky-ul se servește într-un pahar special numit tumbler — scurt, cu fundul gros.

— Toate vinurile se aduc în sticle, în afara cazului decantării vinului, iar această operație — turnatul din sticlă în carafă — nu se face la masă. Dacă tragem vinul obișnuit din butoi, îl servim tot în carafe. În anii deosebit de buni pentru vinuri, acestea se servesc în coș.

— Șampania se ține într-o găleată cu gheață (numită frapieră). Dopul se scoate la masă cu grijă lăsînd să iasă puțin gazul carbonic pentru a nu face din această deschidere o scenă de comedie și a nu fi siliți să zugrăvim după petrecere...

Vorbînd despre asortarea felurilor de mîncare cu vinurile, iată că apar și cîteva reguli suplimentare:

1) nu se servește un vin dulceag între alte două vinuri albe sau roșii, seci. De exemplu, nu se servește Porto dacă s-a servit un vin alb la antreuri;

2) trebuie să dăm vinurile albe seci înaintea celor roșii;

3) vinurile albe foarte dulci, în schimb, se servesc după cele roșii;

4) ordinea este totdeauna crescătoare: mai întîi vinurile slabe, apoi cele tari;

5) mai întîi vinul nou, apoi cel vechi;

6) vinurile tip șampanie sau spumante pot fi servite după sau înaintea celor nespumante, dar nu între ele.

În casă gazda toarnă vin musafirilor, ținînd sticla cu mîna dreaptă cu brațul întins și cu eticheta la vedere. Nu se ține sticla de gît. Nu se ridică paharele de pe masă și

nu se umplu pînă sus, ci pe trei sferturi. Nu se toarnă în pahar dacă nu a fost golit. Dacă vinul obișnuit se toarnă de la o distanță de aproximativ 15 cm, vinurile roșii și cele deosebite se toarnă încetișor, aproape de pahar. Singurele pahare care se ridică atunci cînd se toarnă sunt cele de șampanie. Tot cu ele toastăm la începutul sau la sfîrșitul mesei. Este un moment solemn. Putem toasta și cu primul pahar de vin. Se ridică în dreptul bărbiei, se spun urările de cuviință, dar nu se ciocnesc. Cupele de șampanie, da!

Nu se amestecă vinul cu apa. Ambele sunt băuturi prețioase. Ele au valoarea lor băute separat. La noi există obiceiul de a se bea șpriț. Vă recomand să o faceți numai în familie.

Paharele de bere le ținem ușor înclinate cînd turnăm, astfel nu se va face o spumă exagerată.

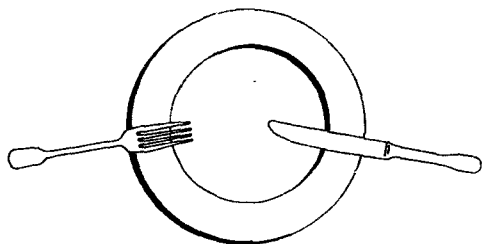
Coniacul și băuturile de tip țuică sunt servite pe tăvi de metal sau de lemn. Cu excepția apei, cu care ne servim după voie, băuturile tari și vinurile sunt servite de stăpînul casei, de către ceilalți bărbați sau de către personalul de serviciu. Doamnele trebuie să se abțină de la a-și turna singure și, mai ales, de la tentativele de a ajunge la o sticlă așezată departe de ele.

Gazda trebuie să fie avizată dacă s-a întîmplat ceva neprevăzut la bucătărie pentru a putea să asorteze vinu-

rile la meniul de rezervă. De pildă s-a ars friptura și se aduce pește. Soția trebuie să cunoască ordinea în care vor fi servite vinurile pentru a putea să asorteze la ele paharele așezate dinainte. Pentru așezarea paharelor pe o masă se păstrează aceleași reguli ca și pentru tacîmuri: în ordinea utilizării lor, de la dreapta la stînga, paharul de apă în extremitatea stîngă sau, dacă preferăm, în dreapta, dar, în orice caz, în afara rîndului. Paharele de șampanie, de obicei utilizate la sfîrșitul mesei, vor fi aduse separat pe o tavă.

Felul în care stăm la masă și mîncăm ține tot de educație. Dacă scaunul e prea departe de masă riscăm să ne pătăm, oricît de atenți am fi. Trebuie să ne așezăm în așa fel încît doar capul să fie aplecat puțin deasupra marginii mesei, nu și umerii. În măsura posibilului, partea de sus a corpului nu trebuie să se miște cînd ducem ceva la gură, aplecăm numai capul. Atenție la coate! Cum am mai spus, trebuie să stea apropiate de corp. Să nu exagerăm și să înțepenim într-o poziție incomodă.

Lingura și cuțitul se țin în mîna dreaptă. Nu există nici o excepție de la această regulă. Nu vorbim aici de stîngaci. Ei sunt puțini și, în general, știu să folosească și dreapta. Furculița este ținută în mîna stîngă cînd utilizăm cuțitul

*Tacîmurile stau astfel cînd bem sau ne ridicăm să dansăm.
Nu am terminat de mîncat*

în același timp cu ea. O vom trece în dreapta când terminăm de tăiat câte o bucată de friptură, de pildă.

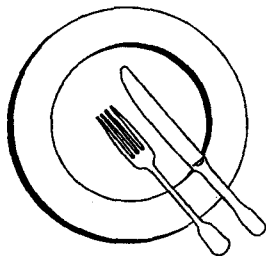
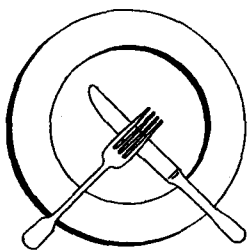
La sfârșitul unui fel de mâncare, în farfuria care trebuie luată punem paralel cuțitul și furculița, cu dinții în jos. În timp ce mâncăm ținem tacîmul deasupra farfuriei, fără să-l ridicăm prea mult în aer și fără să gesticulăm cu el.

Lingura se ține ca un creion, între degetul mare și cel arătător, și o dirijăm cu ajutorul celui mijlociu și al încheieturii mâinii.

Cuțitul se ține între degetul mare și cel mijlociu, iar arătătorul se sprijină pe spatele mânerului. În nici un caz nu se pune arătătorul pe spatele lamei.

Cînd folosim furculița o întoarcem cu dinții în jos pentru a o putea înfige în bucata pe care o avem în farfurie. Brînză se duce la gură cu furculița, nu cu cuțitul. Dacă un invitat mănîncă astfel, „oferiți-i o baionetă“, spunea cu umor Păstorel Teodoreanu.

Dacă un tacîm ne scapă pe jos, cerem altul. Nu-l ștergem sau nu suflăm în el spunînd: „Nu-i nimic“. Cînd bem, păstrăm tacîmul în farfurie: furculița la stînga, cu dinții

Cînd farfuria e goală și mai dorim din felul respectiv punem tacîmurile încrucișate

Așezăm tacîmurile paralel cînd am terminat de mîncat. Dacă ni se recomandă să le păstrăm le punem pe farfuria de dedesubt sau pe șervețelul de hîrtie

în jos, și cuțitul la dreapta, cu lama sprijinită de marginea farfuriei. Dacă farfuria este goală și punem tacîmurile încrucișate, este semn că dorim să mai fim serviți din felul respectiv.

La masă trebuie evitate orice zgomote: plescăitul, sorbitul, ciocnitul tacîmurilor de veselă, oftaturile etc.

La începutul mesei punem șervetul pe genunchi, fără a-l desfășura complet. Ne servim de el cu discreție tâponîndu-ne buzele. Pe vremuri șervetul se înnodea în jurul gâtului sau se fixa în decolteu sau în gulerul cămășii. Astăzi astfel de gesturi nu se mai fac. Riscăm ca în mintea unui chelner mai glumeț să se nască întrebarea: doriți să vă rad sau să vă tund, domnule? La sfîrșitul mesei șervetul se așază lîngă farfurie, fără a-l împături ca la început. Dacă adoptăm o poziție corectă la masă, nu este nevoie să întindem șervetul pe genunchi. Este un obicei mai nou, care cîștigă teren, și vi-l recomand cu căldură. În nici un caz nu vom pune pe genunchi șervețele de hîrtie.

Cînd mesenii sunt numeroși nu se urează „Poftă bună!“ Un ecou multiplicat cu douăzeci ar crea un vacarm nejustificat. Pentru a începe să mîncăm și să bem așteptăm ca stăpîna casei, respectiv stăpînul casei, să dea tonul. Ei pot spune: „Poftă bună!“ sau „Vă rog să vă serviți“.

Mîncarea este servită de gazdă, de către un personal calificat sau, pur și simplu, platoul cu mîncare trece din mînă în mînă. Gazda se servește sau este servită ultima. Să nu ne umplem farfuria pînă la refuz. De asemenea, cînd mîncăm, să nu ne tăiem bucăți prea mari, dar nici prea mici, ca să nu cadă din furculiță. Să nu ne grăbim să tăiem toată bucata de carne de la început, ca să scăpăm de grijă. Creăm o impresie proastă.

Farfuria trebuie să rămîină curată după ce am terminat de mîncat, oricare ar fi felul de mîncare servit. Asta nu înseamnă că avem voie să sorbim din ciorbă, ducînd farfuria la gură, și nici că putem folosi pîinea pentru a șterge sosul.

Cînd ni se oferă un platou, trebuie să luăm bucata cea mai apropiată de noi. Pîinea tăiată în felii este adusă la masă în coșulețe speciale. Dacă mai dorim pîine și coșu-

lețul este mai departe rugăm pe cel din dreptul lui să ne dea niște pîine. Persoana respectivă ne va oferi tot coșulețul. Felia de pîine sau chifla nu se dau cu mîna. Obiceiul, considerat elegant altădată, de a lua pîinea cu furculița nu mai este la modă. A-ți înfige furculița într-o chiflă este chiar caraghios. Pîinea o mîncăm rupînd cîte o bucățică din ea și folosind ambele mîini. Să ne ferim de prostul obicei de a face cocoloașe pentru a ne calma nervii.

Gazda trebuie să aibă grijă și de cei care nu beau băuturi alcoolice, oferindu-le sucuri de fructe și apă minerală.

După ce s-a asigurat că toți invitații au terminat de mîncat, gazda este prima care se ridică, semn că masa a luat sfîrșit. Chiar dacă mai avem o înghițitură în farfurie sau o gură de vin în pahar, vom face și noi același lucru — ne ridicăm de la masă. Dacă am terminat de mîncat înaintea celorlalți, nu avem voie să ne sculăm și să plecăm.

În salon, unde se bea cafeaua, trebuie să așteptăm invitația gazdei pentru a fuma.

Micile accidente care pot surveni în timpul mesei — un pahar spart, o lingură scăpată, o pată pe haina vecinului — trebuie rezolvate cu tact, fără multă tevatură, tot de către gazdă. Se cuvine ca persoana care a spart un vas de valoare, de exemplu, să încerce să-l înlocuiască, dacă este posibil.

Situații speciale la masă.

După atîtea sfaturi de care trebuie să ținem seama — de la aranjarea mesei pînă la ce și cum mîncăm — astfel încît să putem fi considerați bine crescuți, educați, iată că abordăm subiectul „situațiilor speciale“ care par a face excepție de la regulă. În realitate, ele sunt tot niște reguli pe care trebuie să le cunoaștem.

— Dacă-i oferi cuiva un cuțit, o furculiță sau o lingură, le ții de mîner, dar în așa fel încît persoana care le ia să le apuce tot de acolo.

— Personalul de serviciu va aduce tacîmul cerut pe un platou sau pe un șervet, dar gazda le va aduce în mînă.

— Dacă vi se cere sarea sau piperul le veți pasa peste masă sau prin fața vecinului, nu prin spatele lui. Veți evita să cereți solnița unui comesean pe deasupra mesei, la o distanță prea mare. O cereți vecinului, iar apoi se dă din mână în mână, așa cum am mai spus.

De obicei, cînd dăm mese acasă, nu există personal de serviciu. În acest caz, platoul cu mîncare trece din mână în mână, de la gazdă spre dreapta. Doamnele se servesc primele, apoi domnii, iar gazda ultima — cînd platoul a revenit la ea. În acest moment domnii nu fac decît oficiul de intermediar. Doamna nu va complica acest ceremonial insistînd să se servească vecinul înaintea ei. Între timp, stăpînul casei toarnă vinul, tot spre dreapta. Sticla nu se dă din mână în mână.

Supa se servește tot spre dreapta. La fel se procedează și cînd strîngem masa.

În momentul în care un platou ajunge la noi ne servim cu lingura din dreapta și nu ne ajutăm cu furculița din stînga. Numai chelnerii servesc cu ambele tacîmuri ținute într-o singură mână. Nu ne servim din platou cu tacîmurile noastre, ci cu cele de serviciu, care vor fi puse acolo în mod obligatoriu.

Cîteva recomandări

Pîinea și sandvișurile: se mănîncă în mod diferit. Felia de pîine se rupe cu mîna, în timp ce sandvișurile mari se taie cu cuțitul și se mănîncă cu furculița. Sandvișurile mici se iau cu mîna. Pentru a întinde untul se utilizează un cuțit special, nu cel obișnuit. Nu se ia untul direct din untieră pentru a ne unge pîinea, ci se pune o bucătică pe farfuria noastră. Apoi se unge pîinea ruptă în prealabil, ținînd-o deasupra farfuriei.

Dulceața și mierea: nu se mănîncă direct din borcan. Fiecare își ia pe farfurie atît cît dorește, servindu-se de lingurița adusă la masă în acest scop.

Mezelurile de toate felurile: sunt tăiate în prealabil în felii și curățate de coajă cu furculița și cu cuțitul în propria noastră farfurie.

Ouăle fierte în coajă: se mănâncă dintr-un păhărel-suport, cel mai adesea fixat pe o farfurioară. Se sparge vârful, se îndepărtează partea de sus cu lingurița și se pun cojile în suport, sub ou.

Cartofii: nu se taie cu cuțitul și nu se zdrobesc cu furculița în farfurie. O excepție: cartofii fierți în coajă se înțepă cu furculița și se curăță cu cuțitul.

Supele: sunt servite în ceașcă și se mănâncă cu o lingură de supă (model mic). Dacă suntem între prieteni putem bea prima jumătate a ceștii, care este limpede. Pentru restul supei folosim lingura. Ciorbele se mănâncă cu lingura. Nu se răcește o supă prea caldă suflând în ea. Așteptăm să se răcească. În nici un caz nu aplecăm farfuria pentru a lua ultima înghițitură. Nu se înmoaie pîinea în supă și nici în sos.

Sparanghelul: se mănâncă în patru feluri:

1. Se apucă partea mai groasă cu un șervet și se mănâncă din partea opusă (vârful, care este fraged). Cozile se lasă în farfurie.

2. Se prinde de la mijloc cu furculița ținută în mîna dreaptă și se mănâncă mai întâi partea subțire. Pentru că e foarte fraged ne ajutăm cu o a doua furculiță, ținută în mîna stîngă.

3. Se apucă de partea groasă cu mîna (pe masă se află în acest caz obligatoriu un bol cu apă) și se susține cu furculița ținută în mîna stîngă.

4. Cu o singură furculiță ținută în mîna dreaptă, dacă sparanghelul e foarte mic.

Am observat că nu se folosește niciodată cuțitul.

Salata și andivele: se mănâncă gata tăiate și preparate. Dacă bucățile sunt foarte mari, se taie cu cuțitul. Nu se duc la gură bucăți mari. Nu este o greșală să cerem oțet, lămîie, sare, piper, untdelemn dacă ni se par fade. Dar să nu exagerăm cerînd toate cele de mai sus. Salata și andivele se mănâncă cît mai aproape de starea lor naturală.

Murăturile, gogoșarii, castraveții murați: când se oferă în castroane, castraveciorii și gogoșarii se iau cu furculița proprie și se taie în farfurie pe măsură ce se mănîncă. La fel ca friptura. Gogonelele se pot lua cu mîna pentru a nu face un „duș“ comesenilor cu sucul ce poate țîșui din belșug. În farfurie se taie cu atenție (din același motiv) cu cuțitul ținut în mîna dreaptă și furculița în stînga. Nu se mușcă din murături.

Conopida: se taie cu furculița; nu se folosește cuțitul.

Chiftelele, sarmalele, ruladele: se taie cu furculița.

Peștele: nu se mănîncă la fel ca friptura. Nu se taie cu un cuțit normal. Tacîmul de pește este alcătuit dintr-un cuțit de o formă specială și o furculiță mai mică. Cuțitul se folosește doar la tranșare, dezosare și ca ajutor la mîncat. Odată operația terminată (desfacerea în două și îndepărtarea șirei spinării) cuțitul nu se mai folosește la tăiat. Oasele pe care le avem în gură se pun pe furculiță sau, în cazuri extreme, le putem scoate cu ajutorul a două degete. Pentru peștele din conservă ne slujim de furculiță, ținută în dreapta, ajutîndu-ne cu o bucată de pîine, ținută în stînga. Mîncatul peștelui cere o îndemînare specială. Înainte de a ieși în lume întrebați și apoi exersați acasă...

Stridiile: dacă nu știm cum se mănîncă stridiile, le putem refuza! Dar există niște reguli care se învață. Se deschide scoica, dacă este închisă, cu lama unui cuțit (de pește sau obișnuit). Se scot intestinele și branhiile (au o culoare mai închisă) cu ajutorul furculiței. Se scoate apoi stridia din scoică desprinzînd-o din articulație. Se pune în farfurie și se mănîncă cu lămîie, sare, piper.

Crustaceele: se servesc de obicei fără carapace. Dacă masa e mai puțin festivă, creveții se curăță cu mîna, respectiv se rupe capul; în felul acesta ies și intestinele, apoi se scoate carnea din carapace. La crabi, languste și homari se rup cu mîna articulațiile și apoi, cu un clește special, se sparg oasele și se scoate carnea din coșul pieptului, din picioare și din coadă. Carnea acestor crustacee se mănîncă de obicei cu pîine prăjită și unt. Este necesar ca pe masă să existe un bol cu apă pentru clătirea degetelor.

Icrele de Manciuuria și icrele negre: se aduc pe un platou rondoale mici de pâine prăjită, unse cu unt și deasupra icrele. Dacă se oferă în castronașe, ne vom pune în farfurie cu lingurița de serviciu o cantitate rezonabilă și ne vom face sandvișuri mici. În cazul icrelor obișnuite le putem unge pe o felie mai mare de pâine, după care o vom tăia cu cuțitul ținut în mîna dreaptă și furculița în mîna stîngă. Procedăm la fel cu toate sandvișurile mari. Tăiem (ca la friptură) două-trei bucățele și le mîncăm cu furculița ținută în mîna dreaptă. Putem mînce icrele și luîndu-ne în farfurie o porție, din care, cu ajutorul cuțitului, ne ungem bucați mici de pâine ruptă cu mîna. La fel se mîncă și antreurile reci mai puțin consistente (salată de vinete, peștele cu maioneză etc.).

Carnea de pasăre: nu se mîncă cu mîna. Pot face excepție copănelele de pui. Cum am mai spus, carnea se aduce la masă gata tranșată.

Spaghete: din castronul adus la masă, vă serviți cu o porție rezonabilă, apoi le mîncăți răsucindu-le cu furculița, ținută în mîna dreaptă, și ajutîndu-vă cu lingura, ținută în mîna stîngă.

Gazda trebuie să aleagă spaghete mai scurte sau să le rupă pe cele lungi înainte de a le fierbe, pentru a nu ne

A. Spaghete: se mîncă cu ajutorul lingurii și al furculiței

B. Se înfășoară pe furculiță o cantitate foarte mică

chinui să le ducem la gură. Tot secretul constă în a lua pe furculiță o cantitatea foarte mică. Se vor înfășura pe o furculiță și nu ne vor atârna dizgrațios din gură ca niște mustăți uriașe!

Orezul: se mănâncă cu furculița, ajutându-ne cu cuțitul. Nu cu lingura, ci cu... răbdare, dacă nu este bine legat.

Cafeaua, ceaiul, cacaua cu lapte: nu se lasă lingurița în ceașca din care bem. Ea se pune pe farfurioara care rămîne pe masă. Degetul mic nu se ține ridicat cînd ducem ceașca la gură. Cînd bem cafea turcească sau filtru ridicăm farfurioara cu mîna stîngă în timp ce ducem ceașca la buze cu dreapta. Bineînțeles fără lingurița, aceasta o punem pe șervețel. Să nu bem niciodată cafeaua fără a pune o farfurioară sub ceașcă (nici măcar la serviciu).

Prăjituri, torturi: se iau cu mîna dacă sunt uscate, cu lingurița sau cu furculița de desert dacă sunt cu cremă sau frișcă, clătitele se mănâncă tăind bucățele mici pe rînd, ca la friptură.

Pere și mere: le tăiem cu cuțitul de fructe în patru părți pe care le curățăm de coajă una cîte una. Se taie apoi în bucăți pe care le mîncăm cu furculița. Sferturile pe care le lăsăm cu coajă pot fi mîncate cu mîna. E necesar să ne clătim apoi degetele dacă para este prea zemoasă. Dacă nu vă pasă de etichetă, puteți să mușcați din măr, dar nu se face. Și mărul se taie în patru și apoi se curăță.

Fragii și căpșunile: se mănâncă cu mîna dacă au codiță, iar dacă nu au, se dau lingurițe, mai ales cînd sunt servite cu frișcă.

Strugurii, vișinele și cireșele: se mănâncă cu mîna. Strugurele se ia din fructieră în farfurie și se mănâncă tot ciorchinele bob cu bob (cu sîmburi și pielită). Unii au prostul obicei să ciugulească direct din vasul de pe masă cîte o boabă care le face cu ochiul. Rezultatul este jalnic. Cine să mai mănînce ciorchinele astfel „jumulit“?

Piersicile: se țin cu mîna stîngă pentru a le tăia în două. Separăm sîmburele de fruct și-l curățăm de coajă. Se mănâncă fructul cu cuțitul și furculița.

Prunele și caisele: le deschidem cu mîna, scoatem sîmburele și mîncăm fiecare jumătate, tot cu mîna.

Se pot pune pe masă mici recipiente pentru sîmburi, așa cum facem și pentru cojile de alune. Și pentru că a venit vorba de alune: cînd sunt fără coajă se pun în farfurioare mici (sunt chiar servicii speciale) în fața fiecărui invitat. Dacă sunt prăjite în coajă există prostul obicei să se curețe direct în vasul în care sunt aduse. O persoană care procedează astfel nu poate avea pretenția că este manierată.

Portocalele, mandarinele, clementinele: le tăiem coaja în formă de stea, scoatem fructul și-l separăm în felii pe care le mîncăm cu mîna. Nu este indicat să ne servim de tacîmul de fructe decît într-o ocazie deosebită și doar pentru portocalele care se servesc tăiate în rondele.

Bananele: se curăță cu cuțitul și se mîncă cu mîna sau, dacă sunt prea moi, cu cuțitul și furculița.

Pepenii și ananasul: sunt serviți în felii și se mîncă cu furculița, în afară de cazul excepțional în care ananasul este foarte dur și justifică folosirea cuțitului. În Grecia ni se recomandă să curățăm pepenele verde de coajă și să-l servim tăiat în cuburi, într-un castron mare; se mîncă cu furculița după ce scoatem sîmburii cu ajutorul tacîmului.

Grape-fruit-ul: este servit tăiat în două și se mîncă cu lingurița. În prealabil, se separă cu cuțitul pulpa de coajă pentru a evita ca sucul să țîșnească atunci cînd îl mîncăm.

Kiwi: se taie în două, iar miezul se mîncă cu lingurița ținută în mîna dreaptă, fructul fiind în mîna stîngă.

Observăm din cele de mai sus că la masă majoritatea fructelor se mîncă cu ajutorul cuțitului, furculiței sau linguriței. Mușcăm cu poftă din ele numai atunci cînd suntem în livadă!

La acest capitol în mod sigur vor protesta mulți cititori spunînd că, mîncate astfel, fructele nu mai au nici un gust! Recunosc că nu am argumente puternice pentru cei care întrerup liniștea de la masă trosnind zgomotos cînd mușcă dintr-un ionatan sau pentru cei cărora le curge pe bărbie zeama de la piersică. Sunt acei oameni care se gîndesc

numai la ei și cărora nu le pasă de cei din jur. Cum libertatea este un bun dobândit la fel de greu ca bunele maniere, în fond fiecare poate mânca fructele cum dorește.

Dacă toată adunarea mănîncă fructele simplu, fără tacîm, fără a le curăța de coajă, nu vom proceda altfel pentru a da „o lecție“ comesenilor și a ne demonstra... distincția.

Un ultim amănunt — gazda aduce fructele bine spălate. A le șterge conștiincios cu propriul nostru șervețel nu se cuvine.

Diferite tipuri de mese festive

1. **Recepția și dineul de gală** — întruniri oficiale sau particulare organizate în cinstea unui distins oaspete, ca, de exemplu, o petrecere dată înainte sau după deschiderea unui muzeu, sau după un spectacol, sau cu ocazia unei aniversări. De asemenea pot fi oferite de ambasade, cu prilejul sărbătoririi Zilei naționale; de ministere, cu ocazia numirii unui nou ministru etc. Invitațiile sunt obligatoriu scrise, specificîndu-se ora, care se va respecta cu strictețe. Între ele există niște diferențe. Recepția este o reuniune mai pretențioasă și poate fi organizată și la alte ore. Dineul poate fi de gală sau mai puțin oficial, dar se desfășoară numai seara. De regulă, el începe la ora opt seara, sau dacă este după un spectacol, la ora zece și jumătate. Ținuta este de mare gală.

La aceste petreceri, invitații vor fi primiți diferit. Dacă musafirul este singur, un portar sau stăpînul casei, sau unul dintre cei apropiați lui îi va lua paltonul, înainte de a-l ruga să intre în salon. Acest gest nu îl va face niciodată stăpîna casei.

Dacă sosește un cuplu, acesta se poartă ca la restaurant. Bărbatul și nu personalul casei o ajută pe doamnă. Cînd apare cuplul respectiv, amfitrionul și soția sa îi salută pe cei sosiți și-i prezintă invitaților sau, dacă e prea multă lume, doar unui grup restrîns.

Apoi urmează o perioadă scurtă de conversație când cunoștințele discută între ele, necunoscuții intră în contact cu ceilalți, în timp ce se bea fie un vermut, dulce sau sec, cu sau fără lămâie, un aperitiv de marcă sau un cherry și se servesc sticks-uri, alune, fistic, măsline etc. și astfel se creează o ambianță plăcută.

Iată venind, însoțit de soția sa, invitatul de onoare. Stăpîna casei îl prezintă, și atmosfera s-a mai destins. Cîteva minute mai tîrziu se anunță că masa e servită. Stăpîna casei dă semnalul de a se trece la masă și fiecare invitat oferă brațul partenerii din această seară. Amfitrionul, cu invitata de onoare la braț, trece primul pragul sufrageriei și este urmat, într-o ordine indiferentă de cuplurile de invitați, în timp ce musafirul de onoare, dînd brațul stăpînei casei, încheie cortejiul. Dacă există bărbați singuri, ei vor intra ultimii. O clipă mai tîrziu musafirii sunt în picioare, în spatele scaunelor. Gazda dă semnalul de a lua loc și fiecare cavalier își ajută întîi partenera să se așeze pentru a începe masa.

Chelnerul oferă platoul prin partea dreaptă, urmînd ca invitații să se servească singuri. Ei pot fi însă și serviți.

Cînd toți invitații au sfîrșit de mîncat, numai stăpîna casei are dreptul să dea semnalul sfîrșitului mesei. Fiecare conviv se înclină ușor spre vecina sa și se părăsește sufrageria pe cupluri, în ordinea în care s-a intrat. Dacă nu s-a intrat într-o anumită ordine, doamnele părăsesc sala primele și bărbații le urmează în salon puțin mai tîrziu, pentru a le da timp să-și corecteze ținuta.

În salon sau în fumoar fiecare este liber să-și aleagă partenerii de conversație după bunul plac. Este ocazia pe care o va utiliza un invitat bine crescut pentru a felicita gazda pentru masă, căci, cu excepția meselor intime, nu vorbim despre ceea ce mîncăm atîta timp cît suntem la masă. Anumite delicii încă ne mai așteaptă: lichioruri, cafea, coniac, țigări. Cafeaua este servită de către stăpîna casei, în cazul cînd nu are o fiică sau o prietenă care vor face acest oficiu. La recepțiile oficiale cafeaua va fi servită de către personal. Țigările sunt oferite de amfitrion, de fiul lui sau de prieten, dar în nici un caz de către personalul de serviciu.

Fiind vorba de țigări, îmi permit o digresiune pentru a vedea cum trebuie să se comporte un „fumător bine crescut“:

— când este invitat undeva, renunță la țigările sale obișnuite (Carpați — fără filtru) și își cumpără un pachet de țigări fine;

— nu-și aprinde țigara decît dacă gazda a dat tonul, dacă nu, cere voie. Dacă i se răspunde delicat (fiind de față copii sau oameni bolnavi) „vom deschide geamul“ — se va abține să fumeze;

— domnii pot oferi foc doamnelor sculîndu-se în picioare, iar doamnele între ele își oferă chibritul sau bricheta;

— scrumul se pune numai în scrumiere; dacă nu sunt pe masă, le veți cere gazdei. Nu folosiți drept scrumieră orice obiect care vă cade sub mîină și nu vă confecționați scrumiere din hîrtie sau șervețele;

— dacă sunteți fumător și v-ați uitat pachetul acasă, găsiți o altă soluție decît cea a „tapatului“. Puteți ieși din casă discret pentru a vă cumpăra țigări, dar fără a anunța toată adunarea că o veți face;

— dacă vă este oferită o țigară și o acceptați, sunteți obligat să o aprindeți pe loc. Nu o veți pune nici pe masă, nici în servietă și nici... după ureche!

— când faceți o vizită chiar neprotocolară într-o casă în care știți că se fumează, politețea vă obligă să întrebați totuși gazda dacă vă dă voie să aprindeți o țigară. S-ar putea ca ea să se fi lăsat de curînd de fumat și să vă roage să nu-i puneți voința la încercare!

— nu se fumează pe stradă;

— nu se intră în magazine cu țigara aprinsă;

— în unele țări, în Germania de pildă, unde oamenii sunt foarte grijulii față de sănătatea lor, nu se fumează în casă. Veți întreba unde se poate fuma și vi se va indica un anumit loc. Nu încercați să-l descoperiți singur, fumînd de exemplu... în baie!

Revenind la recepție și dineu: pentru a bea cafeaua ne așezăm sau rămînem în picioare. Dacă alegem cel de-al

doilea caz se ține farfurioara cu mâna stîngă și ceșcuța cu mâna dreaptă. Lichiorurile, care trebuie să fie la temperatura camerei, sunt așezate pe o măsură, fiecare pahar avînd un disc de protecție sub picior. Această oră de după terminarea mesei este consacrată conversației.

Dacă un artist cunoscut se găsește printre invitați și se oferă să cînte, îl vom asculta cu plăcere. Dar nu se cuvine să-l rugăm. Este un lucru pe care un amfitrion nu trebuie să și-l permită, căci cea mai bună masă nu este suficientă pentru a plăti recitalul unui mare artist al cărui onorariu, de obicei, este infinit mai mare! Dar mai sunt și multe alte motive — de pildă el nu cîntă într-un loc unde se fumează...

Plecarea la ora potrivită este obligatorie în cazul recepțiilor. Invitatul mulțumește amfitrionului găsind cîteva cuvinte potrivite. A doua zi se dă obligatoriu un telefon de mulțumire.

2. Cocteil este o recepție cu un număr redus de persoane ce poate începe oricînd după ora cinci după-amiază și se termină la ora nouă seara. Invitații sosesc și pleacă cînd doresc căci se discută, de obicei, în picioare. Se întîmplă să se danseze. Se servesc fursecuri sau alte prăjituri și, bineînțeles, cocteiluri oricît de variate. Se poate oferi ceea ce se numește „assiette anglaise“ — farfurie cu sandvișuri asortate. Nu este obligatoriu să-i cunoști pe ceilalți musafiri, ci doar să-i saluți pe stăpînii casei care te-au invitat.

Ținuta feminină elegantă — rochie de cocteil, eventual cu pălărie; ținuta masculină — de oraș.

3. Five o'clock tea are loc, se înțelege, la ora cinci după-amiază. Se va oferi ceai cu prăjituri, tort sau fursecuri, iar ca băuturi coniac și rom, care se pot turna și în ceai. Este mai mult o reuniune pentru doamne.

4. Dineul sau masa de seară se desfășoară fără o ceremonie deosebită, dar există, cum am văzut, și dineuri de gală. Se servesc două, trei feluri, urmate de ceai sau cafea. Importanța mesei de seară depinde de cea a celei de la prînz și poate să varieze, căci o masă de prînz copioasă o

micșorează pe cea de seară și invers. Astfel, olandezii, dar și alți europeni, fac din cină masa principală căci se hrănesc cu sandvișuri la celelalte două. Ținută de oraș sau, mai rar, de seară.

5. **Invitația la o ceașcă de cafea** presupune mai mult decît cafeaua care o motivează: lichioruri, alune, dulciuri, saleuri, pateuri sau sandvișuri. Uneori se poate oferi un vin dulce sau șampanie. Ținută de oraș.

6. **Petrecerile pentru copii** sunt, de obicei, legate de aniversare. Ele necesită o gustare consistentă și un tort, produse de patiserie, fructe, frișcă, puddînguri, sucuri. Se vor organiza jocuri distractive. Dacă sunt copii mai mici este important ca una dintre doamne să se ocupe de ei și să fie mereu prezentă. Ne vom preocupa de asemeni să-i conducem pe copii acasă. Ținuta pentru copii: haine de duminică, dar nu în culori prea delicate deoarece se vor juca și se vor murdări.

În ritmul vieții noastre cotidiene, invitațiile pe care le primim și le facem cel mai des sunt cele pentru masa de prînz. Prînzul este o masă caldă cu trei feluri de mîncare obișnuite, fără nimic deosebit. Cum dispunem de puțin timp, la prînz exactitatea este obligatorie, mai mult decît la alte mese. Nu ezitați să întrebați, după ce ați acceptat invitația: „Deci cum rămîne, la unu și jumătate sau la două?”

Pentru zilele festive felurile de mîncare servite la masa de prînz pot fi mult mai variate și mai abundente. Ținuta este de oraș, pentru zilele obișnuite, cînd suntem invitați la prînz, și elegantă pentru ocazii, duminici, sărbători, aniversări.

Cum ne îmbrăcăm?

„Haina face pe om“ sau „Nu haina face pe om“? Ambele dictoane sunt discutabile. Dar, independent de adevărul lor, hainele trebuie gândite în așa fel încât să pună în valoare personalitatea omului. Poți să copiezi aproape identic modelele apărute în revistele de modă fără a deveni o persoană elegantă. Adevărata eleganță se obține dintr-un acord perfect între haină, împrejurare și personalitatea celui care o poartă. Este un al șaselea simț care le spune unor femei cum să poarte o rochie de doi bani ca pe un model de la o mare casă de modă. Un aforism demn de reținut în acest domeniu sună astfel: „Mai degrabă puțin mai simplu decît un pic prea încărcat.“ E de preferat să vii cu un taior bine croit la un cocteil, decît cu o rochie de seară la o banală invitație la o cafea.

Pentru bărbați, mai mult decît pentru femei, putem exprima această primă regulă: „Să nu cauți să epatezi.“ Dar și femeile trebuie să dea dovadă de tact. Nu te îmbraci din cauza cuiva, și încă mai puțin pentru a face în ciudă cuiva. Te îmbraci pentru tine! Să fii elegant nu înseamnă să te preocupi de prețul și numărul toaletelor, ci de calitate, de croială, de posibilitatea de a le armoniza cu alte haine din garderobă și de a le alege astfel încât să nu se demodeze. O persoană cu gust nu poartă culori prea țipătoare și aplică legile elementare ale esteticii. Dacă ai tenul palid, galbenul și verdele te fac lividă. Dacă nu ești zveltă trebuie să eviți crețurile, cutele și să te ferești de dungile orizontale, sau de cele verticale dacă ești foarte înaltă. Cînd am depășit o anumită vîrstă și un anumit număr de kilograme, trebuie să ne gândim bine dacă să mai

purtăm pantaloni sau șort, chiar în vacanță. Fiecare perioadă a vieții are farmecul ei. La tinerețe ne putem permite îndrăzneli interzise la maturitate.

Un om neglijent îmbrăcat poate fi un om cumsecade, dar foarte rar ai timpul și dorința să ghicești fondul său de aur ascuns în spatele aparențelor. Dacă ne gândim la viața noastră profesională și socială, la plimbările noastre pe stradă, vom recunoaște că simpatia ne este trezită de acele persoane care fac o primă impresie favorabilă. Acest adevăr ne va convinge să acordăm o atenție deosebită problemei vestimentare. Haina cea mai veche trebuie și poate să fie îngrijită. Pentru ținuta vestimentară ca și pentru corp prima regulă este curățenia. O pereche lustruită de pantofi, pingelită de trei ori, este de preferat unei perechi noi neîngrijite sau care se află într-un total dezacord cu haina. La fel pentru costumul bărbătesc. Nu e la îndemîna oricui să aibă în șifonier zece costume. Dar oricine poate purta un costum curat și periat cu grijă.

Eleganța depinde mult de detalii și accesorii. Un guler de cămașă curat și bine călcat, o cravată asortată ridică valoarea unui costum chiar și mai modest. Sunt mulți bărbați care fac alergie numai la gândul unei cravate. Au perfectă dreptate. Totuși sunt ocazii în care ea este indispensabilă. Să avem în șifonier măcar una frumoasă, nouă, modernă, asortată la costum pentru orice eventualitate. A purta o eșarfă de mătase colorată la o cămașă și un costum clasic nu este o soluție, chiar dacă am văzut o asemenea ținută în Occident. La o anumită vîrstă mai ales... nu se face.

În anumite împrejurări, ținuta este obligatorie. Dacă nu avem costumul cerut și nici nu-l putem închiria, e mai bine să renunțăm la invitația respectivă. Cînd mijloacele financiare ne sunt limitate, e de preferat să cumpărăm mai puține haine, dar de bună calitate.

Mai ales pentru femei este important să-și găsească și să-și păstreze un stil care să le avantajeze.

Femeile care se îmbracă bine și pe care le admirăm vă pot mărturisi că au învățat cu greu acest lucru. Prima regulă este legată de pantofi și poșetă. Aceste două piese

de bază vor trebui să fie neapărat de foarte bună calitate. Vom observa că o poșetă cu cât este mai simplă, dar cu accesorii frumoase, cu atât costă mai mult! O poșetă moale, din piele foarte bună ține cam zece ani și — ciudat — nici nu se demodează! Faceți cu inima ușoară această investiție. Rochiile, bluzele, fustele, tricourile pot fi și ieftine, și reușite. Pantofii, poșetele, cordoanele, mănușile — niciodată. Învățați unde trebuie să faceți economii în materie de îmbrăcăminte! Puteți să purtați cea mai scumpă și mai elegantă toaletă, dar dacă aveți o poșetă urâtă și demodată din plastic veți fi catalogată ca prost îmbrăcată.

Treptat, la garderoba de bază se pot adăuga cu măsură câteva elemente noi pentru a fi în pas cu moda. Să facem un efort de voință și să nu cedăm tentației de a cumpăra și purta niște lucruri pe care le-am admirat la o prietenă sau într-o revistă de modă. Dacă nu sunt stilul sau genul nostru rar ne va sta bine cu ele.

Să încercăm să ne creăm o rezervă de bani și să ne cumpărăm haine numai când găsim ceva ce vom purta cu plăcere. Nu cumpărați lucruri de îmbrăcăminte numai pentru că sunt ieftine. Este o risipă și nu o economie!

Cel puțin de două ori pe an să facem o severă triere a garderobei eliminând lucrurile pe care nu le-am purtat deloc, care nu ne stau bine sau care s-au învechit. Le facem cadou! Un dulap ticsit de haine nu ne va ajuta să fim elegante. Este mai bine să avem trei bluze impecabile, decât șase de o calitate îndoielnică. Renunțați la obiceiul de a vă schimba zilnic din cap pînă în picioare, îmbrăcînd, fără discernămint, haine care nu vă avantajează, numai de dragul de a vă schimba. Ideea este să purtați ceea ce vă stă bine, chiar dacă reveniți des la aceeași ținută. Feriți-vă să vă afișați cu lucruri mereu noi, cumpărate la întâmplare, crezînd că astfel sunteți elegante.

Arta de a ne îmbrăca presupune și arta de a alege accesorii. Un taior gri neutru va părea foarte elegant dacă va fi completat cu încălțăminte neagră, cu poșetă și mănuși de aceeași culoare. Dimpotrivă, accesorii prost alese pot strica efectul celei mai elegante haine. Să nu credeți cumva

că deveniți o femeie șic dacă vă străduiți să vă cumpărați poșetuțe de diverse culori — asortate la tot atîția pantofiori — ieftine și urîte. Este suficient să aveți o poșetă neagră, încăpătoare, de bună calitate, din piele. Vă va scoate din încurcătură și vara, și iarna.

În același timp, vom avea grijă să alegem cu atenție po-doabele potrivite. Oricît de tentante ar fi, bijuteriile autentice nu se poartă decît în situații deosebite. A-ți pune la gît un șirag de perle dimineața, la ora 7, nu este o dovadă de bun gust. Dimpotrivă! Chiar dacă avem multe bijuterii veritabile, nu trebuie să le etalăm pe toate în aceeași seară. O vom alege numai pe cea care se potrivește cu toaleta noastră.

Atenție! Nu se poartă aur cu argint în același timp. În cursul zilei este de preferat să recurgem la acele imitații simple cu un design frumos, evitînd sticla colorată, strasurile, cu un cuvînt, tot ce este strident, încărcat. Nu se poartă, de pildă, cercei lungi în timpul zilei.

Femeile, ca femeile! Dar bărbații? Un bărbat elegant n-ar trebui să poarte nimic altceva în afară de verighetă și de ceas — eventual un ac de cravată, seara. Preferința unora pentru brățări și lanțuri groase, din aur sau argint, cu sau fără amulete, pentru cercei chiar, reprezintă o modă. Să sperăm că moda de a purta un cercel în nas va trece și că nu ne vom întoarce la viața tribală!

Ce purtăm în diferite ocazii?

Ținuta de fiecare zi

- Pentru femei: ținută sport sau elegantă — fustă sau pantalon cu un pulover sau cu o bluză; sau costum taior; pantofi cu tocuri joase, coafură simplă, mănuși asortate, bijuterii discrete, palton cu croială clasică și, eventual, cu guler de blană, geantă din piele, mijlocie sau mare. Trebuie să domnească simplitatea, fără pantofi de lac, fără mantouri de blană, fără tocuri înalte la pantaloni.

- Pentru bărbați: costum, pulover și pantaloni în culori discrete, încălțăminte neagră sau maro, niciodată galbenă sau maro la un costum bleumarin închis; palton cu croială sport; trencicot sau jachetă trei sferturi, mănuși din piele asortate, uneori pălărie.

Cîteva reguli de bază: un costum uni cere fie o cămașă uni și o cravată cu model discret, fie o cămașă cu dungi, care cere o cravată uni. Nu se pune o cravată sport (în carouri) la un costum de oraș sau la o haină petrecută. Seara se poartă costum gri închis, albastru închis sau negru. Cămașa albă se potrivește cu toate costumele. Prin ținută de oraș se înțelege și un sacou de lînă cu o croială modernă, la care se asortează un pantalon. Blugii au învins aproape în totalitate prejudecățile celor mai înverșunați adversari în acest domeniu. Aproape toată lumea, indiferent de sex, are sau își dorește o pereche de blugi. Se cuvine totuși ca această piesă „prețioasă” din garderoba noastră să fie din cînd în cînd curățată. Dar la o anumită vîrstă, la o anumită situație socială, ar trebui cu regret să o dăruim fiului sau fiicei noastre...

În ținuta de oraș nu se includ hanoracul, scurtele gen pufoaică, bocancii sau apreschiurile. La noi, din cauza sărăciei, frigului și a mizeriei din ultimele decenii, a te duce astfel îmbrăcat la serviciu (în ținută potrivită la munte) a devenit o obișnuință. Oricît de nonconformiști ar fi oamenii din Occident, veți provoca totuși senzație astfel „echipați” într-o mare capitală vest-europeană.

Sport, călătorii, plimbări

Comoditatea nu trebuie să treacă înaintea obiceiurilor locului. Astfel, riscați să nu puteți intra într-o biserică dacă purtați șort sau un tricou foarte decoltat — ținută considerată indecentă.

- Femei: fustă largă sau pantaloni, ciorapi nu prea fini, încălțăminte solidă, cu toc jos.

- Bărbați: sacou sport și pantalon lung sau cunoscutul trening, cămașă cu mîneacă scurtă, încălțăminte solidă, sau, dacă dorim, un pantalon golf, dar nu cu șosete scurte care să lase piciorul gol.

Invitații și vizite

- Femei: taior elegant sau rochie cu jachetă, mănuși din piele la culoare sau contrastante, încălțăminte elegantă, cio-rapi foarte fini, poșetă din piele.

- Bărbați: costum de culoare închisă, cămașă albă sau cu dungi (numai ziua), cravată cu desen discret, șosete și încălțăminte de culoare închisă.

Cocteil

- Femei: taior negru sau înflorat de catifea, de lână sau de mătase, sau rochie de cocteil, de preferat cu pălărie.

- Bărbați: ținută de oraș de culoare închisă.

Teatru, concerte

- Femei: ținută de oraș sau de după-amiază. O rochie sau un taior foarte elegant sunt recomandabile numai pentru reprezentațiile de gală sau premiere. Ce înțelegem prin foarte elegant? La un taior se poate asorta o pălărie. La o rochie decoltată — mănuși lungi, poșetă de seară. La o ținută normală, rochie de mătase naturală, de pildă — un șal frumos cu ciucuri etc. O floare aplicată cu gust sau o bijuterie deosebită ne pot face foarte elegante chiar dacă purtăm o rochie simplă de jersé negru.

- Bărbați: ținută de oraș de culoare închisă, pentru premiere frac (este alcătuit dintr-o haină de ceremonie, neagră, scurtă în față pînă în talie, neîncheiată la piept și terminată la spate cu două cozi lungi și înguste, și dintr-un pantalon din aceeași stofă, fără manșete) sau smoching (haină de gală, cu o croială specială și cu revere de mătase neagră); niciodată ținută sport.

Baluri — recepții

- Femei: rochie de seară sau de cocteil sau rochie lungă de bal (fără pălărie), mănuși lungi, blănuri, bijuterii discrete, încălțăminte de bal, argintie sau aurie.

- Bărbați: pentru balurile desfășurate într-un cerc restrîns se recomandă un costum elegant, închis la culoare, care

se poartă cu cămașă albă, cravată gri-argintie, ciorapi și pantofi negri. Este permis și smochingul, la care se potrivește o cămașă albă, cu guler și manșete apretate, vestă neagră, pantaloni fără manșete, ciorapi negri de mătase și pantofi negri de lac sau din piele foarte fină.

La balurile în aer liber, din timpul zilei, smochingul este alb. La cele foarte pretențioase, smochingul se poartă cu vestă albă cu nasturi de sidef, cămașă albă cu plastron, guler și manșete apretate, papion, pantaloni cu paspoal de mătase, fără manșete, șosete negre și pantofi negri de lac.

Botezul

- Femei: ținută de oraș.

- Bărbați: ținută elegantă de oraș sau, în mediile ultra-elegante, un costum de ceremonie compus din haină neagră, fără revere, la unul sau două rînduri de nasturi și pantaloni în dungi negre sau gri, fără manșete, la care se asortează o cămașă cu guler și manșete apretate, cravată gri-argintie sau papion, șosete negre și pantofi negri. La botez nu se poartă smoching.

Căsătoria

- Mireasa: rochia de nuntă, albă, tradiționala coroniță cu flori de lămâiță sau de portocali (o femeie care se recăsătorește înlocuiește coronița de flori cu o diademă), pantofi albi, ciorapi albi, mănuși din piele albă fină, bijuterii foarte simple (nu perle despre care se zice că aduc lacrimi). În funcție de împrejurări este potrivit și un taior în culori pastelate, cu o croială simplă.

- Mirele și ceilalți bărbați: dimineața vor purta un costum foarte elegant care comportă o jachetă neagră cu colțuri rotunjite, pantaloni în dungi, negru cu gri, vestă neagră sau gri-argintie, cămașă cu guler și manșete tari, papion gri. După-amiază această ținută este înlocuită de frac cu vestă albă. Dacă ceremonia este mai intimă se recomandă un costum închis. Nici în această situație nu se poartă smoching.

Vizite de condoleanțe

Costum închis atît pentru femei, cît și pentru bărbați. Dacă vizita are un caracter oficial, bărbații vor purta costume de ceremonie.

Înmormîntări

Îmbrăcăminte de ocazie de culoare închisă, dar fără însemne de doliu pentru persoanele care nu sunt rude. Ținuta oficială la bărbați este costumul de ceremonie, dar vesta și papionul sunt negre. După împrejurări, bărbatul poartă și frac la care se cere vestă neagră. Rudele și cei foarte apropiați se îmbracă obligatoriu în negru. Nu trebuie să lipsească din ținuta lor panglica de doliu.

Comportamentul civilizat în viața de zi cu zi

După această călătorie făcută prin labirintul pe care se pare că-l creează respectarea cu strictețe a regulilor unei comportări civilizate, s-ar părea că am ajuns împreună la capătul drumului. Nu este așa! Viața de zi cu zi vă supune unui examen permanent. Vă puteți numi un om civilizat doar dacă regulile despre care am vorbit au devenit pentru dumneavoastră a doua natură. Să știi cum și când să saluți, să te îmbraci corect în orice împrejurare, să poți susține o conversație în cercul pe care-l frecvențezi, să știi să te descurci la cea mai sofisticată reuniune sau în cel mai elegant restaurant — sunt tot atâtea pietre de încercare.

După cum am văzut, nici în familie și nici printre cunoștințe apropiate greșelile noastre nu sunt tolerate. Mai devreme sau mai târziu ele vor fi sancționate fără milă, iar numărul nostru de prieteni se va restrânge. Mai simplu spus: societatea respinge prost crescuții.

Ce e de făcut? Dacă la început totul pare o corvoadă, cu timpul vom găsi o plăcere în a ne detașa de acest sentiment sîcîitor. Părerea că trebuie să ne supunem rigorilor regulilor bunelor maniere din constrîngere va fi înlocuită cu naturalețea gesturilor noastre. Așa cum am mai spus, nu există două feluri de politețe. Dacă veți privi străzile pe care le străbateți zilnic, magazinele, oamenii cu care călătoriți în autobuz sau metrou, veți fi uluiți de comportamentul acelor care trec drept bine crescuți în anumite medii, dar nu sunt de fapt, pentru că nu se controlează în permanență și politețea nu le-a devenit o a doua natură.

Domnul care știe să salute reverențios și să mănînce elegant dă din coate, făcîndu-și loc cu brutalitate cînd coboară

din autobuz. Un altul care nu uită niciodată să-și ștergă picioarele la intrare, odată aflat la volan va străbate nepăsător bălțile, stropind pietonii din cap pînă în picioare. Doamna care pentru nimic în lume nu ar pune zahăr în cafea decît cu cleștișorul nu se sfiește să pipăie cîteva pîini pînă alege una care i se pare mai proaspătă. O alta, o pedantă, maniacă în privința curățeniei la ea acasă, nu ezită să arunce pe stradă o coajă de banană sau să-și golească buzunarele de biletele de tramvai adunate în timp.

Unii își fac un obicei din a lua din restaurante sau hoteluri un ghiveci de flori, o scrumieră sau un tacîm, considerîndu-le „suveniruri“. Chelnerul poate închide ochii la „furtișag“, pentru că bacșișul care i s-a dat acoperă paguba. Dar nu se face!

Mă întreb cum pot să se comporte astfel niște oameni respectabili, la curent cu bunele maniere. Explicația este una singură — nu sunt cu adevărat niște oameni bine crescuți. Nimic pe lume nu este bine făcut dacă se face de mîntuială sau de frică. Acasă, teama de ridicol, de observațiile malițioase ale celor din jur ne determină să ne controlăm gesturile și vorbele. Dar odată ieșiți pe stradă, adesea, după cum am văzut, anonimatul ne dă în sfîrșit „libertatea“ de a face orice vrem. Singurul martor care ne-ar putea sancționa este propria noastră conștiință.

Dacă ne-am imagina că o cameră invizibilă de luat vederi ne surprinde cînd suntem tentați să greșim, ne-am controla foarte atent. Gîndul că devenim „vedete“ fără voie la T.V. ar trebui să ne obsedeze.

Cum ne purtăm pe stradă?

Cînd ieșim din casă, este obligatoriu să avem un aspect îngrijit. Să fim curați, pieptănați și îmbrăcați decent. Nu este permisă nici o excepție de la această regulă, chiar dacă ne ducem doar pînă la colț să luăm pîine.

Să nu dăm din mîini fără rost, să nu alergăm îmbrîncind trecătorii, să nu îi lovim cu pachetele sau cu umbrela ținute

neglijent. În general, să nu-i deranjăm pe ceilalți. Dacă din întâmplare am atins pe cineva, vom spune politicos: „Pardon!“ sau „Vă rog să mă scuzați!“ Răspunsul firesc este: „Nu face nimic!“ și nu... „Fii atent, boule!“ cum auzim deseori.

Să nu privim fix, curioși, o persoană care ne trezește interesul — o fată frumoasă, o femeie însărcinată sau, mai grav, un infirm.

Să ne abținem să facem remarci cu glas tare, chiar dacă îmbrăcămintea cuiva este mai excentrică.

Să nu tragem cu urechea și cu atât mai mult să nu intervenim în discuția dintre două persoane chiar dacă subiectul ne interesează.

Să nu îngroșăm rîndurile acelor gură-cască ce își irosesc timpul asistînd la întâmplările străzii — certuri, bătăi, filmări etc. În schimb, în cazul unor accidente să nu ne ferim să dăm o mîină de ajutor, dar s-o facem numai dacă ne pricepem. Unii bolnavi de inimă nu trebuie mișcați din loc și ajutorul nostru le poate fi fatal!

Să nu fim indiscreți și să privim pe ferestre în casele oamenilor. Este o dovadă crasă de proastă creștere. Pe de altă parte, nici locatarul n-ar trebui să se expună privirilor noastre într-o ținută indecentă uitînd să tragă perdelele. Dacă la o fereastră vedem o persoană cunoscută, nu ne angajăm într-o conversație cu aceasta, ci o vom saluta cu un gest amical. Cu atât mai mult, nu ne vom striga prietenii sau membrii familiei din stradă.

Greșeli de nepermis

Sunt unele gesturi pe care un om civilizât n-ar trebui să le facă în public pentru nimic în lume. Dar cu toate că ele par de neconceput, le facem surprinzător de des.

— Aruncăm hîrtii sau resturi de mîncare pe stradă. Să căutăm un coș de gunoi sau să le păstrăm pînă acasă și să nu ne mai tot plîngem de... primari pentru că orașul e murdar.

— Ne ridicăm ciorapii în văzul lumii.

— Ne pieptănăm, ne dregem fardul, ne ștergem pantofii, ne curățăm unghiile în public! Toate acestea se fac înainte de a pleca de acasă.

— Un om civilizată nu fumează pe stradă, iar femeile în nici un caz. De asemenea nu este frumos să mîncăm pe stradă. Cu toate acestea, din lipsă de timp, recurgem deseori la serviciile pe care ni le oferă numeroasele chioșcuri cu feluri gata preparate. Să nu pornim pe stradă cu mîncarea în mînă oricît de grăbiți am fi.

Aceste observații sunt valabile în toate situațiile în care suntem în mulțime: tîrguri și expoziții, holuri de cinematograf, aeroporturi, gări, stații de tramvai sau de metrou etc.

Cum mergem pe stradă?

Cînd mergem pe stradă alături de o femeie sau de un bărbat și trotuarul se îngustează la un moment dat, cînd apare un pasaj sau cînd fluxul mare de pietoni ne obligă să ne despărțim, politețea ne cere să ținem seama de cîteva reguli: femeia trece înaintea bărbatului, vîrstnicul înaintea tînărului, superiorul înaintea subalternului. Există și unele excepții, cînd procedăm invers — la o traversare periculoasă, bărbatul își protejează însoțitoarea și trece în fața ei întinzîndu-i mîna.

Un bărbat trebuie să ofere ajutor unei femei necunoscute? Dacă este nevoie, da, de pildă pe o stradă plină de șanțurile unor lucrări publice. Sau în cazul unei ploii torențiale bărbatul nu va trece nepăsător pe lîngă o doamnă care se află în impas. O va susține să nu cadă atunci cînd aceasta încearcă să treacă peste o băltoacă, sau îi va oferi protecția umbrelei sale conducînd-o pînă la un loc adăpostit. Să amintim că odată rezolvată situația delicată, el își va lua rămas-bun, iar doamna îi va mulțumi.

Dacă doamna pe care a ajutat-o nu este o bătrînică, ci o tînără fermecătoare, nu va profita de prilej pentru a se ține scai de ea (de tînără, nu de bătrînică!) și a-i cere o întîlnire.

Dar mergînd pe o stradă nu suntem totdeauna în impas. Să presupunem că ne plimbăm, pur și simplu. De regulă locul doamnei este în partea dreaptă a bărbatului, tot din dorința de a o proteja, căci bordura străzii e mai aproape de el. Dacă vitrinele se află tot pe dreapta, ea le va putea privi nestingherită. Dacă acestea sunt pe stînga, cei doi își vor schimba locurile, de dragul doamnei care nu rezistă niciodată ispitei de a fi la curent cu moda.

Dacă suntem în grup, să avem grijă să nu ocupăm tot trotuarul ca și cum ne-ar aparține. Nu putem merge alături mai mult de trei persoane. Dar și trei e mult cîteodată. Se înțelege că nu vom discuta cu toții în cor, că nu vom rîde în hohote. Dacă din grupul de trei persoane face parte un copil, el va fi încadrat de cei doi adulți, dacă este vorba despre doi copii, aceștia vor sta în stînga și în dreapta adultului. Lucrurile trebuie să se petreacă astfel, pentru că e bine să nu ne lăsăm copiii din mînă pe stradă.

O altă situație: cînd o femeie este încadrată de doi bărbați, cel mai în vîrstă va sta în dreapta ei.

În schimb, cînd un bărbat este încadrat de două femei, locul din dreapta lui este ocupat de cea mai în vîrstă.

Dacă este vorba despre trei femei sau trei bărbați, persoana mai importantă sau mai în vîrstă va ocupa locul din mijloc.

În cazul unei circulații aglomerate grupul nu poate rămîne compact. Persoana din stînga, indiferent de sex, le va lăsa pe celelalte două să meargă înainte. Nu se va proceda așa dacă un domn însoțește două doamne. El le va acorda întîietate și le va urma îndeaproape.

Pe munte sau la urcarea unei scări înguste, bărbatul trece primul, aruncînd mereu o privire în spate spre însoțitoarea sa.

Conversațiile pe stradă

Strada nu prea este un loc potrivit pentru o conversație. Cu toate acestea ni se întîmplă tuturor să ne întîlnim cu

o cunoștință și să schimbăm câteva cuvinte. Dacă interesele noastre o cer, discuția se poate prelungi. Să nu rămânem în mijlocul drumului, ci să ne retragem lângă o casă sau lângă o cabină telefonică, de pildă, atunci când strada este foarte aglomerată.

Să presupunem că ne-am întâlnit cu o prietenă care merge în direcție opusă. Dacă aceasta se grăbește și discuția este necesară vom face câțiva pași împreună.

Cum procedăm dacă prietena noastră este însoțită de cineva? Inițiativa trebuie să aparțină acesteia; tot ea urmează să facă și prezentările. Nu ne vom întinde la vorbă. Suntem în stradă, nu acasă și, în plus, prezența noastră întâmplătoare i-ar putea stînjiți pe cei doi. La fel stau lucrurile dacă ne întâlnim cu doi bărbați, dintre care unul este chiar o cunoștință apropiată. Salutăm și dacă doar ni se răspunde fără ca aceștia să se oprească este semn că o discuție este inoportună.

Dacă suntem grăbiți și nu vrem să stăm de vorbă cu nimeni, salutăm eventualele cunoștințe întâlnite și ne continuăm drumul. Nu vom încerca să le evităm întorcînd capul.

Ni se pare necesar să vă sugerăm cum trebuie să procedați în situația în care stați de vorbă cu cineva și un prieten (prietena) care trece pe lângă dumneavoastră dorește să vă comunice ceva important. Bunele maniere ne obligă pe toți trei la o anumită conduită: dumneavoastră veți face prezentările, prietenul (prietena) dumneavoastră vă va spune doar câteva cuvinte și își va continua drumul, iar cealaltă persoană nu va interveni în discuție. În nici un caz nu va profita de ocazie pentru a-i solicita ceva noului venit, presupunînd că acesta are o profesie care-l interesează. În mod spontan cel de curînd prezentat (gafa poate fi comisă și de către cel care s-a oprit un moment) se simte îndreptățit să nu scape ocazia. „Sunteți profesor? Ce bine, am și eu un copil...“; „Lucrați la Humanitas? Vă rog să-mi dați un număr de telefon, vreau și eu să public acolo o carte“; „Sunteți stomatolog? Ce noroc am! Unde vă găsec?“; „Chiar lucrați la Vamă? Și eu care nu știam cum

să-mi aduc mașina! Cum spuneți că vă numiți?“ Astfel de persoane „îndrăznețe“ sunt foarte prost catalogate în societate, iar dacă sunt tolerate în continuare, aceasta se datorează doar delicateții celorlalți.

Transportul în comun și politețea

Și în mijloacele de transport în comun, loc unde avem de-a face cu persoane total necunoscute, comportamentul nostru trebuie să se supună unor anumite reguli de politețe.

În stație, în general, ar trebui să se stea la rînd. Se practică acest lucru în numeroase țări și este foarte eficient.

La urcare, veți acorda prioritate doamnelor, persoanelor mai în vîrstă, femeilor cu copii în brațe, infirmilor. Dacă este aglomerație, vă veți pregăti din timp să coborîți, spunîndu-le celor din față: „Îmi permiteți?“ sau „Coborîți la prima stație?“, pe un ton civilizată și fără a vă face loc cu coatele. În nici un caz, nu veți pune mîna pe nimeni. Dacă, din greșeală, ați lovit pe cineva, trebuie să-i cereți scuze.

La noi în țară, în mod convențional, s-a stabilit ca urcarea călătorilor să se facă prin ușa din spate, iar coborîrea pe la mijloc și prin față. Această regulă este respectată cînd autobuzul e gol. Urcarea se poate face și prin ușa de la mijloc. Excepție de la această regulă fac femeile însărcinate, cele cu copii, bătrînii sau infirmii, care pot urca și prin față, dar au obligația să-i aștepte pe călătorii care doresc să coboare.

Rețineți că în alte țări urcarea se face numai pe ușa din față pentru a prezenta șoferului legitimația de călătorie sau pentru a achita prețul biletului.

Dacă toate scaunele sunt ocupate, este obligatoriu să cedăm locul bătrînilor, femeilor însărcinate sau persoanelor cu copii în brațe, infirmilor sau bolnavilor. Din gentilețe putem oferi locul și altor persoane, în general doamnelor. Dar acest gest de amabilitate nu trebuie înțeles greșit. Deseori vedem mame sau bunici grijulii rămînînd în picioare lîngă „prințisorul“ de zece ani care se lăfăie în voie pe locul pe care l-am oferit lor, și nu

băiatului. Oare aceste doamne nu-și dau seama că „educă“ în mod sigur un prost crescut?

Persoana căreia i s-a cedat locul nu trebuie să se poarte ca și când acest lucru i se cuvine, ci să mulțumească cu naturalețe pentru gestul politicos.

Dacă o doamnă este însoțită de un bărbat, acesta îi va cumpăra biletul și-i va oferi locul de lângă geam. Dacă nu există decît un singur loc liber, domnul va rămîne lângă ea în picioare și nu o va părăsi, repezindu-se la un scaun cînd se ivește ocazia.

În mijloacele de transport în comun ne purtăm cît mai atent cu ceilalți călători. Asta nu înseamnă că avem voie să-i fixăm cu o privire dezaprobatoare sau prea admirativă, ci avem datoria de a nu-i brusca, a nu-i călca pe picioare și a nu-i incomoda cu pachetele noastre. Avem grijă ca geanta pe care o purtăm pe umăr să nu-i lovească în cap pe cei care stau jos. Dacă am greșit, este obligatoriu să ne cerem scuze. Tot obligatoriu e ca celălalt să răspundă: „Nu-i nimic, se întîmplă“ sau „Nu face nimic, nici o supărare.“ Nu vom răspunde la scuze cu un ton iritat: „Ați putea fi mai atent!“

În cazul în care stăm de vorbă cu o persoană cunoscută, vom urma aceleași reguli după care ne conducem dacă o întîlnim pe stradă. În plus, nu vom discuta peste capetele oamenilor, ridicînd glasul pentru a fi auziți.

Evident, trebuie să ne abținem de la orice comentariu neplăcut la adresa celorlalți călători și să nu ne amestecăm în discuțiile dintre aceștia. Cînd este absolut necesar — asistăm la un furt, de pildă — vom interveni prompt și eficient în favoarea păgubașului. Nu vom ridica tonul și nu vom recurge la un limbaj necivilizat.

Vom folosi întotdeauna pronumele personal de politețe „dumneavoastră“ în loc de „mata“, „dumneata“ sau „tu“ chiar dacă ne adresăm unui om mai modest îmbrăcat.

Din păcate, la noi o călătorie cu mijloacele de transport în comun este un calvar și din cauza lipsei de maniere a călătorilor. Însușirea regulilor de bună purtare pe care le-am amintit ar elimina veșnicile discuții la care asistăm zilnic fără voia noastră.

Cum să ne purtăm cînd suntem la volan...

Nici atunci cînd circulăm cu alte mijloace de transport nu ne purtăm la împlinire. Într-un taxi, de pildă, un client nu se așază lîngă șofer decît dacă dorește să vadă orașul. Bărbatul care însoțește o doamnă nu se va așeza lîngă șofer, ci în spatele acestuia, iar doamna în dreapta, tot în spate.

Dacă sunt trei persoane, două doamne și un domn, domnul stă lîngă șofer, nu se înghesuie toți trei în spate crezînd că așa se face.

Aceleași reguli se respectă și în mașinile oficiale, conduse de către șoferi profesioniști. Directorul general se va așeza pe bancheta din spate, chiar dacă este numai el cu șoferul. Șoferul este în stînga, iar persoana oficială va sta în dreapta.

În mașinile particulare, cînd avem invitați, regulile sunt aceleași ca în casă: invitatul de onoare, doamna în vîrstă, domnul în vîrstă, superiorul se așază în dreapta celui (celeia) care este la volan. Cu centura bine fixată, acesta este un loc bun, sigur și comod. Dacă în mașină sunt numai două persoane, ar fi nepolitic să stăm în spate, ne vom așeza lîngă cel care conduce. Toate aceste lucruri se discută înainte de urcare. Se cuvine să facem oferta pentru ocuparea locului din față doamnei pe care am invitat-o chiar dacă soția celui care șofează suferă (în tăcere). Tot politic este ca doamna invitată să refuze și toată lumea e mulțumită. Cînd în mașină sunt două cupluri de aceeași vîrstă este firesc ca soția celui care conduce să stea în față. Dacă se discută în prealabil nu e nici o greșală ca în față să se afle două doamne, dintre care una conduce, și în spate doi domni. Dar este o gafă ca atunci cînd sunt două cupluri tinere și o doamnă în vîrstă „băieții” să se așeze natural în față și să le înghesuie pe cele trei doamne fără comentarii în spate, mai ales dacă mașina are două uși. Va fi întrebată fiecare doamnă în parte (ultima fiind soția) dacă nu preferă locul privilegiat. La drumurile lungi se caută o soluție cît mai comodă pentru toți. În acest caz eticheta e mai puțin rigidă.

Proprietarul mașinii deschide portierele, așteaptă ca invitații săi să urce, se asigură că ușile sunt bine închise și apoi se așază ultimul. La sfârșitul călătoriei este primul care se dă jos din mașină ca să-i ajute pe musafirii săi să coboare.

La întoarcere, are obligația de a le conduce pe doamne pînă la ușa casei lor. Dacă la volan se află o femeie, de deschiderea, închiderea portierelor și de bagaje se ocupă unul dintre bărbații din mașină. Este de-a dreptul comic ca, dintr-un exces de zel, domnul să ducă poșeta doamnei care a șofat! Dar o va ajuta să coboare, oferindu-i mîna. Dacă în mașină sunt două doamne de vîrste apropiate, de bagaje se ocupă mai mult cea care n-a șofat.

Dacă invităm pe cineva la o plimbare cu mașina, e urît să-i pretindem bani de benzină. Dacă ne oprim la un restaurant nu vom avea pretenția să ni se plătească consumația. Cheltuielile vor fi împărțite în mod egal. Așa este corect. Altfel stau lucrurile dacă prietenii noștri hotărăsc — și noi suntem de acord — să ne ofere o masă la „Șura Dacilor“, de pildă. Drumul ne privește pe noi, masa pe ei.

Cînd este posibil, ocupanții unui vehicul îi salută pe pietonii cunoscuți, la o traversare sau la un stop.

Ținuta de gală ne obligă să mergem la recepții, la teatru sau la operă cu mașina. Dacă suntem cu mașina noastră, să ne hotărîm cine conduce la întoarcere pentru a nu bea nici un strop de alcool. „Nesacrificîndu-se“ nimeni, o lăsăm acolo. O mașină distrusă, spitalizarea sau... o înmormîntare costă cu siguranță mai mult decît un taxi!

Dacă în alte situații, respectarea unor norme (coduri) este o problemă de opțiune, cînd suntem la volanul unei mașini ea este de o necesitate vitală. Undeva în Middle West, la o trecere peste calea ferată, se află un anunț elocvent: „Trenul are nevoie de cincisprezece secunde pentru a traversa acest pasaj, fie că mașina dumneavoastră se găsește sau nu pe el!“ Un viraj periculos este semnalizat astfel: „Următorul spital este la 200 de kilometri...“! Bătrîna noastră Europă nu apelează încă la umor în acest domeniu, ci recurge tot la semnele de circulație convenționale.

Să nu înțelegem cumva că în America nu există semne de interdicție sau poliție. Pericolul pe care îl reprezintă atît șoferii, cît și pietonii neatenți este același. Mă refeream doar la faptul că metodele educative în domeniul circulației rutiere pot fi dintre cele mai diverse.

Aproape zilnic la T.V. ni se prezintă accidente tragice. Toate au aceeași cauză — nerespectarea unor norme de conduită civilizată. Ne-am aștepta ca după o astfel de emisiune, bătrînelul cutremurat că un semen de-al său a murit în mod absurd, trecînd pe roșu, să stea oricît în fața unui semafor (care s-a defectat din întîmplare arătînd doar culoarea roșie) pentru a traversa strada. Daș nu se întîmplă astfel. Vom vedea că zeci de oameni serioși își încearcă „norocul“, ca la ruleta rusească, nerespectînd interdicțiile pe care ei le cunosc de fapt foarte bine. Aproape nu există om care să nu știe că nu are voie să traverseze strada oricum și oriunde, că nu este bine să-ți lași copilul să se joace în mijlocul drumului sau că atunci cînd șofezi ești obligat să te oprești și să acorzi prioritate pietonilor chiar din momentul în care aceștia au pus piciorul pe „zebră“. Pentru un cetățean venit dintr-o țară civilizată, dezordinea ce caracterizează circulația rutieră de la noi este de neconceput. Am văzut în Suedia oameni așteptînd răbdători la stop, deși trecuse miezul nopții și străzile erau pustii...

De-a lungul timpului, s-au realizat mii de anchete privind motivele care îi determină pe oameni să încalce regulile de circulație. Răspunsurile sunt mereu aceleași: lipsa de atenție și graba. Aș adăuga: lipsa de politețe. Sună poate ciudat, dar acesta este adevărul. Cel care traversează Calea Victoriei pe unde are chef este un om prost crescut.

O comportare civilizată în traficul rutier nu are încă o tradiție îndelungată cum au legile buneii purtări în societate. Nerespectarea normelor de politețe se plătește, cum am văzut, cu excluderea noastră din medii pe care le-am frecventat altădată cu plăcere. Nerespectarea normelor de politețe pe șosea se plătește cu viața!

Din exemplele date putem deduce că în acest domeniu, mai mult decît în oricare altul, rigorile legii coincid cu

rigorile politetii. Mai mult decît atît, legea nu se poate referi la înfinitatea de situații ce apar cînd suntem la volan, punîndu-ne viața în pericol.

Un șofer experimentat vă va spune că din vina lui nu poate avea loc nici un accident, dar de fiecare dată cînd pleacă la drum o face cu teamă. Ea îi este provocată de „fan-tezia“ și de lipsa de responsabilitate cu care conduc ceilalți.

Domnul care îi face semn unei doamne grăbite să treacă pe roșu pentru a prinde tramvaiul nu este bine crescut dacă nu s-a asigurat privind în oglinda retrovizoare că nu-i încurcă pe șoferii din spatele său. În acest caz, dar și în multe altele, respectarea regulilor de circulație trece înaintea legilor politetii.

Solidaritatea care există — sau care ar trebui să existe — între conducătorii auto pe șosea este tot o formă de politețe. Ea și nu legea îi obligă să oprească pentru a-i ajuta pe cei rămași în pană și tot ea îi determină să facă un gest amical necunoscutului care le-a permis o depășire.

Dar a-i avertiza pe cei ce vin din partea opusă, semnalizînd un punct de control sau un radar, este o solidaritate prost înțeleasă. Cei care, „păcălindu-i“ pe polițiști, conduc apoi cu viteză foarte mare pot deveni victime ale unor grave accidente.

Cu toate că subiectul este inepuizabil, ne oprim aici. Nu înainte de a vă recomanda să vă lăsați cartea de vizită cu scuzele de rigoare pe parbrizul mașinii pe care ați lovit-o ușor în parcare. Veți da dovadă că sunteți cu adevărat o persoană bine crescută.

În restaurante, în cafenele și în alte localuri publice

De cum intrăm într-un local public, toate privirile se îndreaptă spre noi. O știm cu toții din proprie experiență. Și parcă mai mult ca oricînd suntem analizați în mod critic din cap pînă în picioare. Ne simțim stînjeși deseori și avem trac de parcă am da un examen. Să încercăm să-l trecem împreună, reflectînd asupra acelor norme care se impun în astfel de situații.

Primul lucru pe care trebuie să-l știți este că există reguli chiar pentru alegerea unui restaurant.

Dacă este vorba despre un local unde știți că se mănîncă bine, drept care e mereu arhiplin, vă rețineți din timp o masă, mai ales cînd aveți invitați. Nu este o dovadă de meschinărie să vă interesați de prețurile practicate, ci o necesitate.

Rezervarea cît și informațiile se pot obține foarte simplu prin telefon. Astfel, veți putea lua o decizie bună, căci fiecare dintre noi dorește să le ofere o seară plăcută prietenilor sau oamenilor de afaceri cu care lucrează.

Opțiunea noastră ar trebui să fie dictată numai de preferințe bine motivate. Dar din snobism unii intră numai în restaurante de lux. Pe lîngă faptul că îi costă o grămadă de bani, se pot pune și în situații penibile — de pildă să rămîină datori! Există restaurante de diverse categorii pentru orice buzunar. Chiar modeste, unele dintre ele pot oferi mîncăruri bune și o ambianță plăcută. Puteți să vă lămuriți luînd informații de la cei care ies mai des să mănînce în oraș. Toate aceste recomandări sunt făcute, cum am mai spus, mai ales celor care au invitați.

Ținuta trebuie să fie corespunzătoare unei ieșiri în lume. Uneori ea este cerută în mod obligatoriu de anumite restaurante cu tradiție.

Chiar dacă ținuta este adaptată la pretențiile restaurantului, vom ține totuși cont și de ocazia cu care am fost invitați, precum și de modul în care se vor îmbrăca ceilalți comeseni. Doamnele se pot sfătui în prealabil. Vor evita astfel să arate ca două gemene îmbrăcate în pulovere identice din pură coincidență. De asemenea, o ținută excentrică poate fi nepotrivită cu ambianța localului. O doamnă cu umerii goi, pierdută în niște uriașe saloane de marmură insuficient încălzite, îți poate provoca cel mult milă, nu și admirație. Cea mai potrivită îmbrăcăminte pentru restaurante rămîne cea elegantă de oraș. Nu te duci în trening la „Athénée Palace“, chiar dacă ai buzunarele doldora de bani.

Un chelner stilat al unui mare restaurant parizian, unde ținuta de seară era obligatorie — costum negru — spunea

cu mândrie spre sfârșitul vieții, ca un titlu de glorie, că nu a permis niciodată unei persoane îmbrăcate în gri să intre în sală!

Nici situația contrară nu este admisă. A ne îmbrăca ultraelegant pentru a intra să mâncăm într-un local foarte ieftin înseamnă că vrem să punem în inferioritate niște oameni modești și cumsecade. E foarte probabil însă ca aceștia să nici nu ne observe, cu condiția să ne purtăm firesc, fără ostentație. Să nu facem notă discordantă ștergînd scaunele cu batista, tacîmurile cu șervețelul, cerînd cu voce tare să ni se schimbe fața de masă etc. Purtîndu-ne astfel, chiar îmbrăcați elegant, vom dovedi că noi suntem cei prost crescuți și nu persoanele în salopetă și cu șapcă pe cap, între care ne aflăm întîmplător. Fiecăruia dintre noi i se întîmplă să intre într-un mediu cu care nu este obișnuit. Să ne comportăm cu respect față de obiceiurile locului. Este bine să trecem neobservați și să nu ne ocupăm de vecini, așa cum nici ei nu se vor ocupa de noi.

Cînd intrăm într-un restaurant, să nu trîntim ușa în nasul celui din spatele nostru, ba chiar să o ținem, ca să poată intra și el. E normal ca acesta să ne mulțumească.

Bărbatul care însoțește o femeie are obligația să-i deschidă ușa, lăsînd-o să pășească înaintea lui. Își conduce invitata la garderobă unde o ajută să își scoată haina.

Doamna poate rămîne cu pălăria pe cap. Nu se intră în sala de mese cu paltonul, cu capul acoperit sau cu umbrela

în mână, chiar dacă vrei doar să te asiguri că sunt locuri libere. Cu atît mai mult nu-ți vei pune hainele pe scaunul de alături.

Primul care intră este bărbatul pentru a-și proteja invitatata de privirile curioase ale celor din jur și pentru a-i cere șefului de sală să-i indice o masă liberă. Uneori, în lipsa acesteia, ești obligat să te așezi la o masă deja ocupată. În prealabil trebuie să ceri permisiunea celor prezenți și să aștepti răspunsul lor. Chiar dacă nu sunt deosebit de încînțați, aceștia nu au voie să se retragă ostentativ la celălalt capăt al mesei. În orice situație doamna este rugată să-și aleagă locul pe care-l dorește. Bărbatul trage scaunul pe care urmează să se așeze invitata sa și ocupă locul de vizavi, dacă este liber, dacă nu, se așază alături.

Lista de bucate este consultată de fiecare în parte. După ce s-au hotărît ce vor să mănînce și să bea, domnul este cel care dă comanda. O adevărată doamnă evită să discute cu chelnerul, pe tot parcursul mesei.

Dacă avem invitați jucăm rolul amfitrionului, făcîndu-le recomandările de rigoare. Vom alege cele mai bune vinuri și cele mai alese mîncăruri. E firesc să achităm și nota de plată.

Dacă la masă iau parte mai multe perechi, comanda va fi făcută de unul dintre bărbați, după ce a aflat care sunt preferințele tuturor. Asupra plății, decizia se ia dinainte.

Se poate face o notă comună sau note separate. Eventualele neînțelegeri se regleză ulterior între bărbați.

Cînd începem să mîncăm, ne așezăm confortabil, apropiindu-ne de masă, pentru a nu ne pune șervetul pe genunchi. Îl folosim doar pentru a ne șterge buzele, la nevoie, și nu-l împăturim frumos la sfîrșit.

Serviciul la masă intră în atribuțiile chelnerului care le dă întotdeauna înțietate doamnelor. Dacă în lipsa acestuia bărbatul toarnă vin în pahare, nu pune sticla pe masă, ci în frapieră. Vinurile se degustă la început de către domn, care se decide asupra celui care i se pare mai potrivit. Nu uitați, peștele merge cu vin alb, friptura cu vin roșu.

Recunoaștem oamenii bine crescuți după raritatea reclamațiilor și după tonul adoptat cînd totuși le fac. Nu sunt admise discuțiile în contradictoriu cu chelnerii chiar dacă avem dreptate. Nu ne dăm în spectacol! Orice nemulțumire se adresează șefului de sală sau patronului restaurantului. Fără nervi, fără țipete, fără amenințări.

Masa ia sfîrșit numai la dorința doamnei care vă însoțește. Chemați discret chelnerul pentru a achita nota de plată. Verificați-o cu o privire, căci aveți dreptul să corectați greșelile flagrante. Dacă se ivește o problemă, rezolvați-o simplu, cerînd lămuriri chelnerului. Veți apela la patron numai dacă este absolută nevoie.

Nu discutați nota de plată cu invitații dumneavoastră, manifestîndu-vă satisfacția că a costat puțin sau decepția că a costat prea mult. Nu comentați faptul că ați fost încărcat cu două salate pe care nu le-ați comandat și de care nici nu v-ați atins. Este vina dumneavoastră că nu i-ați atras atenția chelnerului la timp că... detestați salata.

La plecare bărbatul își ajută partenera să se ridice, trăgînd ușor scaunul. Ca și la intrare, tot el merge cu un pas înainte, fără a lăsa însă impresia că nu sunt împreună. La garderobă prima care se îmbracă este doamna, ajutată de domn. Garderobiera nu intervine și nici doamna nu-l ajută pe domn să-și pună paltonul sau fularul. Este ridicol.

Ce facem cînd suntem singure și vrem să mîncăm în oraș ?

O doamnă nu intră într-un local unde se servesc cu predilecție băuturi alcoolice.

În schimb îi este permis să intre într-un restaurant de lux. Nu se pune problema cînd este vorba despre o cafenea, o patiserie, un snack-bar. Odată așezată la masă, va vorbi numai cu chelnerul, numai acestuia îi va cere să-i cumpere un chibrit sau să-i împrumute o brichetă. Nu va arunca priviri insistente și curioase prin sală, nu se va pieptăna și nu-și va retușa machiajul la masă. Toate aceste gesturi pot fi făcute inconștient, dar ele riscă să fie greșit interpretate, și „imprudenta“ — dacă e vorba de o imprudentă — riscă să intre în niște încurcături penibile. Este infinit mai ușor să previi un conflict decît să-l rezolvi odată declanșat. Oricum sunt destui prost crescuți în jurul nostru, care nu cunosc o normă elementară de politețe — interdicția de a te adresa unei femei singure — ca să le mai dăm și noi apă la moară prin gesturi ce par provocatoare.

O doamnă sau două doamne singure într-un restaurant nu-și vor comanda nici un fel de băuturi tari și ar fi de dorit să evite chiar și vinul. Dacă imaginea unui bărbat beat este neplăcută, cea a unei femei amețite este insuportabilă.

Situații speciale la restaurant

— Se întîmplă uneori să fim „uitați“ după ce am făcut o comandă. Într-un local aglomerat acest lucru este explicabil. Nu vom bate cu o monedă sau cu inelul în pahar. Să reținem, cînd vorbim cu chelnerul, figura acestuia, să ne sculăm de la masă și să-i reamintim că așteptăm de mult. O vom face ferm, dar fără comentarii agresive și inutile.

— Cînd ne cade ceva de pe masă, o măslină, o chiflă etc. și sunt la îndemînă, să nu considerăm o lipsă de distincție gestul de a le ridica și de a le pune deoparte. Cînd acest lucru se întîmplă cu tacîmul, cerem altul.

— Rezistați la insistențele chelnerului care vă oferă un fel rar și costisitor. A întreba: „E proaspăt?” „E bun?” este absolut inutil, ce v-ați aștepta să vă răspundă? Aveți încredere în patron. Numai el răspunde în fața legii — dacă asta vă consolează — atunci când ajungeți pe patul de spital!

— Când vă place în mod deosebit un fel de mâncare, transmiteți felicitări bucătarului. Acesta adeseori va veni să primească mulțumirile personal.

— Dacă nu vă place nimic, nici serviciul nici mâncarea, nu faceți o scenă personalului din restaurant. Plătiți și plecați, nu înainte de a vă spune părerea patronului precizând că veți ocoli în viitor acest local. Nu mai este nevoie să atragem atenția asupra tonului, care va fi deosebit de politicos. Este suficient.

— Ceea ce am plătit, dar nu s-a mâncat sau nu s-a băut, nu se ia acasă. Nici pretențiile pe care le avem de la chelner de a ne face un pachet pentru animalele de acasă nu produc o impresie prea bună. Este o economie inutilă, iar pisicuța noastră în mod sigur nu știe că am fost la restaurant, deci nu se va supăra că nu i-am adus și ei ceva!

— Un bărbat atent va ajunge la restaurantul în care și-a fixat întâlnire cu o doamnă cu o jumătate de oră înainte. Își va alege un loc de unde să poată observa intrarea, pentru a-i ieși în întâmpinare. Doamna ar trebui să respecte cu exactitate ora fixată și să nu cocheteze cu celebrul „sfert academic“.

— Când intrăm într-un restaurant și vedem o cunoștință, ne vom așeza la masa acesteia numai dacă suntem invitați. S-ar putea ca persoana respectivă să aștepte pe cineva și din delicatețe să nu o mărturisească din primul moment. Odată așezați, ne va fi mult mai greu să ne ridicăm și să ne căutăm alt loc în momentul în care simțim că am devenit inoportuni. Oamenii vin la restaurant nu numai pentru a mânca, ci și pentru a sta de vorbă. Nu putem sili pe nimeni să ne accepte prezența din politețe o seară întregă. Această situație se poate ivi chiar între prieteni foarte buni, pe care nu ne vom supăra că nu ne-au invitat la masa lor. Au avut probabil motive serioase să nu o facă.

„Serviți“ sau „serviți-vă“?

Reproducem un text dintr-un cotidian, inserat în rubrica „Telefonul de la miezul nopții“:

„— Ce au mai făcut tricolorii după meciul cu americanii? Miercuri au vizitat platourile de filmare de la « Universal Studios », după care *au servit* masa la restaurantul « Minion », patronul fiind un român, mare amator de fotbal. A fost un moment de destindere pentru jucători, înconjurați de o mulțime de români stabiliți în America.“

Din rîndurile de mai sus înțelegem că tricolorii noștri, ca să mai scape de stres și de oboseala jocului, și-au schimbat ocupația și au preluat îndatoririle chelnerilor în locul unui patron român, care le-a oferit acest... divertisment: *au servit masa* (cui?). Autorul articolului a vrut să spună cu totul altceva: *au mîncat, au luat masa* la restaurantul „Minion“ și *au fost serviți* cu multă amabilitate...

Corect este, cînd „apelăm“ la acest verb buclucaș, să-l folosim astfel: *servește-te* (te rog) sau *serviți-vă* (vă rog). Eu *servesc* masa (eu — gazdă sau eu — chelner), iar musafirii *sunt serviți, se servesc* și nu *servesc*! Cum vă sună: să mergem să servim masa la „Intercontinental“?

În concluzie: nu *serviți*, ci *serviți-vă*! Nu *servesc*, ci *iau masa*.

Bacșișul — o problemă delicată

Am stabilit de la început că un om bine crescut este în primul rînd un om cinstit, căruia nu-i place să rămînă niciodată dator. El este obligat, prin statutul său, să dea mici sume de bani celor ce au salarii modeste sau chiar nu sunt plătiți deloc, în schimbul unor servicii mărunte.

La noi cuvîntul bacșiș, de origine turcească, a intrat în uz cu sensul lui peiorativ — sumă de bani dată cuiva pentru a obține un avantaj nemeritat. La fel și cuvîntul ciubuc. Nu este chiar așa. În *Ciocoi vechi și noi* N. Filimon,

descriind viața de la curțile bogaților boieri fanarioți, vorbește despre îndeletnicirea lui Dinu Pățurică, sluga ce aducea dulcetuți cînd boierul avea oaspeți și curăța „ciubucele“, capetele narghilelelor ce se terminau într-un muștiuc. La plecare musafirii lăseau o sumă mică de bani (ciubuc) celui care se numea ciubucciu.

În nici un caz nu se vor da sume de bani pentru a obține niște avantaje, pentru că drumul care duce de la mită la corupție și de aici la dereglarea bunului mers al societății este deschis. Un om educat va ști cui trebuie și cui nu trebuie să dea „bacșișuri“. Tot el va ști că nu are voie să primească nimic de la cei din preajmă, atunci cînd are un salariu pentru munca pe care o prestează.

Fiecare țară își are obiceiurile ei, pe care e bine să le cunoaștem cînd facem o călătorie.

În Europa se aud voci tot mai numeroase care se ridică împotriva bacșișului. Se recomandă soluția serviciilor incluse. La hoteluri, la restaurante, în turism, se precizează de cele mai multe ori faptul că în nota de plată sunt trecute toate obligațiile clientului. Se înțelege că e vorba de un acord între patron și salariații săi. Singura noastră obligație, în toate țările în care știm că există acest obicei, este de a întreba dacă serviciul este inclus sau nu. Dar și în aceste cazuri se recomandă să lăsăm chelnerului, de exemplu, mărunțișul rămas după achitarea consumației.

Totuși personalul din domeniile pe care le aminteam preferă să primească acești bani care i se cuvin direct de la client. Sunt bani cinstiți, obținuți prin efectuarea unor munci nu întotdeauna ușoare, și nu constituie o pomană din partea noastră. A nu-i da înseamnă a-l lipsi pe cel care te servește de salariul care i se cuvine. La noi, în modestele faze de privatizare prin care trecem, au apărut cei pe care îi numim particulari. Patronul însă are niște salariați. Este bine să întrebăm dacă serviciile chelnerului sunt incluse în nota de plată, ieșind onorabil din încurcătură. Un mic local se poate numi „Ca la mama acasă!“, dar să nu înțelegem că suntem „la mama acasă“!

Este important să știm cît trebuie să dăm. Aceste sume nu vor fi nici prea mici, nici prea mari. A da bacșișuri exorbitante nu constituie o dovadă de generozitate, cum am crede, ci de proastă creștere. Este un gest care dă naștere unor comentarii ironice, chiar din partea celor care le primesc și ne face să recunoaștem parvenitul de la distanță.

A nu da deloc atunci cînd e strict necesar, consolidîndu-te că cel care primește are mai mulți bani ca tine sau că nu o să-l mai vezi niciodată, te califică drept prost crescut.

Cui dăm? Cît dăm?

1. Au dreptul la 10%, 14%, 20% din valoarea notei: chelnerii, șoferii de taxi, coafezele, frizerii.

Aprecierea sumei se face și în funcție de categoria restaurantului. La cele modeste va fi de minimum 10%, iar la cele de lux în jur de 20%. Celui care îl ajută pe chelner îi vom da separat un sfert din cît lăsăm primului.

2. Sumele de bani lăsate la aprecierea clientului se dau: garderobierelor, plasatoarelor, băieților care ne fac diverse comisioane, șoferilor de autocar, ghizilor, precum și personalului de serviciu dintr-o casă în care suntem invitați.

3. Chiar dacă serviciul este inclus în nota de plată, este recomandabil să lăsăm ceva portarilor, în special celor de noapte, hamalilor, cameristelor, liftierilor, bucătarilor, mecanicilor auto sau chiar recepționarilor de hotel. Nu vom da însă nimic în plus patronului sau directorului unui hotel sau restaurant. Demnitatea unui om este un lucru extrem de prețios, la care ținem cu toții foarte mult. Să nu jignim pe nimeni printr-un gest negîndit.

În regimul comunist bacșișul era interzis prin lege. Este aproape inutil să spunem că această lege nu se respecta și că exista o lege nescrisă ce cuprindea regulile și categoriile celor îndreptățiți să primească anumite sume de bani din partea clienților. Această situație se datora faptului că legile comuniste aveau în vedere un singur mod de retribuție — salariul primit de la stat.

În toate țările din lume este strict interzis să oferi bani funcționarilor publici, pentru că aceste sume sunt considerate mită. Cel care dă și cel care ia intră sub incidența legii.

Dar a-ți arăta recunoștința față de medicul care ți-a salvat viața oferindu-i un dar sau un buchet de flori este un gest de politețe elementară. Îl vei face chiar dacă medicul are cabinetul său particular și prețul pe care l-ai plătit pentru tratament a fost substanțial.

În Germania, de pildă, bolnavii care s-au însănătoșit obișnuiesc să aducă flori sau dulciuri surorilor sau infirmierelor care i-au îngrijit cu devotament. Dar dacă salariatelor respective le-ar trece prin minte să ia acasă darurile primite, ar rămîne în mod sigur fără serviciu. Despre bani nici nu poate fi vorba, pentru că fiecare cetățean dintr-o țară civilizată este asigurat pentru cazurile de boală. Gestul de grațitudine care se face este doar un semn de bună creștere.

Cum lumea în care trăim nu este încă o lume normală, mai rămîne de discutat situația delicată în care suntem siliți să dăm sume de bani sau „atenții“ pentru servicii ce ni se cuvin de drept. Această anomalie nu va putea fi eradicată numai *prin legi*, deoarece este vorba de sănătatea morală a unei societăți. Tot buna creștere și principiile sănătoase de viață ale fiecăruia dintre noi vor fi cele care ne vor face să trăim într-o lume normală.

De ce nu ne-am gândi puțin cînd ne „ajutăm“ copilul să ia premiu — fără ca el să-l merite — la gravele consecințe de ordin moral pe care gestul nostru le va avea în viitor, în primul rînd asupra lui și apoi asupra colegilor săi. Această dovadă de iubire prost înțelegească îl va învăța de mic că orice pe această lume se poate cumpăra. Ce deziluzie îi pregătim acestui copil, nevinovat în fond, cînd va înțelege că nu chiar... totul se poate cumpăra cu bani. Marea majoritate a educatorilor își fac meseria din vocație și refuză cu indignare astfel de „stimulente“. Dar... se întîmplă și invers. Faptul că profesorii sunt prost plătiți nu este o scuză.

Iată un alt exemplu, cu toate că, din nefericire, se pot da nenumărate. Un domn care se pretinde bine crescut

„uită“ să dea o mică sumă de bani portarului de la restaurant, cu toate că acesta i-a deschis ușa și i-a chemat un taxi. Dar același domn oferă un bacșiș portarului de la spital pentru a putea intra la orice oră dorește sau chiar atunci cînd spitalul e în carantină și accesul persoanelor din afară este strict interzis. Cu portarul care primește — adeseori chiar și pretinde — sume de bani pentru a comite o ilegalitate se poate rezolva simplu: va trebui să-și caute alt loc de muncă. Dar ce facem cu domnul care este evident un om prost crescut? Este oare incurabil? Viitorul societății în care trăim va decide.

Mai rămîne problema aceluia care s-au obișnuit că trebuie să dai un bacșiș oricînd ți se face un serviciu. Ei riscă să jignească oameni cinstiți care nici nu concep să-l primească.

Să reținem că a da bacșiș cuiva este un lucru delicat, ca toate situațiile cînd e vorba de bani. Să dai sau să pretinzi mereu ceva este un obicei prost pentru care aruncăm vina pe alții (balcanici, fanarioți, turci etc. , oare așa o fi?) și care ar trebui cît mai repede eliminat din viața noastră.

Teatrul, cinematograful, concertele, expozițiile

Un spectacol de teatru este întotdeauna o sărbătoare, mai ales dacă e vorba despre o gală, o premieră sau un spectacol cu invitați. Dacă cinematograful a devenit banal, teatrul și-a păstrat prestigiul de eveniment pe care nu îl vezi de două ori în același fel. Să păstrăm deci la reprezentațiile sale caracterul festiv și să ne dăm osteneala să ne îmbrăcăm elegant, chiar și atunci cînd ne ducem la spectacol într-o zi de lucru. Actorii ne vor fi recunoscători și oricine cunoaște lumea lor știe că atmosfera de sărbătoare îi inspiră, îi face să se simtă mai în largul lor și îi stimulează să joace mai bine.

Un bărbat se duce seara la teatru în ținută închisă, iar la matinee în ținută de oraș. Dacă este vorba despre o premieră sau o gală, se cere ținută de seară, mai ales cînd stai în primele rînduri sau în lojă.

În sălile de concert doamna poate veni și în rochia de după-amiază sau în orice altă ținută îngrijită. Bărbatul — haină închisă cu pantalon asortat sau costum închis. Ne vom îmbrăca îngrijit, dar fără să pierdem atîta timp încît să întîrziem. Am auzit un comentariu inspirat din partea unui soț, scos din sărite de către soția ce nu mai termina machiajul: „Draga mea, cred că tu faci o confuzie, mergi să asیți la spectacol, nu să joci în el!“ În aceste cazuri, exactitatea este într-adevăr politetea regilor. Dacă totuși am întîrziat, este nepolitic să ne croim drum printre spectatori după ce a început spectacolul. Așteptăm sfîrșitul actului sau al unei părți simfonice și numai după aceea ne căutăm locul.

La teatru, în sălile de concert sau de conferințe, bărbatul va merge înainte pentru a o scūti pe partenera sa de contactul cu primele priviri curioase. Bărbatul își lasă la garderobă pălăria, mănușile și paltonul, după ce a ajutat-o pe doamnă să-și scoată paltonul. Dacă este admis ca o femeie să stea cu pălăria pe cap la restaurant, nu la fel se întîmplă la teatru, deoarece i-ar putea deranja pe cei din spate. În lojă poți să-ți păstrezi paltonul, pardesiul cu tine (unde există cuiere), iar doamnele pot rămîne cu pălăria pe cap.

Dacă partenera își corectează toaleta în fața oglinzii din vestiar, bărbatul rămîne discret puțin în urmă sau alături. Poate profita de acest timp pentru a răsfoi programul pe care și l-a procurat. Este neplăcut să-l împrumuți pe al vecinului, dar și mai neplăcut este să-l citești pe deasupra umărului său.

Cînd ai un loc la galerie, scara pune din nou problema priorităților. Bărbatul precedă sau urmează femeia? Să spunem de la bun început că lățimea scărilor de la teatre permite, în general, să rezolvăm problema mergînd alături. Dar dacă trebuie să analizăm problema din punctul de vedere al curtoaziei, o veche regulă spune că bărbatul precedă femeia cu jumătate de pas la urcare și o urmează cu o jumătate de pas la coborîre.

Pe rîndul de scaune, bărbatul trece primul. Ar trebui să se înțeleagă de la sine că a rămîne pe scaun în acest caz

este nepoliticos. Cel ce se îndreaptă spre locul său trece cu fața la cei ridicați, și nu cu spatele, pentru a-și cere scuze sau a mulțumi celor pe care i-a deranjat. Bărbatul lasă doamnei locul cel mai bun, de unde se vede mai bine scena, chiar dacă acest loc este la stînga sa.

Este de neconceput să mănînci sau să comentezi în timpul spectacolului. Regula este valabilă și la cinematograful. La concert, nu vei urmări ritmul muzicii dînd din cap, din mîină sau din picioare, și în nici un caz nu vei fredona melodia în timp ce o interpretează orchestra.

Multe teatre sunt construite în așa fel încît din lojă se vede la fel de bine sala ca și scena. În acest caz este o lipsă totală de tact să explorezi cu binoclul decolteul doamnelor sau figurile spectatorilor din sală. El nu trebuie să fie îndreptat decît spre scenă sau spre orchestră.

Dacă doamna care însoțește un bărbat nu vrea să meargă la bufet sau în foaiet, el ar trebuie să se abțină de la fumat pentru ca doamna să nu rămîină singură.

Sălile de spectacol nu sunt deloc potrivite pentru a lua o masă completă, ci cel mult pentru a mînca niște dulciuri, bomboane, alune etc. și numai în timpul pauzelor.

La teatru ca și la cinema salutăm cunoștințele cu o simplă înclinare a capului și nu angajăm o conversație pe deasupra creștetelor spectatorilor. Dacă ținem să le vorbim, vom profita de antract. Este total lipsit de delicatețe să părăsim sala înainte de sfîrșitul spectacolului și să ne pregătim de plecare în timpul ultimei scene sau fraze melodice, pentru a cîștiga cîteva clipe în plus la garderobă. Această regulă e valabilă și pentru aplauzele datorate artiștilor. O persoană bine crescută își va face o datorie din a răsplăti strădaniile actorilor prin aplauze și nu le va întrerupe pentru a se întoarce acasă cu cîteva minute mai devreme. Cealaltă extremă, de a face un solo de aplauze după înțetarea lor, este de asemenea de prost gust. Atunci, cînd trebuie să aplaudăm? La teatru, la sfîrșitul fiecărui act sau la sfîrșitul unei bucăți de virtuozitate specială. Într-o sală de concert, la intrarea dirijorului sau a solistului. În schimb, vei face o gafă dacă vei aplauda la sfîrșitul unei mișcări

simfonice. Simfonia are de obicei patru părți și se aplaudă numai la sfârșit. Dacă avem de a face cu un ciclu de lieduri aplaudăm la sfârșitul ultimului dintre ele.

Nu se aplaudă niciodată într-o biserică. Mă refer la bisericile catolice sau protestante în care au loc concerte organizate cu diferite ocazii.

Numai marilor artiști li se oferă sau li se aruncă flori. Se pot trimite flori și tinerelor actrițe care debutează într-un rol mai serios, dar nu când sunt simple figurante. Nu se manifestă dezaprobarea față de un spectacol prin fluierături, mai ales în timpul desfășurării lui. Despre concertele „rock“ ar trebui scris un capitol special.

Într-o expoziție de pictură bărbații își scot pălăria la intrare și dacă nu este garderobă o țin în mână. Ne abținem să rîdem în hohote, să mîncăm, să fumăm și mai ales să comentăm operele cu voce tare. Aceste critici sunt și mai deplasate dacă provin de la un om incapabil să deosebească o reproducere proastă de un Rembrandt original și ar fi mai indicat ca el să se abțină de la orice fel de comentarii. Ca în orice situație când ești în societate, se poate amîna

ce ai de spus pe mai tîrziu din considerație pentru ceilalți vizitatori, dar și pentru pictorul adesea prezent. Un om bine crescut poate să aștepte pînă ce ajunge în stradă pentru a-și enunța propria teorie despre artă, ceea ce nici nu este

obligatoriu. Un pictor din secolul trecut a afirmat că un tablou dintr-o expoziție este obiectul care aude cele mai multe măgării din lume!

La pensiune, la hotel

Nu există reguli de bună purtare speciale pentru fiecare hotel în parte. Peste tot bunele maniere au aceleași forme. Se aplică la fel de bine într-un hotel de lux ca și într-o mică pensiune de familie. Teama resimțită de oameni în fața marilor hoteluri, cu portari galonați, cu lustre strălucitoare nu e întemeiată. În spatele figurii impasibile a portarului de hotel se află un om capabil ca și tine să aprecieze politețea. Un mare hotel pe lângă unul mic este ca orașul față de sat.

Într-o pensiune se salută atunci când intri în sufragerie. Dacă e vorba de un cerc mic, te prezinți singur, în cazul în care n-a făcut-o proprietarul. Într-un mare restaurant nu saluți decît persoanele de la masa ta. Dacă este o masă mare cu mulți oameni vei saluta doar vecinii de masă și le vei face un semn amical cu capul la plecare. Dacă ne întîlnim astfel de mai multe ori, calea prezentărilor este deschisă și vom avea grijă, bineînțeles, să respectăm regulile ce se impun.

Într-un hotel vom lăsa hamalul să ne ducă bagajele în cameră, vom telefona pentru a cere să ni se aducă micul dejun sau pentru a ruga un salariat să ne ducă o scrisoare la poștă. Dar și aceasta cu o condiție: să acordăm persoanei respective considerația necesară. Să o rugăm politicos, să-i mulțumim și să-i dăm un bacșiș imediat ce ne-a făcut serviciul respectiv.

Într-o stațiune sau într-un hotel ne vom purta ca și acasă sau într-o vizită la prieteni, adică bine. Nu este recomandabil să afișăm pretenții exagerate. Am întîlnit în hoteluri oameni care, deși la ei acasă trăiau foarte modest, erau veșnic nemulțumiți, făcînd în permanență observații personalului de serviciu. În schimb, tot acolo am văzut și

oameni cu o situație materială de invidiat, care acceptau micile neplăceri inerente cu un zîmbet amuzat și fără să facă mult caz de ele.

Reținem ca regulă generală: să nu deranjăm și să nu ne purtăm conform principiului: după mine potopul. Cătușea de la draperii nu este pusă în cameră ca să ne ștergem cu ea pantofii, becurile de la veioze trebuie să folosească și următorilor vizitatori, iar mocheta va arăta mult mai bine dacă nu este arsă de reșoul pe care ni l-am adus de acasă pentru a ne face o cafea. Menținem ordine, nu aruncăm țigări pe jos, ne facem patul cînd ne sculăm și aplicăm toate celelalte reguli care țin de respectarea bunului altuia. Vom avea grijă înainte de toate să nu ne deranjăm vecinii în nici un fel. Un bărbat se descoperă și salută în ascensor o doamnă chiar dacă nu o cunoaște, iar doamnele se pot saluta între ele cu un surîs pe buze, fără a fi obligate să converseze.

Nu facem petreceri și chefuri în camerele de la hotel pentru că pereții sunt subțiri și alături o familie cu copii mici se chinuiește să doarmă. Vă este permis să anunțați la recepție că sunteți deranjat în camera dumneavoastră. Personalul hotelului este dator să intervină și să-i liniștească pe cheflii. Nu vă veți duce personal să faceți liniște pentru a nu vă expune la situații neplăcute.

De la prima întâlnire până la nunta de diamant

Simpatie, flirt, prietenie, dragoste și căsătorie

Dacă prima parte a acestei cărți a fost scrisă relativ ușor, fiind vorba despre norme de conduită stabilite și acceptate de-a lungul timpului, capitolele următoare sunt extrem de dificile pentru că se referă la viața și personalitatea tinerilor și adolescenților, ființe fragile și vulnerabile pe care poți din neatenție să le rănești foarte ușor. Există o colecție întreagă de butade pe această temă, atât de delicată, ca de exemplu: „sfaturile sunt cerute pentru a nu fi urmate”; „cei vîrstnici îi sfătuiesc pe cei tineri pentru că nu mai pot greși ei înșiși...” ș. a.

Tentant ar fi să renunț la acest capitol și să trec direct la modul în care se redactează invitațiile de nuntă sau botez, pentru că este un teren sigur. Dar nu o voi face, pentru că în epoca noastră s-au modificat enorm concepțiile despre viață și despre relațiile dintre sexe, iar libertățile de manifestare ale tinerilor sunt aproape totale. Un adolescent la șaisprezece ani cunoaște mai multe fete decît bunicul lui într-o viață! Totuși niște norme generale pot fi încă formulate fără teamă de ridicol.

Vom începe cu regulile pe care ar trebui să le respecte mai întîi cei mari. Tinerii au nevoie să fie ajutați să-și găsească un mod de comportament firesc, să-și dobîndească un echilibru pe care nu-l pot avea deocamdată din cauza lipsei de experiență.

Prima atitudine greșită, dar des întîlnită, a adultului — părinte, rudă, prieten — este de a nu se amesteca în nici un fel în viața adolescentului, pentru a-i lăsa cît mai multă independență. Este o atitudine foarte comodă, dar cînd viața tînărului eșuează în mod lamentabil, răspunsul omului

matur va fi prompt: „Am avut încredere în tine, te-am lăsat să faci ce vrei, ai avut libertate totală!“ Cîtă cruzime inconștientă conține această replică din partea celui care și-a văzut liniștit de treburile, sau uneori a fost doar derutat de platoșa de teribilism cu care tînărul și-a apărât spaimele, neliniștile, frămîntările și disperările inerente vârstei.

Cealaltă atitudine, la fel de greșită, este cea a părintelui „cloșcă“! Cei mari au uitat sau nu acceptă că odrasla lor nu mai are șase ani, ci șaisprezece, și o complexează nelăsînd-o să ia nici o decizie.

Ca în toate situațiile din viață, se impune tact, răbdare, înțelegere. Să stăm de vorbă cu cei tineri de cîte ori suntem rugați, să nu le dăm sfaturi decît dacă ne sunt cerute și să nu facem crize de nervi dacă nu sunt urmate cu sfințenie! Mai ales prietenii, flirturile, primele iubiri din viața tînărului constituie domenii „tabu“ pentru cei maturi. Să nu intrăm cu bocancii în sufletele copiilor!

Dacă această regulă, de a respecta și de a menaja personalitatea adolescentului, nu s-a „demodat“, nici purtarea civilizată a tinerilor nu a devenit „anacronică“.

În decursul ultimelor decenii relațiile dintre adolescenții de ambele sexe a cunoscut o evoluție rapidă în comparație cu statutul rigid pe care îl aveau la începutul secolului. Actuala generație beneficiază de școli mixte, tabere la care participă și băieți și fete, discoteci, viață sportivă și multe altele. Se fac cunoștințe rapid și se uită la fel de repede.

În urma unui test pe care l-am făcut la un mare liceu, o întrebare revenea frecvent. Cum să procedezi ca să cunoști pe cineva care îți place și nu este nimeni prin preajmă care să-ți facă acest serviciu? În acest domeniu, pentru cei de vârste apropiate „codul manierelor elegante“ este foarte... tolerant. În diferite medii, cum ar fi școli, tabere, săli de sport, discoteci, în cluburi, la reuniuni dansante etc. — atît băiatul cît și fata pot schimba cîteva vorbe, pot să se prezinte singuri, pot lega rapid o prietenie. Există totuși o interdicție — de a nu insista și a nu plictisi persoana pe care ai cunoscut-o dacă simți sau intuiești că simpatia nu-ți este împărtășită. Demnitatea ta de om te

va determina să renunți și... să suferi în tăcere. La această vîrstă rănile se vindecă ușor. Vei întâlni în mod sigur o altă ființă care va fi mai receptivă la sentimentele tale. Ușor de spus, greu de urmat! Totuși încercați...

Cu totul altfel stau lucrurile cînd cunoaștem pe cineva în locuri publice — străzi, gări, autobuze, metrouri, trenuri etc. În aceste cazuri se recomandă maximum de prudență. Dacă acceptați riscurile, o faceți pe propria dumneavoastră răspundere. Nu vă lăsați convinși de povestea mătușii care și-a cunoscut soțul în tramvai și trăiesc fericiți. Au avut noroc, s-ar putea să nu-l aveți și dumneavoastră!

Noul cod al bunelor maniere a făcut să dispară un număr mare de interdicții de pe vremuri, care astăzi ni se par absurde. Nici un părinte nu ar fi acceptat altădată ca fiica lui să plece, de exemplu, într-o tabără mixtă la munte sau la mare, chiar dacă profesorul ce conducea tabăra i-ar fi inspirat o încredere totală. Ar fi fost de neconceput! Dar nu strică nimănui, ci dimpotrivă, ca și astăzi tinerii să vorbească politicos între ei și cu cei din jur, fără brutalități de limbaj sau de comportament. Nimeni nu mă va convinge că un tînăr și cu atît mai mult o tînără care înjură ca la ușa cortului sunt oameni ai zilelor noastre, adică moderni! Vor fi în mod cert taxați drept ceea ce sunt — niște indivizi grosolani, fără educație! Dacă vorbesc urît din teribilism, din „spirit de gașcă“, cu timpul vor renunța. Mai grav este dacă așa se vorbește în familie. În acest caz tinerii ar trebui să-i „educe“ pe cei mari și va fi mai greu...

Curtea care se făcea altădată îndelung și care era o obligație din partea tînărului dădea vieții un anume farmec și romantism. Chiar dacă în școli se fac ore de sexologie, chiar dacă tinerii sunt pregătiți cu toate mijloacele moderne de contracepție și sunt învățați să se apere de SIDA, delicatețea și parfumul unic al primelor manifestări de dragoste nu ar trebui să dispară din viața lor. Argumentul este simplu: sunt unice și irepetabile. Minunatul film suedez „N-a dansat decît o vară“ ar trebui programat și reprogramat pentru a fi văzut de cît mai multe generații.

Simpatia este chiar dragoste? Nu, bineînțeles! Flirtul nu este condamnat din punctul de vedere al bunelor maniere. El este specific unei anumite vârste. A zîmbi, a face mici daruri, a invita o fată la cinema, a-i da o floare sunt gesturi ce nu au în sine nimic rău. A răspunde acestor invitații este firesc.

De multe ori această relație se transformă într-o prietenie durabilă sau o mare iubire. A flirta, a cocheta, a face „ochi dulci“ se potrivește — cum am spus — tinerilor. După o anumită vîrstă, cînd tînărul a devenit matur, are o familie, chiar și copii, „obiceiul“ de a cocheta în permanență devine supărător. Domnul care depășește pragul bunelor maniere — care recomandă doar un surîs, o strîngere de mîna sau un compliment — este insuportabil. El îți va reține mîna mai mult decît este necesar, va insista să-i dai numărul de telefon, va dori să obțină o întîlnire etc. Un astfel de domn este ori prost crescut, ori obsedat!

Dar nici „cochetele“, femeile ce se cred fatale și irezistibile, nu sunt agreate într-o societate de oameni bine crescuți. Astfel de persoane vor fi tratate de către cei din jur cu indiferență și răceală.

În zilele noastre sunt admirate fetele cu siluetă, sănătoase, sportive. Au succes în special cele independente material, care au o profesie. Dar și cele care sunt bune camarade în școli, la serviciu și în vacanțe. Asta nu înseamnă că fetele au voie să-și uite feminitatea, pentru că astfel au foarte puține șanse de a fi apreciate de băieți. Feminitatea presupune delicatețe și nu agresiune provocatoare. O doamnă nu este cea care poartă verighetă, ci cea care se poartă ca atare. Cuvîntul „doamnă“ în acest context are o semnificație similară cu cea de „domn“ pe care o atribuim și tînărului bine crescut. O fată de șaisprezece ani se poate purta ca o „doamnă“, fără să renunțe la candoarea și nevinovăția inerente vârstei, după-cum o femeie în toată firea poate fi catalogată drept prost crescută dacă nu a învățat să se poarte civilizată, la timpul potrivit. Doamnă te „naști“, dar și... devii!

Adolescenta ar trebui să-și ia cîteva măsuri de precauție pentru a fi respectată și ocrotită în societate, așa cum

merită grația și fragilitatea specifice vârstei. Iată un singur exemplu: nu ar trebui să-și dea fotografia — cu atât mai mult cu dedicație — unui băiat pe care nu-l cunoaște foarte bine. Nu, dragă tînără cititoare, nu sunt vorbe demodate! Sunt exact adaptate la viața contemporană — pentru că ai fi uimită dacă ai vedea cum băieții își arată din orgoliu unul altuia aceste dovezi de simpatie și dacă ai mai auzi și tonul sau cuvintele cu care le comentează! Nu este vorba de o regulă de etichetă, ca aceea despre felul de a mânca de exemplu, ci de o măsură de apărare a candorii împotriva grosolăniei, ceea ce este un lucru cu totul diferit.

O problemă delicată, ivită din situația financiară de cele mai multe ori egală dintre băieți și fete, este cea a cheltuielilor comune: biletul de cinema, nota la cofetărie sau restaurant, costul excursiilor etc. Prestigiul masculin cere ca bărbatul să plătească fără comentarii toate aceste cheltuieli, mai ales cînd are un venit personal. Dar aici trebuie să facem niște precizări. Tînărul va fi onorat și va uita imediat cheltuiala făcută, iar tînăra nu va abuza afișînd pretenții exagerate și costisitoare, chiar dacă este invitată de o persoană cu posibilități materiale deosebite. Zgîrcenia la bărbați, ca și la femei, produce o impresie mai mult decît dezagreabilă. Dar este admis, cînd te vezi foarte des sau chiar zilnic, la vîrsta cînd n-ai încă un venit personal, să poți discuta deschis problema cheltuielilor. Dacă te oprești la soluția cheltuielilor separate, modalitățile trebuie să fie stabilite cu foarte multă grijă. Chiar dacă ești cel mai sărac dintre studenți, nu e plăcut să vezi cum prietena ta plătește nota sub ochii chelnerului. Se discută în prealabil, iar dacă ai nevoie de un împrumut îl faci înainte de intrarea în restaurant. Și atunci cînd se împart cheltuielile — plătește băiatul. Se va evita în orice caz scena penibilă a celor două mîini care agită cîte o bancnotă în același timp și se luptă pentru a plăti consumația.

În zilele noastre logodna este mult mai puțin importantă și nu creează aceleași obligații ca altădată. La începutul acestui secol, doi îndrăgostiți a căror logodnă n-avusese încă loc nu puteau să se vadă decît în prezența părinților

sau a unei terțe persoane. Rareori puteau să iasă în lume numai ei și era exclus, de pildă, să-și petreacă vacanța împreună.

Tinerii de astăzi locuiesc singuri în orașe, în camere închiriate sau la cămine. Despărțiți de părinți au, în consecință, infinit mai puține restricții în comportament, ca, de exemplu, cea de a cere permisiunea să iasă în oraș cu cineva, lucru ce altădată era strict necesar. Se întâmplă ca tînărul să cunoască pe cineva de multă vreme, să treacă drept logodit în ochii colegilor, în timp ce binecuvîntările părinților sunt în stadiu de proiect.

O căsătorie se poate face și fără logodnă, dar încă nu a devenit... o regulă! Dimpotrivă, în unele familii logodna este un eveniment îndelung chibzuit și pe care nu-l tratezi cu superficialitate. Altădată, logodna nu se rupea decît rar și dintr-un motiv într-adevăr foarte serios. Se ajungea astfel ca, după un schimb de cadouri rituale și după scurgerea unui interval anume, să se officieze căsătoria chiar în ciuda neînțelegerilor ivite uneori între logodnici, neînțelegeri ce se amplificau de-a lungul întregii vieți. În majoritatea cazurilor, nu se rupea o logodnă fără ca fata în special să nu rămînă dezonorată pe viață. Astăzi se poate desface o logodnă fără mari probleme. Este infinit mai bine decît să faci o căsătorie nereușită. Desigur, ruperea logodnei implică multe consecințe de ordin sentimental, financiar, familial sau social, dar importanța reală a acestor neplăceri este mult mai mică decît traiul în comun a două ființe sortite să nu se poată suferi o viață.

Un logodnic dezamăgit, o logodnică înșelată nu trebuie să urîtească amintirea unor zile totuși frumoase. Un om bine crescut nu comentează cu nimeni motivele care l-au determinat să se despartă de prietena sau prietenul său.

Din fericire, nu se întâmplă astfel cu toate primele iubiri și majoritatea dintre ele se termină cu logodne și căsătorii. Și într-o bună zi un cuplu căsătorit înlocuiește pe cei doi logodnici fără ca ei să fie mai puțin îndrăgostiți, dar avînd, poate, ceva mai multă maturitate și mai multă responsabilitate față de viață. Nu îi vom mai vedea plimbîndu-se

strîns înlăntuiți pe stradă sau prin parcuri, ci doar ținîndu-se de mîna pentru că vor înțelege că farmecul și tandrețea sentimentelor nu le exteriorizezi în public. Nu se vor mai îmbrățișa la fiecare colț de stradă și nu se vor mai săruta în metrou sau în autobuz! Au renunțat să folosească în altă parte decît la ei acasă micile porecle comice de care se amuză întregul anturaj. Nu se mai fac așteptați cîte o jumătate de oră pe stradă; au renunțat să mai creadă cuvintele duse de colo-colo de colegi pe seama partenerului, vorbe ce îi făceau să se certe la infinit. Sunt împreună și nu se mai ocupă decît de ei înșiși pentru a încerca să rămîna, în ciuda geloșilor și a curioșilor, un cuplu unit. Tinerii află, învață că dragostea nu se hrănește cu aer, ci se creează și se recrează, în mod neîncetat, prin mici gesturi tandre în fiecare zi. Soțul ca și soția trebuie recuceriti mereu — iată un adevăr care stă la baza căsătoriilor reușite pe care le admirăm. Cuplul nostru înțelege repede că surîsul și buna dispoziție sunt indispensabile pentru a duce o viață în comun. Toți avem momente de indispoziție sau de supărare, dar problema este să știi să-l faci pe celălalt să le uite. Dacă ai reușit — o va face și el altă dată, în situații similare. Să manifesti acasă o indispoziție continuă, să adopți o ținută mai mult decît neglijentă, să lași să treacă sărbătorile și aniversările fără să le transformi în adevărate evenimente sunt în aparență lucruri mărunte, dar ele vor duce în mod cert la dispariția minunatei, mistuitoarei iubiri de odinioară.

Căsătoria trebuie să creeze o intimitate fără ascunzișuri și fără minciuni. Dar sinceritatea nu justifică gesturile brutale sau nervoase și nici cuvintele grosolane.

Un bărbat căsătorit nu ar trebui să cunoască niciodată micile secrete cosmetice ale soției sale, iar aceasta face foarte bine să-și aștepte soțul ca pe un posibil admirator ce ar surprinde-o la bucătărie, cu un șorț cochet asortat la unul din tricourile pe care le poartă numai în casă!

O bătrînețe fericită în comun nu este un dar al zeilor, ci rezultatul unor ani îndelunghi de respect, de stimă și de dragoste și mai ales de toleranță din partea amîndurora.

Să acceptăm un adevăr care este însuși secretul unei existențe liniștite. Nu poți avea totul în viață: și avantajele de care te-ai bucurat la părinți și mândria unui cămin al tău. Cîte căsnicii nu se destramă din cauza fatalei formule: „Eu plec la mama“!

Avem un copil!

Iată o problemă cu adevărat serioasă

Apariția pe lume a unui copil într-o familie este un prilej de mare bucurie. Dar să ai copii înseamnă în același timp să-ți asumi o mare răspundere în ceea ce privește delicata misiune de a-i crește și educa. Copilul poartă în germeni toate potențialitățile vieții sale de adult, pe cele bune și pe cele rele. Primii săi ani de existență vor fi decisivi pentru întreaga sa viață. Ca să educi un copil trebuie să fii tu însuși educat și cînd spun educat nu mă refer la faptul că știi să saluți și să mănînci corect sau că ai studii superioare, ci la acea artă de a ști să crești un copil. Există copii prost crescuți, proveniți din mediile cele mai rafinate, și copii cu un comportament de invidiat, crescuți în familii dintre cele mai modeste.

Nu putem aprofunda aici această problemă vitală, există multă literatură de specialitate, încît ne vom opri numai asupra cîtorva reguli, ușor de reținut, dar foarte greu de aplicat consecvent.

Cînd trebuie începută educația copilului? Cu douăzeci și cinci de ani înaintea nașterii lui, răspunde un psiholog, rostind un adevăr esențial. Cînd trebuie un copil învățat să asculte muzică simfonică? este întrebată mama unui adolescent cu o comportare deosebit de plăcută: Din ziua în care se naște! Înainte de culcare îi puneam un disc cu muzică clasică, mai tîrziu nu putea adormi fără ea, iar acum ascultă cînd dorește (și dorește adeseori). De ce citește copilul, de ce iubește florile și animalele, de ce nu minte etc. etc. ; pentru că și noi facem la fel, este de obicei răspunsul părinților.

Dar există din păcate și numeroase exemple de copii care nu-și imită deloc părinții. Noi citim, el nu, noi muncim, îi dăm tot ce îi trebuie și el are note proaste, noi nu bem, nu fumăm și el e toată ziua în baruri. Să fie clar, copilul, mai ales când e mic, nu este vinovat! Au intervenit greșeli de educație. Vinovați sunt numai părinții care nu au știut la vreme să-i învețe pe copii „să-i imite“. Din milă și din dragoste prost înțeleasă i-au scutit de orice efort și i-au lăsat să facă ce vor. Când ne este „milă“ de copil să ne gândim la consecințe. Îl vom trimite la școală chiar dacă afară plouă cu găleata, nu-l vom scuti de orele de educație fizică și nu ne vom certa mereu cu profesorii pentru că îi dau note proste. Notele se iau, nu se dau!

Dar tot o greșală este excesiva și interminabila morală făcută copiilor, mai ales când nu are o legătură convingătoare cu comportamentul părinților. Copiii sunt dispuși să-și imite părinții în ceea ce fac, nu în ceea ce spun! Cum să înveți un copil să se poarte corect la masă când tu însuși mesteci zgomotos, cum să-l înveți să fie punctual când tu ești veșnic în întârziere?

De la vârste fragede cei mici își fac idoli din părinți, feriiți-vă să-i dezamăgiți. Gândiți-vă numai la ce cruntă deziluzie îi supuneți când, fiind ceva mai mari, vor realiza că doar ei nu au voie să mintă, doar ei trebuie să se spele seara pe dinți, doar ei sunt obligați să vorbească frumos. Dacă părintele nu face toate aceste lucruri pe care le pretinde copilului să fim convinși că nu poate fi vorba de educație.

Deprinderile muncii intelectuale și fizice se cultivă la copil încă de la vârste fragede. Celui mic îi este lene să citească, și atunci adultul va recurge la un mic șiretlic: îi va citi el și va lăsa intenționat povestea neterminată în momentul cel mai interesant. Îi va da în grijă mici treburi în casă pe care le va face la început din amuzament, iar apoi din obișnuință.

Pedagogia modernă este în general împotriva pedepselor, în special împotriva celor corporale. Totuși, dacă ne hotărîm, după ce ne gândim îndelung și nu pradă nervilor

și furiei oarbe, să pedepsim copilul, atunci să o facem. Un principiu de educație spune: „Să nu ameninți niciodată un copil că îl arunci pe geam, deoarece dacă ai spus-o, trebuie să-l arunci!“

S-au făcut teste care au demonstrat că într-o casă în care este o atmosferă încărcată de certuri și ură florilor de interior nu le merge bine. De ce ar reacționa un sugar altfel? Nu trebuie să ni se impună, ci să înțelegem că numai o atmosferă calmă este favorabilă dezvoltării normale a unui om. Bunicile, mătușile sunt neprețuite într-o casă cu un copil, de ce nu le-am trece cu vederea micile slăbiciuni datorate vârstei și ne enervăm permanent provocând scandaluri interminabile?

Dacă din anumite motive îi ceri unui copil să spună o minciună, de exemplu să răspundă la telefon că nu ești acasă, el va descoperi imediat în asta un mijloc comod de a ieși din orice încurcătură. Și cum vor proceda părinții pentru a-l convinge că există minciuni convenționale permise și altele grave, nepermise? Adevărul este pentru copii absolut. Ce devine absolutul dacă sunt două feluri de adevăr?

Mai sunt multe domenii în care exemplul părinților este deosebit de important. Prin natura sa copilul nu este politic. Este un mic egoist căruia experiența nu i-a demonstrat necesitatea bunei creșteri în societate. Copilul consideră că bunele maniere formează un sistem inventat de adulți pentru a-i face lui viața amară. Când i se cere pentru a suta oară să salute, să întindă mâna, să tacă, și vede că cei mari neglijează toate aceste reguli, să nu ne mire că aceste cerințe devin vorbe goale.

Este important ca încă de când copilul începe să vorbească să fie ajutat să se exprime normal. Trebuie să-l corectăm în permanență și să nu acceptăm cuvintele stîlcite sub pretextul că sunt drăguțe. Obiceiul de a numi totul în jur prin diminutive sau onomatopee, mîncarea e papa, laptele e lăptic, brînză e brînzică, pîinea e pîinică, cîinele este ham-ham, pisica — miau, vaca — muu etc. , va obliga copilul la vârsta școlară să mai învețe o limbă, pentru că

altfel va deveni ridicol între colegii lui crescuți de părinți cu mai multă minte decît noi.

Nu numai în domeniul vocabularului este importantă respectarea personalității în devenire a copilului. Ordinele date fără sens, fără alt scop decît acela de a stabili autoritatea părinților, sunt imediat percepute ca atare de către copil și „executate“ în consecință! Să-l oprești să se joace numai pentru că așa ai tu chef este o ofensă adusă sufletului delicat al copilului, iar să repeți deseori această interdicție va duce la o revoltă justificată din partea lui, care îl va înrăi de mic.

Unui copil trebuie să i se mulțumească după ce a fost rugat să facă un serviciu oarecare. Dacă părinții neglijează această datorie, copilul nu va întârzia să conchidă că politețea se împarte în mod ciudat în această lume și nu se va îndrăgosti niciodată cu adevărat de magicele cuvinte: Te rog frumos! Mulțumesc foarte mult! Și cît de greu îi va fi fără ele în viață!

Pentru a pătrunde în mintea și inima unui copil cea mai bună cale este aceea de a ne imagina că suntem de vîrsta lui. Acest efort ne va permite să înțelegem problemele ce îl frămîntă, să avem răbdare față de nevoia lui neîncetată de a pune întrebări și să motivăm cît mai logic sfaturile pe care i le dăm. Chiar și noi, maturii, avem nevoie mereu de cineva cu care să stăm de vorbă, care să ne sfătuiască, el de ce nu ar avea?

A sta de vorbă însă nu înseamnă a ne bîrfi familia, colegii, prietenii în fața copilului. Un om binecrescut nu o va face de fapt niciodată. Dar dacă deschidem mereu discuția pe această temă în curînd o va face și copilul. Și atunci să nu ne mire faptul că nu ne mai intră nimeni în casă chiar dacă locuim în centru, însă ne purtăm ca la mahala!

Ca toate treburile într-adevăr serioase, educația este un lucru foarte dificil, dar plin de satisfacții cînd reușești. Dacă n-am fost noi înșine tipul copilului model, sau chiar dacă am fost, n-avem dreptul să luăm în tragic micile pozne și trăsnași inerente copilăriei. Trebuie, dimpotrivă, să ne gîndim că ele caracterizează această vîrstă. Bineînțeles că

vom lua măsuri dacă obrăznicile merg prea departe, dar, chiar și în acest caz, vom aprecia puterea de înțelegere a puștiului, metodă infinit mai eficientă decât cea dictatorială. O explicație în câteva cuvinte este în această situație mai potrivită decât o criză de nervi. Dar să nu insistăm dacă nu l-am convins din prima încercare, ci să revenim altă dată cu mai multe argumente. Sau în loc să țipăm permanent „nu pune mâna!“, mult mai practic ar fi să-i îndepărtăm din cale obiectele pe care nu are voie să le atingă — cum ar fi o cratiță cu apă clocotită sau o statueta valoroasă.

Părinții care se preocupă de viitorul copiilor lor nu le permit niciodată să treacă ușor peste problemele ce țin de onoare, cinste, curaj etc. Încă de la vârsta școlară se disting foarte bine cei care dau din coate fără scrupule, cei care se împing cu tot dinadinsul în față, cei care practică delațiunea, cei care lingușesc, defecte grave care se vor amplifica în timpul vieții. Să le observăm la timp și să le corectăm cu tact.

O problemă importantă în viața oamenilor sunt banii și nu numai pentru cei mari, dar și pentru copii.

Cum să-i convingi că în viață sunt lucruri mai prețioase decât valorile materiale, lucruri care nu pot fi obținute cu bani? Dați-i exemplul casei incendiate, situație când dispăre tot ce ai strâns o viață, iar omul s-a salvat numai cu ce avea în minte și o poate lua oricând de la capăt, sau orice alt exemplu vă convine.

Dar copilul trăiește în societate, tentațiile sunt mari, unii colegi au haine și jucării frumoase, mănâncă numai lucruri bune, vin la școală cu mașina etc. Cum să-l faci să înțeleagă această nedreptate: că alții au tot ce-și doresc și el nu! Cum să-l convingi că în lumea asta banii nu sunt totul?

A trăi frumos nu este sinonim cu a avea bani. Și în acest domeniu, ca și în altele, există din partea părinților, care nu știu ei înșiși să trăiască frumos, cel puțin două comportamente greșite, nocive amândouă dezvoltării copilului atunci când cei mari depășesc o anumită limită. Să fim bine înțeleși: dacă cei vîrstnici nu știu să-și chibzuiască bine

veniturile, și orice sumă de bani ar avea nu le este suficientă, atunci nici tinerii nu vor ști ce să facă mai târziu cu ceea ce câștigă. Dacă ai o cameră vrei un apartament, dacă îl ai vrei și o casuță de vacanță ș. a. m. d. Este foarte bine să-ți dorești mereu ceva, nu aici este problema; important este să poți obține ceea ce îți dorești cu mijloace cinstite. Și mai ales să știi să stabilești ordinea priorităților atunci când vrei ceva cu tot dinadinsul.

Prima atitudine greșită la care mă refeream este a părinților care nu oferă copiilor nici măcar strictul necesar, lamentându-se permanent că nu au de unde. Copilul va înțelege, va fi de bună credință, va renunța la orice pretenție. Dar dacă tot l-am implicat în probleme care nu îl privesc, va protesta la un moment dat împotriva vitrinei cu bibelouri pentru care se fac atâtea sacrificii și pe care el le detestă sau va observa că se cheltuiește prea mult pe băutură sau la coafor, iar el nu are bani nici de o carte.

Celălalt comportament, la fel de des întâlnit, este cel al părintelui martir, victimă: nu am avut noi (sau am avut, nu contează motivația) să aibă el, să nu-i lipsească nimic, doar pentru el muncim. Dacă în primul caz riscurile deformării caracterului sunt mai mici, pentru că de obicei cel frustrat se ambiționează să aibă cât mai curînd propriile sale venituri, în cel de-al doilea caz urmările sunt foarte grave. Pentru că puștiului i se cuvine totul, cei mari trudesc din greu pentru a obține banii cu care să-i satisfacă toate mofturile. Ei nu mai au timp să-l și educe și nici nu mai au putere să stea de vorbă omeneste cu el. Rămas singur, copilul își va chinui mintea cu ce să le mai ceară și ce să-și mai dorească. Este infinit mai plăcut să pretindă decât să „restituie“, adică să învețe măcar bine la școală. Astfel de situații au întotdeauna un final dramatic. Părinții care s-au sacrificat se vor simți nedreptățiți, deoarece nimeni nu le va răsplăti eforturile făcute, iar copiii, spre marea lor surprindere, ajunși adulți le vor face reproșuri: „Eu eram copil, v-ați luat după mintea mea să-mi cumpărați calculator când eu nu știam bine tabla înmulțirii?!“ sau „Cu banii dați pe trenulețele scumpe pe care mi le-ați luat când eram

mic puteați să-mi plătiți permanent un profesor de franceză sau orice altă limbă străină și realizam ceva în viață” etc. etc. Părinții se vor apăra la rîndul lor spunînd că ei au încercat să-l învețe cît mai multe lucruri: și pian și vioară și tenis și limbi străine și matematică, dar „nu s-a prins nimic de el”. Bani nu sunt importanți decît atunci cînd nu-i ai! Deci să chibzuim bine ce facem cu ei ca să nu ne amărască viața, ci s-o facă agreabilă.

S-ar părea că mă contrazic. Nu este așa. De copil se „prinde” întotdeauna ceva cu condiția ca cei mari să se gîndească la viitorul lui și să fie în primul rînd consecvenți și perseverenți cînd îi pretind celui mic un efort intelectual. Calculatorul nu trebuie cumpărat numai pentru că este scump și copilul și-l dorește pentru joacă. Să-l învățăm să „învețe” să gîndească, să-și facă lecțiile și apoi să se joace. Nu trebuie să ne lăsăm intimidați de aceste aparate sofisticate și să credem că fiul nostru e un geniu dacă știe să le manevreze, dar la școală are numai note proaste. Ele trebuie să-i ajute dezvoltarea gîndirii și nu să o frîneze. Toate lucrurile se fac cu răbdare și la timpul lor. Răbdare trebuie să avem și cînd îi angajăm un profesor de limbi străine, de pian sau de orice altceva. Dacă renunțăm la acești profesori cînd copilul se revoltă că e întrerupt de la joacă, nu putem să avem pretenția că l-am educat, iar reproșurile lui cînd e mare sunt justificate.

Cînd vom înțelege că nu este vina copilului că a ajuns un neisprăvit, ci numai a adultului? Să nu uităm că cei mai severi judecători ai greșelilor noastre sunt propriii noștri copii. Mă refer bineînțeles la copiii înzestrați normal.

Să revenim la viața în familie. Trebuie să-i învățăm pe copii cum să se îmbrace, cum să mănînce, cum să salute și să-i convingem că acestea sunt tot atît de importante pentru ei ca și pentru ceilalți. Părinții trebuie să aibă grijă ca lingura să fie dusă la gură cu vîrful înainte, ca tacîmurile să fie ținute în mod corect, ca înghițiturile să fie mici, gura închisă în timp ce mestecă, buzele șterse după ce se bea etc. Să nu-i lăsăm pe copii să se joace cu mîncarea și

să nu le permitem să-i întrerupă pe adulți când aceștia spun ceva. Dar nici adulții nu le vor tăia mereu vorba cu un: „Lasă-mă cu prostiile tale.“

S-a renunțat la obiceiul de a li se da copiilor să mănânce în camera lor, dar asta nu le dă dreptul să tulbure mesele familiale. Este important să ne luăm măsuri în plus când mergem cu ei la restaurant sau într-un loc public, ceea ce, la drept vorbind, nu e chiar indicat, căci riscăm să producem necazuri. De altfel, nici pentru ei nu este chiar o plăcere, deoarece nu poți cere unui copil, chiar bine educat, să cunoască toate subtilitățile mesei și există mereu riscul să greșească, iar noi să ne enervăm. La fel, în situația invitației la cineva acasă. Dacă nu e vorba de o invitație la prieteni foarte buni sau dacă puștii nu au cel puțin cincisprezece ani vom evita să-i luăm cu noi. Petrecerile pentru copii sunt situații speciale. La astfel de vizite îi vom conduce și-i vom lăsa singuri dacă ni se spune că nu e nici o problemă. La ora fixată de gazdă vom veni să-i luăm, fără a întârzia.

Un pedagog cunoscut spunea că decît să ai un singur copil mai bine să nu ai nici unul! În familiile cu doi sau cu mai mulți copii se creează de obicei un climat mult mai favorabil educației prin ceea ce numim camaraderie, atenuare a egoismului și dorința de a fi de folos celorlalți. Dar dacă părinții cu mai mulți copii au bucurii mai mari, ei au de asemeni și obligații mai mari. În primul rînd au datoria de a fi la fel de drepți față de toți, de a nu avea un copil preferat, apoi, de a avea grijă ca nici unul dintre copiii să nu aibă asupra celorlalți o influență proastă.

Să-ți petreci copilăria printre frați și surori înseamnă să treci printr-o școală înaltă de camaraderie și fair play. Rețineți un principiu „sfînt“ de educație: într-o casă cu trei membri de familie — tată, mamă și un copil — o ciocolată se împarte în trei; într-o casă cu zece membri, se împarte... în zece ș. a. m. d. Trebuie deci să-i obișnuim pe copii, încă din primii ani, nu numai să-și revendice drepturile, ci să aibă grijă și de ceilalți.

În multe familii bucuria de a avea un copil le întunecă mințile. Din dorința de a-și exterioriza această bucurie părinții se hotărăsc să-i găsească un prenume cât mai original. Să nu uităm însă că legea prevede că numele poate fi schimbat doar la vârsta de optsprezece ani. Să ne gândim bine când botezăm copilul, nelăsându-ne influențați de filmele văzute sau de ultimul roman citit. Cum vă sună Sue Ellen Asaftei?

Diminutivele nu au ce căuta în certificatele de naștere. Chiar dacă noi nu ne-am imaginat acest lucru, copilul crește și... devine Doamna ministru Suzănica Popescu! Este infinit mai ușor să te plimbi prin viață când te numești Elena sau Maria.

Dacă nu v-am convins, răsfoiți într-o zi cartea de telefon, vă veți amuza copios. Noi ne vom distra, dar cei pe care îi cheamă Agamemnon, Sarmisegetuza, Poiesis, Lefterița, Candida, Semiramida, Afrodita, Celmic sau Lepăduța au privit oare lucrurile cu aceeași seninătate?

Probleme legate de generații sau conflictul dintre generații

De la bun început trebuie să precizez că ideal ar fi ca aceia care își întemeiază o familie să locuiască separat. Sau mai plastic exprimat, tinerii, când devin independenți material față de părinți, trebuie „să-și ia zborul“. Dar acolo unde din motive obiective, să zicem criza de locuințe, trăiesc împreună părinți și copii, bunici și nepoți, soacre, nurori și gineri, într-un cuvânt, persoane aparținând unor generații diferite, conflictele sunt inevitabile și uneori devin chiar foarte grave. E important totuși ca „războiul“ inerent dintre generații să fie suportabil.

Viața ne demonstrează că tinerii se caracterizează prin energie și inițiativă, iar bătrânii, datorită experienței, prin prudență și neîncredere în fața oricărei schimbări. Încercați să aruncați scrinul demodat al bunicii pentru că ocupă prea mult loc. Nici nu vreau să mă gândesc ce ar ieși de aici!

Aproape toate conflictele se nasc din faptul că fiecare crede că are dreptate. Dar cu umor și cu indulgență de ambele părți, înțelegerea care nu trebuie să lipsească dintr-o casă va fi posibilă.

Atîta vreme cît copiii sunt mici, deciziile părinților au caracter de lege. Dar, atunci cînd se fac mai mari și trăiesc sub același acoperiș cu adulții, nu mai avem de-a face cu o relație de subordonare. Consecințele acestei stări de lucruri se văd încă din clipa cînd un cuplu tînăr se mută spre a trăi cu părinții unuia sau altuia dintre soți. Respectul, politețea, dragostea există, dar există și viața cotidiană cu micile ei frecșuri neîncetate. Cei în vîrstă trebuie să se convingă de un lucru: amintirea repetată a vremurilor de altădată nu va rezolva problemele vremurilor actuale. Ar face mai bine să-și aducă aminte că și tinerețea lor a fost lipsită de griji, pe care le lăsau pe seama părinților, și atunci ar adopta o atitudine mai normală decît cea a proastei dispoziții și a permanentelor reproșuri.

Sau chiar dacă cei mari au avut o viață mai grea nu este un motiv ca tinerii „să ispășească“. „Voi aveți de toate, noi am pornit de la lingură.“ „Ei și ce dacă“ — răspunde tînărul certat că și-a luat din salariu un video — „acum avem linguri destule“!

O familie numeroasă va încerca să elimine pe cît este posibil motivele ce pot genera certuri nesfîrșite. Nu se va lăsa la împlinire problema cheltuielilor curente. Cei tineri au în mod cert bani mai puțini și nevoi mai mari. Ei vor și o nîncare bună și haine frumoase și vacanțe plăcute; vor să meargă în vizite și să-și primească prietenii; vor să se ducă la spectacole și să-și cumpere cărți sau discuri. Și cîte nu mai vor... Plata telefonului, a luminii, a chiriei sau a reparațiilor din casă îi plictisește și îi irită.

Un adevăr acceptat de către toată lumea este legat de faptul că noi, românii, nu știm să ne creștem copiii, că nu-i pregătim pentru viață. Istoriile din viața unor oameni foarte bogați din alte țări care își lasă fiii și fiucele să cîștige

un ban cinstit vînzînd ziare sau distribuind lapte pentru a avea propriile lor resurse financiare nu sunt invenții ale unor ziariști dornici de senzațional.

Dacă suntem din cale-afară de îngăduitori cu pretențiile adolescentului dîndu-i bani pentru țigări scumpe, discoteci costisitoare, haine elegante, aparatură modernă etc. , să nu ne mirăm că atunci cînd va munci din greu într-un serviciu va fi extrem de nemulțumit cu salariul pe care-l primește. Va constata cu uimire că banii de buzunar pe care îi avea fără nici un efort sunt mult mai puțini de cînd muncește... și va fi nefericit. Vina o vor avea tot părinții.

Revenind la traiul în comun, vom constata că e normal să stabilim încă de la început obligațiile materiale ce revin fiecărei familii în parte. Un caiet de socoteli ținut zilnic de persoana care face menajul (mama, nora, bunica, mătușa etc.) este indispensabil. De asemenea, vor exista plicuri pe care se va scrie: lumină, telefon, chirie, întreținere — și unde se vor pune chitanțele și banii necesari pentru luna în curs. O politețe elementară cere ca tinerii să-și plătească în mod corect partea ce le revine și să întrebe cu cît trebuie să contribuie cînd intervine o cheltuială suplimentară. Părinții pot la rîndul lor să-i mai... ierte, să-i mai ajute, dar aceste gesturi nu sunt obligatorii și cei mari nu o vor mai face dacă nu li se mulțumește frumos de fiecare dată.

O casă este condusă de obicei de către o singură persoană, pe care o numim gospodina casei. Chiar dacă aceasta este foarte muncitoare, organizată, econoamă, blîndă, înzestrată cu umor, să nu o transformăm într-o sclavă sau, mai frumos spus, să ne gîndim că nu poate să facă minuni ca Samantha sau Mary Poppins! Politețea nu este o haină pe care o îmbraci la zile festive cînd ieși în lume! Vom avea grijă ca, în afară de noi, și copiii noștri, pe care îi lăsăm pe capul acestei persoane ce muncește incredibil de mult, să aprecieze efortul pe care ea îl face, să o ajute și să o respecte.

— Să nu-i reproșăm că oul nu este fiert cum ne place; că pîinea este prea prăjită; că detestăm spanacul; că mîncarea e nesărată; că bluza nu e bine călcată etc. etc. Ne

abținem de la orice fel de observații. Dacă nu ne place ceva să ne facem singuri; să nu uităm că observația este o formă de pedeapsă.

— Să întrebăm zilnic cu ce putem fi de folos, dar și să facem ceea ce ni s-a cerut.

— Să gândim ceva mai modern și să vedem ce i se poate întâmpla băiatului sau bărbatului din casă dacă își spală în fiecare seară șosetele sau șterge câteodată aragazul sau faianța din baie. Chiar dacă acesta este foarte ocupat, stă toată ziua cu nasul în cărți, s-ar putea să... nu moară făcând aceste treburi mărunte ce-î sunt de un mare ajutor mamei sau soției sale.

Pe de altă parte nici stăpîna casei nu are dreptul să-și terorizeze familia lamentîndu-se permanent, trimițîndu-i după cele mai fanteziste cumpărături cînd i se năzare, sau să-i tortureze pe cei din casă, obosiți și preocupați de problemele lor, cu sîciutoarea întrebare: ce mîncăm mîine? Se poate discuta cel mult meniul unei mese festive sau al mesei de duminică.

O recomandare utilă pentru gospodine — nu vă propuneți într-o zi mai mult decît puteți face. De exemplu, în ziua în care faceți piața nu gătiți decît lucruri ușoare. Nu vă faceți din munca fizică un drog. Prejudecățile că treaba nu se termină niciodată sau că munca nu omoară pe nimeni sunt false.

Am fost în case unde întotdeauna era curat, plăcut, se auzea o muzică discretă, stăpîna casei era odihnită și bine dispusă, deoarece o ajutau toți membrii familiei. Treburile într-o gospodărie se fac cu regularitate și la timpul potrivit. Este vorba de un ritm de muncă ce se învață cu timpul.

Dar am văzut și gospodine zdrobite de grijile pe care și le-au asumat făcînd *totul* în locul celor pe care îi iubesc (părinți, soți, copii, nepoți) și... „părăsindu-i“ din acest motiv prea devreme.

Să ne facem în fiecare zi o listă de treburi și cumpărături tăind cu satisfacție tot ce am realizat în ziua respectivă. Iar ce ne depășește să cadă în sarcina celor din jur. Explicați-le

acest lucru atunci cînd stați de vorbă liniștit și nu prin țipete și reproșuri cînd treburile se aglomerează din cauza lipsei noastre de organizare.

Cînd te străduiești să trăiești în pace și cînd nu îți dispuți folosirea băii, a bucătăriei și a dependențelor, principalele motive de supărare se estompează. Cînd apare un conflict oarecare trebuie să ne gîndim cum să-l aplanăm, și nu să-l amplificăm, de fapt acesta este tot secretul.

Apoi nimic n-o împiedică pe fiica cea mare, care este studentă, să se ofere din cînd în cînd să-i citească ziarul mătușii care nu mai vede bine, dar nici pe aceasta să aibă din cînd în cînd grijă de copii.

Există o mulțime de mijloace pentru a transforma o casă în care locuiesc mai mulți într-un loc agreabil. Iată cîteva dintre ele: să se delimiteze strict treburile ce revin fiecăruia și să se lase la ușă nervii acumulați la serviciu sau în oraș. Un zîmbet, o vorbă bună sau o floare fac minuni într-o casă. Dar atenție: aceste gesturi sunt obligatorii zilnic nu numai de Paști sau de Crăciun!

Cum să ne purtăm cu personalul de serviciu

Pe vremuri exista posibilitatea angajării unui personal de serviciu permanent ce locuia în aceeași casă cu stăpînii și care primea cu timpul statutul de membru al familiei. Condițiile actuale fac imposibilă această situație și ne mulțumim cu un personal angajat temporar — doamna care vede de copil cînd suntem la serviciu, omul care ne bate covoarele, femeia care vine zilnic cîteva ore, o dată pe săptămînă sau la două săptămîni. Ca să găsești o asemenea persoană de care să fii mulțumit și să fie și de încredere e foarte greu. Dar este și mai greu să o păstrezi. Se cuvin cîteva recomandări mai ales pentru tinerele căsătorite, cele care neavînd experiență riscă să fie copleșite de grijile casei, pe care pînă acum nu le-au avut.

Azi, a avea un ajutor nu este un lux, ci o necesitate. Niciodată o intelectuală nu va rezolva toate treburile casei la fel de bine ca o persoană calificată sau, dacă își asumă toate grijile, o face pe riscul ei. În tinerețe, ne imaginăm că putem face totul: serviciu, cumpărături, mîncare, spălat rufe, curățenie, și, în plus, să ne îngrijim soțul și să ne educăm copiii. Mentalitatea din societatea noastră păstrează un respect aproape sacru pentru timpul liber al bărbatului, timp în care acesta „se odihnește“. Oare se întrebă cineva cîte căsnicii se destramă din acest motiv? Femeia îmbătrînește sau se acrește înainte de vreme, iar bărbatul, sătul de reproșuri, începe să vină tot mai rar pe acasă, pînă nu mai vine deloc!

Un ajutor într-un menaj unde cei doi lucrează va fi întotdeauna binevenit, pentru că mamele, mătușile, buniciile care se oferă să-l dea au și ele problemele lor. Nu

putem apela la infinit. Atenție, însă! O femeie se angajează numai cu o recomandare din partea unei cunoștințe în care avem încredere. Prima dată când va veni să lucreze nu ne va fi prea utilă, pentru că va trebui să se familiarizeze cu casa.

Este total greșit să-i oferim un preț mai mare decât cel obișnuit pretinzându-i să termine într-o zi tot ce avem de făcut. Nu va putea și nici nu va mai veni altă dată. De aceea, cu o seară înainte de a face curățenie vom avea grijă să facem ordine în casă. Este păcat ca pe banii noștri, care de cele mai multe ori nu sunt mulți, să lăsăm pe cineva străin să caute prin dulapuri și prin camerele copiilor rufe care urmează a fi spălate sau să clătească cești și scrumiere. Abia acum, după ce am făcut ordine, vom ști precis ce are de făcut și ce poate face a doua zi, chiar dacă uneori va sta mai mult, iar alteori mai puțin. Putem chiar să-i facem o listă de treburi, pe care o va executa cu mai multă plăcere decât dacă-i dăm o indicație vagă — faci curat.

Pentru a avea o casă curată metoda este mereu aceeași: aspirat, șters parchetul, praful și un lucru care trebuie făcut temeinic — ori baia, ori bucătăria, ori spălătul rufelor, ori spălătul geamurilor, dar nu toate în aceeași zi.

Să încercăm să fixăm o oră când începem curățenia și să nu uităm să fim politicoși. O cafea, o prăjitură, o gustare la ora zece, un prînz ușor nu ne ruinează, dar persoana care vine să ne ajute, tratată cu prietenie, va reveni cu plăcere ori de câte ori o vom chema.

Este mai bine să încuiem lucrurile de valoare sau banii, pentru că vom fi obsedați că am fost furați, chiar dacă am pierdut noi înșine ceasul la care țineam atît de mult. Să nu exagerăm și să încuiem tot, cum ar fi de exemplu mîncarea. Este un gest care ne dezonoarează. Lucrurile stau puțin altfel cînd persoana angajată vine zilnic. Nu vom mai strînge paturile, nu vom spăla ceștile și paharele, ci ne vom exprima clar dorințele pentru ziua respectivă. Dacă nu procedăm astfel, riscăm ca venind acasă cu un invitat să găsim totul întors pe dos, în plină curățenie generală!

Și un ultim sfat — nu faceți observații pe un ton ridicat la sfârșitul unei zile de muncă, chiar dacă sunt justificate. Le veți face cu proxima ocazie și vor fi mult mai bine primite. Să nu uitați să vă arătați mulțumirea când lucrurile au fost bine făcute — pentru persoana respectivă este o răsplată mai mare decît banii pe care îi dați.

Cum să ne comportăm în viața profesională și oficială

Să găsești o slujbă, dar să o și păstrezi!

Normele de conduită în viața profesională sau oficială sunt aceleași ca în viața socială sau particulară. Nu există decît un mod de a te purta frumos. Se poate însă ca în anumite profesii să existe o serie de reguli speciale necesare a completa aceste norme generale.

Să reținem mai întâi că arta de a trăi, aplicată la viața profesională, nu e numai cel mai bun mijloc de a facilita relațiile umane, ci și cel mai bun mod de a evolua, de a ajunge cineva. Dacă oricum o parte importantă din viața noastră ne-o petrecem la serviciu, s-o facem onorabil și cu plăcere.

Dacă avem în vedere un serviciu

Cînd dorim să obținem un serviciu vom redacta o scrisoare care să ne caracterizeze cît mai bine. Se utilizează hîrtie de scrisori obișnuită pe care vom scrie, în dreapta, numele, localitatea, data, strada și numărul, eventual și telefonul. Pe același rînd cu numele, dar în stînga, se va indica adresa firmei destinatăre. Fiecare paragraf trebuie să conțină o idee nouă. Scrisoarea va fi scrisă la mașină sau de mînă, și fără greșeli. Ea va face asupra destinatarului o primă impresie favorabilă. Mai bine rescriem textul decît să-l trimitem cu greșeli. Unele firme cer ca scrisoarea să fie scrisă de mînă pentru că apelează la grafologi în vederea testării candidatului. Vă sfătuim să revedeți capitolul consacrat corespondenței în ceea ce

privește antetul și formulele de politețe recomandate. Veți găsi acolo diferite modele de „Curriculum vitae“. Se cade să indicăm pe scurt școlile absolvite, funcțiile ocupate, cunoștințele speciale și aptitudinile personale, apoi să menționăm referințele și faptul că acceptăm condițiile de angajare, mai ales în cazul în care sunt special cerute. Aceste puncte sunt obligatorii într-o scrisoare în care ne oferim serviciile.

Nu se alătură certificate, recomandări și diplome în original. De regulă le enumerăm, iar la întîlnire le aducem în fotocopii. Se știe că aceste documente necesită un efort special și costă bani astfel încît ele vor fi înapoiate imediat, dacă nu se are în vedere angajarea candidatului.

La interviu

Dacă primim invitația de a ne prezenta personal, ne pregătim cu grijă pentru această întrevvedere. Vom fi corect tunși și rași, ne vom îmbrăca decent. Femeile vor încerca să arate cît mai bine nedepășind însă linia eleganței și a sobrietății. Ne vom pregăti actele ca să le găsim ușor, ne vom feri să intervenim inutil în discuție și mai ales nu ne vom lăuda cu relațiile pe care le avem. Nu vorbim primii, ci așteptăm să ni se pună întrebări.

Dacă directorul sau șeful întreprinderii intră în încăperea în care îl așteptăm, ne vom ridica în picioare. În biroul șefului nu ne așezăm decît după ce am fost invitați și vom răspunde concis la întrebări.

Dacă interlocutorul nostru se ridică, trebuie să facem la fel chiar dacă ni se pare că n-am spus încă esențialul. Nu insistăm să mai obținem o întrevvedere și cu atît mai mult nu ne vom prezenta a doua oară dacă nu suntem clar invitați. Așteptăm un răspuns scris sau un telefon.

Dacă angajarea a avut loc în cursul acestei întrevvederi, mulțumim pentru încrederea acordată și promitem să

îndeplinim serviciul cu cît mai multă conștiinciozitate. Apoi, părăsim încăperea fără grabă excesivă, dar și fără să întîrziem în mod inutil.

După angajare

În prima zi de muncă e de datoria șefului firmei, sau a unui reprezentant al său, să-l prezinte pe noul angajat colegilor lui de muncă. Aceștia se vor strădui, gîndindu-se la propriile lor începuturi în munca respectivă, să ușureze noului venit integrarea în echipa existentă.

„Bobocul“ trebuie să-și impună ca în primele zile să nu aibă prea multă inițiativă știind că, la început, se va vorbi despre el în toată întreprinderea. Își va aranja locul de muncă cît mai plăcut și ordonat și va încerca să se facă util. Odată introdus, cînd ajunge să-și cunoască șeful și colegii, cu bucuriile și necazurile lor, judecă singur ceea ce este permis sau interzis — de exemplu pauza de cafea sau posibilitatea de a aduce ceva de mîncare de acasă. Să precizăm că locul de muncă nu este cel mai indicat pentru a da telefoane particulare, chiar dacă ceilalți se comportă cu discreția necesară.

În relațiile noastre cu colegii ne vom păzi ca de foc să participăm la intrigi și „comploturi“. Se poate să-ți crezi aici noi relații, să ai simpatii sau antipatii, dar nu trebuie să confuzi relațiile de serviciu cu cele de prietenie. Nu faceți și nu cereți să vi se facă mereu confidențe în legătură cu viața particulară. S-ar putea ca foarte curînd să vă pară rău. O ținută sobră, fără a fi rigidă, este de invidiat. Trebuie să fim buni colegi cu toți cei cu care lucrăm. Un bărbat se va strădui, în limita posibilului, să-și mai ajute colegile, căci, în ciuda emancipării, funcționarele rămîn înainte de toate femei și trebuie să fie tratate ca atare.

Camaraderia nu te împiedică în nici un fel să ai idei și să le propui superiorilor. Este un mijloc cinstit și normal de a avansa fără bîrfe și intrigi. A te remarca muncind cinstit nu are nimic comun cu legea junglei și delatiunea,

metode prin care unii consideră că reușesc în viață. Profesionalismul, buna creștere și modestia nu te vor arunca în anonim, dimpotrivă.

Cînd ai fost avansat

Cine se comportă corect și se dovedește demn de încredere va putea să urce treptele vieții profesionale. Dar, cînd devii șef, la rîndul tău, sunt șanse să vezi lucrurile cu alți ochi.

Noul avansat va aprecia politețea patronului său, felul lui de a se scuza cînd a greșit și va încerca să se poarte în același mod. În nici un caz nu-și va da aere de „șef“ față de foștii săi colegi, ci se va purta la fel ca înainte.

Un bun profesionist știe că trebuie să dea exemplu printr-o comportare exemplară. Dacă a acceptat onorurile funcției, a acceptat în același timp și obligațiile ei. Nu trebuie să așteptăm de la el laude exagerate pentru ceea ce facem corect, dar suntem îndreptățiți să-i pretindem să nu ne facă reproșuri nesfîrșite pentru o greșeală în-țimplătoare.

Un șef corect va asculta toți solicitanții cu aceeași atenție, căci știe că bunele maniere fac parte din obligațiile sale. Nu-i va face să aștepte inutil pe cei care doresc să-i vorbească, după procedeele folosite de unii avocați sau medici care, pentru a acredita iluzia unei clientele cu care nu mai știu ce să facă, îi lasă pe cei de la ușă să aștepte la nesfîrșit. Tocmai persoanele cele mai ocupate găsesc mai mult timp pentru a-i primi pe solicitanți. Ele știu că, dacă lași pe cineva să te aștepte, ești considerat drept prost crescut indiferent de funcția pe care o ai.

Adesea ora închiderii sună mai tîrziu pentru șef decît pentru subordonați, dar el trebuie să-și amintească faptul că o zi de muncă este de ajuns și că nici o problemă nu se va rezolva luînd-o cu tine acasă! Un om bine organizat va ști să termine ce are de făcut la serviciu. Să ne gîndim

că familia e mai importantă decît slujba. Aceasta se poate schimba, familia nu! Ar fi păcat să se întîmple invers!

În fața autorităților și a tribunalului

Autoritățile și tribunalul au în comun faptul că intră în viața noastră particulară fără să fie prea mult dorite. Constatarea nu face mai agreabilă vizita pe care trebuie să o facem în aceste locuri. Revistele umoristice ar dispărea rapid dacă n-ar avea ca temă sacrosancta birocrație. Dacă cel mai adesea aceste reviste exagerează, nu este mai puțin adevărat că ghișeul separă două lumi care nu vorbesc aceeași limbă. De o parte și de cealaltă ar fi posibil să se amelioreze această stare de lucruri cu un minimum de cordialitate, de înțelegere și de umor.

Am fost de curînd la un notar despre care știam că este repezit și antipatic. Cu toate că problemele pe care le aveam erau foarte complicate, doar pentru că i-am vorbit clar și civilizată m-a invitat să stau jos și... mi-a oferit o ceașcă de cafea!

Cînd bateți la o ușă, politicos este să așteptați răspunsul care vă permite să intrați.

Dacă sunteți convocat în fața unui tribunal este absolut necesar să vă duceți, dacă nu vă împiedică ceva într-adevăr foarte important. Martorul trebuie să sosească punctual avînd asupra lui convocarea. Așteaptă în anticameră să fie chemat și, bineînțeles, își scoate pălăria cînd intră în sala de ședință, după ce în prealabil și-a stins țigara. E aproape inutil să spunem că trebuie să vă mențineți depozitia respectînd strictul adevăr, căci cea mai mică inexactitate poate să vă coste foarte mult și să fie pe deasupra cauza unor grave nedreptăți. Fie că suntem martori sau parte în proces, răspundem președintelui sau, dacă e cazul, avocatului, dar niciodată altor persoane. Ne adresăm cu „Domnule Judecător“ sau „Domnule Președinte“ celui care prezidează un tribunal sau cu „Maestre“ dacă este vorba de un avocat.

În schimb, în prezența altor persoane decît cele judiciare, putem să ne adresăm cu „Domnule“ dacă nu le cunoaștem exact titlul.

Un ultim sfat pentru persoanele care din păcate... divorțează. Păstrați-vă demnitatea, nu vă lăsați orbiți de furie sau ură și rezolvați-vă problemele personale acasă. Amintiți-vă că tot completul de judecată e format din oameni ca și dumneavoastră, care se vor întrista sau vor zîmbi ironic ascultînd penibilele certuri pe care le continuați în sala de ședință. Mai plastic spus: „divorțați“ acasă, rămînînd prieten cu cel de care trebuie să vă despărțiți, iar la tribunal vă prezentați numai pentru a obține actele necesare. Nu neglijați luna de recurs în care aveți dreptul... să reveniți asupra hotărîrii luate. Politețea este un apanaj în primul rînd al oamenilor superiori din punct de vedere moral. Nu veți regreta niciodată că ați fost un „domn“ sau o „doamnă“. În fond viața este prea scurtă ca să ne certăm pentru niște furculițe ruginite...

Bunele maniere în călătorie

A călători e mai important decît a-ți atinge scopul, spunea cineva. Această afirmație pare fondată pe experiența unui „globe-trotter“ care știe că, dacă uneori „țelul dezamăgește, călătoria niciodată“. Dar dacă vei fi mereu nemulțumit fiindcă în altă țară nu e ca „la noi“, ar fi mai bine să rămîi acasă.

Un adevărat călător va reține ceea ce este frumos din ceea ce vede și își va nota pe cît posibil lucrurile care l-au impresionat.

O călătorie se face cu bună dispoziție și cu plăcere, sentimente pe care le vom retrăi cînd vom răsfoi jurnalul de călătorie, vederile pe care le-am cumpărat și cînd ne vom uita la fotografiile pe care le-am făcut.

Frumusețea unei călătorii nu depinde de numărul de kilometri parcurși. Sunt oameni care înțeleg și se bucură mai mult de o excursie făcută în Maramureș decît alții care se laudă că într-o singură săptămînă au stat două zile la Zürich, una la Florența, o noapte la Veneția, o oră și jumătate la Milano, o dimineață la Roma și patru ore la Viena!

Să fim foarte atenți la ce ne uităm și mai ales cum ne uităm. Lucian Blaga spunea: „Pe omul simplu îl recunoști din aceea că se miră de toate, dar simplitatea i-o recunoști și din aceea că de unele lucruri nu se miră îndeajuns“.

O călătorie cere un anumit timp de pregătire: alegerea mijloacelor de călătorie, a itinerariilor, pregătirea hainelor și bagajelor, cumpărarea de valută străină, a билетelor de transport etc. Pentru a evita chinul ultimei zile cu făcutul valizelor, cel mai bine e să stabilim din vreme o listă cu

hainele și obiectele pe care trebuie să le luăm cu noi. Apoi să cercetăm cu calm această listă și să eliminăm cu mintea clară tot ce e inutil. E mai bine să repartizăm greutatea în valize mici decît într-unul sau doi monștri pe care nu i-ar putea duce decît un halterofil și care vor fi niște piedici teribile pentru fiecare etapă. Putem de altfel să ne mulțumim cu o mică valiză conținînd strictul necesar pe perioada călătoriei și să ne trimitem bagajele prin vagonul de bagaje.

Un călător prudent va ajunge cu o jumătate de oră înainte la gară, pentru a-și putea lua de pe peron reviste de citit pe drum și eventual un suc de băut.

În tren își va căuta un vagon mai puțin aglomerat; va ajuta persoanele în vîrstă care urcă și, ajuns la compartimentul vizat, va întreba dacă mai e vreun loc disponibil. Trebuie să indicăm politicos și clar locurile libere fără să creăm o atmosferă ostilă.

Bagajele, bastoanele, umbrelele și hainele vor fi plasate în locurile speciale pentru bagaje și, pe cît posibil, fără să incomodăm pe ceilalți călători. Vom ajuta, fără exagerare, doamnele care vor să-și așeze bagajele. Lăsăm persoanelor pe care vrem să le onorăm locurile în direcția mersului și pe cel de lîngă fereastră. O persoană bine crescută o va face chiar dacă are locul privilegiat cumpărat în prealabil.

Dăm hamalului, peste taxă, un bacșiș rezonabil. Dacă persoanele din compartiment ne cer să închidem fereastra o vom face fără să protestăm. În caz de neînțelegeri ne adresăm controlorului evitînd discuțiile lungi și inutile.

Nu fumăm decît moderat în vagoanele pentru fumători și nici într-un caz țigări ieftine care fac aerul de nerespirat și dau celorlalți călători migrene violente. Se înțelege că ne vom abține complet în vagoanele pentru nefumători.

Multer persoane călătoria le trezește o poftă de mîncare formidabilă. Le sfătuim să păstreze totuși niște limite rezonabile pentru a-i scuti pe vecini de spectacolul unei lăcomii exagerate. Vom evita să luăm pe drum de mîncare lucruri urît mirositoare sau inestetice ca, de pildă, ouă răscoapte, o friptură cu sos. În general o persoană bine crescută nu mănîncă într-un compartiment de tren.

O conversație într-o călătorie, am mai spus-o, poate fi uneori foarte plăcută, dar poate să provoace și surprize dezagreabile. Ne vom abține să facem confidențe, să pronunțăm nume. Orice întrebare pusă unor necunoscuți poate să devină o indiscreție și o lipsă de tact. Nu-l veți întreba pe domnul fermecător din fața dumneavoastră: „Văd că nu purtați verighetă, sunteți necăsătorit?“ Veți pune întrebarea astfel: „Aveți copii?“ La prima întrebare nu vă garantez că obțineți un răspuns sincer, la a doua însă în mod sigur. Nimeni nu spune minciuni când e vorba de copii și atunci veți afla că... „nu încă“ sau „am doi flăcăi pe cinste“. Odată clarificat subiectul care vă interesează... discuția poate continua.

Chiar dacă o conversație este pasionantă, dacă un roman este captivant, dacă peisajul este minunat, nu trebuie să ne neglijăm copiii. Într-o călătorie ei trebuie să fie supravegheați permanent deoarece există pericolul unor accidente. Dar nici nu le vom face observații interminabile, ci le vom găsi o preocupare. Să nu uităm să luăm de acasă o carte, un joc etc.

Dacă o călătorie e lungă, vagonul restaurant vă oferă un moment de relaxare agreabil și constituie o soluție mai elegantă decât despachetarea nenumăratelor sandviciuri sau folosirea prea frecventă a termosului. Regulile de urmat în vagonul restaurant sunt cele valabile la orice altă masă luată în oraș, dar în vagonul-restaurant nu trebuie să pierdem prea mult timp stînd de vorbă. Numărul restrîns de locuri disponibile ne impune să-l eliberăm pe cel ocupat de noi imediat ce am terminat de mîncat. Ne vom hotărî repede asupra mîncării și a băuturii pe care le dorim fără să protestăm că lista este atît de limitată. Să evităm reclamațiile care nu sunt perfect justificate și tot ce poate întîrzia serviciul chelnerului.

Vagonul de dormit are o etichetă specială care ține și de logică, și de tact. Patul de deasupra este mai incomod, din acest motiv îl vom oferi pe cel de jos unei persoane mai în vîrstă chiar dacă este al nostru pe bilet. Ocupantul

patului de sus își face toaleta primul seara, dar ultimul dimineața. Ajunge astfel la locul înaintea vecinului și îl părăsește după el pentru a evita, sub ochii acestuia, o escaladare și o coborîre dizgrațioase. În timp ce unul dintre ei își face toaleta celălalt va sta pe culoar.

Un călător bine crescut nu va chema însoțitorul pentru a-i aprinde sau a-i stinge lumina sau pentru a-i deschide și închide fereastra. Se descurcă singur. Însoțitorului ne adresăm cu apelativul „domnule“ fără alt titlu. Când coborîm îi vom lăsa o mică sumă de bani.

Ne prezentăm în vagonul de dormit? Numai când descoperim că interesul este de ambele părți. În toate celelalte cazuri este suficient un simplu salut cordial. Vom proceda la fel și în cazul călătorilor întâlniți în vagonul restaurant sau în compartiment.

La coborîrea din tren aruncăm sticlele goale și eventualele resturi de mâncare în coșul de gunoi și nu pe geam. Nu le lăsăm pe masă sau pe bancă. Dacă nu avem loc în coș le luăm cu noi și le aruncăm mai târziu. Lăsăm compartimentul „lună“.

Pe un vapor se respectă aceleași reguli. Dacă facem o călătorie la bordul unui transatlantic se înțelege că drumul e destul de lung și în acest caz e admis să te prezinți comensilor și vecinilor de cabină, ca și tuturor persoanelor cu care ai de-a face. Când suferim de rău de mare, e bine să evităm sălile comune și să ne retragem pe punte sau în cabină. Răul de mare este o calamitate împotriva căreia omul este practic neputincios, mai ales dacă nu-l ajută nici medicamentele. E dezagreabil să ne plîngem prea mult de asta, mai ales în fața persoanelor care, neresimțindu-l, nu ne înțeleg.

Călătorii unui avion trebuie să se supună strict recomandărilor ce se fac în timpul zborului. Ne punem centura la decolare și aterizare, mestecăm chewing-gum-ul oferit de stewardesă și ne străduim să nu ne concentrăm gândul la ultima catastrofă aeriană văzută la televizor. Regulile referitoare la masă și la comportamentul general rămân valabile și aici.

Dacă avem rău de aer, vom întrebuința cornețele speciale de hîrtie pe care le găsim în buzunarul scaunului și care ni se iau după ce au fost folosite. E recomandabil ca sticlele și paharele să nu fie prea pline, deoarece orice lichid caută o ieșire la altitudinile mari și e posibil să o găsească pe haina noastră!

Flirtul cu stewardesele este de domeniul literaturii ieftine. Stewardesele fac o muncă grea, au o mare răspundere, iar a le deranja inutil este de prost gust. Sunt tinere, frumoase și amabile pentru a vă ridica moralul cînd sunteți departe de pămînt și nu pentru a vă transforma în... Don Juani de ocazie.

Odată ajuns la capătul călătoriei...

Prima regulă constă în a respecta cu strictețe obiceiurile, oamenii și instituțiile țării care ne primește. În unele țări, de exemplu, o femeie nu va fi lăsată să intre într-o biserică avînd umerii descoperiți, în pantaloni și, cu atît mai mult, în șort. Un bărbat va evita și el să apară într-o ținută neglijentă. Pentru un indigen, oricare ar fi el, un străin este reprezentantul tipic al țării sale. Mai ales cînd te porți dezagreabil! Ești dezagreabil cînd nu ții cont de obiceiurile locului, cînd consideri țara respectivă ca o sucursală a patriei tale, cînd vorbești prea tare sau cînti pe stradă, arborezi o ținută excentrică sau critici tot ce întîlnești în cale. Concluzia e logică: acest român, acest francez se poartă prost, deci toți românii, francezii sunt prost crescuți! Înainte de a protesta, să ne gîndim că, pentru noi, orice american este un domn care poartă ochelari cu rame de aur, fumează țigări de foi groase, bea lapte acru cu friptură și are dolari cu nemiluita!

Să călătorești nu înseamnă să trimiți duzine de cărți poștale și să aduci cu tine rețete culinare, sau nu e numai atît. Este, înainte de toate, efortul pe care trebuie să-l faci pentru a te instrui, pentru a înțelege modul de gîndire al persoanelor pe care le descoperi. Dar cît este de dificil

să-ți lași acasă toate obiceiurile mai ales când ești sclavul lor timp de douăzeci și patru de ore pe zi! Cât de greu este să te adaptezi la un alt mod de viață. Totuși numai cu acest preț vom vedea ceea ce este de văzut într-o țară străină.

Să ne amintim că orice țară are frumusețea ei. Să reținem lucrurile cu adevărat importante, ca, de pildă, obiceiurile bune, fără a ne extazia peste măsură („niciodată la noi nu va fi așa“), dar nici nu vom relata apoi numai aspectele neplăcute pe care le-am întâlnit. Feriți-vă de generalități. Un om educat procedează la fel cum o face după ce a fost invitat undeva la el în țară: cu discreție și tact, adică fără comentarii interminabile și nelalocul lor. Am văzut într-o emisiune la T.V. un grup de tineri care fuseseră trimiși la specializare în Elveția de către industria hotelieră și care își spuneau impresiile. Au povestit pe un ton destul de iritat că într-adevăr acolo e curat și serviciile sunt ireproșabile, dar... lipsește minunata ospitalitate românească! M-am întrebat la ce hotel sau restaurant de la noi au întâlnit tinerii (care se pare că s-au dus degeaba în Elveția) celebra ospitalitate?

Timpul liber

Jocul, sportul și fair play-ul

Este un lucru bine știut că omul își dezvăluie adevărata sa fire atunci când joacă sau se joacă. Totuși, dacă în autobuz, pe stradă sau la serviciu își controlează atent gesturile, este necesar să o facă și în timpul jocului.

Brâncuși spunea, pe drept cuvânt, că, „atunci când nu mai suntem copii, înseamnă că am murit de mult“. Fie că recunoaștem sau nu, bucuria de a rămîne copil există în fiecare dintre noi. O caracteristică a celui mic este dorința de a fi „liber“, de a se juca tot timpul. Se joacă singur, dar se plictisește repede pentru că intervine o altă trăsătură umană, nevoia de a se confrunta cu cei din jur, spiritul de competitivitate. Apare necesitatea de a-și demonstra și de a demonstra că el este cel mai bun. Totuși orice joc are niște reguli precise care trebuie respectate. Din nevoia de a câștiga, unii le încalcă uneori cu naivitate. În lumea copiilor totul este mai drept, mai adevărat, mai cinstit, dar și... mai crud. Cel care a greșit este sancționat prompt cu excluderea din joc. Va suferi, dar va înțelege că „fair play-ul“ este indispensabil în societate. Nu altfel stau lucrurile în viața adulților atunci când intră în „joc“.

Un mare sportiv, campion în cursele automobilistice, a fost întrebat în ce constă secretul succeselor sale. Acesta a răspuns: „Am acționat mereu ca și cum ceilalți au toate drepturile și eu nici unul“. Iată o regulă minunată de urmat, nu numai când jucăm, dar și în toate împrejurările vieții. Pentru ca acest principiu să nu fie considerat drept un semn de slăbiciune ar trebui să nu avem de a face cu mediul „rechinilor“, dar nici cu cel al „fazanilor“. Să adăugăm că și pentru cei care au în vedere funcția recreativă a jocului

se impun anumite reguli de tact și de bun-simț. Dacă nu le respectă, nu vor mai fi invitați niciodată într-un grup care se reunește pentru a se distra.

Prima condiție, bineînțeles, este să respectăm strict regulile jocului. La ruletă, de exemplu, s-au acumulat de-a lungul timpului reguli care domină jocul cu precizie și ne ajută să rezolvăm toate situațiile posibile. Să începi o discuție pe această temă ar fi nu numai de prost gust, dar și total inutil. Există totuși anumite jocuri, de cărți sau altele, pentru care există fie reguli diferite, fie diferite interpretări, fie chiar reguli care variază de la caz la caz. De pildă, la jocul de rummy trebuie să explici jucătorului cum se socotesc punctele necesare pentru etalarea cărților, bonificațiile pentru hand sau pentru culoare. La aceste jocuri cu variante se cade să precizăm totul cu exactitate înainte, pentru a evita o situație neclară care ar genera discuții sau chiar dispute la sfârșitul jocului.

Cînd jucăm, fiecare dă ce are mai bun în el pentru a ajunge la victorie și este perfect normal să existe o mare tensiune fie că e vorba de un joc simplu sau de unul foarte complicat. Dar există de fiecare dată un singur câștigător, sau o singură echipă câștigătoare, adevăr la mintea cocoșului, însă a cărui ignorare îi face pe cei care pierd să se manifeste dezagreabil. Să pleci de la masa de joc bine dispus, să câștigi fără manifestări ostentative pare normal și ar trebui să fie o regulă pentru toată lumea. Totuși, vedem atîția jucători care atunci cînd pierd țipă sau înjură, dar și câștigători tratîndu-i pe învinși cu o ironie zdrobitoare, și mărturisesc că nu-mi plac nici unii, nici ceilalți. Jocul este un test de discreție și de stăpînire de sine. Impasibilitatea nu este cerută la toate jocurile la fel de sever ca la poker, de pildă, unde a devenit proverbială, dar calmul și cînd câștigi și cînd pierzi este un semn de bună creștere. Aproape toate jocurile, cu excepția șahului, sunt, mai mult sau mai puțin, supuse hazardului, acesta fiind simbolizat de zaruri, de cărți sau de o bilă care se rostogolește. La unele jocuri, norocul este singurul criteriu. Să învățăm să ne stăpînim nervii cînd șansa ne ocolește.

Miza jocului se stabilește în funcție de împrejurări și de parteneri. Majoritatea jocurilor de hazard își pierd orice interes dacă nu au măcar un câștig simbolic. În schimb, la jocurile care ne solicită inteligența și perspicacitatea, miza poate să lipsească, însă, dacă există, ea trebuie adaptată condițiilor materiale ale partenerului. Un jucător bogat sau căruia îi place gustul riscului nu trebuie să propună mize la care celălalt jucător nu poate face față. Dacă am pierdut, ocoliți cu încăpăținare de noroc, nu e decît o soluție: să plătim. Datoriile de joc sunt datorii de onoare. E inutil să-l deplîngi pe cel care a pierdut, deoarece s-a expus singur. E preferabil, într-adevăr, să te gîndești înainte de a juca o sumă mare, decît să regreti mai tîrziu. Nu vorbesc despre jocurile de noroc devenite vicii, deoarece este absolut inutil.

Nu este corect și nici elegant să întrerupi jocul în momentul în care câștigi. Înseamnă să iei partenerului orice șansă de a-și lua revanșa la următorul joc. Dacă nu poți să-ți permiți să pierzi, nu trebuie să te apropii de masa de joc.

Marea majoritate a jocurilor de societate sunt, în prezent, jocurile de cărți. Există o întreagă gamă, care merge de la 66 la bridge, de la rummy la poker și ecarté etc. Dar oricare ar fi jocul și oricare ar fi regulile lui, există anumite recomandări dictate de buna cuviință. Nu se utilizează decît cărți de joc noi sau bine întreținute. Ele trebuie să fie puse în ordine. Cărțile pătate, rupte, cu colțurile întoarse sunt nu numai inestetice, dar au și semne caracteristice care permit unora să le recunoască, de unde rezultă un avantaj neloial față de cei care nu le cunosc.

Nu se cuvine să trîntim cărțile, să lovim masa cu pumnul, să facem glume proaste, sau să ne ridicăm pentru a da mai multă forță aruncării victorioase a unui careu de ași.

Nu vom face nici un fel de semne pentru a da informații partenerului.

Nu este necesar, desigur, să păstrăm o tăcere religioasă în timpul jocului de cărți, dar nici să lăsăm conversația să ajungă pe-prim plan și jocul pe al doilea. Dacă se naște o discuție ea trebuie să fie scurtă și purtată pe un ton neutru. În cazurile neclare gazda acceptă că invitatul are dreptate!

Un spectator care nu joacă nu este neapărat purtător de noroc — jolly joker. El poate să urmărească o partidă, să accepte jocul fiecăruia, dar se va abține de la orice comentarii și de la orice sfat. Dacă nu poate să o facă trebuie exclus imediat.

A juca în public necesită un control permanent asupra reacțiilor noastre nervoase. Nu lăsăm să ni se vadă pe față o bucurie sau o teamă exagerată deoarece ne trădăm lipsa de stăpînire de sine. Dacă avem ghinion și ne-am pierdut și ultimul leu, trebuie să ne păstrăm măcar calmul, deoarece este singurul capital care ne-a mai rămas.

Chiar dacă suntem jucători pasionați, ne vom feri ca în orice ocazie să propunem „o partidă“ („unul mic“).

Cînd jucăm la cineva acasă, gazda va asigura băuturile răcoritoare, cafeaua, biscuiții și țigările. Totul va fi așezat pe măsuțe, alături de masa de joc. Aceste gustări nu trebuie să devină scopul principal al întîlnirii. Un bun jucător nici nu le apreciază, pentru că a venit să joace, nu să mănînce, și jocul îl acaparează aproape complet. Este motivul pentru care nu ai voie să împui pauze în timpul jocului pentru a schimba un disc, a discuta despre vreme sau despre politică. Jocul nu se întrerupe sub nici un motiv deoarece riști să-i deranjezi pe cei pasionați.

Cînd ți se propune să participi la un joc, îți vei rezerva toată seara în acest scop, vei sta cît stau și ceilalți invitați, contribuind și la cheltuielile pe care le face gazda.

Cînd primim cu regularitate prieteni pentru a juca trebuie să ne străduim să adunăm parteneri de forțe egale. Dacă se joacă pe bani, vom invita persoane cărora le place să riște și care dispun de mijloace financiare sensibil egale.

Cadourile

Arta de a oferi: cine? cui? cînd? ce? cum?

Cadoul nu este obligatoriu. El nu poate fi nici cerut, nici comandat, nici sugerat. Există însă și cîteva situații speciale, la care o să ne referim mai jos.

Am impresia că oricine va primi cu plăcere cîteva sfaturi în acest domeniu. A ști să oferi mici daruri și să o faci cu discreție și tact este un semn de noblețe sufletească. Există oameni generoși, dar există și oameni meschini și zgîrciți.

Nu este greu de observat că o persoană care intră într-o casă cu o florică în mîna este privită cu mai multă simpatie decît musafirul ce se scuză de fiecare dată că la florărie era închis!

Modul în care dăm și primim cadourile se învață. Nu întîmplător în Japonia — țara politeții — se fac cursuri speciale pe această temă.

Micile cadouri întrețin prietenii și produc oricui o mare plăcere, dar cu condiția să fie date din suflet și dezinteresat.

A oferi un cadou profesorului la care copilul tău este amenințat de corijență sau medicului pentru un certificat de concediu la care nu ai dreptul nu sunt semne de politețe, dimpotrivă.

De asemenea, nu vom da cadouri unei cunoștințe venite din străinătate, cu o situație materială mai bună decît a noastră deoarece o vom obliga să-și bată capul ce să ne trimită sau ce să ne aducă cu proxima ocazie. Cu atît mai neplăcut va fi pentru cel care a primit un dar oarecare să citească lista de... comisioane pe care i-am pregătit-o!

Între prieteni, în familie, între îndrăgostiți se pot face cadouri oricînd. Nu trebuie să așteptăm o zi festivă pentru

a-i dărui prietenei noastre o pereche de mănuși de bucătărie de care are mare nevoie sau bunicii o pereche de papuci comozi pe care i-am găsit din întâmplare la un mic magazin. Am auzit într-o casă o formulă amuzantă: acesta este un cadou de „ne-ziua ta“!

În schimb vom fi mai puțin generoși cu odraslele noastre, pe care nu le vom obișnui să aștepte în fiecare zi un cadou. Pretențiile lor nu se vor termina niciodată și vom educa niște egoiști și niște răsfățați. Apoi riscăm să ne pună în situații delicate întrebând cu obrăznicie musafirii: „Ce mi-ai adus?“

Dacă am rugat pe cineva să ne cumpere un obiect oricât de mic, ne interesăm de preț și-l achităm imediat. Dar dacă persoana care ne-a făcut serviciul își exprimă dorința de a ni-l face cadou, nu prelungim discuția la nesfârșit. Mulțumim, acceptăm și... ținem minte! Să nu abuzăm de prietenii noștri rugându-i în permanență să ne facă mici cumpărături, mai cu seamă dacă nu le putem face, la rîndul nostru, mici servicii. Să cumperi ceva, mai ales lucruri care se găsesc greu, necesită timp. Astfel pierzi — sau îi faci „cadou“ celuiilalt — câteva ore. Nu poți să faci astfel de „cadouri“ la nesfârșit, pentru că timpul unui om poate fi pentru el deosebit de prețios. Treptat, astfel de persoane profitoare își vor pierde simpatia celor din jur.

Cînd achiziți ce ți s-a cumpărat o faci cu bani potriviți pentru că e nepolitic să-l trimiți (tot pe cel care ți-a făcut serviciul)... să schimbe.

Nu vom face daruri costisitoare la întâmplare, chiar dacă avem o situație materială de invidiat. Nu este o dovadă de bun gust.

Se poate oferi orice obiect util, de la un deschizător de conserve pînă la o tigaie de teflon, uneori chiar și lucruri de mîncare. Dar și aici se impune un minimum de tact. Nu-i vom aduce unei prietene mai sărace de ziua ei un kilogram de carne! Însă niște cutii frumoase de brînză franțuzească, sardele sau pateu pot fi foarte bine primite.

Un cadou trebuie gîndit, cumpărat, ambalat, oferit. Trebuie să fie frumos, util și să provoace o adevărată plăcere celui care îl primește. Tocmai aceste eforturi dau unui

cadou o valoare deosebită, și nu prețul lui. Acesta va fi înlăturat cu grijă. Excepție fac discurile și cărțile, de pe acestea prețul nu se șterge. Cartea nu se atinge! Se va pune între filele ei o hîrtie elegantă sau o carte de vizită pe care ne putem exprima gândurile bune. Dedicății și autografe pot fi date numai de către autori, traducători, ilustratori, editori. Înainte de a pune o carte în bibliotecă, ne semnăm discret pentru a nu uita că este a noastră. Cei foarte grijulii își confecționează ștampile speciale.

După ce am aflat sau am ghicit dorințele celor cărora dorim să le dăruim un obiect oarecare, îl cumpărăm din vreme și îl punem bine. Vom evita astfel aglomerațiile din magazine în preajma sărbătorilor și ne vom cruța mulți nervi, deoarece, ca un făcut, tocmai lucrul cel mai banal pe care ni l-am propus să-l cumpărăm... nu se mai găsește! Excepție fac dulciurile și florile. Dar chiar și florile pot fi cumpărate din vreme și ținute în frigider ambalate în pergament sau ziare, iar codițele în vată umedă.

Cel care primește un dar îl va deschide în fața musafirului și nu-i va strica bucuria protestînd că e prea scump, că nu trebuia sau, mai rău... că are oroare de bibelouri. Va mulțumi, se va bucura și chiar va reveni cu comentarii agreabile de cîteva ori în aceeași seară. Dacă un cadou nu ne place, ne vom ascunde nemulțumirea. În nici un caz nu vom spune: „Ce să fac cu această șampanie? Mai am încă zece sticle!“ Copilului ce s-a străduit să ne aducă un ruj ce nu ni se potrivește sau un vas de flori ce nu ne place nu-i vom face atunci, pe loc, nici un fel de observație. Vom deschide o discuție pe această temă cu altă ocazie și-l vom învăța cum se cumpără un cadou.

Cel care a făcut un dar nu va insista foarte mult să afle dacă ne place sau nu.

Este firesc să cumpărăm suveniruri atunci cînd călătorim. Tot firesc este să le oferim familiei și cunoștințelor noastre cînd ne înapoiem. De cele mai multe ori aceste obiecte sunt kitsch-uri. Ce facem cu „gondola“ primită de la Veneția, cu „turnul Eiffel“ primit de la Paris? cu ursul de ipsos de la Vatra Dornei? cu scoicile încrustate pe un papuc cumpărat de la Eforie? Nu ne poate obliga nimeni să ne urîțim viața

uitându-ne toată ziua la ele. Le vom pune toate la un loc, într-un dulap sau într-o debara, și, la prima curățenie generală, ne vom lua inima în dinți și le vom arunca!

Nu vom face cadou obiectele pe care le avem în casă și nu ne plac. Dacă au o oarecare valoare le putem da celor apropiați, în cazul în care aceștia și le doresc — însă fără comentarii de genul: „Mă mir că-ți place, mie mi se pare oribil!“

Nu dăruim, dacă nu ne pricepem, timbre unui filatelist, accesorii de pescuit unui pescar, culori unui pictor. Ei cunosc în mod cert niște mici magazine de specialitate ce le satisfac pretențiile rafinate și pe care noi nu avem de unde să le ghicim.

Dacă dorim să ne arătăm recunoștința față de cineva care ne-a făcut un bine: medic, avocat, profesor etc. , vom avea mare grijă la alegerea cadoului. Este bine să ne rezumăm la albume de artă, cutii de bomboane, dulciuri făcute de noi sau băuturi fine. Dar dacă ne gândim la un alt obiect trebuie să ne asigurăm că nu este total nepotrivit. Nu vom oferi obiecte voluminoase ce ocupă mult loc și în nici un caz animale sau păsări, dacă nu am întrebat în prealabil.

Nu vom oferi cărți pe care nu le-am citit sau despre care nu am primit asigurări de la o persoană competentă că merită să fie citite.

Persoanelor cu care nu suntem în relații apropiate nu le vom oferi obiecte de îmbrăcăminte sau de toaletă. Ne limităm la o eșarfă, la un fular sau la un parfum de foarte bună calitate. Nu cumpărăm farduri, colonii, spray-uri la întâmplare, numai pentru a cumpăra ceva. Orice om are preferințele sale și, dacă nu i le cunoaștem, ne abținem.

În general ar trebui să dăruim obiecte care ne plac și nu ne îndurăm să le cumpărăm pentru noi. Cu puțină atenție putem găsi bijuterii de argint (brățări, lănțișoare, medalioane, broșe) ce sunt de bun gust și relativ ieftine, iar pentru cei apropiați vom lua acele cadouri care ne-au fost „sugerate“ involuntar. Bunicii i s-au stricat ramele de ochelari, mama se plînge că i s-a terminat Ness-ul, fratele nostru ia mereu cu împrumut un stilou, iar prietena noastră își dorește de mult un suport pentru vase.

Din păcate se răspîndește obiceiul de a da bani în loc de cadou. Dar este o mare diferență între banii pe care un părinte îi dă de ziua copilului său pentru ca acesta să-și cumpere o pereche de blue-jeans pe măsură și banii pe care îi aduce în „dar“ mamei sale tînărul inginer, proaspăt căsătorit! Nu se face! Banii, dacă el consideră că trebuie dați, vor fi oferți cu altă ocazie, iar la aniversare va aduce un cadou pe care l-a ales cu drag, după ce s-a gîndit îndelung (împreună cu tînăra soție).

Un cadou valorează cît două dacă este oferit la timp, adică strict în ziua în care are loc evenimentul (în afară de căsătorii, vom reveni).

Ambalajul unui dar este foarte important. Este bine să avem întotdeauna în casă panglici și hîrtii frumoase colorate, pe care le vom cumpăra cînd ni se ivește ocazia, fără să ni se pară o cumpărătură inutilă.

Florile

— De la început trebuie spus că orice cadou se oferă însoțit de o floare. Chiar și pachetele sunt mai frumoase dacă le ornăm cu o crenguță de brad, cu o ramură de vîsc, cu niște imortele sau — de ce nu — cu puțin asparagus.

— Nu se oferă și nu se țin în casă flori artificiale, oricît de reușite ar fi aceste imitații. Este de prost gust.

— Cu puțin efort și imaginație, mai ales în anotimpurile calde, se pot oferi flori de cîmp sau flori rare pentru a nu cumpăra mereu cele cinci garoafe îmbobocite, banale și rigide. (În Franța, de pildă, nu se oferă garoafe. Ele sunt folosite doar pentru jerbe și coroane.)

— Se evită florile prea mari sau prea pretențioase (calele, gladiolele, ibiskus, nuferii) pentru că s-ar putea să nu fie pe gustul gazdelor. Toate florile sunt frumoase, dar, în general, un om delicat preferă florile delicate, ca anemonele, lăcrămioarele, violetele, ghiociei, macii, brîndușele, margaretele, tufănelele și multe altele. Fiecare sezon își are florile sale. Să nu le ocolim de dragul originalității, cu gîndul că orhideele sunt mai distinse. Nu sunt.

— Florile se oferă fără ambalajul în care le-am cumpărat, chiar dacă este „foarte frumos“. Vom lua hîrtia și o vom face să dispară, eventual în buzunar sau în poșetă, încă înainte de a intra în casă. Înminăm florile cu cozile în jos.

— La noi în țară există obiceiul de a oferi flori în număr impar. Se spune că cea care le primește completează buchetul! Totul în această lume are pereche! De aici numărul... cu soț!

— La ceremonii funebre se aduc flori în număr par. Chiar și jerbele respectă această regulă.

— Nu se duc flori bărbaților decît dacă sunt la spital.

— La spital nu se duc flori prea mari sau cu un miros puternic. Este bine să ne gîndim de acasă în ce vor fi puse. Nu este greu să aducem noi înșine un vas potrivit, de pildă o ulcică smălțuită. Poate scăpăm astfel de eternele sticle de lapte și borcanele de gem care „împodobesc“ atît de dizgrațios saloanele, chiar dacă în ele au fost puse niște flori foarte frumoase!

— Există o aversiune — nemotivată — împotriva ghivecelor cu flori. Dacă este vorba de un pomișor pitic ornamental, de o azalee frumoasă sau de un cactus deosebit, nimic nu ne oprește să le oferim unor prieteni. S-ar putea ca aceștia să se bucure de darul primit mulți ani de zile, gîndindu-se cu drag la noi. Ne interesăm însă dacă vor fi bine primite. Cunosc persoane care adoră cactușii, dar și unele care îi detestă.

— Din cauza sărăciei în care am trăit în ultimii ani, am uitat un obicei pe cît de comod pe atît de elegant: să trimitem flori prin comisionar. Multe florării au la dispoziție un om care ne poate face serviciul de a duce un buchet de flori la o dată și o oră precisă. Vom avea însă grijă să-i dăm adresa amănunțită pentru a nu-l sili să rătăcească cu buchetul în brațe printr-o pădure de blocuri. Vom comanda buchetul, îl vom plăti anticipat, vom întreba dacă cel care îl duce este angajat și plătit de firma respectivă, dacă nu îi vom achita și lui anticipat drumul. Vom lăsa o carte de vizită pe care vom scrie cîteva rînduri adresate destinatarului. Nu vom trimite buchete anonime decît dacă ținem cu tot dinadinsul să creăm încurcături neplăcute

într-o familie! Cel care primește florile va da și el o sumă de bani comisionarului și va semna de primire. Apoi va mulțumi cât mai repede, telefonic, celui care i le-a trimis.

Ce util este un astfel de serviciu, cînd vrei să fii un om bine crescut și să trimiți niște flori — de exemplu a doua zi după o vizită — unor persoane în casa cărora te-ai simțit bine. Ce surpriză plăcută va avea fiica noastră cînd va primi de la colegii de clasă un buchet de optsprezece trandafiri albi în ziua în care își sărbătorește majoratul! Să nu ne sperie sumele de bani pe care trebuie să le plătim. Sunt infime în comparație cu bucuria pe care o producem celor pe care îi iubim și îi stimăm!

Să spunem cîteva cuvinte și despre limbajul florilor. Poate sunt superstiții, dar există persoane care țin seama de ele, astfel încît înainte de a cumpăra și a da flori e bine să ne gîndim puțin pentru a nu comite gafe. Despre cale se zice că aduc ghinion. Florile roșii semnifică iubire și pasiune, cele galbene gelozie, cele albe puritate. Dar nu toate au o semnificație.

— Nu vom duce unei mătuși în vîrstă de la care așteptăm o moștenire un buchet de „nu-mă-uita“ și nici mamei soțului nostru o specie de cactus ce crește spectaculos și poartă numele popular de „limba soacrei“!

— Florile pe care le primim le așezăm imediat într-un vas cu apă. Cînd așteptăm musafiri vom avea la îndemîină vase pregătite de diferite mărimi.

— Când oferim florile cu o ocazie oarecare rostim în același timp și o formulă de felicitare. Dar dacă le ducem când mergem într-o vizită nu spunem nimic. În schimb gazda va mulțumi, le va aprecia, dar în nici un caz nu va spune: „Vai, nu trebuia să vă deranjați“ sau „De ce ați dat atîția bani cînd sunt atît de scumpe?“

— În nici o situație nu se refuză florile ce ni se dăruiesc. Nu imitați gestul de prost gust al actrițelor din dramoletele pe care le vedeți pe ecran aruncînd la coș cu dispreț superbul buchet primit de la un admirator indezirabil. Florile n-au nici o vină, iar gestul e mitocănesc. O puteți face, dar după plecarea musafirului, cînd sunt vechi și ofilite, evident „revalorificate“ din casa oaspetelui.

Această regulă nu este însă valabilă și pentru obiecte. Avem dreptul să refuzăm un cadou? Nu! Chiar dacă nu ne place, un cadou este un cadou și să-l refuzi înseamnă să jignești pe cel care ți l-a oferit. Această regulă are totuși excepții. Sunt cazuri speciale cînd un cadou poate fi interpretat ca mijloc de presiune sau de convingere și dacă îl primești înseamnă că accepți să faci serviciul respectiv. În acest caz trebuie să-l înapoiezi. Este desigur dezagreabil pentru cel care îl oferă, dar trebuie să înțeleagă situația și numai pe el însuși trebuie să se supere că a fost lipsit de tact. Funcționarii, după cum am mai spus, nu trebuie să primească cadouri valoroase, mai ales cînd au o funcție importantă. Cinstea și conștiința profesională nu le lasă altă alegere.

Să înapoiezi ulterior cadourile care ți-au fost făcute nu este admis decît în anumite cazuri. Cînd cineva te calomniază sau te jignește, poți să i le restitui, fără nici un cuvînt, dar nu este obligatoriu.

După o veche tradiție, îndrăgostiții care s-au despărțit nu își restituie unul altuia cadourile. Această regulă nu este absolută. Dacă unul dintre ei a adus grave prejudicii onoarei celuilalt sau dacă darurile sunt foarte prețioase, ele se înapoiază. Buna cuviință, pe care legea o sprijină în acest caz, cere să se restituie obiectele de mare valoare. Toate aceste situații nu sunt totuși fără excepții. Un cadou

primit este de regulă numai al aceluia care l-a primit. Pentru a evita aceste situații neplăcute — uneori se ajunge și la Tribunal — ar fi de preferat să ne gândim bine ce oferim și mai ales cui.

Diferite ocazii în care dăm cadouri

— **Sf. Nicolae** — 6 Decembrie. Este una din cele mai așteptate sărbători de către copii. Îi vom învăța să-și pună la ușă ghetuțele lustruite de cu seară (în ajun). După ce s-au culcat le vom umple cu daruri, constând în general din dulciuri, pe care le vor găsi a doua zi de dimineață. Le vom spune și povestea cu nuielușele pe care s-ar putea să le primească de la Moș Nicolae dacă nu sunt cuminiți!

— **Crăciunul** — 25 Decembrie — se sărbătorește nașterea Domnului nostru, Isus Cristos. Când copiii sunt mici, vom face bradul fără ca ei să ne vadă, dacă sunt mai mari vom apela la ajutorul lor. Bradul trebuie să fie împodobit pe 24 Decembrie, în Ajunul Crăciunului.

Vom acorda o deosebită importanță acestei seri, invitând musafiri și așteptând colindători. Vom pune sub brad daruri pentru membrii familiei, dar și pentru invitați. Ele vor fi frumos ambalate, vor avea etichete și vor fi date în cadrul unui ceremonial aparte. Momentul va fi cât mai mult prelungit și va constitui o veritabilă sărbătoare. Va veni Moș Crăciun și tot acum vor fi chemați colindătorii, pentru care vom pregăti din vreme daruri. Deoarece Ajunul Crăciunului este încă zi de post, se dau de obicei: covrigi, dar și nuci, mere, portocale sau alte fructe.

— **Anul Nou** — Se dau bani copiilor deoarece aceștia ne-au sorcovit. La masa festivă de Revelion, pe data de 31 decembrie, se vor pune în fața fiecărui invitat, în stînga, sub șervet, mici cadouri, ca de exemplu: un set de batiste, un portofel, o bijuterie, cosmetice, un stilou, o agendă, un calendar etc., în funcție de posibilitățile materiale ale familiei respective. Important este ca fiecare dintre invitați să întâmpine noul an primind un mic dar, de care se va bucura în mod sigur.

— **1 Martie** — Este o zi așteptată de toată lumea cu multă nerăbdare. Scăpăm de hainele groase de iarnă și chiar dacă afară este lapoviță și ninsoare știm sigur că a venit primăvara.

La această dată se oferă mici obiecte confecționate de noi sau cumpărate, însoțite de tradiționalul șnur alb împletit cu roșu. Florile ar trebui să însoțească întotdeauna măștișoarele. Le vom alege pe cele care au totuși o semnificație: coșar, barză, cheiță etc. Le vom ocoli cu grijă pe cele de prost gust care din păcate au invadat comerțul. Este vorba de cele confecționate din blănuri și pene, dar nu numai despre ele. Din nou trebuie să amintim că nu prețul ne va sfătui să facem o alegere bună. A le lua la întâmplare doar pe cele mai ieftine sau pe cele mai scumpe nu este o dovadă de bun gust. Când scriam această carte am primit de 1 Martie de la o prietenă tânără o peniță de pe vremuri găsită într-un sertar al bunicului ei. Mi-a făcut o deosebită plăcere!

Când dăm măștișoarele le prindem pe un carton pe care ne scriem numele sau le punem într-un plic însoțit de o carte de vizită. Peste ani, când vor umbla în sertarul cu amintiri, cei care le-au primit își vor aduce aminte cu plăcere de persoane pe care aproape le uitaseră.

Femeile pot să-și dea cadou una alteia măștișoare, dar în nici un caz nu vor pune pe masă mai multe zicînd: „Alege-l pe cel care îți place“. Nu este frumos.

Bărbaților nu li se oferă măștișoare.

— **Florile** — Să nu uităm să felicităm de Florii pe toți cei care poartă nume de flori. Să o facem în scris sau trimițînd un buchet de flori. Îmi povestea o doamnă medic, deci o persoană cu multe relații, pe care o cheamă Florina, că în ziua respectivă are musafiri de care nu se poate ocupa deoarece trebuie mereu să răspundă la telefon tuturor celor care își aduc aminte că au o cunoștință cu acest nume.

Dacă suntem invitați la masă chiar în această zi fără să ni se spună de ce, vom ghici singuri că pe prietena noastră Rodica o mai cheamă și Violeta, Viorica sau Brîndușa și își serbează onomastica. În acest caz vom aduce pe lângă flori și un cadou.

— **Paștele** — Pentru că slujba de Înviere are loc sîmbăta la ora 24, se merge la biserică noaptea. Este bine să luăm totuși și copiii cu noi dacă nu sunt prea mici.

De Paște, pe lîngă bomboane, figurine și ouă de ciocolată vom dărui copiilor și hăinuțe noi. În general, copiii nu se bucură prea mult cînd primesc haine. Ei trebuie să fie mereu curați și frumos îmbrăcați. Dar în această zi obiectele de îmbrăcat au o anumită semnificație. Ele vor fi purtate la slujba de Înviere și în prima zi de Paște. Nu țîn minte nimic mai bine din copilărie decît pantofiorii de lac pe care îi primeam numai în această zi a anului.

Un alt obicei care face o mare bucurie copiilor este de a li se ascunde darurile lăsate de „iepurăș“. Se vor distra foarte bine căuțîndu-le și ziua va fi pentru ei o adevărată sărbătoare.

— **Aniversarea zilei de naștere.** Aproape mai important decît darul propriu-zis este să ne aducem aminte cu exactitate de această dată pentru a transmite felicitările chiar în ziua respectivă. În acest scop ar trebui să avem un calendar special pe care îl putem confecționa și singuri. Îl vom atîrna pe perete: este și decorativ, și mult mai util decît o agendă bine pusă la punct, dar pe care uităm să o consultăm! Dacă nu ne întîlnim cu persoana respectivă îi vom da un telefon de felicitare: tot dar se numește. Se înțelege că e vorba de oameni obișnuiți. Cînd e vorba de o personalitate, nu o vom deranja la telefon, ci îi vom scrie.

— **Onomastica** (ziua numelui). Se sărbătorește după calendarul ortodox. Sfînta Elena și Sfîntul Constantin, Sfîntii Mihail și Gavril, Sfîntul Nicolae sunt sărbători cunoscute, dar putem face o bucurie transmițînd felicitări și celor pe care îi cheamă: Ecaterina, Andrei, Eugenia, Teodosia, Ștefan, Anastasia etc. .

— **Nașterea și botezul.** Se vor face cadouri atît copilului, cît și mamei, chiar dacă nu suntem invitați la botez. De această dată darurile vor fi alese dintre cele utile.

Colegii de serviciu, de pildă, se pot consulta cu familia respectivă. Ar fi păcat ca „norocoșii părinți“ să se trezească cu două cărucioare la un singur copil!

Obligațiile materiale cele mai serioase revin nașilor. Aceștia vor aduce, pe lângă tradiționalul trusou, și un cadou valoros, care-i va rămîne copilului amintire, dacă-i posibil, toată viața: o bijuterie de aur, un pahar de botez de argint etc., după posibilitățile fiecăruia. Nașii nu vor uita (cum se mai întîmplă în ultima vreme) să-i facă un cadou deosebit și mamei copilului. Cadoul cel mai important va fi însă de la tatăl copilului. Darurile pot fi dintre cele mai diverse: un vas de flori, un tablou și chiar cărți și discuri. De fapt se poate oferi orice, iar obiectul respectiv va căpăta în timp o valoare deosebită, amintindu-i mamei mereu fericitul eveniment.

— **Căsătoria.** Chiar dacă participăm la masa festivă, este de preferat să trimitem cadourile dinainte. În ziua respectivă este atît de multă agitație încît riscăm ca ele să treacă neobservate sau să se piardă cărțile de vizită. Ținînd seama de vîrsta lor, tinerii au nevoie de lucruri foarte diverse, deci va fi ușor să alegem un cadou folositor. În această situație cadoul nu va fi neapărat o surpriză. Este preferabil să discutăm cu mirii sau cu părinții acestora despre ceea ce își doresc, decît să oferim al cincilea serviciu de cafea.

În multe țări din Europa s-a extins obiceiul „listei de mariaj“. Aceasta este alcătuită de către tineri cînd își anunță data căsătoriei. Lista se face la un mare magazin ales de ei și se lasă acolo. Ea cuprinde o gamă foarte largă de obiecte și de prețuri (pentru toate buzunarele!). Numeroase magazine specializate în „liste de mariaj“ sunt astăzi informatizate: alegerea obiectului se face prin „Minitel“ și se plătește cu cartea de credit. Este suficient să telefonezi, să dai numele și să trimiți o carte de vizită cu cîteva cuvinte de felicitare. La intervale scurte, magazinul transmite tinerilor cadourile primite și cărțile de vizită. Aceștia vor mulțumi cît mai repede și eventual vor invita persoana respectivă într-o seară, de pildă, avînd grijă ca obiectul primit să fie la vedere sau măcar să se vorbească despre el. „Lista de mariaj“ se retrage în general de la magazin la două săptămîni după nuntă.

Neavînd încă magazine specializate în acest domeniu, putem totuși alcătui aceste liste anunțîndu-ne rudele și prietenii din timp unde se află. Se va proceda la fel: cel care a consultat lista va bifa obiectul pentru a nu fi repetat. Tot din această listă se pot inspira și colegii de serviciu, adunînd bani și cumpărînd un cadou mai scump. Pe cartea de vizită se vor semna toți cei care au contribuit la cumpărarea cadoului. Va primi fiecare în parte mulțumirile tînărului cuplu.

Chiar dacă am trimis dinainte cadoul, în ziua ceremoniei vom aduce în mod obligatoriu flori.

Cadoul pe care mirele îl va face miresei în ziua căsătoriei nu va fi nici cerut, nici comandat, ci va constitui o surpriză (dar este obligatoriu!).

Într-o casă în care un cuplu de tineri căsătoriți se înțeleg bine, este recomandabil să se aniverseze data căsătoriei. Invitațiile vor fi făcute rudelor sau prietenilor, dar se va specifica scopul petrecerii. Cadourile vor fi și de această dată mai practice decît în alte ocazii.

Ca o curiozitate demnă de reținut sunt denumirile care se dau în unele țări aniversărilor:

- La 3 ani nunta de piele
- La 5 ani nunta de lemn
- La 10 ani nunta de cositor
- La 12 ani nunta de mătase
- La 15 ani nunta de porțelan
- La 20 de ani nunta de cristal
- La 25 de ani nunta de argint
- La 30 de ani nunta de perle
- La 40 de ani nunta de rubin
- La 50 de ani nunta de aur
- La 60 de ani nunta de diamant

Este un prilej de bucurie și de amuzament să oferim la aniversarea a cinci ani de la căsătorie obiecte frumoase numai din lemn.

Obligația celor care invită este doar de a anunța cîți ani au trecut de la evenimentul care i-a unit.

— **Vizitele.** În casele cu copii un om politicos nu va intra fără o surpriză cât de mică pentru aceștia: fructe, ciocolată, bomboane, jucării. Când suntem invitați la masă sau la o petrecere, fără a se sărbători ceva deosebit, vom aduce totuși flori sau o băutură fină. Nu vom aduce fursecuri sau prăjituri din comerț într-o casă în care gospodina este renumită pentru modul în care le face ea singură.

Obiectul împrumutat nu este dat!

Vom spune de la bun început că obiectele împrumutate trebuie să revină la proprietari cât mai curînd posibil. Asta ar trebui să se înțeleagă de la sine, dar din păcate nu se întîmplă mereu așa. Obiectele care se restituie cel mai greu, după cum se știe, sunt cărțile. Toți am avut destule surprize neplăcute în acest domeniu, toți ne-am văzut dispărute multe cărți dintre cele la care ținem, pentru a avea destule motive de neîncredere cînd ni se cere împrumut o carte. Un umorist spunea că înainte de a te plînge că ți-au dispărut cărți, trebuie să numeri în biblioteca ta cîte sunt străine și cîte ale tale! Dar asta nu ne consolează și ar fi frumos ca persoana căreia i-ai acordat încredere să trateze cu respect proprietatea ta. Ea va înveli cartea și nu o va pune niciodată deschisă sau întoarsă pe o masă (va folosi un semn de carte), se va feri să o păteze, să o adnoteze sau să o rupă. Dacă totuși a deteriorat o carte, nu se mulțumește să se scuze, ci se oferă să o înlocuiască. Proprietarul va refuza sau va accepta oferta după ce s-a gîndit dacă are cu adevărat nevoie de ea sau nu.

Să păstrezi cărțile împrumutate mai mult de două săptămîni înseamnă să fii lipsit de educație; să nu le înapoiezi deloc înseamnă să acreditezi o vorbă celebră: „Să iei cu împrumut o carte înseamnă să o furi, să o dai cu împrumut înseamnă să o lași furată“. Se vehiculează chiar ideea că este un „furt nobil“ — deci admis! Nu este adevărat. Un om corect va restitui întotdeauna la timp cărțile împrumutate. Și ca să nu uite, nu le va pune în

biblioteca, ci undeva la vedere, pentru a le înapoia cu proxima ocazie. Nu va împrumuta altora cărțile care nu-i aparțin.

Cît despre bani, se cuvine să spunem că nu iei cu împrumut decît în mod excepțional și întotdeauna în mediul social pe care îl frecventezi. Înainte de toate, o femeie nu trebuie niciodată să se împrumute de la un bărbat. Desigur, nu e dezonorant să ceri unei rude sau unui intim o mică sumă devenită necesară pe neașteptate. Vei fixa o dată pentru a da banii înapoi și o vei respecta cu strictețe. Astfel vei avea un nume bun și vei găsi oricînd pe cineva să te împrumute fără să te simți umilit. Chiar dacă n-ai semnat nici o chitanță, un împrumut devine o datorie de onoare. De asemenea să fim atenți cui împrumutăm, căci răii-platnici sunt în general cunoscuți.

Chiar o sumă mică nedată înapoi la timp sau pur și simplu uitată poate strica o prietenie. Este de datoria celui care ia să țină minte exact suma și data cînd trebuie să o restituie. Nu întîmplător francezul are o vorbă: „Les bons comptes font les bons amis.“

Învățați copiii de mici să nu dea și să nu ia cu împrumut obiecte de îmbrăcăminte. Este motivul multor neînțelegeri, iar obiceiul este și neigienic. Bunica mea (un om blînd, bun, înțelegător) nu împrumuta de la nimeni și nu dădea nimic din ce îi aparținea. Dacă împrumutam ceva de la ea, nu mai îmbrăca obiectul respectiv niciodată! Din principiu!

Tot din principiu nu cereți împrumut bijuterii sau obiecte tehnice. Ca un făcut chiar dumneavoastră, care nu stricați nimic de obicei, veți rămîne cu acele mixerului în spumă, iar perlele străine se vor deșira numai ca să vă facă în necaz și să vă învețe minte!

Bucurii și necazuri în familie

De la naștere pînă la moarte viața își urmează cursul cu multe bucurii și dureri: nașterea, botezul, logodna, căsătoria, boala, moartea. Fiecare dintre aceste evenimente importante pentru viața noastră se repercutează și în viața socială, deci și în codul bunelor maniere.

Naștere, botez, nașie

Pentru că anunțurile de naștere prin presă nu mai sunt la modă, îți anunți rudele, prietenii și cunoștințele prin telefon sau prin scrisori. Pentru botez se vor trimite invitații scrise, sugestive, dintre cele mai fanteziste, cum ar fi de pildă o fotografie a leagănului copilului, sau colțul cu jucării sau orice vă trece prin minte, iar dedesubt cîteva cuvinte ce vor preciza data și locul ceremoniei.

Cu riscul de a ne repeta, vom insista asupra alegerii nașilor. Ei pot fi aceiași cu ai părinților sau pot fi alții. Pe cine trebuie să desemnăm ca naș și nașă? În nici un caz pe bunici, căci nășia nu se limitează la botez, ci, în ideea bisericii, nășia trebuie să constituie o rudenie în vederea înlocuirii părinților. În eventualitatea dispariției acestora, nașii vor fi considerați părinții copilului. Chiar dacă părinții copilului trăiesc, nașii sunt „părinții lui spirituali“ toată viața. Pentru acest motiv se vor evita persoanele prea în vîrstă. Cei la care se apelează să-și asume această sarcină vor fi căutați printre rude și prieteni, dar se vor evita, în măsura posibilului, persoanele necăsătorite. Nășia este o onoare atît pentru nași cît și pentru copil. De aceea este

nepotrivit să alegi ca naș o persoană doar pentru că are o situație materială sau socială mai bună decât cea a familiei copilului, pentru că nașia nu trebuie să devină o afacere. Nu este obligatoriu (cum am mai spus) ca nașii de cununie să fie și nașii de botez.

La sfârșitul ceremoniei are loc de obicei o mică petrecere în cursul căreia se oferă cadouri de botez. În mod tradițional nașul poate da un cec, o monedă de aur sau prima piesă dintr-un serviciu de masă care va fi completat în fiecare an. Ceilalți participanți vor aduce flori sau cadouri destinate atât copilului cât și mamei. Dacă se oferă tradiționalele bomboane de ciocolată — la biserică —, ele sunt aduse de obicei de către nași.

Preotul face parte dintre invitați și este musafirul de onoare când împrejurările îi permit să vină. Petrecerea de botez este intimă, nu cere o ținută specială și nu se prelungește prea mult. Obiceiul cere preotului, nașului și membrilor familiei să rostească un toast în sănătatea mamei și a copilului.

În mod obișnuit, în cursul întregii vieți, nașii și finii se tutuiesc.

Cererea în căsătorie

Părinții tânărului sunt cei care fac o vizită în acest scop părinților fetei. Cererea se adresează tatălui și doar în lipsa acestuia mamei. Răspunsul se poate da imediat, și în acest caz este chemată și domnișoara pentru a fi felicitată de către toți cei de față, sau poate fi amânat, dar nu prea mult.

La această vizită părinții tânărului se îmbracă foarte frumos și aleg un buchet de flori deosebite. Tinerii nu ar trebui să fie de față pentru că se discută probleme legate de situația materială: unde vor locui, ce zestre se oferă fetei, ce posibilități materiale are tânărul și cum se va desfășura ceremonia. Dar în zilele noastre interdicția respectivă nu mai este obligatorie și tinerii pot fi de față.

Tînărul, care se consideră abia acum acceptat, are voie să vină zilnic în casa viitorilor socri și poate fi oprit la masă ca un viitor membru al familiei. Tot din acest moment el va trimite fetei... zilnic cîte un buchet de flori albe pînă în ziua căsătoriei!

Logodna

Se anunță logodna și evenimentul se va sărbători într-un cadru intim, invitînd numai rudele apropiate. Petrecerea are loc la părinții logodnicului.

Tînărul va oferi fetei inelul de logodnă, pe care aceasta îl va păstra pe degetul inelar la mîna stîngă, pînă în ziua cununiei, cînd îl va muta pe dreapta, iar pe mîna stîngă va primi verigheta în timpul slujbei de la biserică. Alegerea nașilor se face de către tînăra pereche după o gîndire serioasă, oprindu-se asupra perechii pe care o iubesc și o respectă cel mai mult. Tot ei le vor boteza eventual copiii. Dacă aceștia nu au posibilități materiale, cheltuielile pe care ar trebui să le facă vor fi preluate de către părinți sau chiar de către tineri, pentru că valoarea morală este mult mai prețioasă decît cea materială.

Trusoul — zestrea

Trusoul se dă logodnicei de către părinții acesteia și constă din lenjerie de pat, plăpumi, perne, diferite obiecte de gospodărie și, eventual, mobilă.

Pe vremuri părinții fetei erau bucuroși că o mărită, îi dădeau zestre pentru că bărbatul era cel care își întreținea familia. În zilele noastre lucrurile s-au schimbat radical. Băiatul aduce și el zestre. Părinților care se plîng că au cheltuit ca să-l „înzestreze“ ca pe o fată ar trebui să li se reamintească faptul că și fata are o meserie și cîștigă destul de mult. În plus are toate obligațiile pe care le avea pe vremuri.

„Ce-ți mai fac copiii?“ este întrebată o doamnă „S-au căsătorit amîndoi, le-am dat aceeași « zestre », dar n-au nimerit la fel de bine. Fata are un soț minunat, muncește la serviciu, iar acasă spală, calcă, gătește, ce să spun, face tot — fata mea e o norocoasă! În schimb, băiatul, săracul, a nimerit prost, e o victimă — muncește la serviciu, iar acasă spală, calcă, gătește. Soția lui e o leneșă!“

Cununia civilă și religioasă

Ar trebui să știm că la primărie se duc tinerii și părinții lor. Nu se fac invitații speciale, iar rudele și prietenii pot veni doar dacă doresc.

Ținuta este elegantă, sobră, de oraș, deoarece căsătoria civilă are loc dimineața. Mireasa și doamnele nu vor purta rochii de lame strălucitoare sau strasuri. Mirele și domniile vor purta costume elegante, dar în nici un caz frac sau smoching. Este o ceremonie simplă, iar importanța care i s-a acordat în ultimile decenii în țările comuniste nu este tocmai potrivită. Fastul și toaletele elegante vor fi arborate în cadrul cununii religioase și la masa festivă care se organizează fie în casă, fie la restaurant.

Cheltuielile vor fi suportate după o înțelegere prealabilă ori de părinții fetei, ori de cei ai băiatului sau de nași. Uneori ele pot fi împărțite, în funcție de posibilitățile lor materiale. Nu există o regulă fixă în acest domeniu, ci important este să nu se nască ulterior discuții neplăcute care pot genera conflicte nedorite ce vor umbri acest moment atît de important din viața oamenilor. Ca să evităm aceste situații este necesar doar să ne organizăm foarte bine, să ne respectăm promisiunile și să acceptăm hotărârile pe care le ia în acest caz o singură persoană, pricepută, în care vom avea toată încrederea. Se obișnuiește să se dea tinerilor cadou sume de bani. Cum toate discuțiile pleacă de la bani, se va hotărî în prealabil ce se va face cu ei. Situațiile sunt multiple și neprevăzute în

funcție de educația și posibilitățile materiale ale fiecărei familii. Se poate expedia tinerilor căsătoriți un mandat poștal. Se poate da mirelui într-un moment potrivit un plic cu bani și cu o carte de vizită din partea invitatului. Se va alege o formulă elegantă și nu se va ajunge în nici un caz la „licitația“ în gura mare a sumelor date. Este un obicei nou și foarte urât, de fapt ca și garoafele și mire-sucile lipite cu scotch pe capota mașinii... Tot de prost gust mi se pare „furatul miresei“ și mărturisesc că formula stereotipă „casă de piatră“ îmi este profund anti-patică. Oare nu e suficient: „Să fiți fericiți!“ „Să aveți parte de liniște și înțelegere!“ — spuse din suflet?

Dacă la Primărie căsătoria se oficiază într-un cadru mai modest, cununia religioasă va beneficia de o pregătire specială. Ar trebui ca doar tinerii să hotărască modul în care se unesc în fața Domnului. S-ar putea ca ei să dorească o mică ceremonie la un schit pe un vîrf de munte și să aibă ca invitați doar păsările cerului. Să nu-i împiedicăm, deoarece această zi este a lor și nu a ambițiilor părinților, ce doresc să-și vadă copiii la cea mai mare biserică din oraș.

Dar dacă toți hotărăsc ca evenimentul să fie oficiat la biserică, ceremonia se va pregăti cu grijă, din vreme:

- cu șase-opt luni înainte se alege biserica, se discută cu preotul și se fixează data ceremoniei;

- se alege restaurantul, se fac rezervări, se hotărăște meniul;

- se discută cheltuielile cu toți cei implicați și se stabilește un buget ferm;

- se schițează lista invitaților;

- cu două-patru luni înainte se aleg și se comandă invitațiile, de obicei de către părinții fetei. Căutați o soluție simplă și elegantă pentru forma invitațiilor apelînd la o cunoștință care vă poate ajuta: un arhitect sau un designer. Veți evita astfel cele două turturele pe o crenguță care, trebuie să recunoaștem, sunt de foarte prost gust. Vă oferim alăturat un model.

— se alege locul unde tinerii căsătoriți vor petrece luna (săptămîna) de miere, se fac rezervările. Obligația cumpărării билетelor revine mirelui;

— se decide cine se ocupă de muzică, se rețin ore la fotograf și se vorbește la florărie;

— se pregătesc toaletele ce vor fi purtate la biserică de către părinți, nași și chiar ale domnișoarelor de onoare, astfel încît întreg ansamblul să fie armonizat coloristic. Reamintim că în afara miresei nimeni nu va fi îmbrăcat în alb;

— cu o lună-două înainte se expediază plicurile cu invitații, care trebuie să ajungă la destinație cu cel puțin patru săptămîni înainte de nuntă. Este obligatoriu ca persoana care primește o invitație să răspundă, să mulțumească și să precizeze dacă poate veni sau nu;

— se cumpără și se gravează verighetele. Ele vor fi păstrate de către mire pînă în ziua nunții.

Căsătoria religioasă poate avea loc în aceeași zi cu cea civilă, dar este foarte obositor. Pe vremuri ceremonia la biserică se oficia după orele 17.00. Astăzi ceremonia are loc și la prînz. Se poate merge imediat la restaurant sau invitații pot pleca acasă și se vor reîntîlni seara; în acest caz se pot schimba toaletele.

Se pleacă de la părinții fetei, unde nașii au adus buchetul alb de flori și lumînările împodobite. Atît rudele, cît și prietenii vor avea grijă să ajungă la timp, pentru că cei doi tineri trebuie să sosească ultimii. În biserică se va intra într-o anumită ordine; aveți grijă să-l întrebați pe preot în ce constă ritualul. Facem această recomandare deoarece nu există reguli fixe, ele depind de obiceiul locului.

După oficierea slujbei, mirii rămîn pe loc pentru a primi felicitările, întîi ale părinților, apoi ale rudelor apropiate și în sfîrșit ale prietenilor și chiar ale celor necunoscuți aflați întîmplător acolo. Din biserică mirii ies primii.

La masă mirii ocupă locul de onoare. În dreapta mirelui stau nașa, tatăl băiatului și mama fetei. În stînga miresei stau nașul, mama băiatului și tatăl fetei. Este posibilă și o altă ordine: mirele, nașa, tatăl și mama băiatului — în dreapta, iar în stînga mireasa, nașul, mama și tatăl fetei.

Numai aceste opt persoane vor sta în capul mesei, amplasată cu fața spre invitați. La puțină vreme după începerea petrecerii se toastează în sănătatea mirilor. Părinții acestora răspund și mulțumesc.

Deschiderea „balului“ o fac tinerii căsătoriți. După aceea mirele va invita la dans, în ordine, pe mama fetei, pe nașă și pe mama lui, iar mireasa va dansa cu socrul, cu nașul și cu tatăl ei. Se înțelege că ceilalți invitați se pot alătura și ei celor de mai sus.

Acesta este un model clasic, tradițional, dar există multiple variante de petrecere a timpului după ceremonial. Importantă rămîne oficierea slujbei religioase.

Ca să fiți siguri de reușită, vă recomand să acceptați cu câteva luni înainte, dacă este posibil, invitația la o altă nuntă. Veți fi atenți și veți reține tot ce v-a plăcut și ce nu. Este normal să nu aveți experiență în acest domeniu și a învăța de la alții este extrem de eficient. Această obligație poate reveni părinților sau logodnicilor care-și vor spune părerea pentru a fi acceptată de către toți cei implicați.

Boala și moartea

Îngrijirile date bolnavilor cer mult devotament. Prima datorie care revine persoanelor de lângă ei este să le ridice moralul și să le alunge gândurile negre. Când facem o vizită unui bolnav, aceasta trebuie să fie foarte scurtă. Dacă starea pacientului o permite, vom aduce câteva flori al căror parfum să nu fie prea puternic, bomboane, ciocolată sau poate o carte cu condiția ca aceasta să fie interesantă și ușor de citit. La căpătîiul unui bolnav ne abținem de la orice discuție în legătură cu gravitatea bolii sau nepriceperea doctorilor. Vom fi liniștiți, calmi și surîzători.

Cea mai eficientă dovadă de simpatie este să ne oferim a rezolva pe cât posibil problemele profesionale sau personale ale celui imobilizat pe patul de spital. Este foarte important să ne stăpînim nerăbdarea când bolnavul ne vorbește despre boala lui, despre suferințele lui, deoarece în aceste momente doar asta îl preocupă.

Vizitele la femeile care au născut trebuie să fie de asemenea foarte scurte. Ele sunt rezervate soțului, părinților sau prietenilor foarte apropiați. Se pot aduce flori, cărți, fructe și, dacă relațiile sunt mai strânse, un obiect de îmbrăcăminte destinat nou-născutului.

Cînd cineva moare, familia trebuie să transmită această veste tuturor celor care l-au cunoscut. În cursul acestor zile prietenii cu adevărat bine crescuți vor găsi ocazia să-și manifeste compasiunea făcînd nenumărate și discrete servicii care vor scuti familia îndurerată de multe neplăceri.

Rudele și prietenii apropiați ai defunctului vor fi anunțați personal, prin telefon sau li se va telegrafia. Celelalte persoane vor fi anunțate prin faire-part sau anunțuri în presă. Cum acestea din urmă cad sub ochii multor persoane, va trebui să ne ferim de anunțuri de prost gust. Oricît de mare ar fi simpatia pe care ne-a inspirat-o defunctul, nu ne vom putea abține să nu surîdem dacă familia a crezut de cuviință să adauge „de ce așa de devreme?“, cînd defunctul are nouăzeci și doi de ani! Durerea cea mai adîncă nu ne autorizează să ne lăsăm dominați de sentimentele care ne conduc la asemenea gafe.

Anunțul de deces va menționa doar numele celor apropiați. Ordinea obișnuită este următoarea: soțul, copiii, părinții, frații, surorile.

Sunt de asemenea precizate data și locul înmormîntării sau ale incinerării. Dacă această indicație lipsește înseamnă că înmormîntarea a avut deja loc.

În intervalul care separă decesul de înmormîntare rudele și prietenii apropiați pot face vizite familiei. Conversația va fi totdeauna foarte scurtă și se va limita la condoleanțe și la oferta unor eventuale servicii. Nu vom vorbi nici despre suferințele, nici despre sfîrșitul defunctului. O strîngere de mînă este adesea mai expresivă decît multe vorbe inutile. Asemenea vizite nu se fac în haine de doliu, ci într-o ținută sobră și neutră. Cînd am primit un faire-part sau cînd am aflat vestea din presă trimitem cîteva cuvinte de condoleanțe pe o carte de vizită sau printr-o telegramă. Nu se telefonează și nici nu se trimit condoleanțe scrise la mașină. Patru cincimi din oamenii care

se cred bine educați ignoră încă faptul că nu se trimit asemenea condoleanțe pe o hîrtie cu chenar negru care este rezervată doar familiei îndoliatăe.

Florile și coroanele se trimit înaintea ceremoniei sau se duc personal la cimitir. La capelă sau la cimitir se prezintă condoleanțe. Formulele cele mai potrivite sunt: „condoleanțele mele” — sau „suntem alături de voi” — cam atît este suficient. În majoritatea cazurilor nu se vorbește deloc și este mai bine așa, căci tăcerea este atitudinea care convine cel mai bine aceluia care a pierdut o ființă apropiată. Pentru persoanele care au fost alături de familie o mulțumire colectivă în presă este suficientă.

Nu se mai atribuie doliului vestimentar aceeași importanță ca altădată, dar se cuvine ca întreaga atitudine a familiei lovite să manifeste un doliu real chiar și prin ținută. Dacă nu purtăm doliu total, vom evita hainele colorate imediat după funeralii. Soțul, copiii și părinții vor rămîne în negru aproximativ trei luni. Ținuta feminină — haine negre, inclusiv ciorapii. Paltonul, dacă nu este posibil să fie negru, va avea o culoare închisă. Hainele bărbătești vor fi de culoare închise, cu cravată neagră și o panglică de doliu la reverul hainei sau la palton.

Alte trei luni se ține un semidoliu: femeile poartă haine normale, fără exces de culoare, iar bărbații le vor purta pe cele obișnuite, dar cu panglică de doliu la haină și palton. În provincie, la țară mai ales, intervalele sunt mult mai lungi. Doliu total șase-douăsprezece luni, semidoliu trei pînă la șase luni.

În perioada de doliu nu se fac nunți, botezuri, nu se dau petreceri și nu se iese seara în oraș dacă nu e strict necesar.

Testamentul

Încă din timpul vieții ar trebui să ne gîndim că din păcate sau din fericire nu suntem veșnici.

Testamentul este un act juridic unilateral, personal, revocabil cît timp testatorul este în viață, prin care acesta dis-

pune de avutul său pentru timpul cînd nu va mai fi în viață. El se redactează din vreme cînd suntem liniștiți și senini gîndindu-ne că efortul pe care îl facem îi va scuti pe cei dragi nouă de multe neplăceri și încurcături pe care le vor avea din cauza neglijenței noastre. Încă o dată observăm că și Codul juridic vine în sprijinul codului onoarei. Legea prevede exact cine sunt moștenitorii legali. Dar sunt și excepții. Un om manierat este, cum am mai spus, un om cinstit, un om drept și rîcunoscător celor care l-au ajutat în timpul vieții. Este firesc să facem un testament în favoarea nepoților ce ne-au îngrijit cu devotament zi cu zi în ultimii zece ani de pildă, pentru ca lucrurile noastre să nu revină unei rude pe care nu am văzut-o de ani de zile. Chiar dacă nu este amenințat de nici o încurcătură juridică ce ar putea surveni, un om civilizată va avea totuși grijă să redacteze un testament prin care să lase diferite obiecte prietenilor sau rudelor la care ține în mod deosebit. El poate fi și olograf iar hotărîrea va fi comunicată din timp acestora. Datoria urmașilor legali este de a respecta dorințele celui care l-a scris.

Un vas, un tablou, un covor, o piesă de mobilier, o bijuterie, o carte vor deveni proprietatea celor nominalizați, ce-și vor aminti cu duioșie de cel pe care l-au iubit și respectat. Dacă ne schimbăm testamentul, cinstit este să-i anunțăm pe cei direct interesați pentru a evita încurcături și situații penibile.

Cum ne purtăm în Biserică

Atunci cînd intrăm în biserică ne purtăm cu evlavie și decență. Ne facem semnul Sfintei Cruci spunînd rugăciunea: „Intra-voi în casa Ta, îndruma-mă-voi în biserica Ta cea sfîntă, întru frica Ta, Doamne, povățuiește-mă pentru vrăjmașii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.“

Mergem spre altar și ne închinăm mai întîi icoanei expuse pe iconostas (tetrapodul din dreapta), unde de obicei este icoana Învierii și cea a patronului bisericii. Închinîndu-ne rostim o rugăciune legată de persoana Mîntuitorului sau a sfîntului patron al bisericii. Se trece apoi la icoana din stînga (Axionita), icoana Maicii Domnului. Aici se rostește rugăciunea: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, născătoare de Dumnezeu...“

Mergem pe solee (pragul din fața catapetesmei), închinîndu-ne la icoanele de la catapetesmă, rostind în fața fiecăreia rugăciuni specifice. Dacă nu avem cărți de rugăciuni ne putem ruga cu cuvintele noastre. Apoi ne retragem.

Dacă atunci cînd intrăm în biserică este deja o slujbă, nu ne mai putem permite să facem tot ritualul acesta, ci ne închinăm discret alegîndu-ne un loc de unde să participăm la sfînta slujbă, urmînd să facem ritualul închinării după terminarea ei.

În timpul slujbelor ne închinăm de obicei cînd se rostesc numele persoanelor Sfintei Treimi (Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh). Lumînările se aprind la intrare, se pune o lumînare pentru vii și una pentru morți.

În biserică, de regulă, bărbații stau în dreapta, femeile, în stînga. În bisericile din Maramureș femeile stau în spate. Deoarece astăzi vin la slujbă mai multe femei decît bărbați, ele stau în orice loc doresc.

În cadrul Sfințelor slujbe îngenunchem. La Sfânta Liturghie o facem de mai multe ori: în momentul citirii Sfintei Evanghelii, uneori atunci când se rostește Crezul, și când se iese cu cinstitele Daruri și preotul rostește cuvintele: „Luăți, mâncați...“, iar corul cântă „Pre Tine te lăudăm, pre Tine te binecuvîntăm...“.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii, cei pregătiți se împărtășesc, ceilalți primesc anafură. Toți cei care participă la Sfânta Liturghie sunt miruiți la sfîrșitul slujbei cu untdelemn din candela de la icoana Mîntuitorului.

Duminica nu se fac parastase, ci numai sîmbăta. Se pot face parastase în orice sîmbătă din an.

Nu se fac nunți în posturile de Crăciun și de Paști (40 de zile înaintea sărbătorilor).

Cum ne adresăm reprezentanților bisericii

— Preotului și diaconului *căsătoriți* li se spune: „Prea cucernice părinte“, „Cucernice părinte“ sau „Părinte“.

— Călugărilor, care se găsesc în mînăstiri sau la catedralele episcopale, uneori și prin parohii, li se spune: „Prea cuvioase părinte“, „Cuvioase părinte“ sau „Părinte“.

— Episcopului ne adresăm cu apelativul „Prea sfîntă părinte“.

— Arhiepiscopului și mitropolitului li se spune: „Înalt Prea Sfîntite Părinte“.

Avem arhiepiscopi la: Galați, Constanța, Suceava, Cluj, Tîrgoviște.

Avem mitropoliți la: Iași, Sibiu, Craiova, Timișoara.

— Patriarhului României ne adresăm cu apelativul: „Prea Fericite Părinte Patriarh“.

*
* *

Ajungînd la sfîrșitul cărții mărturisesc că m-am străduit pe cît mi-a stat în puteri să mă opresc asupra „artei de a trăi frumos“ în aproape toate împrejurările vieții. Dar viața este plină de întîmplări neprevăzute. Deoarece de multe ori (de prea multe ori) ne amărîm din toate nimicurile este momentul să medităm măcar o clipă asupra acestei „tregeri“ atît de scurte spre neființă.

Orice om ar trebui să lase în urma lui ceva deosebit pentru a nu fi uitat. Dacă nu ne stă în putință, să lăsăm măcar o amintire frumoasă a celui ce a fost un „Domn“ sau a celei care a fost... o „adevărată Doamnă“!

Bibliografie

- ARMAȘ, Nicolae, *ABC-ul comportării civilizate*, Ed. Ceres, București, 1990.
- * * * *Arta de a vorbi în societate și în diferite ocazii, principii oratorice*, Ed. Alcalay, București, 1943.
- BALDRIGE, Letitia, *Codul manierelor în afaceri*, Copy-Printa SRL, București, 1993.
- BERNAGE, Berthe, *Le savoir-vivre et les usages du monde*, Gautier-Languereau, Paris, 1928.
- DRĂGULĂNESCU, Magdalena, *Cum să obținem un loc de muncă/ Job în țară și în străinătate*, Ed. Comir, București, 1994.
- FAUR, Sanda, *Politețea la toate orele zilei*, Ed. Ceres, București, 1979.
- FLOSH, Anita, *Le vrai savoir-vivre*, Verriers, Paris, 1962.
- FORTIN, Jacques, Marcelle, *Le savoir-vivre d'aujourd'hui*, Montreal, 1964.
- G. Alina, *Buna cuviință*, prelucrare după conțesa de Gencé, D-na Raymond, baroneasă de Stafe, B.P.T., București, 1934.
- GRAUDENZ, Karlheinz, *Die gute Umgangsform*, Wilhelm Heyne Verlag, München, 1991.
- KNIGGE, Adolf-Freiherr, *Umgang mit Menschen*, Berlin, 1921.
- * * * *La Politesse française, principes de la bonne éducation*, Maison Alfred Mame et fils, Tours, 1929.
- LAMENNAIS, *Cartea poporului sau drepturi și datorii*, Ed. Minerva, București, 1909.
- LAROUSSE, *Le savoir vivre, guide pratique de bons usages d'aujourd'hui*, Paris, 1992.
- * * * *Le livre d'or du savoir-vivre*, Dictionnaire illustré de la politesse, Ed. Stauffacher — Zürich, Frankfurt, Paris, 1972.
- MESSENGER, Betty, *The Complete Guide to Etiquette*, Evans Brothers, Londra, 1966.
- MUNTEANU, Delia, *Politețe și bună cuviință*, Ed. Ramida, București, 1992.
- SERRES, Jean, *Le protocole et les usages*, Paris, 1961.
- STAFE (baronne), *Usages du monde*, Paris, 1899.

Despre știrea care urmează se spune că a primit prestigiosul premiu american Pulitzer:

În metrou, un tânăr i-a oferit locul său unei doamne în etate. De emoție, doamna a leșinat. Când s-a trezit din leșin, doamna i-a mulțumit tânărului. De emoție, tânărul a leșinat.

Lăsînd gluma la o parte, iată un **Cod al bunelor maniere** deplin adaptat uzanțelor moderne occidentale și totodată celor românești; o **enciclopedie a cotidianului** scrisă cu inteligență și umor, cu bun-simț și îngăduință, astfel gîndită încît să-ți ofere **soluția practică** în orice împrejurare-cheie a vieții.

Autoarea acestui Cod – o doamnă care, în urma unei îndelungate experiențe de dascăl, cunoaște și înțelege bine tînăra generație – mărturisea că n-ar fi putut să-și ducă la bun sfîrșit proiectul fără cuvintele de încurajare ale unui adolescent:

Avem nevoie de o asemenea carte ca să redevenim oameni normali și fără complexe. Dar pentru asta ar trebui tipărită în... 22 de milioane de exemplare!

AURELIA-ANASTASIA MARINESCU este născută la București, în 21 februarie 1934. Licențiată a Facultății de Limba și Literatura Română din cadrul Universității București, a fost vreme de douăzeci și opt de ani profesoară de română la liceul „Dimitrie Cantemir“ din Capitală. Aici a editat prima revistă — tipărită — a liceului și a înființat cunoscutul cenaclu „G. Călinescu“, pe care l-a condus cu pricepere și pasiune douăzeci de ani.

Apartinând acelei categorii de dascăli pentru care profesia înseamnă o vocație și totodată o îndatorire etică față de tineri, Aurelia Marinescu își continuă în fond, cu acest *Cod al bunelor maniere*, nobila sa misiune.